

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

การศึกษาศาសงคและวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในหนังสือ
กรัฒมาติกา แลنگวือ ไทย ของ สังฆราชบัลเลอกัวิท
Thai social and Thai cultural studies presented in Grammatica
Linguae Thai by Auctore D. J. Bapt Pallegoix.

เลขหุ.....
เลขทะเลยน.....
วัน, เดือน, ปี.....

120355

20 ก.พ. 2555

๗๘๗๖๕๔๓๒๑๐

นางจันจิรว จันทรเจริญสุข

รายงานการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากเงินรายได้คณะ
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อเรื่องวิจัย : การศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในหนังสือ
 : ธรรมเนียมปฏิบัติ แลกกวี ไทย ของ สังฆราชบัลเลอกัวซ์
 ผู้วิจัย : นางจันทิรา จันท์เจริญสุข
 สถาบัน : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 ปี พ.ศ. : ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลที่ใช้วิจัยนำมาจากหนังสือธรรมเนียมปฏิบัติ แลกกวี ไทยของสังฆราชบัลเลอกัวซ์ โครงการวิจัยนี้จะศึกษาหนังสือ Grammatica Linguae Thai ของสังฆราชบัลเลอกัวซ์ หนังสือนี้เป็นฉบับที่จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีพ.ศ. ๒๕๕๐ ตรงตามต้นฉบับเดิมทุกประการ

ผลการวิจัยแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน ประการแรกคือ ลักษณะและวิธีการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติในหนังสือ ธรรมเนียมปฏิบัติ แลกกวี ไทย ประการที่สองคือ ลักษณะสภาพสังคมและวัฒนธรรมในช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว - รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Research Title : Thai social and Thai cultural studies presented in Grammatica Linguae Thai by Auctore D. J.Bapt Pallegoix.
Researcher : Janjira Chancharoensook
Institute : King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang
Year : 2010

Abstract

The purpose of this research is to study the social as well as cultural context of the Thai society . All data are taken from Grammatica Linguae Thai by Auctore D. J.Bapt Pallegoix. , an original text republished by Chulalongkorn University Press in 2007. The research can be categorized into two sections of study: first, the techniques employed in the book to teach the Thai language to foreigners, and second, the social and cultural conditions during the reign of King Rama III to King Rama IV.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในหนังสือ
กรรมมาติกา แลงกวีอ ไทย ของ สังฆราชบัลเลอแก้วซ์ เป็นงานวิจัยที่ผู้วิจัยขอระลึกถึงสังฆราชบัล
เลอแก้วซ์ ปราชญ์ต่างชาติแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้เรียบเรียงแบบเรียนภาษาไทยฉบับภาษา
ฝรั่งเศสให้แก่ชาวต่างชาติเพื่อศึกษาภาษาไทย

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ทางภาษาไทยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาและ
คณาจารย์ผู้เป็นเจ้าของตำราซึ่งเอื้อประโยชน์ให้ผู้วิจัยใช้ศึกษาและค้นคว้า จนงานวิจัยสำเร็จลุล่วง
ลงได้

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ
ทหารลาดกระบังที่สนับสนุนเงินงบประมาณสำหรับโครงการวิจัยนี้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่
ภาควิชาภาษาและสังคมทุกท่านที่ช่วยเหลือ แนะนำสิ่งต่างๆแก่ผู้วิจัย

จันจิรา จันท์เจริญสุข
ผู้วิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่	
๑) บทนำ	๑
ความเป็นมาของการวิจัย	๑
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	๑
ขอบเขตโครงการวิจัย	๒
วิธีการดำเนินการวิจัย	๒
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓
๒) ทบทวนวรรณกรรม	๔
การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับประวัติการศึกษาในสังคมไทยและ	๔
ความเป็นมาทั่วไปเกี่ยวกับบทบาทของมิชชันนารีที่มีต่อวงการศึกษาไทย	
๓) วิธีดำเนินการวิจัย	๑๒
ระเบียบวิธีวิจัยและขอบเขตของข้อมูลที่จะศึกษาวิจัย	๑๒
การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๑๓
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย	๑๓

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน้า

๔) ผลการวิจัย	๑๔
- ลักษณะและวิธีสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติในหนังสือแกรมมาติกา แลงกวือ ไทย	๑๔
- สภาพสังคมและวัฒนธรรมในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๒๑
๕) สรุปผลการวิจัย	๒๘
การสรุปผลการวิจัย	๒๘
การนำผลการวิจัยไปใช้	๓๖
บทสรุป	๓๗
ข้อเสนอแนะ	๓๗
บรรณานุกรม	๓๘
ภาคผนวก ก ประวัติสังฆราช บัลเลอแก้วซ์	๓๙
ภาคผนวก ข ตำแหน่งการเกิดเสียงพยัญชนะในภาษาไทย	๔๖
ภาคผนวก ค ตัวอย่างหนังสือแบบเรียนกรัณมาติกา แลงกวือ ไทย (บางส่วน)	๔๗

บรรณานุกรม
ภาคผนวก ก
ภาคผนวก ข
ภาคผนวก ค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของการวิจัย

Grammatica Linguae Thai ของ สังฆราชปัลเลอกัวซ์หนังสือเล่มนี้นับเป็นหนังสือทรงคุณค่าและหายากมาก หนังสือเล่มนี้เปี่ยมไปด้วยการบันทึกประวัติศาสตร์ทางความรู้ ภูมิปัญญาของประเทศ หนังสือเล่มนี้เมื่อพิจารณาแต่เพียงชื่ออาจจะเห็นว่าเป็นเพียงหนังสือสอนไวยากรณ์ไทยแก่ฝรั่ง แต่เมื่อดูในส่วนต้นของหนังสือก็เห็นว่าไม่มีอะไรแปลกใหม่ เป็นเพียงการนำหนังสือจินตามณีมาเรียบเรียงโดยอธิบายด้วยภาษาฝรั่งเศส ซึ่งจะเป็นคุณค่าแก่คนฝรั่งเศสที่จะมาเผยแพร่ศาสนาหรืออาจรวมถึงการค้าทางเมืองอื่นๆ คำอธิบายที่ผิดและมีข้อเข้าใจผิดอยู่บ้าง การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับคนไทยทั้งในสมัยก่อนและสมัยนี้ก็คือหนังสือเล่มนี้ใช้เอกสารไทยจำนวนมากเป็นแบบฝึกอ่าน มีทั้งด้านกฎหมาย ศาสนา วรรณคดี นิทาน เรื่องเล่าในสมัยนั้น ฯลฯ หนังสือนี้นับว่าเป็นเอกสารที่มีขอบเขตกว้างครอบคลุมหลายสาขามากที่สุดและมีทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง การอ่านเอกสารเหล่านี้จะได้ทั้งศัพท์และสรรพวิทยาของไทย สามารถจะติดตามค้นคว้าต่อไปได้ และหากได้อ่านเอกสารที่สมบูรณ์ครบทุกเล่มก็จะเป็นนักปราชญ์ของสมัยนั้นได้ จึงเห็นได้ว่าผู้เขียนมีความรู้เรื่องไทยดีทั้งในส่วนภาษาที่ใช้ในการสื่อสารและในส่วนตัวความรู้ที่บันทึกไว้เป็นภาษาไทย การศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยผ่านหนังสือเล่มนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถสะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อของคนในสมัยนั้นๆ ได้ดี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติได้ส่วนหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาลักษณะและวิธีการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติในสมัยนั้นในหนังสือ กรมมาติกา แลงกวีอ ไทย ของสังฆราชปัลเลอกัวซ์
๒. เพื่อศึกษาลักษณะการถ่ายทอดภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในหนังสือ กรมมาติกา แลงกวีอ ไทย ของสังฆราชปัลเลอกัวซ์ เพื่อให้ชาวต่างชาติได้เข้าใจไวยากรณ์ภาษาไทย
๓. เพื่อศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อของคนในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว- รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในหนังสือ กรมมาติกา แลงกวีอ ไทย ของสังฆราชปัลเลอกัวซ์
๔. สามารถศึกษาได้ว่าหลักฐานที่เป็นหนังสือสามารถศึกษาประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการทางภาษาด้านอักขรวิธีการเขียน และการเปลี่ยนแปลงความหมายในหนังสือ กรมมาติกา แลงกวีอ ไทย ของสังฆราชปัลเลอกัวซ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขอบเขตของโครงการวิจัย

โครงการวิจัยนี้จะศึกษาหนังสือ Grammatica Linguae Thai ของสังฆราชปัลเลอกัวซ์ ซึ่งจะศึกษา ลักษณะและวิธีการสอน การถ่ายทอดภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ สภาพสังคม วัฒนธรรม และวิวัฒนาการทางภาษา หนังสือนี้เป็นฉบับที่จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีพ.ศ. ๒๕๕๐ ในโครงการเผยแพร่หนังสือในรูปแบบอื่นที่ทรงคุณค่า ลำดับที่ ๑๐ การจัดพิมพ์ครั้งนี้ ตรงตามต้นฉบับเดิมทุกประการ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาเรียบเรียงคำและข้อความต่างๆที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน Grammatica Linguae Thai ทั้งภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส
๒. แยกหมวดหมู่ของเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนตามเนื้อหา ได้แก่ พยัญชนะ การแจกลูก ตัวอักษร จำนวนนับ หน้าที่ของคำในภาษา จำนวนเปรียบเทียบ ลำดับชั้นและของคนในสังคม เรื่องเล่าต่างๆ หลักพุทธศาสนา
๓. แยกศึกษาในแต่ละส่วนของข้อมูลโดยละเอียด
๔. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
นำมาศึกษาเปรียบเทียบกับคำ และถ้อยคำสำนวนในปัจจุบัน โดยพิจารณา อักษรวิธี การออกเสียงและความหมาย โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับหนังสือไวยากรณ์ไทยในปัจจุบัน
๕. พิจารณาความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล
๖. สรุปผลการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระยะเวลาดำเนินโครงการ

ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ - เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

การดำเนินงาน	ระยะเวลา												หมายเหตุ
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
๑.รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน Grammatica Linguae Thai	←————→												
๒.แยกหมวดหมู่ของเนื้อหาทั้งส่วนภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส					←————→								
๓.วิเคราะห์ข้อมูลตรวจทานความถูกต้องและสรุปผล									←————→				
๔. เขียนรายงาน											↔		
๕.เผยแพร่ผลงานการวิจัย													↔

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของโครงการวิจัย

- ๑.สามารถทราบลักษณะและวิธีการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติในสมัยนั้น แม้ว่าระบบการศึกษาไทยจะยังไม่ปรากฏสถานศึกษาที่มีระบบอย่างเด่นชัด
- ๒.สามารถเข้าใจลักษณะการถ่ายทอดภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเพื่อให้ชาวต่างชาติได้เข้าใจไวยากรณ์ภาษาไทย รวมถึงการใช้ภาษาไทยเพื่ออธิบายสิ่งต่างๆในชีวิตประจำวันว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างไปจากปัจจุบันอย่างไร
๓. สามารถศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมในช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว- รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่ามีลักษณะอย่างไร
๔. สามารถศึกษาได้ว่าหลักฐานที่เป็นหนังสือสามารถศึกษาประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการทางภาษาด้านอักขรวิธีการเขียน และการเปลี่ยนแปลงความหมายได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ ๒

บททวนวรรณกรรม

เนื้อหาบทที่ ๒ นี้จะทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับประวัติการศึกษาในสังคมไทยและประวัติความเป็นมาทั่วไปเกี่ยวกับบทบาทของมิชชันนารีที่มีต่อวงการการศึกษาของไทย ดังนี้

ธีระ นุชเปี่ยมและคณะ(๒๕๔๙) ได้วิจัยศึกษาภาพรวมการศึกษากำเนิดและพัฒนาการอุดมศึกษาในประเทศไทย ได้กล่าวถึงระบบการศึกษาไทยในช่วงสมัยต่างๆ โดยกล่าวถึงระบบการศึกษาในสมัยโบราณของไทยเอาไว้ว่า การศึกษาแบบดั้งเดิมของไทยผูกพันใกล้ชิดกับศาสนา และการศึกษาระดับสูงนอกจากจะได้แก่การศึกษาสำหรับเจ้านายชั้นสูงก็คือการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ เมื่อมีการรับแบบแผนการศึกษาสมัยใหม่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บทบาทของ “วัด” ในการให้การศึกษาแก่กุลบุตรและการจัดการศึกษาด้านปริยัติธรรมก็ค่อยๆ ลดน้อยลงไป การศึกษามุ่งเน้นไปใน “ทางโลก” นั่นคือเพื่อสนองความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านต่างๆมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนปัจจุบันอุดมศึกษาไทยพัฒนามายาวไกลนับตั้งแต่เริ่มมีการจัดตั้งสถาบันชั้นสูงขึ้นในประเทศไทย การก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ ขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๓๐ นับเป็นจุดเริ่มต้นของอุดมศึกษาไทย การศึกษาชั้นสูงของไทยที่ผูกพันกับศาสนามีมาแต่สมัยโบราณและวิวัฒนาการสืบต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ แม้เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาด้วยการรับเอาการศึกษาสมัยใหม่เข้ามาในประเทศไทยแล้ว การศึกษาด้านศาสนาก็ยังคงอยู่ อย่างไรก็ตามโดยรวมแล้วการศึกษายังอยู่ในวงจำกัด และเฉพาะเพศชายเท่านั้นที่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน การศึกษาไทยก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ปรากฏหลักฐานที่มีมาแต่ครั้งสุโขทัย ศิลจารึกพ่อขุนรามคำแหงกล่าวถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนซึ่งก็คงจะเน้นในเรื่องศาสนาและศีลธรรม ผู้ถ่ายทอดความรู้คือ พ่อขุนรามคำแหง พราหมณ์ พระภิกษุ และนักปราชญ์ราชบัณฑิต เมื่อถึงสมัยอยุธยาการศึกษายังคงผูกพันอยู่กับสถาบันศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนมุ่งไปที่การอ่าน การเขียน และวิชาคำนวณควบคู่ไปกับวิชาศีลธรรมและภาษามคธ หากต้องการจะเรียนให้สูงขึ้นเป็นการเฉพาะ เช่น โหราศาสตร์ คณิตศาสตร์ การแพทย์ และวิชาช่างต่างๆ ก็จะต้องขวนขวายไปสืบเสาะหาอาจารย์เรียนเป็นพิเศษ แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีการเรียนวิชาชั้นสูง เช่นพงศาวดาร กฎหมาย และศาสตร์อื่นๆ การศึกษาเล่าเรียนวิชาชั้นสูงเหล่านี้คงจะจำกัดอยู่แต่ในบรรดาขุนนางและเจ้านายชั้นสูงในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ศาสนาได้รับการอุปถัมภ์และทำนุบำรุงเป็นพิเศษพระองค์ทรงออกผนวชและและโปรดให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตช่วยกันแปลและแต่งคำประพันธ์ “มหาชาติคาลหวง” ขึ้นเมื่อคราวฉลองพระศรีมหาธาตุเมืองพิษณุโลก ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (หรือใกล้เคียงกัน) มีการจัดระบบการสอบพระปริยัติธรรมกำหนดระดับความรู้เป็น ๓ ชั้น คือ เปรียญเอก มีความรู้สอบไล่ได้พระสูตร พระเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับภารกิจการเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญได้เดินทางไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วินัยและพระปรมาภิไธย เปรี๊ยะโทสบได้เพียงพระสูตรและพระวินัย และเปรี๊ยะตรีสบได้แต่พระสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมมิได้เป็นเพียงการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้แตกฉานในพระไตรปิฎกเท่านั้น หากแต่ถือเป็นการศึกษาชั้นสูงของชาติในสมัยนั้นด้วย เพราะตั้งแต่รัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเป็นต้นมา ผู้ที่จะเป็นขุนนางมียศบรรดาศักดิ์จะต้องเป็นผู้ที่ได้บวชเรียนแล้ว ในส่วนของการศึกษาโดยทั่วไปนั้น สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดให้พระโหราธิบดี แต่งแบบเรียน “จินตามณี” ซึ่งถือกันว่าเป็นตำราเรียนเล่มแรกของไทย ตำราเรียนเล่มนี้ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์มีการแต่ง “จินตามณี” เล่ม ๒ โดยกรมหลวงวรวงศาภิราชสนิท ใช้กันต่อมาจนถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนั้นการเข้ามาติดต่อของชาวต่างชาติทั้งตะวันตกและเอเชียได้นำเอาความรู้และศิลปะวิทยาการต่างๆ ตลอดจนศาสนาคริสต์เข้ามาด้วย คนไทยสมัยอยุธยาจึงได้รับความรู้และศิลปะวิทยาการเหล่านั้นไว้มากพอสมควร เช่น ภาษาต่างประเทศ การประปา การหล่อปืนไฟ การใช้ปืนใหญ่ การฝึกทหารตามแบบตะวันตก ดาราศาสตร์ และสถาปัตยกรรม เป็นต้น โรงเรียนแห่งแรกมีหลักฐานว่าได้ก่อตั้งขึ้นในสมัยอยุธยา เป็นโรงเรียนในคริสต์ศาสนาก่อตั้ง โดยบาทหลวงเยซุอิต

De Valguanera ใน พ.ศ. ๒๑๙๙ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นนั้น มีบาทหลวง ๔ ท่าน และภราดาอีก ๑ คน เป็นผู้สอน นอกจากการดำเนินงานด้านการศึกษาของคณะเยซุอิตดังกล่าวแล้ว ในช่วงพ.ศ. ๒๒๐๘-๒๒๐๙ คณะมิชชันนารีฝรั่งเศสได้ก่อตั้ง “Saint Joseph Campus” ประกอบด้วยสำนักงานของบาทหลวงที่เป็นหัวหน้าคณะ ที่พักของบาทหลวง สถานที่พักรับรองพระในคริสต์ศาสนาที่เดินทางมาเยือน โบสถ์ และโรงเรียนสามเณร (seminary) ซึ่งเรียกว่า “วิทยาลัย” (college) การจัดการศึกษาสมัยธนบุรียังเป็นแบบเดียวกับสมัยอยุธยา คือ อาศัยวัดและพระสงฆ์เป็นแหล่งเรียนรู้และให้การศึกษา สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้สร้างวัดและแสวงหาพระสงฆ์ที่มีคุณธรรมและความรู้มาตั้งเป็นพระราชาคณะและเจ้าอาวาส เพื่อให้ความรู้ด้านพระปริยัติธรรมและภาษาไทย โปรดให้รวบรวมคัมภีร์พระไตรปิฎกจากที่ต่างๆ มาชำระ และให้พระราชาคณะเสาะแสวงหาดำราซึ่งถูกนำไปซุกซ่อนไว้ในที่ต่างๆ เพราะกลัวพม่าจะทำลาย มาเก็บรวบรวมไว้ เพื่อใช้ศึกษาเล่าเรียนต่อไป การศึกษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ยังคงดำเนินไปตามประเพณีการศึกษาไทยโบราณจนกระทั่งถึงช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อถึงช่วงนี้อิทธิพลของตะวันตกเริ่มกลับเข้ามาใหม่ หลังจากความสัมพันธ์ของไทยกับตะวันตกได้เสื่อมลงไปภายหลังสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและการเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า แม้ว่าจะมีการฟื้นฟูวรรณคดีและการแต่งหนังสือ รวมทั้งมีการเผยแพร่ความรู้และศิลปะวิทยาการแก่ประชาชนทั่วไปด้วยวิธีการต่างๆ แต่การศึกษาเล่าเรียนก็ยังเน้นไปในด้านศาสนาและศีลธรรม รวมทั้งวิชาเฉพาะสำหรับการประกอบอาชีพ ดังเช่นในช่วงสมัยที่ผ่านมากการศึกษาของเจ้านายชั้นสูงประกอบด้วยการเริ่มเรียนภาษาไทยตั้งแต่ยังเยาว์ เมื่ออายุได้ ๗ ขันษา พระองค์ชายก็จะเรียนภาษามคธหรือภาษาบาลี ส่วนพระองค์หญิงจะเรียนเกี่ยวกับการเรือนเพิ่มเติมจากภาษาไทย เมื่อถึงเวลาโสกันต์ (โกนจุก) คือ อายุได้ ๑๓ ขันษาสำหรับพระองค์ชายและ ๑๑ ขันษาสำหรับพระองค์หญิง ก็จะศึกษาเล่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น เมื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เรียนในระดับสูงขึ้น พระองค์ชายจะผนวชเป็นสามเณร เรียนพระธรรมและวิชาการที่สนพระทัย โดยปกติการบวชจะใช้เวลา ๑ พรรษา จากนั้นจะสึกออกมาและเรียนเฉพาะวิชาการที่สนพระทัย ตามสำนักที่เชี่ยวชาญต่าง ๆ ส่วนการเรียนวิชาการชั้นสูงเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมือง ก็จะเรียนในลักษณะปฏิบัติ คือ ฝึกถวายรายงานและสั่งการต่าง ๆ จนอายุครบบวช คือ ๒๐ ชันษา ก็จะผนวชเพื่อเรียนพระธรรมวินัยและคถาอาคม เมื่อลาผนวชจึงถือว่าสำเร็จการศึกษา และพร้อมถวายตัวเข้ารับราชการ สำหรับพระองค์หญิงก็จะเรียนวิชาการบ้านการเรือนและวิชาเฉพาะด้านที่สนพระทัย เพื่อเตรียมตัวสำหรับการเป็นขัตติยนารีต่อไปเมื่อถึงแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม โดยมีพระราชประสงค์พิเศษอย่างหนึ่ง คือ “ให้เป็นแหล่งเล่าเรียนวิชาความรู้ของมหาชนไม่เลือกชั้น บรรดาศักดิ์” ถ้าจะเรียกอย่างทุกวันนี้ก็คือ จะให้เป็นมหาวิทยาลัย พระองค์โปรดฯ ให้จารึก ความรู้ต่าง ๆ ทั้ง ด้านวรรณคดีและอักษรศาสตร์ แบบเรียนภาษาไทย (ปฐม ก.กา สุบินกุมาร ประถมมาลา ประถมจินดามณี เล่ม ๑-๒) ตำราวิชาชีพ เช่น โหราศาสตร์ การแพทย์ คณิตศาสตร์วิชาช่าง และวิชาเสมียน สำหรับใช้ศึกษาเล่าเรียนด้วยวิทยาการอย่างหนึ่งซึ่งจะมี ผลต่อพัฒนาการของการศึกษาสมัยใหม่ คือ วิทยาการด้านการพิมพ์ หมอบรัดเลย์ (Dr. Daniel Beach Bradley) เป็นผู้นำเอาแท่นพิมพ์โลหะและตัวพิมพ์ภาษาไทยเข้ามาในสยามในเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๗๙ และตั้งโรงพิมพ์ขึ้นเป็นแห่งแรกที่ปากคลองบางกอกใหญ่ โรงพิมพ์นี้ได้ จัดพิมพ์หนังสือและสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ จำนวนมาก ตั้งแต่หนังสือสอนศาสนา ตำราและ แบบเรียน เอกสารราชการ (รวมทั้ง “กฎหมายตราสามดวง” ซึ่งชำระในสมัยรัชกาลที่ ๑) พระราชพงศาวดาร ไปจนถึงหนังสือพิมพ์ คือ “บางกอกกริโคเตอร์” ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือพิมพ์เล่มแรก ของไทยพัฒนาการดังกล่าวนี้ย่อมมีผลสำคัญต่อการส่งเสริมการอ่านและการแพร่หลายของ ความรู้และความคิดด้านต่าง ๆ ในหมู่ประชาชน แม้ว่าอาจจะยังไม่กว้างขวางนักก็ตามพัฒนาการ อีกประการหนึ่งที่ถือว่าเป็นการวางรากฐานสำคัญของการศึกษาสมัยใหม่เช่นกันคือ การจัดตั้ง โรงเรียน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในระยะแรกเริ่มคือคณะมิชชันนารี ผลจากการดำเนินงานในเรื่องนี้ เริ่มตั้งแต่การตั้งโรงเรียนชายขึ้นที่ตำบลวัดแจ้งใน พ.ศ. ๒๓๙๕ ดันแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (และพัฒนาต่อมาโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัยในปัจจุบัน) ทำให้มีการ ขยายการศึกษาสำหรับทั้งหญิงและชายขึ้นอย่างกว้างขวางทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมือง เช่น เชียงใหม่ ลำปาง น่าน เชียงราย ราชบุรี และนครศรีธรรมราช ในเวลาต่อมาในช่วงสมัยดังกล่าว นี้ แม้ว่าการศึกษาชั้นสูงกว่าในระดับโรงเรียนยังมีได้เกิดขึ้น (ยกเว้นการศึกษาของคณะสงฆ์) แต่ก็เริ่มมีตำราและแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้บ้างแล้ว ซึ่งมาจากตะวันตกเช่นกันเช่น ใน พ.ศ. ๒๔๐๙ หมอบรัดเลย์ เสนอให้มีการตั้ง “ยูนิเวอร์ซิตี” หรือมหาวิทยาลัยเพื่อ “จะได้รู้ถนัดในภาษาต่างๆ และมีปัญญาตรึกตรองคิดกระทำการงานให้สำเร็จตลอดไปได้ พอสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินเมือง สยามจะวางพระทัย ใ้ราชการใหญ่แก่เขาได้ ไม่ต้องกลัวว่าจะเสียราชการไป”ข้อเสนอนี้ ย่อมมีผลในแง่ของการวางรากฐานทางความคิดสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษาสมัยใหม่ขึ้น ในแผ่นดินไทยในรัชสมัยต่อๆ มา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วุฒิชัย มูลศิลป์ (๒๕๕๐) ได้กล่าวถึงลักษณะสภาพสังคมไทยกับความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมกับชาติตะวันตกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๕๔ ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (พ.ศ. ๒๐๓๔-๒๐๗๒) แห่งกรุงศรีอยุธยา โปรตุเกสเป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายกับกรุงศรีอยุธยา วัฒนธรรมสำคัญที่พ่อค้าโปรตุเกสนำเข้ามาเผยแพร่คือคริสต์ศาสนารัฐบาลไทยได้เปิดรับวัฒนธรรมของชาติตะวันตกและให้เสรีภาพในการนับถือและเผยแพร่ศาสนาแก่ชาวต่างประเทศ อนุญาตให้สร้างโบสถ์คริสต์และมีบาทหลวงคาทอลิกคณะต่างๆ เช่น โดมินิกันและฟรานซิสกันเดินทางเข้ามาเผยแพร่ศาสนาแก่ชาวพื้นเมือง เช่น ไทย ลาว มอญ ญวน จีน ฯลฯ แต่ไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธและไม่สนใจเรื่องศาสนาอื่น ต่อมาในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๑๙๙-๒๒๓๑) ความสัมพันธ์กับชาติตะวันตกได้เจริญสูงสุด คณะบาทหลวงฝรั่งเศสนิกายเยซูอิตเข้ามามีบทบาทด้านการเผยแพร่ศาสนา และชักชวนให้พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศสเปิดสัมพันธไมตรีกับไทย คณะบาทหลวงฝรั่งเศสได้นำศิลปวิทยาการต่างๆ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมสำคัญๆ ของตะวันตกมาสู่สังคมไทย เช่น ระบบการศึกษาในโรงเรียนการแพทย์ สถาปัตยกรรม และวิชาการในแขนงต่างๆ เป็นต้นว่า ภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์และวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่แผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา (พ.ศ. ๒๒๓๑-๒๒๔๖) เป็นต้นมา สัมพันธไมตรีระหว่างไทยกับชาติตะวันตกได้เสื่อมลง คณะบาทหลวงส่วนใหญ่เดินทางออกนอกราชอาณาจักร ศิลปวิทยาการตะวันตกต่างๆ จึงมิได้สืบทอดและแพร่หลายในหมู่ราษฎร ยกเว้นศาสนาคริสต์ซึ่งยังคงเผยแผ่อยู่ในหมู่ชาวต่างชาติและชาวไทยบางส่วนที่เลื่อมใสมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตัวอย่างของวัฒนธรรมตะวันตกที่ปรากฏในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้แก่ เทคโนโลยีด้านการก่อสร้าง เช่น การต่อเรือการสร้างป้อมปราการ และเคหสถาน โดยใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตกและเทคโนโลยีอื่นๆ เช่น การหล่อปืนใหญ่ และการสร้างหอดูดาว วัฒนธรรมตะวันตกได้แพร่หลายมากขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ใน พ.ศ. ๒๓๗๑ ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้มีชนนารีชาวยุโรป คือ คาร์ล กุสลาฟ (Karl Gutzlaff) และเจacob ทอมลิน (Jacob Tomlin) เข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์เป็นครั้งแรกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๗๔ เป็นต้นมา มีชนนารีอเมริกัน เช่น หมอบรัดเลย์ หมอสมิธ ฯลฯ ได้เข้ามารับผิดชอบการเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ต่อจากมิชชันนารีชาวยุโรป และมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่วัฒนธรรมตะวันตกในสังคมไทยด้วย เนื่องจากมีโอกาสใกล้ชิดกับราษฎร ส่วนพวกคาทอลิกซึ่งเข้ามาสอนศาสนาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีก็ได้มีบทบาทมากขึ้น ตั้งแต่สังฆราชปัลเลอกัวซ์ (Pallegoix) เข้ามาไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประเทศไทยได้มีสัมพันธไมตรีกับนานาชาติเพิ่มมากขึ้น โดยได้ทำสนธิสัญญากับอังกฤษ ในสมัยที่เซอร์ จอห์น บาวริง เป็นราชทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๘ เรียกว่าสนธิสัญญาบาวริง (Bowring Treaty) และสนธิสัญญากับประเทศอื่น ๆ ในทำนองเดียวกับสนธิสัญญาบาวริงในเวลาต่อมา สนธิสัญญาเหล่านั้นได้อนุญาตให้ชาวต่างประเทศเข้ามาติดต่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค้าขายกับราษฎรโดยเสรี ชาวต่างประเทศจึงเดินทางเข้ามาอาศัยในประเทศไทยมากขึ้นกว่าแต่ก่อน จำนวนมิชชันนารีอเมริกันและคาทอลิกก็ได้เพิ่มขึ้นด้วย และกระจายกันเผยแผ่ศาสนาทั้งในเขตพระนครและหัวเมืองต่าง ๆ ทำให้วัฒนธรรมตะวันตกแพร่หลายเข้าไปถึงชนบท ในรัชกาลนี้ได้เริ่มมีการเรียนภาษาอังกฤษเป็นครั้งแรกโดยจ้างผู้หญิงชาวอังกฤษมาสอนในพระบรมมหาราชวัง นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปประเทศและสนับสนุนให้นำศิลปวิทยาการตะวันตกแขนงต่างๆ เข้ามาเผยแผ่ โดยเฉพาะการศึกษา การแพทย์ การคมนาคม การสื่อสาร เป็นต้น ยังทรงจ้างผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศมาเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาความเจริญในด้านต่างๆ รวมทั้งทรงส่งนักเรียนไทยไปศึกษาในต่างประเทศเพื่อนำความรู้และวิทยาการต่างๆ มาช่วยสร้างความเจริญให้บ้านเมืองอีกด้วย ดังนั้นวัฒนธรรมตะวันตกจึงได้ผสมผสานอยู่ในสังคมไทยมากขึ้นอย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลานับตั้งแต่ไทยทำสนธิสัญญาบาวริง จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่งเป็นปีที่ยกเลิกสนธิสัญญาซึ่งไม่เป็นธรรมทั้งหมดได้สำเร็จนั้น วัฒนธรรมตะวันตกที่ผสมผสานอยู่ในสังคมไทย ยังคงมีสภาพเป็น "ของฝรั่ง" อยู่มาก และยังมีได้ผสมกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวไทย แต่หลังจาก พ.ศ. ๒๔๘๐ แล้ว วัฒนธรรมตะวันตกได้หลังไหลเข้ามาสู่สังคมไทยมากขึ้น และได้ผสมผสานจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยปัจจุบัน

สุทธิศักดิ์ ระบอบ สุขสุวรรณนท์ (๒๕๕๓) ได้กล่าวเกี่ยวกับสังฆราชบิลเลอกัวซ์ว่า พระสังฆราชฌ็อง- บัปติสต์ บิลเลอกัวซ์ (Bishop Jean- Baptiste Pallegoix) เป็นผู้มีความรู้รอบด้านอย่างยิ่งกับสยามด้วยเป็นผู้มีความรู้ทางภาษาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ เคมี ฟิสิกส์ การชุบแร่โลหะ วิชาไฟฟ้า และวิชาถ่ายรูป โดยส่วนใหญ่เกิดจากการอ่านตำราและทดลองทำด้วยตนเองจนประสบความสำเร็จ และได้นำเอาวิทยาการสมัยใหม่เหล่านี้เข้ามาเผยแผ่ในเมืองไทย สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ส่งผลให้ชาวสยามได้นำความรู้เหล่านี้มาพัฒนาประเทศให้เท่าเทียมกับอารยประเทศ สังฆราชบิลเลอกัวซ์ได้พิมพ์หนังสือเกี่ยวกับภาษาศาสตร์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือไวยากรณ์ภาษาไทย (Grammatica Linguae Thai) สำหรับอำนวยความสะดวกทางด้านภาษาแก่คณะบาทหลวงชาวฝรั่งเศสในกรุงสยาม พิมพ์ที่โรงพิมพ์โรงเรียนอัสสัมชัญ (EX Typographia, Collegii Assumptionis, B.M.V. หรือ Assumption College Press) ในกรุงเทพฯ เมื่อค.ศ. ๑๘๕๐ (พ.ศ. ๒๓๙๓) มีความหนาทั้งสิ้น ๒๔๑ หน้า นับเป็นหนังสือฉบับแรกของไทยที่ได้รับการตีพิมพ์แทนการเขียนด้วยลายมือเหมือนอย่างแต่ก่อน

ยูวดี มณีกุล(๒๕๕๐) ได้กล่าวถึงประวัติของสังฆราชบิลเลอกัวซ์เอาไว้ว่า พระสังฆราชยอห์น บัปติस्ता บิลเลอกัวซ์ (Pallegoix Mgr.) เกิดเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๔๘ ที่เมืองคอมแบร์โตล ประเทศฝรั่งเศส ท่านบวชเป็นพระสงฆ์เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ และได้รับมอบหมายให้เดินทางมายังราชอาณาจักรสยามเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๓ เบื้องแรกท่านได้รับมอบหมายให้ดูแลคริสตังที่อยุธยา ดูแลการสร้างวัดซางตาครู้สหลังใหม่ และได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คอนเซปชัน เมื่อพ.ศ.๒๓๗๘ ขณะนั้นท่านอายุ ๓๐ ปี ท่านได้สร้างวัดคอนเซปชันหลังปัจจุบัน ขึ้น และพักอยู่ที่วัดนี้จนได้รับแต่งตั้งเป็นพระสังฆราชผู้ช่วย พ.ศ.๒๓๘๑ ท่านได้รับแต่งตั้งเป็น ประมุขมิสซังสยาม เมื่ออายุ ๓๓ ปี จากนั้นอีก ๖ ปี จึงได้ย้ายไปพักที่อาคารสำนักมิสซังฯ ที่ ท่านสร้างขึ้นใหม่ที่วัดอัสสัมชัญ บางรัก ในระหว่างที่เป็นเจ้าอาวาสวัดคอนเซปชันเป็นเวลา ๙ ปี ท่านได้เข้าเฝ้าเจ้าฟ้ามงกุฎ เมื่อครั้งทรงผนวชอยู่ที่วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส) ท่านได้ถวายเป็น ความรู้เรื่องภาษาละติน ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ ฟิสิกส์ และเคมี ส่วนท่านได้ เรียนรู้เกี่ยวกับภาษาบาลี ภาษาไทย และวัฒนธรรมไทยจากพระองค์เช่นเดียวกัน พ.ศ.๒๓๗๗ พระสังฆราชบิลเลอกัวร์ป่วยเป็นโรคปอดบวม ต้องเดินทางไปรักษาตัวที่สิงคโปร์ ต่อมาป่วยเป็น โรคบิด โรคหิวาต และมีปัญหาทางสายตา จวบจนมรณภาพที่สำนักพระสังฆราช เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๐๕ รวมอายุ ๕๗ ปี ใช้ชีวิตในสยามนานถึง ๓๐ ปี หลังจากมรณภาพ คณะมิชชันนารีได้เข้าถวายจดหมายรายงานแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ ทรงมีพระราชหัตถเลขาตอบมาว่าพระองค์มีพระราชประสงค์จะจัดงานศพของประมุขมิสซังผู้ ล่วงลับด้วยพระองค์เองอย่างสมเกียรติเท่าที่จะทำได้ และตามที่ศาสนาคริสต์อนุญาตให้ทำได้ พระองค์ทรงให้เหตุผลถึงมิตรภาพอันดีที่ไม่เคยเสื่อมคลายระหว่างพระองค์กับพระสังฆราชผู้ ล่วงลับ ตั้งแต่แรกเริ่มรู้จักกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆราชบิลเลอกัวร์เป็นคนกลางที่ทำให้ พระองค์สามารถติดต่อกับสมเด็จพระสันตะปาปาปีโอ ที่ ๙ พระมหากษัตริย์แห่งกษัตริย์ ทั้งหลายบนแผ่นดินนี้ พระสังฆราชบิลเลอกัวร์เขียนหนังสือเกี่ยวกับเมืองไทย ๒ เล่ม ได้แก่ 'เล่าเรื่องกรุงสยาม' เป็นบันทึกเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีของชาวไทยที่ท่านได้พบเห็นมา ท่านนำต้นฉบับไปจัดพิมพ์ที่ประเทศฝรั่งเศส เมื่อคราวที่ท่านเดินทางไปเยี่ยมบ้าน อีกเล่มเป็น พจนานุกรมภาษาไทย ละติน ฝรั่งเศส อังกฤษ ชื่อ 'ศัพท์จะนะ พาสาไท' จัดพิมพ์ที่กรุงปารีส เช่นเดียวกัน เมื่อ พ.ศ.๒๓๘๗ ท่านยังเป็นคนแรกที่นำการถ่ายภาพเข้ามาในสยาม โดยส่งกล้อง ถ่ายรูปเข้ามาเมื่อ พ.ศ.๒๓๘๘ (สมัยรัชกาลที่ ๓) ท่านเริ่มถ่ายรูปบนแผ่นดิน ทำให้เชื้อพระวงศ์ และขุนนางสนใจและมาถ่ายภาพกับท่านมากขึ้น จนกระทั่งการถ่ายภาพได้แพร่หลายไปทั่ว ด้านวิทยาศาสตร์ ท่านเป็นผู้ที่สนใจค้นคว้าวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ท่านได้ทดลองค้นคว้าทางเคมี จนมีผู้มาขอเรียนวิชาจากท่านเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ท่านยังสั่งซื้อแว่นตามาจากยุโรป และได้นำไปถวายพระบาทสมเด็จพระจอม เกล้าเจ้าอยู่หัว บางส่วนได้มอบเป็นของกำนัลแก่ขุนนางผู้ใหญ่ บุรณะวัดคอนเซปชัน วัดคอน เซปชันเป็นวัดในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกหลังแรกที่ตั้งอยู่ในเมืองบางกอก ตั้งแต่สมัย สมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา โดยพระสังฆราชลาโน (Mgr. Laneau) พระสังฆราชลาโนเริ่มสร้างวัดคอนเซปชันหลังแรกขึ้นเมื่อพ.ศ.๒๒๑๗ เป็นโบสถ์ขนาดเล็กสร้าง ด้วยไม้ เอกสารบางฉบับกล่าวว่าสร้างด้วยอิฐฉาบปูน ท่านตั้งชื่อวัดแห่งนี้ว่า 'วัดแม่พระปฏิสนธิ' คราวเสียดครั้งที่สอง คริสตังที่กรุงศรีอยุธยาได้ลี้ภัยไปอยู่ที่เขมร จนเมื่อพ.ศ.๒๓๑๒ หลังจากที่ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชได้แล้ว จึงได้รวบรวมคริสตังทั้งหมด (ทั้งชาว โปรตุเกสและชาวเขมร) กลับมาอยู่ที่บางกอก ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มหาราช จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีชาวเขมรและชาวญวนอพยพมาอยู่ร่วมกับชาวโปรตุเกสที่วัดคอนเซ็ปชัน ทำให้ต้องสร้างวัดขึ้นอีกหนึ่งหลัง คือวัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ ช่วงที่บาทหลวงปลเลอกัวร์เป็นเจ้าอาวาส ท่านได้สร้างโบสถ์หลังใหม่ คือหลังปัจจุบันนี้

อัมพร แก้วสุวรรณ(๒๕๒๑)ได้กล่าวถึงแบบเรียนภาษาไทยด้วยการศึกษาจุดมุ่งหมายเนื้อหาของแบบเรียนภาษาไทยและกล่าวถึงข้อพิจารณาศึกษาแบบเรียนในแต่ละเล่มไว้อย่างน่าสนใจว่า การศึกษาของไทยในอดีตไม่ปรากฏว่าได้มีแบบเรียนเล่มใดเกิดขึ้นก่อนในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสุโขทัยนั้นพบว่าได้เริ่มมีการใช้ตำราเรียนภาษาบาลีกันบ้างแล้ว แบบเรียนที่ยอมรับกันว่าเป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกคือ จินตามณี แต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยพระโหราธิบดีได้เป็นผู้แต่ง และใช้สืบเนื่องมาจนถึงสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสภาพการศึกษาทั่วไป รัฐมิได้เป็นผู้จัดการศึกษาแก่ประชาชน เนื้อหาวิชาและแบบเรียนเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของพระภิกษุสงฆ์ จุดมุ่งหมายการเล่าเรียนมุ่งเรียนเขียนอ่านเพื่อใช้ในราชการ หรือร่ำเรียนฉันทลักษณ์ตามพระราชนิยม ต่อมาได้มีการจัดการศึกษาอย่างมีรูปแบบของคณะนักสอนศาสนาต่างชาติในสมัยพระนารายณ์ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกขึ้น สาเหตุที่ทำให้พระโหราธิบดีแต่งหนังสือจินตามณีขึ้นนี้ก็เพื่อเป็นหนังสือสำคัญที่ผู้ใดเรียนแล้วจะมีความรู้แตกฉานในด้านอักษรศาสตร์ เสมือนหนึ่งมีแก้วสารพัดนึก หนังสือจินตามณีมีหลายฉบับได้แก่ จินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ จินตามณีฉบับความแปลก จินตามณีฉบับความพ้อง จินตามณีฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทและจินตามณีฉบับหมอบรัดเลย์ ส่วนการเรียนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังคงเป็นการเรียนแบบไม่มีแบบแผน (Informal Education) รัฐยังมีได้จัดการศึกษาโดยตรง สภาพการศึกษายังคงเป็นการนำบุตรหลานไปฝากไว้กับพระสงฆ์ตามพระอาราม พระสงฆ์เป็นผู้สั่งสอนวิชาการและแนวทางการประพฤติต่างๆ ผู้เรียนแต่ละคนจะมีวิชาการต่างๆไม่เหมือนกันแตกต่างกันไปตามความรู้ของพระสงฆ์ผู้เป็นอาจารย์นอกเหนือจากหนังสือจินตามณีที่เป็นแม่แบบตำราที่ศึกษากันแล้ว ยังมีปฐมมาลา ประถม ก กา ประถม ก กาทัดอ่าน อักษรนิติ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตกจึงทำให้รูปแบบการศึกษาไทยเปลี่ยนแปลงไป รัฐเริ่มทำหน้าที่จัดระบบการศึกษามีการกำหนดเกี่ยวกับครู ตำราเรียน สถานที่เรียนและมีการสอบความรู้เพื่อเลื่อนชั้นในปีพ.ศ.๒๔๑๓ มีโรงสอนที่เรียกว่า “โรงสกุล” เพื่อสอนหนังสือแก่มหาดเล็กในพระบรมมหาราชวัง ในปีพ.ศ.๒๔๑๔ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกขึ้น โดยมีหลวงสารประเสริฐ ซึ่งต่อมาคือ พระยาศรีสุนทรโวหาร(น้อย อาจารย์ยางกูร) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้โรงพิมพ์หลวงพิมพ์ตำราเรียนภาษาไทยชุดมุลบทบรรพกิจขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบเรียนหนังสือไทยเบื้องต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หนังสือแบบเรียนชุดมูลบทบรรพกิจนี้พระยาศรีสุนทรโวหาร(น้อย อาจารย์บางกรู) ได้เรียบเรียงขึ้นเมื่อครั้งยังเป็นขุนสารประเสริฐ ปลัดกรมพระอาลักษณ์ แบบเรียนชุดนี้มีจำนวน ๕ เรื่องคือ มูลบทบรรพกิจ วาหิตินิกร อักษรประโยค สังโยคพิธาน และพิศาลการันต์ หนังสือชุดนี้เป็นแบบเรียนภาษาไทยชุดแรกที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ในโรงเรียนของระบบการศึกษารูปนัย (Formal Education) และได้ใช้ตลอดมาจนถึงพ.ศ.๒๔๓๓ จึงเปลี่ยนไปใช้แบบเรียนเร็วของ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพแทน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้จะศึกษาหนังสือ Grammatica Linguae Thai ของสังฆราชบัลเลอแก้วซ์ ฉบับที่จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในโครงการเผยแพร่หนังสือในรูปแบบอื่นที่ทรงคุณค่า ลำดับที่ ๑๐ การจัดพิมพ์ครั้งนี้ ตรงตามต้นฉบับเดิมทุกประการ ผู้วิจัยได้ลงมือค้นคว้าตามลำดับดังต่อไปนี้

- ๓.๑ ระเบียบวิธีวิจัย ขอบเขตของข้อมูลที่จะศึกษาวิจัยและวิธีการวิจัย
- ๓.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๓ วิธีดำเนินการวิจัย
- ๓.๔ ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

๓.๑ ระเบียบวิธีวิจัย ขอบเขตของข้อมูลที่จะศึกษาวิจัยและวิธีการวิจัย
- หนังสือ Grammatica Linguae Thai ของสังฆราชบัลเลอแก้วซ์ ฉบับที่จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหนังสือแบบเรียน Grammatica Linguae Thai อย่างละเอียด
๒. แยกหมวดหมู่ของเนื้อหาที่จะศึกษาอย่างชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาการสื่อสารเนื้อหาข้อมูลว่ามีลักษณะการถ่ายทอดออกมาแบบใด
๓. ตรวจสอบพิจารณาเนื้อหาต่าง ๆ ว่าถูกต้องสมบูรณ์และจัดหมวดหมู่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร
๔. วิเคราะห์ข้อมูล
๕. สรุปผลและรายงานผลการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๓.๔ วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาเรียบเรียงคำและข้อความต่างๆที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน Grammatica Linguae Thaiทั้งภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส

๒. แยกหมวดหมู่ของเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนตามเนื้อหา ได้แก่ พยัญชนะ การแจกลูกตัวอักษร จำนวนนับ หน้าที่ของคำในภาษา จำนวนเปรียบเทียบ ลำดับชั้นและของคนในสังคม เรื่องเล่าต่างๆ หลักพุทธศาสนา

๓. แยกศึกษาในแต่ละส่วนของข้อมูลโดยละเอียด

๔. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำมาศึกษาเปรียบเทียบกับคำ และถ้อยคำสำนวนในปัจจุบัน โดยพิจารณา อักษรวิธี การออกเสียงและความหมาย โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับหนังสือไวยากรณ์ไทยในปัจจุบัน

๕. พิจารณาความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล

๖. สรุปผลการวิจัย

๓.๔ ระยะเวลาดำเนินการโครงการ

ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ - เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

การดำเนินงาน	ระยะเวลา												หมายเหตุ	
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.		
๑. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน Grammatica Linguae Thai	←			→										
๒. แยกหมวดหมู่ของเนื้อหาทั้งส่วนภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส					←			→						
๓. วิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและสรุปผล									←		→			
๔. เขียนรายงาน											←	→		
๕. เผยแพร่ผลงานการวิจัย													←	→

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงผลการวิจัยที่ปรากฏในหนังสือ กรัμμαติกาแลง กว็อ ไทย ดังนี้

๑. ลักษณะและวิธีการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติในสมัยนั้นในหนังสือ กรัμμαติกาแลงกว็อ ไทย ของสังฆราชบิลเลอกัวซ์

๒. ลักษณะการถ่ายทอดภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในหนังสือ กรัμμαติกาแลงกว็อ ไทย ของสังฆราชบิลเลอกัวซ์ เพื่อให้ชาวต่างชาติได้เข้าใจไวยากรณ์ภาษาไทย

๓. สภาพสังคมและวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อของคนในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว- รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในหนังสือ กรัμμαติกาแลงกว็อ ไทย ของสังฆราชบิลเลอกัวซ์

๑. ลักษณะและวิธีการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติในหนังสือ กรัμμαติกาแลงกว็อ ไทย ของสังฆราชบิลเลอกัวซ์

๑.๑ ระบบเสียงในภาษาไทย

ในหนังสือจะเริ่มสอนเรื่องการอ่านออกเสียงสระในภาษาไทยเป็นเรื่องแรก โดยมีภาษาฝรั่งเศสกำกับว่าออกเสียงสั้นหรือยาวดังนี้

สระ

CAPUT SECUNDUM

De litteris lingue, per dispositis

อ o a Vocalis brevis

อา a Vocalis longa

อี i Vocalis brevis

อี i Vocalis longa

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อี	Vocalis brevis
เอือ	Vocalis longa
อุ	Vocalis brevis
อู	Vocalis longa
ฤ	Semi- vocalis- brevis
ฤา	Semi- vocalis - longa
ฦ	Semi- vocalis brevis
ฦา	Semi- vocalis longa
เอ	Vocalis longa
แ	Dupleux e vocalis longa
ไ	Diphthongus brevis (i)

การออกเสียงสระ

การออกเสียงสระเป็นเสียงยาว คือ

การออกเสียงสระเป็นเสียงสั้น คือ

นอกจากนี้ยังอธิบายว่า กลุ่ม ฤ ฤา ฦ ฦา มีลักษณะเป็นพยัญชนะกึ่งสระเสียงสั้นกับเสียงยาว
ai dicitur maim u- en; quoad sonum non diffeerent inter se; sed maim u-en requiritur pro
20 sequentibus vocibus) ดังนี้

ฝ ใจ ให้ ไน ใหม่ ไส โคร โคร ไย ได ไซ ไหล ใส สไฟ ไร่ ใต้ ไหญ่ ไกล ไร่ ไซ
ซึ่งยังคงเทียบได้กับคำที่ใช้สระอ ไม้้วนในภาษาไทย ดังที่อาชยานปัจจุบันว่า

ผู้ใหญ่หาผ้าใหม่ ให้สะเภาใช้คล้องคอ
 ใฝ่ใจเอาใส่ห่อ มีหลงไหลใครขอดู
 จะใคร่ลงเรือใบ ดูน้ำใสและปลาปู
 สิ่งใดอยู่ในตู้ มีไข้อยู่ใต้ตั่งเตียง
 บ้าใบถือโยบัว หูตามัวมาใกล้เตียง
 เล้าทองอย่าละเลียง ยี่สิบม้วนจำจงดี

หรือ

ใฝ่ใจให้ทานนี้ นอกในมีแลใหม่ใส
 ใครใคร่แลของโย อันใดไข้อย่าไหลหลง
 ใส่กลสะเภาใบ้ ทั้งต่ำใต้และใหญ่ยง
 ใกล้ใบแลไข่งง ไข้ให้คงคำบังคับ

พยัญชนะ

ในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงพยัญชนะว่ามี จำนวน ๔๔ ตัว และได้แบ่งพยัญชนะ ตามฐานที่เกิด โดยเรียงพยัญชนะคล้ายพยัญชนะวรรคในภาษาบาลี แต่ได้แทรกตัวอักษรไทยเข้าไปด้วย และมีภาษาอธิบายคำอ่านโดยตลอด ดังนี้

ก	ข	ฃ	ค	ฅ	ง		
ko	kho	kho	khop	kho	ngo		
จ	ฉ	ช	ฌ	ซ	ญ		
cho	xo	xo	so	xo	jo		
ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ		
do	to	tho	tho	tho	no		
ด	ต	ถ	ท	ธ	น		
do	to	tho	tho	tho	no		
บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม
bo	po	pho	fo	pho	fo	pho	mo
ย	ร	ล	ว	ศ	ษ	ส	ห
jo	ro	lo	vo	so	so	so	ho
ฬ	อ	ฮ					
lo	o	ho					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การออกเสียงพยัญชนะ ยังได้แบ่งพยัญชนะตามฐานกรณ์ ดังนี้
เกิดจากเส้นเสียงจำนวน ๑๘ ตัว คือ ก ข ฃ ค ฅ ฉ ง น จ ญ ย ร ล ห ว พ ฮ อ

โอษฐ์ชะ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม

ตันทชะ ช ฅ ส ษ

ทันตชะ ด ต ฎ ฏ ถ ฐ ท ฑ ฒ ฌ

ดาลุชะ จ ฉ ฆ ฌ

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการใช้ตัว ศ ษ ส ในภาษาไทย มีตัวอย่างประกอบพร้อมคำอ่านประกอบ ดังนี้

ตัวอย่างการใช้ ศ

Hae sunt voces quae usurpant ศ

ตัวอย่างการใช้ ษ

ไพศาย	ศิขร	พิเศศ
Phaisat	sikhon	phiset
แล	ศับท	ศัทธา
Le	sab	sattha

บุษยา	แล	กฤษณ	แล	ฤก
Butsaja	le	kritsana	le	re
เขษม	กระษัตริ	กระษัตริ		
Khasem	krasat	krasatri		
โอภาษ	จักษุ	มหะสี		
Ophat	chaksu	mahesi		
รัक्ष	โทษ	ภูษา		
Rak	thot	phusa		

ตัวอย่างการใช้ ส

สรรเพช	สัทธรรม	แล	สงฆ	
Saraphet	sattham	le	song	
ประเสอรฐ	แก่น	सार		
Prasot	ken	san		
สบ	สูตร	สตับนิ	แล	สังหาร
Sob	sut	sadabni	le	sanghan
แล	เสพย	สัตยา		
Le	seph	sattaja		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลง 120355 อย่างอึงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเทียบเสียงอักษรไทยกับอักษรในภาษาอังกฤษ

น ฌ บ ป ม ร ล พ ศ ษ ส ซ sonant n , n, b, p, m, r, l, s, ut in litteris eropaeis.

ฝ ฟ ut f in fanum, forum etc.

ผ ภ พ ut ph in pharos; Sonat p asriratum.

และเทียบตัวอักษรที่ทำหน้าที่เป็นตัวสะกด เช่น

ข ฃ ค Finales sonant ก K

ด ฎ ถ ท ฐ ส ศ ษ ซ Sonant น N

ป พ ภ Sonant ป P

หลังจากที่เทียบตัวอักษรแล้วยังแสดงคำต่าง ๆ ที่ฟังเสียง แต่มีตัวสะกดและความหมายที่แตกต่างกันออกไป และอธิบายด้วยศัพท์ภาษาฝรั่งเศส เช่น

บาตร tical บาท pedes

บาตร olla talapuini

พัน mille

พรรณ semen

พันธิ involvere

พรรค turma

พันธุ soboles

.นอกจากนี้ในบทนี้ ยังได้มีการไล่เสียงสระจากตัวอักษร ดังนี้

ก

ก

กา

ก

กิ

เก

กี

แก

กึ

ไก

กือ

โก

โโก

กีน

เกา

กีน

ก่า

กุน

กะ

กุน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปสระ

มีการกล่าวถึงชื่อรูปสระต่าง ๆ ดังนี้

1 A longum vocatur ลากข้าง lak khang , id est sigum ad consonant aut vocalis delineatum . Ex.g. กา ka:

ลากข้างเป็นชื่อของเครื่องหมายที่ทำให้พยัญชนะนั้นออกเสียงยาว เช่น คำว่า กา

■ a breve ไม้ฝัด mai phat aut หันอากาศ han akat, consonantibus super position . v. g. รัต rat มัด mat fak ลัด lat

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงรูปสระอื่นๆและชื่อวรรณยุกต์ เช่น

พินห์หิว

พินหนู

นิคะหิต

ตีนอุ

ตีนอุ

ไม้เอ

ไม้เอ

ไม้มลาย

ไม้ม้วน

ไม้โอ

วิสันชะนี

พินธุ์เอก

ไม้โท

ไม้ตรี

ทัญทะฆาฏ

เลขแปด

ฝนทอง

ฟองมัน

โคมุต

ไตรยางศ์

มีการสอนเรื่องไตรยางศ์(De tonis lingue Thai) ดังนี้

Undecim altae ข ข ฉ ฅ ฐ ฒ ฝ ฝ ส ศ ษ ห

Novem media ก จ ด ฎ ต ฏ บ ป อ

และ อักษรต่ำเดี่ยว คือ

ง ญ ณ น ม ย ร ล ว พ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การผันเสียงวรรณยุกต์

อธิบายวิธีการผันเสียงวรรณยุกต์จากอักษรหมู่ต่างๆ เช่น

Si vero initialis est una ex infimis litteris, distinguendum est; voces breves habent tonum rectum;

ฟัก	รัต	พัต	มด ๆ ล ๆ
Fak	rat	phat	mot

กล่าวถึงอักษรต่ำคำตายเสียงสั้น ผันเสียงได้เป็นเสียงตรี

๑.๒ คำนามในภาษาไทย (De nominibus)

การกล่าวถึงนามทั่วไป เช่น

In lingua Thai distinguuntur simplicia, nomina coposita et nomina abstracta .

Nomina simplicia ut

น้ำ ไฟ ลม ดิน หัว ดิน ฟ้า สวน เมือง

Aqua ignis ventus terra caput pes ealum hortus civitas

อาการนาม

ความ	ใจ	ซึ่ง	อัน
Res,	cor,	quod,	res

Exempla

ความร้อน	ความเดือด	ความรู้	ความฝัน	ความคิด	ความสว่าง
caor	ira	scientia	somuium	cogitation	lumen
ความดี	ความร้าย	ความงาม	ความมืด	ความเร็ว	ความอ่อน
Bonitas	crudelitas	pukchritudo	tenebrae	celeritas	teneritas

การกล่าวถึงคำที่แสดงเพศ เช่น

ไก่ตัวเมีย	แกะตัวเมีย	วัวตัวเมีย
Gallina	ovis	vacca

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๒. ลักษณะสภาพสังคมและวัฒนธรรมในช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว- รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๒.๑ การใช้กฎหมายในการรักษาความสงบของบ้านเมือง

ในแบบเรียนกล่าวถึงการทำความผิดที่จะได้รับโทษ ดังนี้

บุคคลผู้ใดผิดกฎหมาย

บุคคลผู้นั้นจะมีโทษ

เห็นมันเมื่อไร

ก็แค้นมันเมื่อนั้น

ทำเขาฉนใด

เขาก็จะทำแกเองฉนนั้น

แล

กฎหมายลักษณะโจร

มาตรา หนึ่ง นาย พท่ามรง มะหาด ไทย ท่าน ให้ ไป เอา คล นั้ก โทษ แล้ว ให้ คล บันดา เปน โทษ หนี ท่าน ให้ นาย พท่ามรง มะ หาดไทย เร่ง หา จง ได้ ถ้า มิได้ โทษ ผู้ หนี ฉนใด ให้ลง โทษ แก่ ผู้ ทำ ให้ หนี ฉนนั้น ถ้า ทรง พระ กรุณา บ่ ให้ฆ่า ให้ ทวน ด้วย ลวด หน้ง แล ไม้ หวาย โดย โทษานุโทษ

กฎหมายลักษณะทาส

มาตรา หนึ่ง ผู้ ใด ขาย คล ลูก เมีย สิ่ง อัน ใด ท่าน แล ทำ สาร กรมท้น ให้ เจ้า สิ้น ก็ภา ชื่อ ให้ เงิน แก่ ผู้ ขาย ผู้ ขาย เอาเงิน ท่าน ไป แลแล้ว แล มิ ได้ เอา สิ่ง อัน ขาย มา ให้ แก่ ท่าน ๆ ว่า ลวง ท่าน ถ้า พิจารณา เปน สัจ ให้ เอา ต้น สิ้น ตั้ง ใหม่ ทวีคุณ ยก ทุน ให้ เจ้า ของ เหลือ นั้น เปน สิ้น ใหม่ กิ่ง พิไณย กิ่ง

ตัวอย่างหนังสือกู้เงิน

วัน พุทธ เดือน หก แรม สิบ คำ จุลศักราช พร ร สอง ร้อย สิบ เอ็จ ปี ระกา เอก ศก ๆ ข้า ๆ นายแก้ว ผู้พิ้ว อำ แดงเกษ ผู้เมีย มีอาสนธิมา กู้เงิน ท่าน หมื่น ศรี แต่ตัน เปน เงิน ตรา สิบ ชั่ง ๆ ข้า ๆ ขอ ผูก ดอก เบี้ย ตาม ทำ เนียม ถ้า แล จะ เอา เงิน ต้น แล ดอก เบี้ย เมื่อ ใด ๆ ข้า ๆ จะ ให้ เมื่อ นั้น ถ้า มิได้ต้นเงิน แล ดอก เบี้ย ก็ให้ ท่าน เรียก ร้อง ว่า กล่าว ตาม แผ่น ดิน เมืองของ ท่าน ๆ ข้า ๆ ขี้ด แกง ใด ไว้ เปน สำคัญ

การกล่าวถึงกฎหมายลักษณะทาสแสดงให้เห็นว่าสังคมสมัยนั้นมีการซื้อขายทาสกัน ได้ และผู้ที่สามารถขายทาสให้แก่นายเงินอาจจะเป็นสามเณรที่ขายลูกเมีย ให้แก่นายเงิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๒.๒ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการลดหลั่นชั้นเชิงและมีระบบอุปถัมภ์

ในแบบเรียนได้กล่าวถึงบรรดาศักดิ์และชื่อของตำแหน่งต่างๆที่ปรากฏในสมัยนั้น ๆ อย่างชัดเจน เช่น

จางวาง
 เจ้ากรม
 ขุนหมื่นขุนนาง
 นายร้อย
 นายหมวด
 หลวง
 พระ
 เจ้าพระยา
 สมเด็จเจ้าพระยา
 กรม
 กรมหมื่น
 กรมขุน
 กรมหลวง
 วังหลัง
 วังหน้า
 มหาอุปราช
 กรมพระราชวังบวร

สมณศักดิ์ของพระสงฆ์

สมเด็จพระสังฆราช
 สมเด็จพระเจ้า
 ราชาคณะ
 เจ้าครูปลัด
 เจ้าคุณสมมุห์
 คุณพระครู
 บาเรียญ
 ท่านเจ้าวัด
 ท่านสมภาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระบรมวงศานุวงศ์สำคัญและขุนนางที่มียศและบรรดาศักดิ์ต่าง ๆ เช่น

กรมหลวงเทพหริรักษ์

กรมหมื่นพิทักษ์เทเวศ

กรมหลวงรักษษรณเรศ

กรมหมื่นวงษาสนิต

กรมขุนอิษเรศรังสรรค์

กรมหมื่นอินทร์

กรมขุนเดโชดิษร

กรมหมื่นสนิต

กรมขุนรามฤทธิ์รงค์

กรมหมื่นศรีสุเรนทร์

กรมขุนพิพิท ภูเบทร์

กรมหมื่นไกรสระระวิจิต

เจ้าพญาจักรี

เจ้าพญากะลาโหม

เจ้าพญาทรมาริกร

นอกจากนี้ยังมีบทสนทนาที่แสดงลักษณะการใช้ภาษาสนทนาระหว่างบุคคลต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะในการใช้ภาษาในระดับที่ต่าง ๆ กันออกไป เช่น บ่าวพูดกับขุนนาง บ่าวจะไปเฝ้าเจ้า ขุนนางผู้ใหญ่พูดกับบ่าว พระเจ้าแผ่นดินพูดกับมหาดเล็ก หม่อมกับสาวใช้ ขุนนางกับเจ้าชีวิต เจ้าชีวิตกับพระราชอาคัน พระกับปลศ (อุบาสก) ปลศกับพระ สีกากับพระ หมึงทะเลาะกัน หมอกับคนใช้

ตัวอย่างบทสนทนา

บทสนทนาว่าด้วยบ่าวพูดกับขุนนาง

เจ้า กรม พระ ตำหวจ มี ชื่อ พระ มหา เทพ มี บ่าว คน หนึ่ง ชื่อ สิ้น เปน พาล โกง โกหก ขโมย อยู่ มา เพลา วัน หนึ่ง ไอ้ สิ้น คุม พัก พวก เข้า ปล้น บ้าน นายมี ๆ จึง เข้า ไป เรียน กับ นาย ๆ เห็น จึง ถาม ว่า เจ้า มี มา หา เรา ด้วย รุระ อะไร หฤา นาย มี จึง เรียน ว่า กะผม มา กราบ ได้ ท้าว ด้วย รุระ รุระ อะไร ก็ ว่าไป เกิด นาย มี จึง กราบ เรียน ตาม เรื่อง ความว่า เพลา กลาง คีน นาย สิ้น ผู้ บ่าว ของ ได้ ท้าว คุม พัก พวก เข้า ปล้น บ้าน กะผม นาย จึง ให้ หา ตัว ไอ้ สิ้น เข้า มา แล้ว ถามว่า เมื่อ คีน นี้ มีง คุม พวก ไป ปล้น บ้าน นาย มี จริง หฤา ไอ้ สิ้น บ่าวกราบเรียนว่า กะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ สงวนลิขสิทธิ์ สำหรับการเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผม จะได้ คุมพวก ไป หา มิได้ อะเขาว่า มิ่ง นี้สิ กะผม เปลา่ ขอรับ ซึ่ง นาย มี มา กล่าว โทษ กะผม หา จริง ไม่ ถ้า แม้นจริง เหมือน นาย มี ว่า แล้ว ก็ จะ มี ผู้ รู้ ผู้ เห็น เป็น สำคัญ นี้ก็ หา สำคัญ ไม่ได้ นี้ ขอ รับ แนะนาย มี ไ้อสิน มันว่า เจ้า ใส่ ความ มัน

บทสนทนาระหว่างเจ้าชีวิตร์ กับพระราชาคณะ

มี พระ เปน ตัว ไปรฎมาก กว่า พระ ราชฯ คณะ ทั้ง ปวง ฉั้น แล้ว เจ้า ชีวิตร์ มี รับ สั่ง ถาม ว่า พระ เทพ โหมพี ออก วสา แล้ว จะ ไป เที้ยว ไป ค่าง ที่ ไหน บ้าง พระ เทพ โหมพี ถวาย พระ พร มหา พิตรร์ อาตมา ภาพ จะ ไป เมือง สิงขบุรีย์ กะ ทำ วัด ปะนิบัต พระ อุปมา ก็ จะ ไป อยู่ สัก ก็ เดือน ขอ ถวายพระ พร มหา บพิตรร์ อาตมา ภาพ จะ ไป อยู่สัก เดือน หนึ่ง พระอุปมา ยัง อยู่ ดอก หลา ขอ ถวาย พระ พร มหา บพิตรร์ ยังอยู่ มิ แก่ หนัก แล้ว หลา ถวาย พระพร มหา บพิตรร์ แก่ ประมาร อายุศม์ เจ็ด สิบ แล้ว หู ตา ท่าน ยัง ปรกติ ดี อยู่ หลา ขอ ถวาย พระ พร ดี พร้อม อู่สาห์ ไป ปรน นิบัต เกิด ท่าน ก็ เปน แก่ ถ้าว อยู่ แล้ว พระ ถวาย พระ พร ลา อาตมา ภาพ ขอ จะเรียญ พระ ราช คิริ สวัสดิ พิพัฒ มงคล พระ ชนม์ สุข ทุก ประการ จง มี แก่ สม เต็จ บรม บพิตรร์ พระ ราช สม ภาร จ้าว ผู้ ทรง พระ อธิคุณ อัน ประเสริฐ เวลา นี้ ก็ สม ควร อยู่ แล้ว พระ สงม ทั้ง ปวง ขอ ถวาย พระ พร ลา แต่ สมเด็จ บรม บอพิตรร์ พระ ราช สม ภาร จ้าว ขอ ถวาย พระ พร ออก จาก ท้อง พระ โรง ไป

บทสนทนาระหว่างบุคคลที่มีฐานะแตกต่างกันออกไปแสดงให้เห็นว่า สังคมไทยในสมัยนั้นเป็นสังคมที่มีระบบของชนชั้น ความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีฐานะและ สถานภาพทางสังคมแตกต่างกันย่อมใช้ระดับภาษาแตกต่างกันออกไปแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม การใช้ภาษาไทยที่ชัดเจนยิ่ง

นอกจากบทสนทนาระหว่างบุคคลต่าง ๆ แล้ว ในหนังสือยังกล่าวถึงการใช้ คำราชาศัพท์ เป็นศัพท์สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน เช่น

นิ้ว กลาง เรียก ว่า พระมัชฌิมา นิ้วนางเรียกว่าพระอนามิกา นิ้วก้อยเรียกว่าพระ ขนิษฐา

แปลลม ว่า ประชนพระวาโย พระวาทะ กินยาทุเลา ว่า เสวยพระโอสถประจุ ลงพระบังคลหนัก ลงพระบังคลเบา ล้างมือว่า ขำระพระหัตถ์ ล้างตีนว่า ขำระพระบาท มีการสอนการใช้ราชาศัพท์ที่เป็นคำสุภาพ ต่าง ๆ ด้วย เช่น

อึ้งของสิ่งใด เรียกเพนคำหยาบ คำผวน ห้ามมิให้ กราบทูล เหมือน ผักบู้ญ แล หมา แมว นก กา ชี เปนต้น หย่างนี้ อย่ากราบทูล ถ้าจะทูลให้ทูลไป หย่าง อื่น แต่ ภาอ เข้าพระไทยเหมือนผักเหล่านี้แล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผักตบให้ว่า ผักสำหาว ดอกผักตบให้ว่าดอกสำหาว ดอกสลิด ให้ว่า ดอกขจร ดอกช่อหนู ให้ว่า ดอกช่อ นกลิน แดงโม ให้ว่า แดงอุลิต ตลิงปลิง ให้ว่ามูลหัง พุงตอให้ว่าหนามรอบตัว ผักบุงให้ว่าผักทอดยอด มะเขือ ขางพะ ให้ว่ามะเขือเผา

๒.๓ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน

ในแบบเรียนกล่าวถึงพุทธประวัติและเกี่ยวข้องกับมหาชาติ มีการกล่าวถึงพระรัตนตรัย ดังนี้
ตัวอย่าง

Dee generationibus et historia Buddhoe hodierni.

“Biblia sacra buddhistarum continent circirciter quingentas พระพุทธ Buddhae generations ab ipso effectas ; sed non habentur ut canonieae ab omnibus. Decem ultimate ทศชาติ in magna veratione habentur ; ultima เวสสันดร dicitur มหาชาติ magna generation . Praeterea in bibles Buddhistarum asseritur phra ; Khodom transmigrasse non solum per omnes caelos sed etiam per inferos et per corpora animalium omnis generic , incipiendo a verme usque ad elephantem. Sed in omnibus gernareationibus suis simper eraf dux aux rex et praestans aliis sui generic, et comitatu mango circumdatus.....”

คำสั่งสอนในพุทธศาสนา

เบญจศีล ศีลแปด เช่น

ตัวอย่าง

ศีลห้า ๑ ปาณาติบาต ๒ อทินนาทาน ๓ กาเมสุมิจณา ๔ มุสาวาท ๕ สุราเมรัย

Quinque observantiae occiidere animalia furari et fornication , adulterium mendacium omnes species liquorum inebriantium.

ศีลแปด *octo observantiae , etiam dicuntur อุโบสถศีล servantur a viris piis.*

Comprehendunt quinque praecepta ศีลห้า cum tribus sequentibus ๑ เว้น จากวิกาล

โภชน์ abstinere se a cibis tempore prohibito , id est a meridie ad auroram. ๒ เว้น

จาก ห้จะ คีตะ วาทิตะ abstinere se a conaediis, saltatione , cantilenis floribus et

unguentis. ๓ เว้น จากอุจาสะยะนะ non dormire aut sedere super lectum pretiosum

aut altius uno cubito, neque super culcitam.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๒.๔ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรกสวรรค์

ในแบบเรียนกล่าวถึงสวรรค์และนรก ซึ่งปรากฏลักษณะตามไตรภูมิพระร่วง พระนิพนธ์ในพระมหากษัตริย์ราชธานีแห่งกรุงสุโขทัย แสดงถึงความเชื่อเกี่ยวกับนรกสวรรค์ที่ยังคงมีจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่าง

สวรรค์ชั้นดาวดึงส์

“ดาวดึงษ์เทวดา angelis Davadung

Caelum ดาวดึงส์ habet 10000 โยชน์ in latitudine ; situm est cacumine montis phra : Meru ; instructum est 1000 portis. Palatium พระอำมริตราธิราช Regis Indra seu phra : In situm est in medio , altum 700 โยชน์ ex septem gemmis diversis . phra : In habet 25,000,000 amgelas ad ministrandum ipsi.”

“In ดาวดึงษ์ sunt flores celestes odoris suavissimi ; si quis desiderat , In circuitu civitatis celestis sunt arbores ก็มะพฤษฯ quae loco fructuum vestibis pretiosis et ornamentis varies semper instructoe.....Phra : In habet elephantem prodigiosum quindecim โยชน์ altitudinis nomine เอราวัณ cui incident deambulandi gratia....”

ตัวอย่าง

นรก

โลกันตะนรก

“Lokanta : Narok sunt todem inferi occupants spatium inter จักรวาล orbis adjunctos et ubi sunt tres orbis adjuncti , ibi est uuus โลกันตะนรก in medio eorum. Hic sunt densissimae et aeternae tenebrae ; hae est aeterna habitation infidelium et impiorum qui asserunt non ess peccata neque virtutes.....”

สัตว์นรก

ตัวอย่าง

เปรต seu monstros

“Supra infros et in sylvis หิมพานต est region เปรต vel เปรตโลกย์ region monstrorum .เปรต habent formam fœdam, horridam omnimode.

Siti continua laborant, sed non libet biere aquam ; circueunt ad bibendum pituitam

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

narium , sudorem , salivam, flegmata , saniem , urinum , extrementa et obscaena hujus modi, quibus valde delectantur.....”

๒.๕ การศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติไทย

ในหนังสือแบบเรียนได้มีบทเรียนที่เกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย – เช่น การกล่าวถึงพระร่วง พระนเรศวร ซึ่งในแบบเรียนเรียกว่าพระนเรศร พระยาดากสิน แสดงให้เห็นว่าความสนใจการศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติอย่างเป็นทางการมีมานานับแต่อดีต

ตัวอย่าง

พระเจ้าอยู่หัว

Rex Uthong assumit nomen Phra : Rama thibodhi ; constituit filium suum Phra :

1350 Rame suen regem Lopha : buri. Illo tempore subjecta errant regi Siamensi regna sequebtia. 1 Malaka . 2 Xa: va. 3 Tanao si (tenasserim) 4 Nakhon si

Thamarat (ligor) 5 Thavai. 6 Mo: ta:ma (martaban) 7 Mo lamlong (molmien) 8 Song

Khla 9 Chanthabun. 10 Phitsanulok. 11 Sukkhothai. 12 Phixai. 13 Savankha :

lok.14 Phichit. 15 kampahengphet. 16 Nakhon savan. Initur bellum contra Cambodienses et multi adducuntur captive.

พระนเรศวร

Phra Naret expugnat plurimus civitates ad septentrionem , innumerosque captives inde abductos infret in Juthiam cujus maenia et turres instaurat.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย

๑. การสรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาการสะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในหนังสือกรรมมาติกา แลengkoo Thai ของสังฆราชบิลเลอกัวซ์ สามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

๑. ลักษณะและวิธีการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติในหนังสือ กรรม มาติกา แลengkoo Thai ของสังฆราชบิลเลอกัวซ์ ดังนี้

ในหนังสือจะเริ่มสอนเรื่องการอ่านออกเสียงสระในภาษาไทยเป็นเรื่องแรก โดยมีภาษาฝรั่งเศสกำกับว่าออกเสียงสั้นหรือยาว โดยสอนจากระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทย

CAPUT SECUNDUM

De litteris lingue, per dispositis

อ o a Vocalis brevis

อา a Vocalis longa

อิ i Vocalis brevis

อี i Vocalis longa

พยัญชนะ

ในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงพยัญชนะว่ามี จำนวน ๔๔ ตัว และได้แบ่งพยัญชนะ ตามฐานที่เกิด โดยเรียงพยัญชนะคล้ายพยัญชนะวรรคในภาษาบาลี แต่ได้แทรกตัวอักษรไทยเข้าไปด้วย และมีภาษาอธิบายคำอ่านโดยตลอด ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มีการสอนชื่อรูปสระต่างๆ

1 A longum vocatur ลากข้าง lak khang , id est sigum ad consonant aut vocalis delineatum . Ex.g. กา ka:

ลากข้างเป็นชื่อของเครื่องหมายที่ทำให้พยัญชนะนั้นออกเสียงยาว เช่น คำว่า กา

■ a breve ไม้ผัด mai phat aut หันอากาศ han akat, consonantibus super position . v. g. รัต rat มัด mat fak ลัด lat

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงรูปสระอื่นๆและชื่อวรรณยุกต์ เช่น

พินห์หัว

พินหนู

นิคะหิต

ตินอุ

ตินอุ

มีการสอนเรื่องไตรยางศ์(De tonis lingue Thai) ดังนี้

Undecim altae ข ข ฉ ถ รุ ผ ฝ ส ศ ษ ห

Novem media ก จ ด ฎ ต ฏ บ ป อ

และ อักษรต่ำเตี้ยว คือ

ง ญ ฦ น ม ย ร ล ว พ

มีการสอนการผันเสียงวรรณยุกต์

อธิบายวิธีการผันเสียงวรรณยุกต์จากอักษรหมู่ต่างๆ เช่น

Si vero initialis est una ex infimis litteris, distinguendum est; voces breves habent tonum rectum;

ฟัก รัต พัด มดๆ ล ๆ

Fak rat phat mot

การแบ่งคำตามหน้าที่ของคำในภาษา

คำนามในภาษาไทย (De nominibus)

In lingua Thai distinguuntur simplicia, nomina coposita et nomina abstracta .

Nomina siplicia ut

น้ำ ไฟ ลม ดิน หัว ตีน ฟ้า สวน เมือง

Aqua ignis ventus terra caput pes ealum hortus civitas

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาการนาม

ความ ใจ ซึ่ง อัน

Res, cor, quod, res

Exempla

ความร้อน ความเดือด ความรู้ ความฝัน ความคิด ความสว่าง

caor ira scientia somuium cogitation lumen

๒. ลักษณะสภาพสังคมและวัฒนธรรมในช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า

เจ้าอยู่หัว- รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑. การใช้กฎหมายในการรักษาความสงบของบ้านเมือง

ในแบบเรียนกล่าวถึงการทำความผิดที่จะได้รับโทษ ดังนี้

บุคคลผู้ใดผิดกฎหมาย

บุคคลผู้นั้นจะมีโทษ

เห็นมันเมื่อไร

ก็แค้นมันเมื่อนั้น

ทำเขาฉนใด

เขาก็จะทำแก่เองฉนั้นแล

กฎหมายลักษณะโจร

มาตรา หนึ่ง นาย พท่ามรณ มะหาด ไทย ท่าน ให้ ไป เอา คล นัก โทษ แล้ว ให้ คล บันดา เปน โทษ หนี ท่าน ให้ นาย พท่ามรณ มะ หาดไทย เร่ง หา จง ได้ ถ้า มิได้ โทษ ผู้ หนี ฉนใด ให้ลง โทษ แก่ ผู้ ทำ ให้ หนี ฉนนั้น ถ้า ทรง พระ กรุณา บ่ ให้ฆ่า ให้ ทวน ด้วย ลวด หน้ แล ไม้ หวาย โดย โทษานุโทษ

ตัวอย่างหนังสือกู้เงิน

วัน พุทธ เดือน หก แรม สิบ คำ จุลศักราช พร ร สอง ร้อย สิบ เอ็จ ปีระกา เอก ศก ๆ ข้า ๆ นายแก้ว ผู้ผิว อำ แดงเกษ ผู้เมีย มีอาสนธิมา กู้เงิน ท่าน หมื่น ศรี แต่ตัน เปน เงิน ตรา สิบ ชั่ง ๆ ข้า ๆ ขอ ผูก ดอก เบี้ย ตาม ทำ เนียม ถ้า แล จะ เอา เงิน ต้น แล ดอก เบี้ย เมื่อ ใด ๆ ข้า ๆ จะ ให้ เมื่อ นั้น ถ้า มิได้ต้นเงิน แล ดอก เบี้ย ก็ให้ ท่าน เรียก ร้อง ว่า กล่าว ตาม แผ่น ดิน เมืองของ ท่าน ๆ ข้า ๆ ขีด แกง ใด ไว้ เปน สำคัญ

การกล่าวถึงกฎหมายลักษณะทาสแสดงให้เห็นว่าสังคมสมัยนั้นมีการซื้อขายทาสกันได้ และผู้ที่สามารถขายทาสให้แก่นายเงินอาจจะเป็นสามีที่ขายลูกเมีย ให้แก่นายเงิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๒.สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการลดหลั่นชั้นเชิงและมีระบบอุปถัมภ์
 ในแบบเรียนได้กล่าวถึงบรรดาศักดิ์และชื่อของตำแหน่งต่างๆที่ปรากฏในสมัยนั้น ๆ อย่าง
 ชัดเจน เช่น

จางวาง

เจ้ากรม

ขุนหมื่นขุนนาง

นายร้อย

นายหมวด

หลวง

พระ

เจ้าพระยา

สมเด็จพระเจ้าพระยา

สมณศักดิ์ของพระสงฆ์

สมเด็จพระสังฆราช

สมเด็จพระเจ้า

ราชาคณะ

เจ้าครูปลัด

เจ้าคุณสมุห์

คุณพระครู

บาเรียญ

ท่านเจ้าวัด

ท่านสมภาร

พระบรมวงศานุวงศ์สำคัญและขุนนางที่มียศและบรรดาศักดิ์ต่าง ๆ เช่น

กรมหลวงเทพหริรักษ์

กรมหมื่นพิทักษ์เทเวศ

กรมหลวงรักษารณเรศ

กรมหมื่นวงษาสนิด

กรมขุนอิศเรศรังสรรค์

กรมหมื่นอินทร์

กรมขุนเดโชดิษร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรมหมื่นสนธิ
 กรมขุนรามฤทธิ์รังค์
 กรมหมื่นศรีสุเรนทร์
 กรมขุนพิพิธ ภูเบทร์
 กรมหมื่นไกรสระระวิจิต
 เจ้าพญาจักรี
 เจ้าพญากะลาโหม
 เจ้าพญาทรมาทิกร

นอกจากนี้ยังมีบทสนทนาที่แสดงลักษณะการใช้ภาษาสนทนาระหว่างบุคคลต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะในการใช้ภาษาในระดับที่ต่าง ๆ กันออกไป เช่น บ่าวพูดกับขุนนาง บ่าวจะไปเฝ้าเจ้า ขุนนางผู้ใหญ่พูดกับบ่าว พระเจ้าแผ่นดินพูดกับมหาดเล็ก หม่อมกับสาวใช้ ขุนนางกับเจ้าชีวิต เจ้าชีวิตกับพระราชาคณะ พระกับปลศ (อุบาสก) ปลศกับพระ สีกากับพระ หมึงทะเลาะกัน หมอกับคนไข้

ตัวอย่างบทสนทนา

บทสนทนาว่าด้วยบ่าวพูดกับขุนนาง

เจ้า กรม พระ ดำหรวจ มี ชื่อ พระ มหา เทพ มี บ่าว คน หนึ่ง ชื่อ สิ้น เปน พาล โกง โกหก ขโมย อยู่ มา เผลา วัน หนึ่ง ไอ้ สิ้น คุ่ม พัก พวก เข้า ปล้น บ้าน นายมี ๆ จึง เข้า ไป เรียน กับ นาย ๆ เห็น จึง ถาม ว่า เจ้า มี มา หา เรา ด้วย ธุระ อะไร หฤฯ นาย มี จึง เรียน ว่า กะผม มา กราบ ได้ ท้าว ด้วย ธุระ ธุระ อะไร ก็ ว่าไป เกิด นาย มี จึง กราบ เรียน ตาม เรื่อง ความว่า เผลา กลาง คีน นาย สิ้น ผู้ บ่าว ของ ได้ ท้าว คุ่ม พัก พวก เข้า ปล้น บ้าน กะผม นาย จึง ให้ หา ตัว ไอ้ สิ้น เข้า มา แล้ว ถามว่า เมื่อ คีน นี้ มี คุ่ม พวก ไป ปล้น บ้าน นาย มี จริง หฤฯ ไอ้ สิ้น บ่าวกราบเรียนว่า กะผม จะ ได้ คุ่มพวก ไป หา มิได้ อะเขว่า มีง นี้สิ กะผม เปลา่ ขอรับ ซึ่ง นาย มี มา กล่าว โทษ กะผม หา จริง ไม่ ถ้า แม้นจริง เหมือน นาย มี ว่า แล้ว ก็ จะ มี ผู้ รู้ ผู้ เห็น เปน สำคัญ นี้ก็ หา สำคัญ ไม่ได้ นี้ ขอ รับ แนะนาย มี ไอ้ สิ้น มัน ว่า เจ้า ใส่ ความ มัน

บทสนทนาระหว่างเจ้าชีวิตร์ กับพระราชาคณะ

มี พระ เปน ตัว โปรงฏ มาก กว่า พระ ราชา คณะ ทั้ง ปวง ฉั้น แล้ว เจ้า ชีวิตร์ มี รับ สั่ง ถาม ว่า พระ เทพ โมพี ออก วสา แล้ว จะ ไป เทียว ไป ค่าง ที่ ไหน บ้าง พระ เทพ โมพี ถวาย พระ พร มหา พิตรร์ อาตมา ภาพ จะ ไป เมือง สิงฆบุรีย์ กะ ทำ วัด ปะนิบัต พระ อุพัฒนา ก็ จะ ไป อยู่ สัก ที่ เดือน ขอ ถวายพระ พร มหา บพิตรร์ อาตมา ภาพ จะ ไป อยู่ สัก เดือน หนึ่ง พระอุพัฒนา ยัง อยู่ ดอก หฤฯ ขอ ถวาย พระ พร มหา บพิตรร์ ยังอยู่ มิ แก่ นัก แล้ว หฤฯ ถวาย พระพร มหา บพิตรร์ แก่ ประมาร आयุศม์ เจ็ด สิบ แล้ว หู ดา ท่าน ยัง ปรกติ ดี อยู่ หฤฯ ขอ ถวาย พระ พร ดี พร้อม อุสาห์ ไป ปรง นิบัต เกิด ท่าน ก็ เปน แก่ ถั่ว อยู่ แล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระ ถวาย พระ พร ลา อาตมา ภาพ ขอ จะเจริญ พระ ราช ศิริ สวัสดิ พิพัฒ มงคล พระ ชนม์ สุข
ทุก ประการ จง มี แก่ สม เต็จ บรม บพิตร พระ ราช สม ภาร จ้าว ผู้ ทรง พระ อธิคุณ อัน
ประเสริฐ เวลา นี้ ก็ สม ควร อยู่ แล้ว พระ สงฆ ทั้ง ปวง ขอ ถวาย พระ พร ลา แต่ สม เต็จ บรม
บพิตร พระ ราช สม ภาร จ้าว ขอ ถวาย พระ พร ออก จาก ท้อง พระ โรง ไป

บทสนทนาระหว่างบุคคลที่มีฐานะแตกต่างกันออกไปแสดงให้เห็นว่า
สังคมไทยในสมัยนั้นเป็นสังคมที่มีระบบของชนชั้น ความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีฐานะและ
สถานภาพทางสังคมแตกต่างกันออกไปแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม
การใช้ภาษาไทยที่ชัดเจนยิ่ง

นอกจากบทสนทนาระหว่างบุคคลต่าง ๆ แล้ว ในหนังสือยังกล่าวถึงการใช้
คำราชาศัพท์ เป็นศัพท์สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน เช่น

นิ้ว กลาง เรียก ว่า พระมัทธมา นี้นางเรียกว่าพระอนามิกา นิ้วก้อยเรียกว่าพระขนิษฐา
เปนมล ว่า ประชนพระวาโย พระวาทะ กินยาทุเลา ว่า เสวยพระโอสถประจุ
ลงพระบังคลหนัก ลงพระบังคลเบา ล้างมือว่า ชำระพระหัตถ์ ล้างตีนว่า ชำระพระบาท
มีการสอนการใช้ราชาศัพท์ที่เป็นคำสุภาพ ต่าง ๆ ด้วย เช่น

อึ่งของสิ่งใด เรียกเป็นคำหยาบ คำผวน ห้ามมิให้ กราบทูล เหมือนผักบั้ง
แล หมา แมว นก กา ขี้ เปนต้น หย่างนี้ อย่ากราบทูล ถ้าจะทูลให้ทูลไป หย่างอื่น แต่ ภาว เข้า
พระไทยเหมือนผักเหล่านี้แล

คำราชาศัพท์ที่ใช้ในสมัยนั้น ปัจจุบันยังคงใช้ระบบของราชาศัพท์ไทย เช่น
ผักบั้ง คือ ผักทอดยอด แตงโม คือ แตงอุลิต ปัจจุบันใช้ว่า ผลอุลิต ดอกสลิด คือดอกขจร

๓. สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่าง

ชัดเจน

ในแบบเรียนกล่าวถึงพุทธประวัติและเกี่ยวข้องกับมหาชาติ
มีการกล่าวถึงพระรัตนตรัย ดังนี้
ตัวอย่าง

Dee generacionibus et historia Buddhoe hodierni.

"Biblia sacra buddhistarum continent circirciter quingentas พระพุทธ Buddhae
generations ab ipso effictas ; sed non habentur ut canonieae ab omnibus. Decem
ultimate ทศชาติ in magna veratione habentur ; ultima เวศันดร dicitur มหาชาติ magna
generation . Praeterea in bibles Buddhistarum asseritur phra ; Khodom transmigrasse
non solum per omnes caelos sed etiam per inferos et per corpora animalium omnis
generic , incipiendo a verme usque ad elephantem. Sed in omnibus gernareationibus
suis simper eraf dux aux rex et praestans aliis sui generic, et comitatu mango
circumdatus....."

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำสั่งสอนในพุทธศาสนา

ตัวอย่าง

ศีลห้า ๑ ปาณาติบาต ๒ อทินนาทาน ๓ กาเมสุมิจฉา ๔ มุสาวาท ๕ สุราเมรัย

Quinque observantiae occidere animalia furari et fornication , adulterium mendacium omnes species liquorum inebriantium.

ศีลแปด octo observantiae , etiam dicuntur อุโบสถศีล servantur a viris piis.

Comprehendunt quinque praecepta ศีลห้า cum tribus sequentibus ๑ เว้น จากวิกาลโภชน abstinerere se a cibis tempore prohibito , id est a meridie ad auroram. ๒ เว้น จาก นัจจะ คีตะ วาทิตะ abstinerere se a conaediis, saltatione , cantilenis floribus et unguentis. ๓ เว้น จากอุจาสะยะนะ non dormire aut sedere super lectum pretiosum aut altius uno cubito, neque super culcitam.

๕.สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรกสวรรค์

ในแบบเรียนกล่าวถึงสวรรค์และนรก ซึ่งปรากฏลักษณะตามไตรภูมิพระร่วง พระนิพนธ์ในพระมหากษัตริย์ราชธานีแห่งกรุงสุโขทัย แสดงถึงความเชื่อเกี่ยวกับนรกสวรรค์ที่ยังคงมีจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่าง

สวรรค์ชั้นดาวดึงส์

“ดาวดึงษ์เทวดา angelis Davadung

Caelum ดาวดึงส์ habet 10000 โยชน์ in latitudine ; situm est cacumine montis phra : Meru ; instructum est 1000 portis. Palatium พระอำมริตราธิราช Regis Indra seu phra : In situm est in medio , altum 700 โยชน์ ex septem gemmis diversis . phra : In habet 25,000,000 amgelas ad ministrandum ipsi.”

“In ดาวดึงษ์ sunt flores celestes odoris suavissimi ; si quis desiderat , In circuitu civitatis celestis sunt arbores กัมพะพฤกษ์ quae loco fructuum vestibis pretiosis et ornamentis varies simper instructoe.....Phra : In habet elephantem prodigiosum quindecim โยชน์ altitudinis nomine เอราวัณ cui incident deambulandi gratia....”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่าง

นรก

โลกันตะนรก

“Lokanta : Narok sunt todem inferi occupants spatium inter จักรวาล orbis adjunctos et ubi sunt tres orbis adjuncti , ibi est uuus โลกันตะนรก in medio eorum. Hic sunt densissimae et aeternae tenebrae ; hae est aeterna habitation infidelium et impiorum qui asserunt non ess peccata neque virtutes.....”

๕. การศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติไทย

ในหนังสือแบบเรียนได้มีบทเรียนที่เกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ของ ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย – เช่น การกล่าวถึงพระร่วง พระเจ้าอู่ทอง พระนเรศวร ซึ่งในแบบเรียน เรียกว่าพระนเรศ แสดงให้เห็นว่าความสนใจการศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติอย่างเป็นทางการ มีมานานับแต่อดีต

ตัวอย่าง

พระเจ้าอู่ทอง

Rex Uthong assumit nomen Phra : Rama thibodhi ; constituit filum suum Phra : 1350 Rame suen regem Lopha : buri. Illo tempore subjecta errant regi Siamensi regna sequebtia. 1 Malaka . 2 Xa: va. 3 Tanao si (tenasserim) 4 Nakhon si Thamarat (ligor) 5 Thavai. 6 Mo: ta:ma (martaban) 7 Mo lamlong (molmien) 8 Song Khla 9 Chanthabun. 10 Phitsanulok. 11 Sukkhothai. 12 Phixai. 13 Savankha : lok.14 Phichit. 15 kampahengphet. 16 Nakhon savan. Initur bellum contra Cambodienses et multi adducuntur captive.

พระนเรศวร

Phra Naret expugnat plurimus civitates ad septentrionem , innumerosque captives inde abductos infret in Juthiam cujus maenia et turres instaurat.

๖. การนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยทำให้สามารถศึกษาได้ว่าหลักฐานที่เป็นหนังสือสามารถศึกษา ประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการทางภาษาด้านอักขรวิธีการเขียน และการเปลี่ยนแปลง ความหมายในหนังสือ กรรมมาติกา แลงกวีโอ ไทย ของสังฆราชบัลเลอแก้วซ์ นอกจากนี้ยังสามารถนำผลวิจัยไปศึกษาลักษณะการถ่ายทอดภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเพื่อให้ ชาวต่างชาติได้เข้าใจไวยากรณ์ภาษาไทย รวมถึงการใช้ภาษาไทยเพื่ออธิบายสิ่งต่างๆใน ชีวิตประจำวันว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างจากปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๓. บทสรุป

Grammatica Linguae Thai ของ สังฆราชปัลเลอกัวร์หนังสือเล่มนี้นับเป็นหนังสือทรงคุณค่าและหายากมาก หนังสือเล่มนี้เปี่ยมไปด้วยการบันทึกประวัติศาสตร์ทางความรู้ ภูมิปัญญาของประเทศ หนังสือเล่มนี้เมื่อพิจารณาแต่เพียงชื่ออาจจะเห็นว่าเป็นเพียงหนังสือสอนไวยากรณ์ไทยแก่ฝรั่ง แต่เมื่อดูในส่วนต้นของหนังสือก็เห็นว่าไม่มีอะไรแปลกใหม่ เป็นเพียงการนำหนังสือจินตามณีมาเรียบเรียงโดยอธิบายด้วยภาษาฝรั่งเศส ซึ่งจะเป็นคุณค่าแก่คนฝรั่งเศสที่จะมาเผยแพร่ศาสนาหรืออาจรวมถึงการค้าการเมืองอื่น ๆ คำอธิบายที่ผิดและมีข้อเข้าใจผิดอยู่บ้าง การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับคนไทยทั้งในสมัยก่อนและสมัยนี้ก็คือหนังสือเล่มนี้ใช้เอกสารไทยจำนวนมากเป็นแบบฝึกอ่าน มีทั้งด้านกฎหมาย ศาสนา วารณคดี นิทาน เรื่องเล่าในสมัยนั้น ฯลฯ หนังสือนี้นับว่าเป็นเอกสารที่มีขอบเขตกว้างครอบคลุมหลายสาขามากที่สุดและมีทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง การอ่านเอกสารเหล่านี้จะได้ทั้งศัพท์และสรรพวิทยาของไทย สามารถจะติดตามค้นคว้าต่อไปได้ จากการศึกษาวิจัยปรากฏผลดังนี้

๑. ชาวต่างชาติมีความพยายามศึกษาภาษาไทยอย่างถูกต้องตามระบบไวยากรณ์ไทย
๒. สภาพสังคมและวัฒนธรรมในช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว- รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่ามีลักษณะไม่แตกต่างไปจากสังคมไทยปัจจุบันในด้านความคิดความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์และการนับถือพุทธศาสนา
๓. หลักฐานที่เป็นหนังสือสามารถศึกษาประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการทางภาษาด้านอักขรวิธีการเขียน และการเปลี่ยนแปลงความหมายได้

๔. ข้อเสนอแนะ

๑. ศึกษาลักษณะภาษาฝรั่งเศสที่ใช้อธิบายประกอบการสอนภาษาไทยในหนังสือแบบเรียนกรมมศึกษา แลงกวีอ ไทย
๒. ศึกษาระบบสังคมโดยผ่านการใช้ถ้อยคำและราชาศัพท์ที่ปรากฏในแบบเรียนเล่มนี้
๓. ศึกษาความคิดความเชื่อที่ปรากฏในแบบเรียนว่ามีส่วนใดที่มีลักษณะแตกต่างไปจากปัจจุบันและความเชื่อใดยังคงมีอิทธิพลอย่างชัดเจนในสังคมไทย
๔. ศึกษาการสอนภาษาไทยที่ปรากฏข้อผิดพลาดตามความคิดและความเข้าใจของชาวต่างชาติซึ่งศึกษาภาษาไทยในสมัยนั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

กฤษฎา บุญยสมิต. ศัพท์กฎหมายเก่า: ภาษาไทยในกฎหมายตราสามดวง.

โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ไขลิริ ปราโมช ณ อยุธยา. การเปลี่ยนแปลงถ้อยคำและความหมายของสำนวน. โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

จันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์. อธิธิพลาษาต่างประเทศในภาษาไทย. พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๘.

ธีระ นุชเปี่ยม. ๒๕๔๙. อดีตและปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษาไทย :

ภาพรวม สถาบันอุดมศึกษาประเภทต่างๆ. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

นวรรณ พันธุมธา. 2551. ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

_____. ๒๕๔๔. คลังคำ. สำนักพิมพ์อมรินทร์..

เนติมา พัฒนกุล. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำในหนังสือ

ราชบัณฑิตยสถาน. ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.

กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖.

วัลยา วิมุททเลลพ. การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวนและลำดับของคำใน
ภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย, ๒๕๑๓.

วราภรณ์ จิวชัยศักดิ์. จากคัมภีร์ครุฑรักษาสู่ตำราสุตติศาสตร์. พิษณุไทย เนชั่นสุดสัปดาห์
๑๙-๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗.

วุฒิชัย มูลศิลป์. ๒๕๑๖. การปฏิรูปการศึกษาสมัยรัชกาลที่ 5. กรุงเทพฯ :

สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

สุพรรณิ กาญจนษ์จิติ. บทบาทของมิชชันนารีในประเทศไทยตั้งแต่รัชกาลที่ ๓ -
รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์, ๒๕๐๗.

อัมพร แก้วสุวรรณ. ๒๕๒๘. วิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทย : กรุงเทพฯ.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก

ประวัติสังฆราชปลื้มเกล้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติสังฆราชปัลเลอกัวซ์

พระสังฆราชยอห์น บัปติस्ता ปัลเลอกัวซ์ (Pallegoix Mgr.) เกิดเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๓๔๘ ที่เมืองคอมแบร์โตล ประเทศฝรั่งเศส ท่านบวชเป็นพระสงฆ์เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๓๗๑และได้รับมอบหมายให้เดินทางมายังราชอาณาจักรสยามเมื่อ พ.ศ.๒๓๗๓

ภาพวาดพระสังฆราชปัลเลอกัวซ์

(หนังสือ King Mongkut พระเจ้ากรุงสยาม)

เบื้องแรกท่านได้รับมอบหมายให้ดูแลคริสตังที่อยู่ชยา ดูแลการสร้างวัดซางตาครู้สหลังใหม่ และได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดคอนเซ็ปชัญ เมื่อพ.ศ.๒๓๗๘ ขณะนั้นท่านอายุ 30 ปี ท่านได้สร้างวัดคอนเซ็ปชัญหลังปัจจุบันขึ้น และพักอยู่ที่วัดนี้จนได้รับแต่งตั้งเป็นพระสังฆราชผู้ช่วย พ.ศ.๒๓๘๑ ท่านได้รับแต่งตั้งเป็นประมุขมิสซังสยาม เมื่ออายุ ๓๓ ปี จากนั้นอีกหกปีจึงได้ย้ายไปพักที่อาคารสำนักมิสซังฯ ที่ท่านสร้างขึ้นใหม่ที่วัดอัสสัมชัญ บางรัก ในระหว่างที่เป็นเจ้าอาวาสวัดคอนเซ็ปชัญเป็นเวลา ๘ ปี ท่านได้เข้าเฝ้าเจ้าฟ้ามงกุฎ เมื่อครั้งทรงผนวชอยู่ที่วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส) ท่านได้ถวายนามรู้เรื่องภาษาละติน ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สว่นไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดาราศาสตร์ ฟิสิกส์ และเคมี ส่วนท่านได้เรียนรู้เกี่ยวกับภาษาบาลี ภาษาไทย และวัฒนธรรมไทย จากพระองค์เช่นเดียวกัน ในหนังสือ 'พระสังฆราชบัลเลอกัวซ์ : มิตรที่ดี สนิทสนม และจริงใจ ในรัชกาลที่ ๔ นักพิมพ์และนักเขียน' เขียนโดย ชิสเตอร์ซีโมนา สมศรี บัญญัติอักษรพิมพ์เผยแพร่โดยสื่อมวลชนคาทอลิกประเทศไทย เมื่อกลางปี ๒๕๕๐ ให้ข้อมูลตอนหนึ่งว่า

...เจ้าฟ้ามงกุฎไม่ได้ทรงศึกษาแค่ภาษาละติน และวิทยาศาสตร์จากคุณพ่อบัลเลอกัวซ์เท่านั้น แต่ยังทรงชอบตรัสถามเรื่องศาสนาคริสต์ด้วย ทรงอ่านหนังสือทุกเล่มที่พิมพ์จากโรงพิมพ์อัสสัมชัญด้วยความสนพระทัยเป็นอย่างยิ่ง ส่วนคุณพ่อบัลเลอกัวซ์ได้เรียนภาษาบาลีจากเจ้าฟ้ามงกุฎจนเชี่ยวชาญ หลังจากเจ้าฟ้ามงกุฎเสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว ถ้ามีการโต้แย้งในพระบรมมหาราชวังเรื่องความหมายของศัพท์บาลี พระองค์จะทรงเชิญท่านบัลเลอกัวซ์มาร่วมด้วยเสมอ...

มิตรภาพของทั้งสองดำเนินต่อไป กระทั่งบาทหลวงบัลเลอกัวซ์เป็นพระสังฆราช พระประมุขมิสซังสยาม และเจ้าฟ้ามงกุฎเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดินสยาม เซอร์จอห์น เบาว์ริง บันทึกความสัมพันธ์ของทั้งสองพระองค์ไว้ว่า

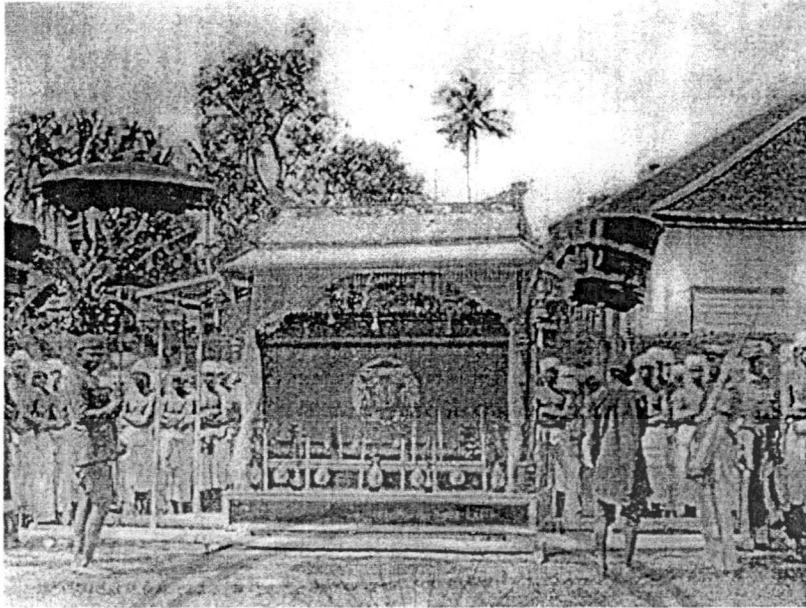
"...ระหว่างสนทนากับพระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ตรัสถึงพระสังฆราชคาทอลิกว่าเป็นพระสหายที่รักยิ่งของพระองค์..."พ.ศ.๒๓๗๗ พระสังฆราชบัลเลอกัวซ์ป่วยเป็นโรคปอดบวม ต้องเดินทางไปรักษาตัวที่สิงคโปร์ ต่อมาป่วยเป็นโรคบิด โรคอหิวาต์ และมีปัญหาทางสายตา จวบจนมรณภาพที่สำนักพระสังฆราช เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๔๐๕ รวมอายุ ๕๗ ปี ใช้ชีวิตในสยามนานถึง ๓๐ ปี

หลังจากมรณภาพ คณะมิชชันนารีได้เข้าถวายจดหมายรายงานแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีพระราชหัตถเลขาตอบมาว่าพระองค์มีพระราชประสงค์จะจัดงานศพของประมุขมิสซังผู้ล่วงลับด้วยพระองค์เองอย่างสมเกียรติเท่าที่จะทำได้ และตามที่ศาสนาคริสต์อนุญาตให้ทำได้ พระองค์ทรงให้เหตุผลถึงมิตรภาพอันดีที่ไม่เคยเสื่อมคลายระหว่างพระองค์กับพระสังฆราชผู้ล่วงลับ ตั้งแต่แรกเริ่มรู้จักกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆราชบัลเลอกัวซ์เป็นคนกลางที่ทำให้พระองค์สามารถติดต่อกับสมเด็จพระสันตะปาปาปิโอที่ ๘ พระมหากษัตริย์แห่งกษัตริย์ทั้งหลายบนแผ่นดินนี้

บันทึกพิธีศพ

พิธีปลงศพพระสังฆราชบัลเลอกัวซ์กำหนดไว้ ๓ วัน คือวันที่ ๑ - ๓ กรกฎาคม ดังนี้ วันที่ ๑ กรกฎาคม เวลาบ่าย ๓ โมง คณะสงฆ์ กงสุลฝรั่งเศส และชาวยุโรปที่อาศัยอยู่ในเมืองบางกอก ได้มารวมกันที่โบสถ์อัสสัมชัญ เพื่อไปรับศพพระสังฆราชที่สำนักพระสังฆราช และแห่มาตั้งศพภายในโบสถ์อัสสัมชัญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

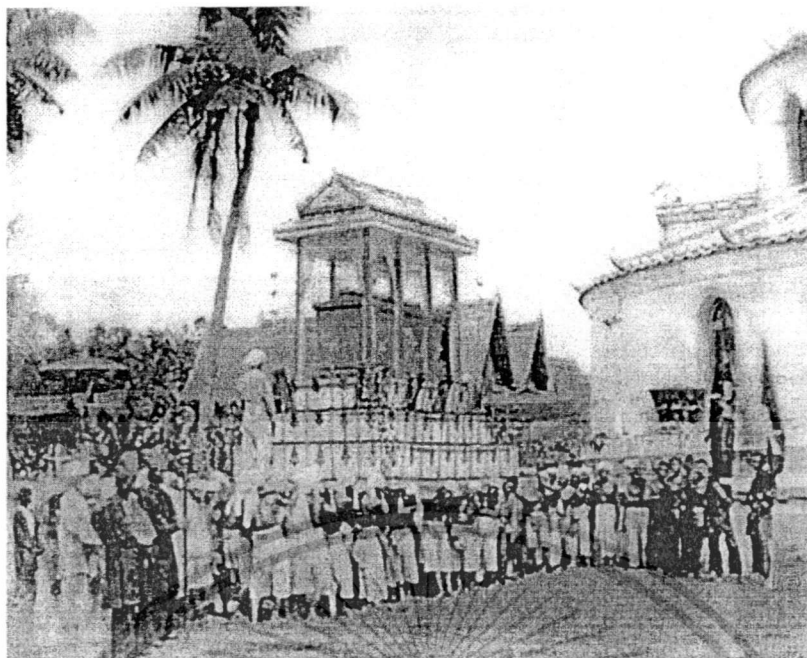
ภาพพิธีศพพระสังฆราชปัลเลอกั้วซ์ ที่วัดอัสสัมชัญ บางรัก

(ซิสเตอร์ซีโมนา สมศรี บุญอรุณรักษา)

ร่างของท่านถูกบรรจุไว้ในโลงโลหะบริสุทธิ์ปิดฝาสนิทด้วยบัวตกรี และบรรจุในโลงอีกชั้นที่ทำด้วยไม้ ภายนอกประดับตกแต่งด้วยตราประจำตำแหน่ง ผ้าไหม และเครื่องตกแต่งอื่นๆ โลงศพตั้งอยู่บนบุษบกสองชั้น ตั้งไว้กลางวัดน้อยที่สร้างขึ้นชั่วคราวสำหรับตั้งศพท่าน วันที่ ๒ กรกฎาคม ตอนเช้า มีบุคคลสำคัญมาร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก มีการแห่ศพมายังท่าเรือริมแม่น้ำเจ้าพระยา ขบวนแห่ประกอบไปด้วยคริสตังญวน ๘๐ คน สำหรับแบกโลงศพนักเรียนจากโรงเรียนมิสซังได้รับมอบหมายให้ถือตราประจำตำแหน่ง ไม้เท้า และมาลาสูงของพระสังฆราช ได้แห่หีบศพมาลงเรือหลวงที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานเรือจำนวน ๓ ลำ เรือลำใหญ่เตรียมไว้สำหรับอัญเชิญโลงศพของพระสังฆราช ที่หัวเรือหลวงทั้ง ๓ ลำตกแต่งด้วยผ้ามาเนสีดำ ข้างบนและด้านหลังเรือ วาดรูปตราประจำตำแหน่งพระสังฆราช เรืออีก ๒ ลำสำหรับเป็นขบวนเกียรติยศของลำแรก ส่วนเจ้าพระยาอัศรมหาเสนาบดีได้จัดเตรียมเรือขนาดใหญ่ ๒ ลำ แต่ละลำประกอบด้วยฝีพาย ๔๐ นาย เพื่อนำขบวนแห่ ส่วนขุนนาง คณะกงสุลประเทศต่างๆ และคณะมิชชันนารี ได้จัดลงเรือจำนวนหนึ่ง ขบวนเรือแห่ลงจากวัดอัสสัมชัญมาถึงวัดคอนเซ็ปชัน เป็นระยะทางประมาณ ๘ กิโลเมตร ระหว่างทางที่ผ่านสถานที่สำคัญต่างๆ มีการลดธงลงครึ่งเสาเพื่อเป็นการไว้อาลัยแด่ท่าน

เมื่อขบวนเรือผ่านมาถึงหน้าพระบรมมหาราชวังเวลาเที่ยงตรง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ประทับในเรือกลไฟลำหนึ่ง ลอยล้าอยู่ใกล้ขบวนแห่เพื่อเคารพศพพระสังฆราชเป็นครั้งสุดท้าย ขบวนเรือเดินทางมาถึงวัดคอนเซ็ปชันในเวลาบ่ายสองโมง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพขบวนแห่ศพพระสังฆราชปัลเลอกัวซ์ บริเวณวัดคอนเซ็ปชัญ สามเสน ถ่ายโดยฟรันซิส จิต จากหนังสือ สมุดภาพรัชกาลที่ ๔ = Pictorial documents in the reign of King Rama IV : ประมวลรูปถ่ายสำคัญในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาส ๒๐๐ ปีแห่งการพระราชสมภพ ๒๓๔๗ - ๒๕๔๗

วันที่ ๓ กรกฎาคม เป็นวันบรรจutsch พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นมเหศวรศิวลลาส เสด็จแทนพระองค์ พิธีในวันนี้มีผู้มาร่วมงานเป็นจำนวนมาก ทั้งกงสุล ชาวต่างชาติ ต่างศาสนา เมื่อเสร็จพิธีได้นำโลงศพของท่านบรรจutsch ไว้ในอุโมงค์ขนาดเล็กกลางวัด ขณะนั้นปืนใหญ่สองกระบอกที่ทรงโปรดฯ พระราชทานให้นำมาตั้งอยู่หน้าวัดได้ยิงสลุต ๑๕ นัด เพื่อเป็นเกียรติแด่พระสังฆราชเมื่อเสร็จพิธีศพ บรรดามิชชันนารีได้มีหนังสือกราบทูลในนามของพวกท่านและคริสตังในสยาม เพื่อขอบพระทัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประมุขมิสซังผู้ล่วงลับ ในโอกาสนี้ได้ถวายแหวนประจำตำแหน่งของพระสังฆราชปัลเลอกัวซ์ที่ท่านรักมากที่สุด ดุษของที่ระลึกจากพระสังฆราช พระเจ้าอยู่หัวทรงปลาบปลื้มพระทัยในของถวายชิ้นนี้มาก โดยพระองค์ได้มีพระราชหัตถเลขาตอบดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ท่านที่เคารพ

เราขอตอบหนังสือที่ท่านได้ส่งมาถึงเราเมื่อวานนี้ เพื่อขอใบใจในการที่เราได้มีส่วนช่วยเหลืองานปลงศพของพระสังฆราชที่เคารพยิ่ง ท่านสังฆราชเป็นมิตรที่ดี สนิทสนม และจริงใจของเรา เป็นเวลาถึงยี่สิบแปดปี ข้อความในหนังสือของพวกท่านทำให้เราปลาบปลื้มใจเป็นอันมาก เช่นเดียวกับของกำนัลที่ท่านได้ส่งมาพร้อมกับหนังสือนั้น แหวนวงนี้เคยเป็นสมบัติของท่านเจ้าคุณ พอเราเห็นก็จำได้ทันทีว่าเป็นแหวนที่พระสังฆราชที่เคารพและสหายที่รักของเราเคยให้เราพิจารณาดู มีผู้บอกเราว่า ท่านเจ้าคุณสังฆราชได้ใช้แหวนนี้ในวันฉลองใหญ่ เพื่ออวยพรบรรดาคริสตังในพิธีศักดิ์สิทธิ์สำหรับความปรารถนาที่ท่านได้แสดงต่อเรา ด้วยการส่งของที่ระลึกของสหายผู้ล่วงลับที่รักยิ่งของเรามาให้เช่นนี้ เราขอรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง ขอให้แหวนนี้เป็นต่อธารแห่งพระพรที่หลั่งมาสู่เราด้วย เราขอให้ท่านจงรับความขอบคุณอย่างจริงใจของเรา สำหรับของกำนัลชิ้นนี้

เรารู้สึกเป็นเกียรติที่ได้เป็นมิตรที่ดีของพวกท่าน

ผลงานของพระสังฆราชปลเลอกัวซ์

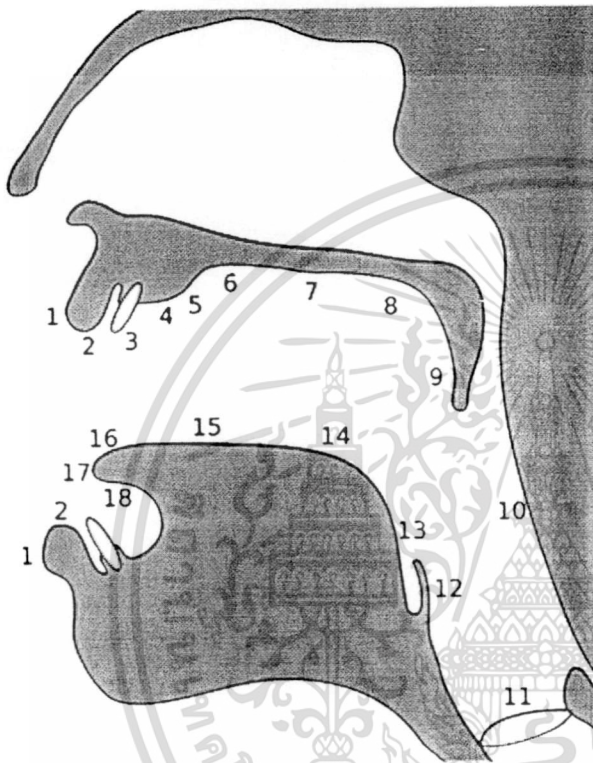
พระสังฆราชปลเลอกัวซ์เขียนหนังสือเกี่ยวกับเมืองไทย ๒ เล่ม ได้แก่ ‘เล่าเรื่องกรุงสยาม’ เป็นบันทึกเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีของชาวไทยที่ท่านได้พบเห็นมา ท่านนำต้นฉบับไปจัดพิมพ์ที่ประเทศฝรั่งเศส เมื่อคราวที่ท่านเดินทางไปเยี่ยมบ้าน อีกเล่มเป็นพจนานุกรมภาษาไทย ละติน ฝรั่งเศส อังกฤษ ชื่อ ‘ศัพท์พะอะนะ พาสาไท’ จัดพิมพ์ที่กรุงปารีสเช่นเดียวกัน เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๗ ท่านยังเป็นคนแรกที่นำการถ่ายภาพเข้ามาในสยาม โดยส่งกล้องถ่ายรูปเข้ามาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๘ (สมัยรัชกาลที่ ๓) ท่านเริ่มถ่ายรูปบนแผ่นเงิน ทำให้เชื้อพระวงศ์และขุนนางสนใจและมาถ่ายภาพกับท่านมากขึ้น จนกระทั่งการถ่ายภาพได้แพร่หลายไปทั่ว ด้านวิทยาศาสตร์ ท่านเป็นผู้ที่สนใจค้นคว้าวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ท่านได้ทดลองค้นคว้าทางเคมี จนมีผู้มาขอเรียนวิชาจากท่านเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ท่านยังสั่งซื้อแว่นตามาจากยุโรป และได้นำไปถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บางส่วนได้มอบเป็นของกำนัลแด่ขุนนางผู้ใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข
ตำแหน่งการเกิดเสียงพยัญชนะ
ในภาษาไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตำแหน่งเกิดเสียง (ฐาน และ กรณ):

1. ริมฝีปาก ด้านนอก(Exo-labial) 2. ริมฝีปาก ด้านใน (Endo-labial) 3. ฟัน (Dental) 4. ปุ่มเหงือก (Alveolar) 5. หลังปุ่มเหงือก (Post-alveolar) 6. หน้าเพดานแข็ง (Pre-palatal) 7. เพดานแข็ง (Palatal) 8. เพดานอ่อน (Velar) 9. ลิ้นไก่ (Uvular) 10. ช่องคอ (Pharyngeal) 11. เส้นเสียง (Glottal) 12. ลิ้นปิดกล่องเสียง (Epiglottal) 13. โคนลิ้นในช่องคอ (Radical) 14. ผนังลิ้นส่วนหลัง (Postero-dorsal) 15. ผนังลิ้นส่วนหน้า (Antero-dorsal) 16. ปลายลิ้น (Laminal) 17. ปลายสุดลิ้น (Apical) 18. ใต้ปลายสุดลิ้น (Sub-apical)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM .

De divisione temporis , ponderibus , mensuris etc .

I . De ærâ .

Siamenses duas æras computant ; religiosam unam et aliam politicam . Prima vocatur พุทธศักราช id est æra Dei Phũth quæ initium habet à morte Sõmãñkhõdõm mense sexto , decimâ quintâ die lunæ et (hoc anno 1850) pervenit ad 2393 annos . Correspondet hæc æra anno antè Christum circitèr 543 . Hæc ærâ utuntur tantùm modò in rebus ad religionem pertinentibus .

Æra autem politica vocatur จุลศักราช (quod interpretatur æra parva ;) originem ducit ab antiquo rege Sãngkhãlõk nomine phra: Ruàng et hodiè pervenit ad 1212 annos ; undè initium ejus reponendum est ad annum 638 æræ christianæ , et ad annum 1181 æræ phra: Khõdõm .

II . De anno et mensibus .

Annus constat duodecim mensibus lunaribus , menses autem constant 29 diebus et 30 diebus alternativè . Undè fit quòd singulis trienniis intercalarium mensem interponunt quem vocant เดือน สอง แปด (duplex mensis octavus .) Itaque post singulum triennium , annus constat tredecim mensibus , scilicet duplicando mensem octavum .

Cyclus minor constat duodecim annis quorum hæc sunt nomina :

ปีชวด	ปีมีเมีย
annus muris	annus equi
ปีฉลู	ปีมีไฟ
annus bovis	annus capræ
ปีวอก	ปีวอก
annus tigridis	annus simii
ปีเถาะ	ปีระกา
annus leporis	annus galli
ปีมีโรง	ปีจอ
annus draconis majoris	annus canis
ปีมีสง	ปีกร
annus draconis minoris	annus porci

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Cyclus major complectitur 60 annos ; constat cyclo minore quinquies repetito , annis per decades dispositis ut videtur in tabulâ sequenti .

Prima decas .

- ๑ ชาวค เขกศก
- ๒ มลลท โทศก
- ๓ ขาร ตรวีณศก
- ๔ เภะ จักวาศก
- ๕ มโรง บัญจศก
- ๖ มเสง น้อศก
- ๗ มเมียบ ลักศก
- ๘ มแม อัยรูศก
- ๙ วอก นพศก
- ๑๐ ระก ล่าเวทศก

Secunda decas .

- ๑๑ ขอ เขกศก
- ๑๒ กรุ โทศก
- ๑๓ ชาวค ตรวีณศก
- ๑๔ มลลท จักวาศก
- ๑๕ ขาร บัญจศก
- ๑๖ เภะ น้อศก
- ๑๗ มโรง ลักศก
- ๑๘ มเสง อัยรูศก
- ๑๙ มเมียบ นพศก
- ๒๐ มแม ล่าเวทศก

Tertia decas .

- ๒๑ วอก เขกศก
- ๒๒ ระก โทศก
- ๒๓ จอ ตรวีณศก
- ๒๔ กรุ จักวาศก
- ๒๕ ชาวค บัญจศก
- ๒๖ มลลท น้อศก
- ๒๗ ขาร ลักศก
- ๒๘ เภะ อัยรูศก
- ๒๙ มโรง นพศก
- ๓๐ มเสง ล่าเวทศก

Quarta decas .

- ๓๑ มเมียบ เขกศก
- ๓๒ มแม โทศก
- ๓๓ วอก ตรวีณศก
- ๓๔ ระก จักวาศก
- ๓๕ จอ บัญจศก
- ๓๖ กรุ น้อศก
- ๓๗ ชาวค ลักศก
- ๓๘ มลลท อัยรูศก
- ๓๙ ขาร นพศก
- ๔๐ เภะ ล่าเวทศก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Quinta decas .

- ๔๑ มโหรี เอกศก
 ๔๒ มเสง โทศก
 ๔๓ มเม็ย ทวีณิศก
 ๔๔ มเม จักวศก
 ๔๕ วอก ปัญจศก
 ๔๖ ระกา คัษศก
 ๔๗ จอ สัทศก
 ๔๘ กุร ชัยษุศก
 ๔๙ ชวต นพศก
 ๕๐ มตุ สัมเวทศก

Sexta decas .

- ๕๑ ขาร เอกศก
 ๕๒ เทะ โทศก
 ๕๓ มโหรี ทวีณิศก
 ๕๔ มเสง จักวศก
 ๕๕ มเม็ย ปัญจศก
 ๕๖ มเม คัษศก
 ๕๗ วอก สัทศก
 ๕๘ ระกา ชัยษุศก
 ๕๙ จอ นพศก
 ๖๐ กุร สัมเวทศก

Finito uno cyclo, alter inchoatur eodem ordine . เอกะ โท ทวีณิ etc. significant primus, secundus, tertius etc. สัมเวท absolute, finitus, indicat completam esse decadem; terminatio ศก originem habet ab uno celebri rege Indiæ nomine ศกศา et nihil videtur aliud esse quàm nomen hujus regis annis adjunctum, quia cyclum ipse reordinavit et æram จุละ ศกศา primitivè instituit, quam Phra: Ruàng deinceps abolevit, novamque (sed sub eodem nomine) rursus instituit, ut narratur in annalibus Phongsávadan .

In principio annus novis ปีชวต erat เอกศก id est primus annus cycli, sed deinceps vel à Phra: Ruàng vel ab alio rege siamensi ordo inversus fuit; siquidem annus præteritus 1211 erat ปี ระกา เอกศก et annus præseus 1212 ปี จอ โทศก quæ computatio discrepat cum cyclo super exposito .

Annus Siamensis initium habet à festo quod vocant สังกรานัก (luren pái, don pái,) aliquandò in quinto , aliquandò in sexto mense incidit ; quæ consuetudo originem ducit ab eodem rege Indiæ suprà citato ศกศา 12 menses vocantur เดือน et sic ordinantur :

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เดือน ๑	เดือน ๑
primus mensis (ordinariè ad finem novemb.)	septimus mensis
เดือน ๒	เดือน ๒
secundus mensis	octavus mensis
เดือน ๓	เดือน ๓
tertius mensis	nonus mensis
เดือน ๔	เดือน ๔
quartus mensis	decimus mensis
เดือน ๕	เดือน ๕
quintus mensis	undecimus mensis
เดือน ๖	เดือน ๖
sextus mensis	duodecimus mensis

Siamenses computant non per dies , sed per noctem . Quindecim dies lunæ crescentis vocant ข้างขึ้น ex parte ascendenti ; dies verò lunæ decrescantis ข้างแรม ex parte decrescente . ขึ้น ค่ำ หนึ่ง nox prima vel luna prima สอง ค่ำ luna secunda etc .

สิบห้า ค่ำ plenilunium , quinta decima luna . แรม ค่ำ หนึ่ง prima luna decrescens , แรม สอง ค่ำ secunda luna decrescens etc .

Luna ascendens semper continet quindecim noctes , decrescens verò quatuordecim et quindecim alternatim . Annus in quo intercalatur mensis octavus duplex dicitur ปี ๖๖๖ ๖๖๖ ๖๖๖ annus mense adauctus .

III. De festis Siamensium .

Quelibet octava aut decima quinta luna crescens aut decrescens vocatur วันพระ dies Dei . Siamenses hos dies observant instar diei dominicæ apud christianos . สงกรานต์ id est annus novus , incidit in quintum et aliquandò in sextum mensem secundum computationem astrologorum .

นักษัตรฤกษ์ วิสาขบูชา sunt oblationes et sacrificia quæ locum habent quintâ decimâ lunâ mensis sexti .

พิธี พระ จรด ชักคาร solemnitas sextæ lunæ mensis sexti , in quâ mandarinus loco regis arat agrum ; etiam dicitur แรก ฤๅ initium arationis .

พิธี เฒ่าวาษา festum octavi mensis primâ lunâ decrescente , initium tempestatis pluviarum ; est quasi eorum quadragesima in quâ omnes talapuini vagi revertuntur ad sua fana , studio et prædicationi dant operam .

พิธี สากกร festum ultimæ lunæ mensis decimi ; festivitas in quâ comedunt primitias frugum .
 พิธี ๕ ฤๅ mense decimo , decimâ tertiâ lunâ decrescente omnes mandarini et in dignitate constituti secundâ vice conveniunt in aulam ad bibendum aquam juramenti .

พิธี ชอกวาษา festivitas in quâ prædicant mähá xát seu historiam Phra: Vetsándon .

ทชค กะกิน processionem solemnes ad fana cum oblationibus à primâ lunâ decrescente mensis undecimi .

พิธี ของ เบี้ยวบง บูชจ โคม แล ลอยกระทง festum incidens in decimam quintam lunam mensis duodecimi , in quo angelo fluminis in expiationem sordium fluitantes oblationes dedicant .

ททช ไทวย octavâ lunâ mensis duodecimi , vestes flavas ad talapuinos deferunt .

ทชค ฝ้าบ้า festivitas duodecimi mensis , lunâ ascendente ; processionem nocturnæ in quibus deferunt comestibilia ad talapuinos .

พิธี โส ฝั้งซั septimâ vel nonâ lunâ mensis secundi ; processio mandarini Phölláthèph qui stans uno tantum pede inspectat ludum xing xa in quo super funes librant se .

แต่ นเรศ ultimâ lunâ mensis secundi processio พระ นเรศ quod est idolum monstruosum cum capite elephantis .

ประกษ เทวม mense quarto decimâ tertiâ lunâ decrescente ; invitant angelos ad recipienda sacrificia et ad protegendum regnum contra malos genios .

Item ปีง ชักระณ mense quarto decimâ tertiâ lunâ decrescente ; explodunt tormenta ad repellendos dæmones .

พิธี ทรุษ ultimâ lunâ mensis quarti ; finis anni Siamensis ; comedunt bellaria et per tres dies variis ludis incumbunt .

พิธี ๕ ฤๅ tertiâ lunâ quinti mensis , primâ vice mandarini bibunt aquam juramenti .

IV. De temporibus .

Siamenses sicut Indi dividunt annum in tria tempora.

กิมหันต์ ฤดู	วษณัฏ ฤดู	เหมันต์ ฤดู
tempus caloris ;	tempus pluviae ;	tempus frigoris .

Sic denominant tempora in libris ; sed in stylo vulgari dicunt : หน้าร้อน tempus caloris à mense februario ad medium maii . หน้าฝน tempus pluviae à medio maii ad finem octobris . หน้าหนาว tempus frigoris à novembri ad februarium . Aliquandò duo tantum distinguunt tempora , scilicet : หน้าแล้ง tempus siccitatis et หน้าฝน tempus pluviae ; nà leng occupat à novembri ad maium et nà sòn reliquos sex menses occupat ; quæ denominatio climati hujus regionis valdè consentanea est .

V . De diebus , horis etc .

Quamvis Siamenses ordinariè non computent per hebdomadas , septem tamen enumerant dies sub nomine planetarum sicut Europei .

วันอาทิตย์	dies solis , dies dominica .
วันจันทร์	dies lune .
วันอังคาร	dies martis .
วันพุธ	dies mercurii .
วันพฤหัสบดี	dies jovis .
วันศุกร์	dies veneris .
วันเสาร์	dies saturni .

Hebdomada autem dicitur อาทิตย์ หนึ่ง (unus sol) vel ขวบ อาทิตย์ หนึ่ง Horæ autem sic numerantur . Ab ortu solis usquè ad meridiem sex numerantur horæ . ชั่วโมง หนึ่ง prima hora matutina . ชั่วโมง สอง secunda hora matutina . สาม ชั่วโมง ชั่วโมง tertia hora matutina . สี่ ชั่วโมง ชั่วโมง quarta hora matutina . ห้า ชั่วโมง ชั่วโมง quinta hora matutina .เที่ยง meridies . A meridie ad occasum solis eodem modo computantur sex horæ . บ่าย ชั่วโมง หนึ่ง prima hora post meridiem . บ่าย สอง ชั่วโมง secunda hora post meridiem . บ่าย สาม ชั่วโมง

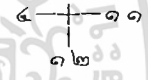

tertia hora post meridiem . บ่าย สี่ โมง quarta hora post meridiem . เข็ยห้า โมง quinta hora vespertina . เข็ยหก โมง sexta hora vespertina . Horæ diurnæ vócantur โมง sed horæ nocturnæ dicuntur ทุ่ม ทุ่มหนึ่ง prima hora nocturna , una hora post occasum solis . สองทุ่ม secunda hora nocturna . สามทุ่ม tertia hora nocturna etc . หกทุ่ม media nox . สิบเอ็ดทุ่ม diluculum . Horæ nocturnæ etiam dividuntur in quatuor vigiliis ยาม quælibet ยาม tres horas nocturnas complectitur , ac proindè สอง ยาม mediam noctem indicat .

Hora sivè diurna sivè nocturna dividitur in decem บาท unum บาท continet sex นาที sex minuta et (secundùm quosdam) unum นาที complectitur sexaginta วินาที 60 secundas ; sed hoc videtur esse recens imitatio Europæorum .

V I . De modo apponendi diem scriptis .

Siamenses duobus modis diem scriptis apponunt ; aliquandò solis litteris , ex . g .

วัน พุทธ เดือน เจ็ด ขึ้น สิบ คำ จุฬศักราช พัน สอง รัชช สิบ เอ็ดปี ระกา เอกศก die mercurii mense septimo decimâ lunâ æræ 1211 anno primo galli .

Sæpiùs autem formulam numericam adhibent , ut sequitur ; วัน คำ จุฬศักราช ๑๑๗๖ ปี จอ ฉัศก die mercurii undecimo mense duodecimâ lunâ decrescente æræ 1176 anno sexto canis . In hac formulâ dies designantur per numeros ; numerus ๑ est dies solis ; ๒ dies lunæ ; et sic per ordinem . Primus numerus designat diem , subsequens in eadem lineâ denotat mensem , inferior autem dies lunæ decrescents . Si sunt dies lunæ crescentis ponuntur superius . Ex . วัน คำ dies solis mense septimo undecimâ lunâ crescente .

V II . De quatuor ventis .

Quatuor puncta cardinalia vocant ทิศ ทั้ง สี่ si verò interponantur quatuor intermedia , dicuntur ทิศ ทั้ง แปด octo venti .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

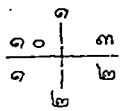
Hoc ordine ventos enumerant :

บูรพา	ตะวันออก
Oriens . E .	idem .
ชาคนเ	ตะวันออกเฉียงใต้
S . E .	idem .
ทักษิณ	ใต้
Austrum .	idem .
ทระตี	ตะวันตกเฉียงใต้
S . O .	idem .
ประจิม	ตะวันตก
Occidens .	idem .
พายัพ	ตะวันตกเฉียงเหนือ
N . O .	idem .
อุดร	เหนือ
Septentrio .	idem .
อีสาน	ตะวันออกเฉียงเหนือ
N . E .	idem .

VIII . De moneta Siamensi .

In civitate regia et paucis aliis locis Siamenses utuntur conclulis instar sapecarum Sinensium ; dicuntur เบี้ย ordinariè mille เบี้ย et aliquandò mille ducentæ æquivalent uni เฟื้อง quod est moneta minima . Circiter ducentæ et quinquaginta conclulæ efficiunt unum ไพ quod est quarta pars เฟื้อง In provinciis verò utuntur assibus variæ formæ et variæ materiæ ad arbitrium eorum qui monetæ monopolium exercent . Siamenses habent monetam auream sed non est in usu . Moneta autem argentea formam habet globulorum sigillatorum . Minima est เฟื้อง æquivalens septem assibus et dimidio . สลึง æquivalens quindecim assibus . บาท vel tical æquivalet 60 assibus vel tribus francis . Quatuor บาท efficiunt

unum ^{คำลึง} vel duodecim francos . Decem ^{คำลึง} vel quadraginta บาท sunt media libra . Viginti ^{คำลึง} vel octoginta ticalia efficiunt unum ^{ชั่ง} quinquaginta ^{ชั่ง} unum บาท onus aut picul argenti . Formula numerica ad summam pecuniæ scribendam:

Numerus superior ๑ indicat unum ^{ชั่ง} ๑๐ decem ^{คำลึง} ๓ tria บาท ๒ duo ^{คำลึง} ๑ unum ^{ชั่ง} เพียง et numerus inferior ๒ duo ไพ

IX De ponderibus .

Siamenses utuntur staterá Sinensi in quâ unum ^{ชั่ง} ^{เพียง} dividitur in quinque ^{ทูน} unum ^{ทูน} pondus habet 45 centigram . Unum ^{ชั่ง} ^{เพียง} duo gram . et 25 centigram . Unum ^{คำลึง} quatuor gram . et 50 centigram . Unum บาท decem et octo gramm. unum ^{ชั่ง} vel libra Siamensis 1440 gramm. libra Sinensis ^{ชั่งจีน} pondus habet mediæ libræ Siamensis, id est 720 gramm . Unum ^{ทอน} vel onus continet 72 kilogram , centum ^{ทอน} efficiunt unum ^{ทอน}

X . De mensuris .

1 . Mensuræ longitudinis .

Sexpeda (toise) Siamensis vocatur ^{วา} et continet circiter duo metra . Dividitur in quatuor ^{ศอก} cubitos , unus ^{ศอก} æquivalet 50 centimetr . unus ^{ศอก} cubitus habet duo ^{คืบ} dodrantes ; unus ^{คืบ} 25 centimetr . complectitur ; unus ^{คืบ} continet duodecim ^{นิ้ว} 12 uncias . quilibet ^{นิ้ว} dividitur in quatuor ^{กบนิ้ว} . Viginti ^{วา} efficiunt unum ^{เส้น} 100 ^{เส้น} efficiunt circiter unam leucam europæam , 400 ^{เส้น} efficiunt unum ^{โยชน์} sive leucam Siamensem .

^{ชุนต์} mensura hortorum , ^{ชัณหา} mensura agrorum ,

^{วา} mensura serraturæ habet quatuor ^{วา} longitudinis et unam ^{วา} in latitudine .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

II. Mensuræ capacitatis .

Nux coco vacua determinatam habens capacitatem (circiter semi litrum) vocatur
 ๗๗ นก vel ๗๗ นก et est mensura usitatissima sive pro frugibus sive pro liquidis .

Viginti quinque ๗๗ นก efficiunt unum สัก seu modium . Modius autem dividitur
 in duo กะมี้ก duo semimodios . Octoginta สัก efficiunt unum เกียน vel เกวียน
 Alius est modius minor qui vocatur กิ่ง continet tantum viginti ๗๗ นก et ad complen-
 dum unum currum seu เกียน requiritur centum กิ่ง Notandum est quod numerus
 viginti quinque ๗๗ นก pro uno สัก non est fixus et determinatus ; siquidem ascen-
 dere potest ad triginta et etiam triginta quinque ๗๗ นก sicut et descendere potest ad viginti .

CAPUT VIGESIMUM SECUNDUM .

De prosodiâ et carminibus linguæ Thâi .

Lingua Thâi valdè favet pœsi quia modulata est et vocibus synonymis redundat ; idcò
 que plurimi Siamensium libri constant ex carminibus ; omnes eorum comœdiæ et fabulares
 historiæ (romans) versibus conscriptæ sunt ; insuper cantilenas varii generis modulatas
 continuo decantant .

Versus verò varia nomina obtinent, secundum variam eorum compositionem ; คั้นท์
 sunt versus compositi ex syllabis brevibus et longis , in vario ordine et numero . กตชน
 versus in genere ; strophe dicitur กตชน กก ; โคตง versus , carmen . กาทย์ versus libe-
 ri , in quibus non est requisita distinctio brevium et productarum . ลิลิก ลิลิก ร่าย sunt
 versus in quibus crebra est vocum consonantia (rime) . ส้อย sunt syllabæ finales stro-
 phes quæ supersunt et non consonant cum aliis . Consonantia syllabarum (rime) dicitur
 ชักฆร พัด กั้น กตบ กั้น สำผัส กั้น illa que consonantia locum habet non tantum ad finem versuum,
 sed etiam in initio vel medio et cum arte intermiscetur ut infra videbitur in specimine versuum .

Breves syllabæ dicuntur **ละหุ** et productæ **ละรุ** Breves aut **ละหุ** sunt

อิ อี อุ อะ ฤ ฌ เอียะ เอือะ เอือะ เอะ แะ โอะ เอาะ อ่า
i ū ũ a: rŭ lŭ ia: ua: o: e: ē: ô: o: ām

quibus addendæ sunt singulæ litteræ alphabeti separatim sumptæ , scilicet

กะ ขะ ฆะ คะ ฅ ฆะ ฆะ ฅ ฏ ฏ

Productæ autem aut **ละรุ** sunt

อา อี อี อู ฤ ฌ เอ แอ โอ โอ โอ เอ
a i u u ru' lu' e ē āi āi ô ão

quibus addendæ sunt **ชกษร สกค** id est duæ consonantes conjunctæ in unam syllabam , ut

กษ กค กง กณ กย กม เกษย vel เกษ
kõn kõt kõng kók kõb kóm koi

et sic de aliis litteris litteræ **ก** substitutis.

ลำนำ vel บท sunt modi versuum; sunt quatuor ลำนำ valdè in usu , scilicet **ฉบง** mo-
dus versuum sexdecim syllabis constans. **ญานี่** modus undecim syllabis constans **พิลาป** mo-
dus viginti octo syllabis constans; adhibetur tantum pro elegiâ et tristibus historiæ partibus .
สุรางคะนอง alius modus constans etiam viginti octo syllabis .

In his quatuor modis versuum , ordinariè non curant de brevibus et productis ; sed
in carminibus dictis **ฉันท** determinantur et syllabæ et brevium longarum que numerus
variaque illarum dispositio .

Undè numerantur sexdecim modi **ฉันท** scilicet

สี่หันท พยัคฆฉันท มณฑกฉันท นาคบริพณฑฉันท มฤคาฉันท มณีรัตนฉันท ฉันทจักร ปรหมฉันท
ภุมราฉันท มาศฉันท โศกฉันท วัชฉันทคิลฉันท อินทรวชิษฐ์ฉันท โศกคิลฉันท วิษฐ์วิ
สกฉันท ทิลกวิษฐ์ฉันท

Id est versus leonis , tigridis , ranæ , anguium connexorum , cervi , crýstalli , rotæ ,
nymphææ , scarabæi , serti florum , gemmæ Phra: Indra etc .

Hi sexdecim modi versuum inter se dinguuntur numero syllabarum et varia dispo-
sitione brevium et productarum et in stylo vulgari dicuntur

ปะคำ รัชย์ et รัชย์ แก้ว sunt versus liberi , modulati et consoni , absque determinatio-
ne fixa syllabarum ; ita ut prosa modulata potius dici debeant .

Sub nomine เพลง Cantilence comprehenduntur varia genera carminum scilicet

เพลง เทพ ทอญ เพลง รัชญ เพลง ขอบ ทน เพลง ตะวัน ออก ตะวัน ตก
Carmen angeli aurci carmen declamationis carmen mendici carmen orientis, occidentis
เพลง คิ่ง ท่อน เพลง จักรวา เพลง เกี้ยว เจ้า เพลง ปราย ไก่ เพลง ยาว
carmen truncum carmen magnatum carmen messis carmen plausus galli carmen longum

Ferè omnia เพลง ยาว sunt carmina amatoria et sunt duplicis generis ; alia simplicia
ไม่มี ไม้ กล sine arte , in quibus parum curant de numero syllabarum et consonantia vocum
sine arte disponitur ; alia autem ไม้ กล cum arte sunt composita . Dicunt esse plusquam

centum species เพลง ยาว ไม้ กล quasdam tantum magis usitatas indicabo :

สร้อย สนิธิ มังกร คาย แก้ว สร้อย สลับ ดอก ครอบ จักรวาฬ
narratiuncula hydra evomens gemmam flores sparsi operculum orbis
กบ เต็น ก้อย หอย ทวี พิศพรณ ชิง นำ รี้ว โต ทัศน์
rana saliens frangit concham tres cognati vexillum fluctuans leo agitans
ทาง มยุรา ฟัน ทาง พงษ คอบ พวง แก้ว
caudam pavo explicat caudam cyenus rostro defert gemmas connexas

Specimina carminum .

๑	พระ ะ ระ มีศักดิ์	I. Ex p. pãramãt .
๒	ทุกข ใน เมือง คน	Jani. Tormenta apud homines centum
	รัชย์ พัน ทน ก็ บปาน	mille vicibus non adæquant tormenta infe-
	คชัง โทษ ยมพะบาล	rorum . Damnatus à rege inferorum cru-
	ทน วิบาก ทน นั๊กหน	ciatur valdè .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๑ บป คน เอง ให้ เขา
จำ ของ เล่า ใ้ ชื่อ คา
ควย กำมี เวลา
จำ เขา ไป บป ภา ไล

๑ ให้ นอร เนื้อ เหล็ก แดง
เขา ที่ม แทง เลือก ลาม ไหล
เป้น มา แล้ว ทาย ไป
ไ้ วัน ละ เจ็ด หน

๑ มั๊ก เหน แก่ ฮามีน
บอ คิค กั้ว มุสา
เขา ควัก เขา ชิวหา
ควย บังคับ ความ ล้ำ เชียง

๑ บป คน เป้น นาย ความ
คุด คำ เม ให้ พลาค เพ็ลยง
ไ้ แล้ว ก็ บ่าย เบียง
ถึช ค่าง เต้ง เขา เป้น จริง

๑ แม้ ว่า ทาย ไป แล้ว
บอ ไ้ แล้ว โทษ หั ลึง
ไม่ว่า แต่ ตาม จริง
ตก นระก อยู่ ชัด เณ

๑ ไม่ รั้ ชึง ความ ผิด
ทำ นอก กิจ แต่ บุราณ
มี หมา เก้า ชึง ส้า
ชึก แร้ง กา รุม กัณ กิน

Peccatum ejus efficit ut recludatur in carcere trabe et vinculis irretitus , propter peccatum quo ipse immisericors vinculis obstrinxit alios .

Reclinant illum supra ferrum candens , confodiunt illum , sanguis erumpit , moritur et renascitur septiès in die .

Avidus munerum , non timuit mendacium ; extrahetur lingua ejus quia judicavit injuste .

Quando erat judex minabatur ad extorquendam pecuniam quã acceptã falsum pro vero tenuit .

Certè quando morietur non effugiet vindictam ; non dixit secundum veritatem , ideo cadet in infernum longo tempore .

Non vidit delictum , sprevit regulas majorum ; ideo canes staturã elephantinã vultures et corvi vorabunt carnes ejus .

๒ พระ ประ ระ มัดกั
 สู่รางคนาง ๑ จะ เขา สิ่ง ไค
 เปรียบ คุณ แม่ไค
 สิ่ง ไโร จะ มี
 ชั่ง ทวย ทวา ชู
 ให้ ฐู ถวน ถึ
 ว่าคุณ ชะนะนี้
 อยู่ ใน เกษา
 ๑ แ่น ดิน เปรียบ ไค
 ไไม่ รรจ ไว ไค
 คุณ พระ มานคา
 ทจ ทง ทง หอย
 แสง นอย ทนิกหน
 ชั่ง พระ สุวียา
 ฮย่า พิง สงไสย
 ๑ แ่น พ้า ซากาศ
 ไใหญ่ ทนิก สามถ
 กวาค มา พิง ทมท
 ชั่ง ทวย พระ คุณ
 คุณ แม่ ทนิกไป
 แ่น พ้า ทน ไใหญ่
 เบา ทนิก เบา ทน
 ๑ ไส้ น้ำ ค่าง ทนึ
 น้ำ นึน ไไม่ ถึ

II. Ex p. p̄rāmāt.

Súrangkhanang. Quid poterimus compa-
rare meritis genitricis? Quid poterimus
ponderare in staterá ad cognoscendum pla-
nè merita genitricis capiti imminencia .

Orbis quidem terræ non potest sustinere
merita genitricis ; illa merita fulgent nè ut
lampyris ? minimè , sed sicut sol ipse , nè
dubites .

Firmamentum ipsum et æther , si ponde-
res cum meritis genitricis , graviora erunt
illa merita , firmamentum que levissimum
apparebit .

Si ponderes ex unâ parte omnes aquas ,

ถึง คุณ มานตา
น้ำ นั้น เบา น้อย
กว่า คุณ ท่าน น
คุณ พระ มานตา
มากกว่า แสนทวี

๑ เขาเขาพระเมรุ มาศ
สูง เทียม ซากาศ
ใหญ่ หลวง ลิ่น ที่
เขา ช้าง จันทน์ เล้า
เขา กว่า คุณ ศรี
คุณ พระ พระนะนี้
มี มาก หนัก ทน

๑ แผ่นฟ้า แผ่นดิน
เขา เขา ช้าง ลิ่น
ทั้ง เขา พระ เมรุ มาศ
จันทน์ จันทน์ ว่าเขา
ไม่เท่า เลยน
คุณ พระ มานตา
ยิ่ง กว่า ธรณี ๑ พระ

๓ สวัสดิรักษา

๑ สุนทร ทำ คำ สวัสดิรักษา
ถวาย พระหน้ช บพิตร ชีศรา
คาม พระ บัพเพติมิ ให้เพิ่ม พูน

aquæ non attingent dimidium pondus meri-
torum genitricis; merita illa centiès milliès
graviora .

Si accipias montem meru cujus altitudo
adæquat æthera, magnum immensum, si
ponderes illum valdè leviozem meritis geni-
tricis esse reperies .

Si ponderes firmamentum simul et or-
bem terræ cum monte meru, leviora ad-
huc erunt meritis genitricis .

III . Ex Sāvâtīrāksā .

Phleng jao mài mi kôn

Ars prosperè curandi seipsum oblata

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็น ของ คู่ผู้มี ชีศ์สรียศ
 จะ ปราบกฎ เกิด ตกไม่ สบ สุน
 สืบ ขายศม์ สุริวงษ พงษ ประยูร
 ให้ เพิ่ม พูน ภิญโญ เทโช ไชย
 ขยา ล้ม หลง จง ขดสำหรั รัถยาศิริ
 ทามคะติ แต่บุราณ ท่าน ขานไช
 เมื่อ ขัว กูร์ สุริโย ชะโนไทย
 ต้น นธร ให้ ห้อม โมโห ที่ โกรธา
 ผิน ภักตร์ สู่ บูรพทิศ แล ทักษณ
 เสกวาริน ด้วย พระ ธรรม คา ถา
 ทัศน์ ถัด คือ พระ ไทร สระนา
 ถ้วนสามคาวจิ่งทำรังค์สร้งพระภักตร์
 แล้ว เอื้อน ขรรด ตรีศ แต่ที่ ดัก่อน
 จะ ถาพร ล้า เลิศ ประเสริฐศักดิ์
 ด้วย ราชย์ ที่ พระ ลอ นว ลักษณ
 อยู่ พระภักตร์ แต่ ขัว เวลา ภาส
 บาม กลาง วันนั้น ว่า พระ ราชย์
 สติศย์ ที่ วรองค์ ให้ สร้ง สนา
 ทรวง ประพระสุ คน วิมลผลย์
 จิ่ง สำ รานู โรคา ไม่ วา คี
 ครัน พลบ ค่ำ คล้ำ ฟ้า สุธา ภาศ
 ฝ่าย เป็อง บาท ขัยชวา เป็น ราชย์
 จง รต น้ำ ชัระ ซึ่ง วา คี

filio regis , secundum p. Bali , generans a-
 bundantiam , socia viri gloriosi qui per il-
 lam fruetur prosperitate constanti , stirpem
 regiam in statu florenti constituet et victor
 semper abibit. Nè obliviscaris et erres ;
 cura de statu felici secundum viam quam
 docuere majores. Tempore matutiuo ad or-
 tum auroræ expergefactus cohibeas iram ,
 verte faciem ad orientem et deinde ver-
 sus occidentem , consecres aquam cum for-
 mulis sacris , præsertim cum prece p. trāi
 sārāna ter repetitā ; tunc lavabis faciem et
 loqueris unicè verba bona , sic que felix et
 gloriosus eris. Gloria etenim manè residet
 in vultu , meridiè in corpore , ideò lavan-
 dum est corpus , pectus aspergendum est
 cum suavibus odoribus ; sic que effugies
 morbos , eris sine maculā .
 Quando nox incubuit , gloria residet in pe-
 dibus dextro et sinistro ; debes eos lavare
 et mundare ; sed caveas ne mulier pedibus

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้ามขีตริอย่าให้พาศบาทบุคคล

เสวยนั้นมรภักตร์สู่บูรพทิศ

จะเวียงฤทธิขันนะสาสณาสถา

๔ สุภาสีท

- ๑ รูปแรงตู ร้าง ร้าย รุง รัง
- ภาค นอกเพียง พึ่ง ช้าง ชั่ว ชัด
- เสพย์ สักว่ ที่ มรณัง นฤ โทษ
- ทั้ง จิกร์ สำซุน กถั กถัน ล้าง ทาง ผล
- ๑ ยาง ยลชน สุกธิ ไซ้ ตู ตี
- พาย นอก ขาว หมก ศรี เดก ฝ่าย
- เสพย์ สักว่ ปุปลามี่ ชีวิศร เป็น นก
- ทั้ง พาล ประทุรชัย นอก นัน นวลงาม

๕ ฉินท์ สัน โสภ

- ๑ ยาง นั้น เข็อง บัน เขี้ยว ขาว
- หมอก มัว เตือน ทาว
- ตระ วัน ชรช่า ชรชบ ฝน
- ๑ ฟ้ำ ฟั้น หลั่ง หล่อ โชรหชรน
- ชัย แสง สุริยต
- ศกัณ คึก ก็ก ะ เรชก เวหา

manum imponat . Quando verò cibus sumendus erit , verte faciem ad orientem , eris gloriosus et longævus .

IV. Ex Süphasít .

khlông súphàb .

Forma vulturis ab exteriori videtur inordinata detestabilis et mala ; attamen non comedit nisi animalia mortua , absque ullà culpà et peccato , sic probus et operans merita .

Ibis alba pennis mundis bona videtur ; ab exteriori mundissima instar gossypii ; comedit autem caneros pisces animalia viva . Sic improbi aliis malum inferentes , ab extrà molles et pulchri apparent .

V. Xán lán lóng .

Illo tempore suprà cælum nubibus obnubilatum erat ; luna stellæ et sol obscurabantur instante pluvia .

Pluvia cadebat obnubilans radios solis , cæthera resonabant tumultu .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๑ สอง ท้าว เทียบ ทศ โยธา
 บรู กิ ล่า
 ข้าย ขวา ขณะ รชัง รับ กัน

๒ บัด นั้น อินทราธิปัตย์
 ไซ้ เทพ สาระ ถึ
 ชื้อ มาตุ ลี ลิส

๓ เขา รถม้า แมน ลง มา
 ถวาย ส้ม เค็จ ราช
 ธิราช กถาง วรรณคดี

๔ รถม้า รถม้า อินทร บัน ยงค์
 คีรสิ ไซ้ คุ ข้าง
 มา ถวาย ส้ม เค็จ ราช
 ๖ มั่น ทบ่า

๕ เห็น นก เรียม ไซ้ ไซ้ ไซ้ ไซ้
 ว่า นก เขียว งาม
 มา ช่วย คัง วัล โสกา

๖ สู้ รัค เร่ง เร็ว รัช น ทา
 จง ภบ พนิศา
 แล ทุล จง รั เรียม ศัลย

๗ แล รั เร่ง บิน มา พลัน
 ขอก แก่ จอม ขวัน
 แก่ ภู จง รั แห่ง ทา

Duo reges congressi sunt cum agmini-
 bus innumeris à dextris et à sinistris, accla-
 mantes, impetum invicem sustinentes .

Tunc rex Indra misit aurigam celestem
 nomine Matüli .

Ut adduceret currum et equos celestes
 ad offerendum regi maximo inter prælian-
 dum .

Indra rex angelorum misit me ad offe-
 rendum currum hunc tibi regi maximo .

VI . xánthábám .

Rex videns duas volucres adjunctas dixit:
 ó aves ! adjuvate me dolentem .

Volate citò ad quærendum uxorem meam
 et narrate illi dolorem meum .

Posteà festinate ad monendum me quò
 possim invenire illam .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ๑ นก บิน ไป แล้ว บิน มา
ร้อง ตาม ภาษา
จะแจะ จะจ้อ ร้อง กัน
- ๑ บมี บอก ชาว ไต้ ลัก ชัน
เวียม เจบจาบัลย
ม่วง ที่ฤททย ทุกขทน ๗๖

๗ ปทุมฉันท

- ๑ แท้ ยาทิ ยัง มี
ราชร ชีปที
ชีปคินทร มหา
กษัตรา ชิกชชคิ
ชิก ไชย เซษฐา
ชรง นาม สมย
พรหม ทัก ภูมิ
- ๑ ท้าว นัน เผล็ยว ผลสา
รู้ สีสปสาคร
ชนู ศร ศรี
หมุ่ ชัยย พรวค
กลวั เทช ฤทธี
ทัว ท้อง ราชศรี
เล็อง ภา ฤทธีเกร ๗๖

Aves avolaverunt cantantes et garrientes more suo :

Sed nullum nuntium attulerunt principi qui gemitabat pectore oppresso præ dolore .

VII. Pāthūmmāxán .

Antea erat unus rex potentissimus frater major aliorum regum ; nomen habebat Phrómāthāt .

Rex ille prudentissimus ngarus artium ; arcu et balistâ peritus ; fratres reges reformidabant potentiam illius ; per totam terram diffamabatur nomen ejus .

CAPUT VIGESIMUM TERTIUM

DE ORTHOGRAPHIA .

Si excipias libros à scribis regiis (quos vocant alāk) exaratos , valdè pauci sunt libri sermonis Thāi correctè conscripti ; etsi ferè omnes Siamenses per plures annos degant in fanis legendo et scribendo operam dantes , attamen valdè pauci inter illos reperiuntur qui sciant artem rectè scribendi ; undè concludi potest orthographiam linguæ Thāi non adèò facilem neque omnibus perviam esse . In hoc capite præcipuas exponam orthographiæ regulas , indicando etiam illas quæ in præcedentibus , capitibus consignatæ fuerunt .

I. Memoriæ revocandum est diphthongos ไ ใ äi äi non indistinctè adhiberi posse ; vide pagin . 3 . Item de อ อ อ ใ vide pagin . 5, 6, 7, 8 .

II. Præcipua difficultas in scribendo consistit in usu recto et proprio accentuum , qui si impropriè adhibeantur invertunt sensum , mutant tonum et ipsam vocem . Circà usum accentuum vide caput de tonis pagin . 29 .

III. Sunt plurimæ voces quæ scribi debent per ทวิ quamvis sonum habeant litteræ ๓ Videntur illæ voces derivari præsertim ex linguâ Cambodiensi ; præcipuas hic apponimus . Scribendum est :

พุทธา	อินทร์	โอรส	คิเตวา	คันไทร	เครื่องทรง	ไม้ทรง	ไม้ทรง
lege phūtsa	īnsi	sōse	khì sǎo	tòn sǎi	khruāng sǎng	mǎi sang	mǎi sǎng
บนเทริง	ทรง	กระทรง	ทรง	คนทรน	ทรองทรน	ทรมทรน	จ้าวเทริง
bǎn sǎng	suang	krasuang	song	khǎn sǎn	sòk son	sǎm san	chào sǎn
วาทรีน	ท่าทรง	โง่ทรน	ทรม	ตุ่ม	ไม้เทรม	หน้าโทรม	ไม้ทรม
van surn	thām sǎng	ngò sǎn	sam	du sǎm	mǎ sǎm	nào sǎm	mǎi sǎk
แทรก	ทรอก	ทรัพย์รู้ทราบ	ทองทราย	แห้งทรย	นกทรวงเทรว	ทรย	เทรว
sǎk	sòk	sāph rǔ sǎb	thong sai	hèng sǎi	nòk sǎng sǎo	soi	soi
							sa:

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แทะระ เททะระ เมื่อง ทระเทวึ่งเทภา ตัน นนทรี ๗ ๓ ๗
 sē: so: murang sa:so'ng sǎo tòn nõnsi etc .

Nota . Inter voces citatas quædam etiam per litteram ๗ indifferenter scribi possunt.

IV . Maxima certè difficultas in rectè scribendo est varietas litterarum finalium quæ pendet ab etymologiâ vocum ; undè fit ut plurimæ voces sono similes solâ litterâ finali discrepantes sensum varium exprimant . Ex .

บาทกร บาท บาท บาท
 olla talapuini laqueus vulnus pedes

Notitia finalium majori ex parte acquiretur studendo sâphānam et raxāsāb de quibus agetur in capitibus sequentibus .

V . Sunt qui abutuntur duobus punctis ๘ sive vísānxāni ; sciendum est autem illud signum ๘ pra: vel vísānxāni adhibendum esse 4. in monosyllabis quotiès syllaba brevissima esse debet , ut in vocibus

โทะ เกทะ แทะ แวะ สทะ สะ
 mensa insula et appellere stagnum relinquere

2 . In dysyllabis quotiès syllaba prior disjungenda est a posteriore ne prior influat in sequentem , ex . ฉะกรว สะบาย สะแดง กะทำ ทะเวณ ฉะจน

crudelis valere ostendere facere explorare aggredi

Vide quæ dicta sunt de litteris altis et mediis , paginâ 31 . 3. In dysyllabis et polysyllabis adhibendum est signum: pra: vel vísānxāni quotiès syllaba brevissima est et quotiès timendus est error in legendo . Ex . ประวิวิทก ประณิมิต Si non adhiberetur pra: timendum esset ne legerent prívítók prānimit . Abstinentum autem a vísānxāni quotiès inutile est et syllabæ non sunt disjungendæ .

VI . Omnes litteræ infirmæ possunt accipere litteram ๗ quotiès indigent pro tono alto aut circumflexo ; excipienda est littera ๗ quæ pro tono circumflexo et in quibusdam vocibus tantum antè se suscipit litteram ๗ Ex . ขย่า ขยู่ ขย่าง

VII . In capite de tonis dixi v ces mortuas (khām tai) duos tantum modò tonos

obtinere posse circumflexum scilicet et demissum, attamen sunt plurimæ exclamations quæ suscipere หนี nām , et kakābāt et altum tōnum subire possunt Ex. หนี หนี จะ หนี ๆ ต ๆ

VIII: Sunt quædam voces quæ possunt legi duplici modo ; ex. แทน แทน เหน แทน ๆ ต ๆ legi possunt né vel hén , ngé vel héng , né vel hén , mé vel hém , etc. Tales voces solo contextu faciliè discerni possunt .

IX . Sunt etiam multæ voces quæ duplici modo scribi possunt et idem omninò sonant , ex .

น่า หน้า ท้า ถ้า ซ้ำ ส้า ฟ้า ฝ้า ล้า หล้า
nà nà thà thà sà sà phà phà là là

Attamen ordinariè una pro alià indifferenter usurpari non potest , sed usu determinatur et variam pro vario scribendi modo significationem obtinet .

X . Numerus ๔ superponitur ad abbreviandam litteram l attamen semper omittitur in vocibus frequenter occurrentibus idque forsàn ob solam pigritiæ causam . Quod locum habet præsertim pro vocibus เหน เป็น frequentissimè occurrentibus .

XI . Est alia orthographiæ regula scilicet nunquam omittendi litteras superfluas finales super quas imponi debet thánthàkhàt , fustis concidens litteram . Ex :

องค์ สงฆ์ พันธุ์ โลกย์ มนุษย์ โยชน์ ๆ ต ๆ
ōng sōng phñ lōk mññūt jōt etc .

XII . duplex ฬ subsequens consonantem sonum habet ǎn . Ex .

กรร สรร ฬรร พรร ฬรร
kǎn sǎn thǎn phǎn vǎn

sed rarò occurrit . Item duplex ง sonum habet ǎng , ex .

กγγ ดγγ ตγγ มγγ ลγγ
kǎng dǎng tǎng mǎng lǎng

Syllaba ǎm duplici modo indifferenter scribi potest , ex .

ก้า ก้าม ซ้า ซ้าม ต้า ต้าม ล้า ล้าม ๆ ต ๆ
kǎm kǎm sǎm sǎm tǎm tǎm lǎm lǎm etc :

CAPUT VIGESIMUM QUARTUM.

S A P P H A N A M

Sub nomine Sapphanam (omnia nomina) intelligitur collectio vocum sermonis altioris, quarum et sensus et orthographia speciale studium requirunt . Ideo catalogum hunc integrum ex Chindamāni depromptum cum versione latinā hic utiliter apponendum censi .

๑ สรรพนาม ๑

พระ บาท	บาท	พระ สงฆ์	บาท	เชือก คดอ้ง	เงิน บาท	บาท	อาวุธ	อุบาทว์
pedes regis	olla talapūni	laqueus	unum tical	vulnus ab armis	funestus			
นิยาย นีบาต	สิน ระบาท	พระ โภธิสัตว์	มทา	กรรมทัวาริชา				
historia , narratio	fortuna , divitiæ	omniscius , nomen Buddhæ futuri	magnus rex , imperator					
กรรมทัวาริ	ชาติ	ชาติ สรรพสัตว์	สัตคณิก	สัตย สัจจรรจา	ศรัทธา	ทำบุญ		
genus regium	genus animalium	populus , plebs	veritas in loquendo	pietas , religio				
จตุ บรรพस्थ्य	สัตย ว่า เสียง	ลา เนียง	สัตย วาจา	พรต ว่า หมู				
quatuor gradus justorum	vox , sonus	sonus vocum loquelæ	turma , societas					
พรรณ ต่าง ต่าง	เผ่า พันธุ์	พงษ์ วงษา	พรรณ ว่า จำ เรือน	พรรณ ว่า ฝน				
varium genus , variæ species	stirps gens familia	prosperè se habere	pluvia					
พรรณ ว่า ปี ว่า อยู่	พรร ผักกาด	หัว พัน	เกี่ยว พันธ ผูก	กรรม ว่า กะทำ	กตัญ	ประโยชน์		
annus , esse	semenraparum	dux turmæ , circumplecti	actio , ætas et finis mundi					
กรรม ว่า หู	กรรมรู้ ว่า คอ	กัลยา ว่า นาง	กรรมสัตว์					
ares	collum	domina , mulier nobilis	protegere se à feris					
กัน ศรัทธ	สรรพ สรรพ สัพ ทัง ปวง	สัต พัน						
protegere se ab hostibus	omnis , omnes , omnia	concidere in frusta						
แต่ คน ใจ อกรรจ	กัน ใจ	กรรม ใจ	กัน จังไร					
et homo corde crudeli	protegere se à latronibus	cavere a funestis						

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กันไร ผม	ใจ เกียจ	ใจ กาจ	เกียจ คร้าน	เกียรติยศศักดิ์
circulus comæ depilatus	cor torpens	cor immane	piger , torpens	gloria , honor
ชาเกรียณ	เคียดรคาช ทั่ว ไป	ชุก ขาจ	ชาศนา	
refertus , plenus	ubique sparsus	impetuosus , audax	storea , matta	
เป็น คน ขาพมาก	กล้า ทาร	ชาตมภาพ	ศุข ศุภช	กลัษุคค
est homo audax et impavidus	ego , persona mea	pax , felicitas	turbatio , seditio	
ทำ ชอบ เป็น ยุกี	เป็น ยุกีธรรม	พระ บาทยุดล	มานุษ มนุษย	
agere justè juxtà regulas	rectè , ordinatè	ambo pedes regis	homo , homines	
อนุช ว่า นอ้ง	เชษฐ ว่า พี	บุตร ว่า ลูก	สบุค	
frater minor	frater major	filius aut filia	qui aut quæ habet filios	
บุษยภิกเศก	คอก กระมุต	โถมท	ชบุล	
nymphœa præstans	nymphœa subterranea	nymphœa alba , nymphœa viridis		
โดย ชบุล ชันกล้าว	ทุก ค้าบด	บน สุง	ให้ บน ถ้อย คำ	
secundùm argumentum rei , sermo .	in omni loco	suprà , altè	promittere , votum facere	
ชด ว่า เหน	บั้ง พระ เนกร	ทอด พระ เนกร แล เหน ไกล	เทอร เเทร	
videre	extrà visum regis	conjicere oculos , aspicere longè	ire , ambulare	
เชอญ เชิญ	คำ เเนร	คำ เเนอร	ททท ททาน	ชาททท ประททท
invitare	incedere	incedere milites	cibus exterminare edicere	บั้งททท
บวรททท	บรืททท	เกษม	เชษม	เกรี ไกร ว่า กลชง
edictum ferre eloqui	gaudium , felicitas	lœtitia , felicitas	tympanum	
เพรีเวรี ไพร ว่า ศัครุ	ชรี	รีปุ ว่า ศัครุ	โถก	สก
hostis , calamitas	inimicus hostis	cupidus	possessio , bona fortuna	
ให้ พิลาป	พิลาป	นิมิตรณัน	ทศมิตร	
flere et plorare	plorare	somniare	decem præcepta a regibus observanda	
เป็น มิตร ไมตรี	นิตย	นิจ	นิตติ ว่า ถ้อย คำ โยททท	
esse amicitia junctus	continuus	continuò , stabilis	verba majorum	
ชนิจ ว่า มิเทียง	กุป ว่า ความ หลับ	โกปะ ว่า กำเริบ	ราชกร	
instabilis , falsus	somnus	augeri , ingravescere	currus regius	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หอม รศ	โศขรสค์ อาหาร	มโนรจจำนงค์	พระ รท
redolet saporem	cibus sapidus	desiderium , intentio	nomen regis cujusdam
รชจนา ว่า งาม	รศ น้ำ	รัชทุลี	บุรพ ว่า ทรวิษ ออก เพง บุรณ ว่า เค็ม
pulcher , splendens	aquâ irrigare	pulvis tenuis	oricus
สมบุร	บุรีบุรณ	ไพบูล	บุรี ว่า เมือง บูลย ว่า งาม
pinguis et pulcher	abundans , integer	abundans	civitas formosus .
ขังกูร ว่า หน่อ	พุทังกูร	กระกูล ประยูร ว่า เฝ่า พันธุ์ ว่า ญาติกา	วงษ
stirps , soboles	soboles	Buddhæ genus , tribus , familia , cognatio	cognatio
พงษ	โคตร	หงวัน ไทงว	พระ ธาติภย จันทร ชังการ พุทช
parentela	genus , familia	commoveri	sol luna mars mercurius
พฤหัสบดี	ศุกช เสาร์	พระ เกก	พระ กาส มฤตยู
jupiter	venus saturnus	nomen stellæ	angelus mortis P. In suen , Isāvārā
รัง แถ่ง รัง สวรรค์	ไอ สวรรย์	สวัค ราช	สมบัติ แห่ง พระ มหา กระษัทร จันทร
gubernare cælum	opes regiæ	gloria regiæ	divitiæ magni regis sandalum
กฤษณ	พระ กฤษณราช	ขัระกฤษย	
calambac , lignum olidum	rex montis krailat	cæremonia balnei pro novo rege	
หอก ดาบ กฤษ	กฤษ พระ อรรษิน	พระ พิรุน	วรณ ตาถณ
lancea , gladius , sica	pugio	angeli pluvix	angeli pluvix angeli nubium et pluvix
พลาทก	พระ พวย	พระ เฟสยัณทร	บพิตร รศ เขมโอส
angeli imbribus præpositi	angelus venti	P. Vetsándon	excellens , rex sapor dulcis
พระ ไชย	พระ ไชยถยา	จักขุ โสตะ	ฆานะ ชิวทา กาย
os , oris	medicamentum	oculus aures	nares lingua corpus
เบญจอินทรีย์	รูปะ	ศัปค	ศันช
quinque sensus corporis	figura , corpus	vox , sonus	odores , unguenta sapor
โฆฏ รุ้พระ	รศ เบญจกามคณ	พระ ศำษณ	พระ ศำศค จารย
tactus	sapor quinque voluptatum	religio	divinus præceptor
จาวรย	ชารย	ชาวรย	
peritus in arte bonâ	remotus à cõcupiscentiâ	concupiscentiæ	expers

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระ ราชมณเฑียร	สถิตย สถิตย์	ใน สุรางคปราสาท	พระ บาท สมเด็จ บรมบพิตร
palatium	stabiliri	in palatio dominarum	excellens præstantissimus rex
บรมมหาราช		พระ จ้าว อยู่ หัว	เสด็จ พระ ราช ดำเนียร
qui est refugium tutissimum	magnus rex qui est in capite	processit , ivit	
ด้วย ช้าง พระ ชินัง	เสด็จ เรือ พระ ชินัง	ชลมารค ว่า ทาง น้ำ	สถลมารค นั้น เป็น ทนทาง บก
cum elephante regio	cum cymbâ regiâ	iter fluminis	iter pedestre , terrestre
มาศ ว่า ของ	มารค ทน ทาง	มาตรา หนึ่ง	มาตร สิ่งศักดิ์
aurum	iter , via	artîculus unus	circiter , negotium opus quodlibet
ทองคำ	ยกรา ว่า ไป	ทรัพย์ ทายาทย์	มฤต ุ ปายาส
petere , mendicare	ire , incedere	largiri divitias	oriza melle condita mons krâilât
บรรพต	มาลา ชมาลา มาลัย ว่า พวง ดอกไม้	เสวกรรมิตร	ตุษะ วัช ว่า ธง
mons , montes	serta florum	umbella alba regia	vexillum
จระเข้ ใน น้ำ	จะเข้ คนตรี	ตะเข้ สาก ไม้	
crocodilus in aquâ	species cytharæ	instrumentum ad trahendum trabes ad terram	
ฆ่า ชีวีกร ให้ ตาย	ฆ่า มี ให้ ตาย	รบ ค้ำ	
perimere vitam	ego non sinam ut moriatur	dimicare , bellum agere	
ฆ่า ค้ำ ฆ่า พัน	บวค แล พัง ค้ำ		
hostes , occidere cædendo	ordines suscipere et nuper abjicere talapuinatam		
ให้ สู้ เสีย	พระ ชินทร	พระ พรทม	ยมบาล
renuntia talapuinatui	phra: Indra	angeli supremi ordinis	reges inferorum
พญาบาล รัक्षा	คอก บัว บาน	บาลุขี	กะบาน
curare , invigilare	nymphœa florem aperiens	catalogus	sacrificare dæmonio
ทำ การ มงคล	การิช ว่า กะทำ เทศการ	นระกานต์ ว่า ที่ สุก นรก	
nuptias celebrare	facere agere	tempus tempestas	infima inferorum
เฉลิมยว มงคล	แก้ว	กระวี	เมฆา
sagax prudens peritus	doctor homo disertus	disertus	sapientiâ præditus sapiens
หิรา ทิโร ทิเรศ	พิรุระ	แก้ว ไพฑูรย	วิฑูเรศ
scire doctus	gemma alba	species gemmæ lucidæ	gemma lucida doctor
			สุเมธา สุเมธ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภู่	ปรีชา	บัณฑิตย	นักปราชญ์	มารชสูร		
sapientissimus	perfectè doctus	sapientià præditus	doctor	gigas		
หลุมาน	สามาญ	ระณิมุข ว่า หน้า คือก	ทาวีผล			
simius prodigiosus	communis mediocris	frous exercitus	instruere milites			
ชนมว่าชายุศม์	ชายุศม์	มหันตราช นัน เปน พญา ชน ใหญ่	จุฬราช สามันต ราช พญา เมือง น้อย			
ætas	ætas	rex magnus et potens	rex parvæ regionis			
ไล่ด ว่า ภูเขา	อัญญาไศรย	ไสยาศน	เสนาศน	ฮาศน		
montes	voluntas moderatio	lectum stratum	sedes locus ad sedendum	storea		
แจ จรว	เสียง คิลอนวรด	อนวรด ชนันต	พุทธสาชน			
spissus densus	clamores turbæ ingentis	innumabilis	doctrina Buddhæ			
ไศรยสาคร	สวาวาธา	เคื่องยท	วงกฎ			
religio brachmanarum	arma in genere	arma bellica	nomen montis			
กรกฎ	ใจมกรรจ	รพลัก	ปัก หลัก			
cancer signum zodiaci	cor immane	simul irruere ad latrocinandum	palum figere			
ราชเทพี	ราชเทวี	ตรง ศรวก	ชง คิล			
filia regis regina	angela regia	ferre uterum	res pruriginem generans			
กุศล ศาส	เป็น กัพ	ฮากัพ	พับ ผ้า			
meritum ædificium apertum	decens	indecens miser	pannus replicatus			
คุณ	บุญ	บุญญ	มาตุฉา น้อง แม่	บิดา น้อง พ่อ		
beneficium commodum	meritum	actus meritorius	soror minor matris	frater minor patris		
บิดา ว่า สูง	เชษฐา ว่า พี่	กนิษฐา ว่า น้อง	อนุช ว่า น้อง	นัคตา ว่า หลาน	โอรส	เชารส
avunculus	frater major	frater minor	frater minor	nepos neptis	filius	filius
บุตร ว่า ลูก ชาย	บุตรี ว่า ลูก หญิง	ศุขสวัสดิ	ภาศุข			
filius	filia	felicitas ex omni parte	pax felicitas			
พิทูล	หิว ไพทูล	แบก ทูน	ทูลผล			
rem ad regem deferre	genma lucida	ferre suprâ caput	miser perversus			
ใจ ประทฤษฎ	ลักทะ	มานะ	พระ ศรุ			
cor malitiosum	cor durum obstinatum	cor scire in corde	magnus præceptor			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครุฑพักษะ	พาทนะ	โกรธ	โกรธา
avis khrüt ad insidendum	suprà quod insident , comitatus	irasci	
โกฏ	โกส	โกษฐ	โปรก สักร์
una pars , decem milliones	thesaurus horreum	thesaurus	benefacere animalibus
เป็น ปรโยชน	ประชชน	ชนา ราชภูร	วีย ราชบาท
est commodum	populus	populus	honorum traditio in thesaurum regium
คเชนทร	คชินทร	นาคินทร	นาคช
elephas	idem	idem	idem
ช้าง ชัศวะ	ไทย	ชาชนอย	สินอพ
equus	equus	idem	idem
พิศควกรรม	พิศเพียถ	ชาศรพิศม์	
angelus minister Indræ	aspicere admirando	vipera , venenum acerrimum	
กษย ชาเคียรพาท	นำ พระ พท ว่า ให้ กถว	ภัศม์ นัน ว่า ให้ แผลถ เป็น จุณ	
adorare præ timore	inijicere timorem	conterere in pulverem	
บวรยงรัตนสิงหนาท	พินาศ	เวทงคสัทว	
thronus cum figuris leonum	disperdi	tria vedam brachmanarum	
ไทรเวท	พรหม ภักถว		
tria vedam , biblia brachmanarum	formosus facie sicut unus ex angelis supremis		
ภักถ์	ประภูบัต	บริบาท	จักรพรรดิราช
amicitia mutua	ministrare	curare ex omni parte	rex , imperator
พระมหาทชตุ	ทช ทชั ทชช	พระพันทชตุ	ชวค
ossa Buddhæ , reliquiæ	servus , serva	dens reliquiæ Buddhæ	domicilium habitatio
ภระทวชช	วี่ปริก	คชค	คชคนี้
mendicus	deterior fieri , mutari	heremita	mulier heremita è sectâ p. In suên
พระไทยโกรม ว่า แผ่น ดิน	วี่ป วี่ป	ฮรี	บรบัษ ว่า ศักร
orbis terræ	inimicus , hostis	inimicus	hostes , adversarii
ลัภภัน	ยัศกร		
secretus , a visu remotus , velare	machina quæ ex se movetur		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มนตรกล		ถมข ปรกข	ภฤคีย	ชคค
cogitare de , formulæ superstitiosæ		mordere	fama est , diffamari	formulæ repetitæ
สุพรรณบัฏ ว่า ใบทอง	มิก	ภบ	ขบ	ภษควธิบฏ
folium ex auro	amare amicus	proditor , seditiosus	idem	rex supremus
ทิพสาลี	สุธา โภชน	สกนช ว่า ขันช	สกล ว่า ทังปวง	
frumentum celeste	cibus mundissimus	sensus corporis	totus , omnis	
สัณวีปสค ว่า คีค ผีค	ประภษ ว่า ไป	ชพช ว่า ไซ้	พิพท วิวท ว่า ผีค กัณ	
errare in cogitando	ambulare , ire	morbus febris	rixari	non convenire inter se
อถลป ว่า ใจ ร้าย	จันทล	ทฤชชู	ททำ ภข	อสุลหะ
cor crudele	nequam	videre	committere peccata	conari , eniti aberrare , falli
ครุกรรม หนัก	สทุกรรม เบ	ทจวิค	ภข	สุจวิค บัญ
actus gravis	actus levis	peccatum	meritorius actus	invicem pigri dolus , artificium
สนเทห์	จขัลย	ศัลย	ขันทค ว่า ทกขศค	สขประสงค
dubitare	plorare flere	tristis ad mortem	tristitia , mærens	occurrere , opus est
บ่าเห็จ	บ่าณญ	ทนล	ณนไป	ภณษะชชฏ
merces	merces	mensura unius coco	post longum tempus	brevis historia
ภอย ภอย		โสฬศ	พรทม โลก	ปทภค
calamitas , casus infestus	scxdecim	cælum angelorum	Phrôm	nîphan , annihilatio
มวค ผล			สัพยสมคค	
iter , fructus , octo gradus sanctificationis		societatem inire cum		
สังเคราะหะ		อพะ	จพะ	ชสั้ง สค
suscipere negotium alicujus	unicè , tantùm	idem	intimè commistus	desiderare
เจครน	สคัล	อโลย ว่า คัณท	สันทว ว่า ปรวพภ	
cogitare	totus , per totum	amor concupiscentia	diligere invicem , sollicitudo	
เสวอช รมย์ ว่า ชม ชัน	ชวณณ	นััน ว่า ยีค หนวง	จิคร	เจคร
frui et gaudere	voluntas affectio ad aliquid	spiritus animus	spiritus , cogitatio	
มะโน	มะนะ	หัตยั้ง	ภฤคย ว่า ทัว ใจ	ไซคิ
scire , cor	scire , animus	cor , pectus	cor , intima cordis	lucens splendens fulgens

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บัญญัติว่า แนะว่า ชก	พจนาค	ทำนูล	บัญญัติว่า กล่าว ถ้อย คำ
indicare monere	loqui verbum	quidam codex legum	sermōnem habere, disserere
สูง ศักดิ์	ไทรภพ		ไทรวัตร ไทรโลกย์
in altā dignitate constitutus	tres mundi, cœlum terra infernus	idem	idem, tres loci
สมภพ	โศกษ	รัศมี	รังษี
locus bonæ nativitatis	locus apertus, vacuus, occasio	radii	radii, fulgor
สามารถ	สมรรถ	สมรรถ	สมทว
fortis, animosus	idem	idem	decens conveniens
วสุธา พสุธธา	มที	ภูทล	ภูทล ว่า พื้น แผ่น ดิน
idem	idem	idem	superficies terræ
นคร ศรีธรรมราช	กาญจนบุรี	นนทบุรี	สิงขบุรี
urbis regis sapientis (Ligor)	urbis auri	urbis jucunditatis	urbis citò cœdificata
เพชรบุรี	ราชบุรี	ซังคาส	
urbis adamantis	urbis regia	sustollere rem offerendo talapuinis	
พระสงฆ์	เพชรภู	พิฆฏ	ราชยาน
honzius, vivens in communi	carnifex	occidere	sella gestatoria regis
ฉานสะมาบัติ	สัตพันต์ภูณ	คถาคค	ผู้ภูณ
omni scientia	scientia omnium	ille qui venit, messias	præditus decem scientiis
อชิตบพิตร	จอมฮารย		ไทรโลกฮารย
rex insuperabilis	præstans et concupiscentiæ expers	præceptor sciens tres mundos	
ศรี ภพมกฎ	โลกย เมลล์	ศรี ภูนทร	ฉินทร
apex trium mundorum	apex mundi	refugium trium mundorum	qui vicit
ศรี สุกค	ฉินระราช	ฉินศรี	มณี ราช
pulchrè gradiens	rex qui vicit	victor gloriosus	rex doctor
สัมพุทโธ	โลกนโธ	ไทรภพนทร	สัตถ
scit omnia ex seipso	refugium mundi	refugium trium orbium	præceptor docens
พระ นม พระ	เทว	เทว ธิบตี	เทวทร
nomina Buddhæ	angelus	rex angelorum	angelus magnus
			angelus Indra rex angelorum

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อมร	อัมเรศ	วัชชวรินทรา	ตรีเนตร		
Indra , immortalis	idem	magnus	intra limites domini sui	habens tres oculos	
สหัสไฉย	พันตา	เพชรปาณี			
mille oculos habens	mille oculis præditus	manu	tenens gemmam mirabilem		
มัจฉาน	โกลี	สุขมบดี	เจ้า สุราไถย		
nomen primævum	Indræ	nomen	Indræ	nomen	
อินทรา อีราช	แก่น สาร	ใจ	सानก	นัง โรง ศาส	
rex	Indra	arboris medulla , pars solida	cor jucundum	sedere in tribunali	
รกน แฉง	เจ้า สาส	พิศาส กวาง ขวาง			
texere laminas bambou	oriza defæcata	magnus et latus , extensus			
พิมภิสาร ราช	กลตค พศาส		พระ ชันช		
rex præditus formâ ad instar	Indræ	tabernulæ fori	ensis regius ex utraq̃ue parte acutus		
พระ ชรรค	ธนะว่า ทรัพย์	วะนะ ว่า ป่า	ทิวัญ ว่า เงิน	สุวรรณ ว่า ทอง	
sceptrum , ensis regius	fortuna divitiæ	sylvæ , desertum	argentum	aurum	
ไชยะว่า สิ้น	ไวยว่า จำเวิญ	ชีวิตร ตัดไสย	ภยชนม์	กาลกิริย	
finis terminus	prosperè se habere , perseverare	è vitâ excedere		mori	
มรณะ ว่า ตาย	สับ สักล	แดน จักร	ชณาเชตร		
mori	occurrere , per totum limites regni		fines regni in circuitu		
จันทร เสมา	ภูบาล	ภูเบศร	ภูเบนทร	ภูวมณฑล	
fines regni , limites	gubernator	gubernator magnus	idem	rex dominator in circuitu	
ภูไฉย	ภูวนารถ	ภูวนักไทร	ภูวมัศวร		
dominator in regno	rex refugium populi	gubernans tres mundos	rex magnus		
ภูมินทร	ภูบตี	ภูบตีนทร	ภูธร	ชราวัณ	
idem	idem	idem	rex potens	rex diligens et curans subditos	
ชเรษคัร	นรีนทร	นเรนทร	นราธิปตี	นฤบตี	
gubernans tres mundos	magnus inter homines	idem	idem	idem	
นฤบตีนทร	นฤบาล	นฤเบนทร	นฤเบศ	นฤปนารถ	จอม จักร
excellens inter alios	rex præstans	idem	idem	refugium hominum apex regum	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จอม ราช	จอม ยศราช		จอม ภพนารถ	จอม โลกย	จอม นารถ						
idem	apex gloriosus	regum	apex refugium orbis	apex mundi	caput et refugium						
จอม กระศักร		ขึ้นเกล้า		ชายตรี	จุฬามณี						
præstantior aliis regibus	acus	ad colligendos capillos	tres mundi	capillatura	Buddhæ						
จรณ์ศักร	ราช	ราชี	ราชัย	ราช	ราชัส	ราชนทร	ท่าน ไท				
terra magna	rex	regina	rex, regalis	rex, regius	idem	magnus rex	terra				
ธรณ์	ท้าว	ธรณ์ศ	ไท	ธรณ์ศกร	ไท	ธรณ์	กระษัตรา	ศิราช	สุราชคิ		
terra	rex terræ	rex terræ	idem	imperator	genus forte	generosus					
ชกคิยวงษ	ระพิพงษ	สุรยวงษ	สุร	โยศคม	มโหสุศกัถ						
stirps regia	soboles solis	progenies solis	gloria ingens	ad maximos honores evectus							
มหนัก	ราช	ว่า	พระ	ญาใหญ่	ภกา	มาตร	พิทา	พิตร	พิศุเรศ	พิศุราช	กนิจุ
rex magnus		mater genitrix	pater genitor	rex pater	frater minor						
นักตา	ทถน	พัตตา	ททา	ภรรยา	ภท	บริจาริกา					ชิดถ
nepos, neptis	maritus	mulier, uxor	uxor	uxor	pedibus mariti inserviens	femina					
สักร	นริ	บุกร	เภาวภคย	ยโพ	ยพาส	นงคราน					
mulier	domina	juvenis	filia	juvencula	virgo pulchra	juvencula	domina	juvenis			
นงโพท	นงพาส	พญ	พนิทา	วนิทา	สุทา	ชิตา	ชอนไท				
idem	idem	mulier	domina	juvenis	idem	domina	filia	domina	juvenis		
เทวี	เทพี		ชชย		ชชยศ	ชชยนทร					
angela	domina pulchra	ut angela	mulier digna visu	idem	domina præstans aliis						
กัญญา		สรชัย	สังสาร		ภานทา	กัญญา					
domina tonso capite	monile mundi (domina pulchra)	mulier amabilis	idem								
เภาพาส	เภาโพท	ว่า	นาง	เภาวภคย	โสภ						
domina juvenis	domina	domina pulcherrima	formosus								
โสภคย		โสภิน	โสภณ	พง	เภาวโยพ	ว่า	หนุ่ม	งาม			บุรุษ
formosus ex omni parte	formosus	idem	domina juvenis	adolescentula							vir
บุรุษ	บุโร	บุรสสะ		มณษ	มณษ	ชคคม					
viri	unus vir	pertinens ad virum, viri	homo	abundans, perfectus							

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมณ	พราหมณา	ชรหันต์	มหาพาร
qui extinxit peccatum	vir florens , brachmana	sanctificatus	magnus , enormis , jucundus
โอฬาร	นักขัตตะ	ตารา ตาเรศ	คังคะ ยาคม
jucundus , amœnus	stellæ , signa cœlestia	stellæ	idem auspicari , ominari omen
นัญญ	มหุระตี ว่าฤกษ	มณฑลอิร ปราสาท	ไซกัลลี โสณทวาร
parvum omen	magnum omen	palatium amœnum	culpa expiata est ostiarie palatii
ทบัทัว	นางจวิฬ	ตรีมุคขัย	มาศ
via publica	via supra mœnia urbis	triplex frons œdificii	aurum
ราชรัถยา ถนน	หมอน เชนย	หนูน ให้สูง	จรัณ ทราย
via publica intra civitatem	cervical	suffulcire ita ut altior fiat	ire , via idem
จร คราไทร	ตรวจครา	ที่ทางเคียว	เม็ลลอมลั เล็ดยไม้
ire densus , multus	examinare iter , via	defatigatus	serrare lignum
แมลลย มลัน	เม็ลลอง	เล็องภา	ทวย ยศ ศักคานุกาฬ
exerere linguam	tertia die fama spargitur	cum majestate	rugitus leonis
สี่ทราช	สี่หะ	สิงฆะ	นาศ ฤฆงคณค
leo , rex leonum	leo cornu , citò disperdi	nakhæ , serpentes	fabulosi
นาเคนท	นาศสี่ระ	นาศค	นาศค
nakhæ potentes	nakharum	nakha	nakha femina
นาคราช	ขรุคะ ว่า งู	ครุทธราช	ครุทธา
rex nakharum	serpens	rex khrutharum	khrutha khrutha femina
สุบรรณา		สุบรรณา	สุบรรณี
khruthæ , arum , aves fabulosæ	monstruosæ	idem	khrutha femina khruthæ
เวนกัย	กนิร		กนรี
idem nymphæ	kinon ore humano , pedibus volucris	kinon femina	
นกขัยภู์ลึงค	อินทวีย	ปักยา	ปักขี
avis fabulosa formæ elephantis	avis Insi fabulosa , aquila	volucres	idem
สกุณา สกุณี่ ว่า นก	ฤษี สิทธิ		
aves volucres	heremita sanctificatus	valens ferri	per aera

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คีวสาคร		เวทางค		คบค
secta eorum qui colunt P. Isāvāra		secta sacrificantium boves etc .		heremita
ทวิศา	แพทย	โหรา	พญูรี	
observator duplicis sectæ	medicus	magus	qui scit , qui novit	
มเทศ		ชาคาส		
magnus , brachmanæ primi ordinis		secta comedentium prunas		
โยคี		โกคี		
secta eorum qui præditi sunt patientiâ		quædam secta brachmanarum		
ทिका	ปาโมกชาจารย์	ขรงไคร	เพทงคสาคร	สามัญเทพ
præceptor constitutus in uno loco		peritus doctrinæ brachmanarum		angeli communes
สข	ศีลปสาคร	พราหมณ	กระบัตริ	แพสย
omnes artes	rex brachmana	medicus	conditio coqui	โคตร
การะกุก	ราช โฆษเน	พระ สัพพัน์	สยัม ภูวณาน	ชมากยธิบตี
tribus , nobilitas	clamor sonorus	omniscius	existens ex se	mandarini magni magnates
พิริโยธา	นระ	นรา	แสน	ยการ
exercitus innumerabilis	unus homo	plurimi homines	quadruplex exercitus	
พจนทรพุก	สขสมุท	สงงกัต	พรวค	ทังมวน ทงมุต
colligere exercitum in unum	idem	excubias disponere	omnes turmæ	
กราบ ถวย บังคม	ประนม ประนค	ชกิวท	สคัสตี	
prostratus adorare regem	elevare manus et adorare	salutare ex toto corde		
โชน ประนม ชอน นอัม กาย	ทวย เกษ	เกย	เกษา	เคียร ศีโรคม
curvare se ex animo et inclinare corpus	ex capite	caput	idem	idem
เกลา หั	ยอัม ไค	สคระชย	สทิสสะ พัน	จันรจจา
capilli capitis solet esse , solet habere	centum	mille	colloqui	idem
คชยาน ว่า ที่ นัง ช้าง	ชยภูทิตศน ว่า ช้าง	ยัน ทัง แปะค	ทิส	อะ
sedes supra elephantem	elephantés stantes ad octo ventos .			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

CAPUT VIGESIMUM QUINTUM.

B A X A S A B

ราชสิบท sive ราชภาษา lingua regia, lingua palatii non est lingua propriè dicta et integra; sed comprehendit tantum quasdam locutiones speciales necnon voces sermonis alti ex Sanscrito, Bali, Cambodiensi et Malayensi aut Xáva sermone depromptas.

ราวผึ้ง ทรง พระภัก	หีบผ้า ทรง พระภัก	ถาด ทอง ทรง พระภัก
virga eburnea pro sudario explicando	capsula pro sudario	pelvis ad lavandum os
ม้อช พระสุธารศ เงิน	กระชอน กรอง พระสุธารศ	หีบ พระฉาย
aquarium argenteum	textile ad colandum aquam	capsula speculi
พระมรรฎบ พระสุธารศ เสวย	ภาว ผ้า เช็ด พระหัตถ์	เชิง เทียบ ค่าง ที่
opertorium aquarii	vas ad recipiendum mantile	candelabrum ad latus lecti
เทียบ มัสการ	ทูป มัสการ	
candelæ bouziis offerendæ	odores offerendi talapuinis	
ม้อ ค่อม ตั้ง เครื่อง มัสการ	ศรีพระทันต์	คีม คีบ เทียบ
mensula pro oblationibus ponendis	scopula lignea pro dentibus purgandis	fortices pro candelâ
หีบ พระสุคนธ์	ภาว เครื่อง ทอง น้อย	ทรง ฉะโลม
capsula odorum	vas pro variis exiguis rebus exauro	pigmentum odoriferum aqua odorifera
พระเค้ พระ สุธารศ เสวย	พระสวม มี ผ้า เช็ด พระโอบรู เช็ด พระหัตถ์	
aquarium	sacculus pro sudario et mantili	
พระ สุพรรณศรี	พระ สุพรรณราช	
vasculum aureum pro sputis excipiendis	vas aureum pro sputis	
ภาว ทอง ใส นวลึก ผ่าหรง ปกัษ เพชร	พระ กล้อง พระโอบรด	
vas aureum pro horologio	adamantibus ornato	tubus fumigatorius
ภาว คลับ ใส พระ โอบรด แดง	ผลของ พระ บาท	ราว พระ แสง ภาย
vaset capsula pro tabaco sinensi	calceamenta	loculamenta ad deponendos enses

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระ แสง กระสุน ถู ก้ามะหยี่ ไล่ ลูก กระสุน ภากร ของ ไล่ ทรงคม
 arcus regii saccus panni serici villosi pro globulis arcus vas pro medicinā olfaciendā
 เทียร ทรง สูบ พระ ไชยสถ พระ ท้าย จีน ไล่ ถูย กระแจะ ทอด ค่าง ที่
 cereus ad fumigandum capsula sinensis pro odoribus ad latus lecti
 ท้าย กระตาด ไล่ ถูย กระแจะ ภากร พระ ชุก ม่อ ลง พระ บังคด พระ แชร่ จามรี
 capsula chartacea odorum vas pro igniario vas pro urinā flabellum ex pilis albis
 พัดนี้ พระ กล้อง ส่อง ถาด ทอง ทาง พระเขมร ผ่าหรั่ง
 flabellum conspicillum tubulatum catinus aureus pro nauticā pyxide
 พระแก้ว ชินโนทก ทาง ว่าว เรือ นำ ระยะ ทาง ตาม ระยะ ทาง
 aquarium pro aquā effundendā super terram catalogus distantiae locorum
 ถู พระ แสง ทาย ผ่า ช้าง พระ บินโต ใหญ่ บินโต น้อย พระ สมุท เป็ด
 involucrem ensis regii calathus parvus et magnus codex vacuus
 กระตาด ไทย คินสอ พอง คินสอ คำ คินสอ หิน พระชัน ไล่ ผ่า ขยับ พระ องค์
 papyrus thāi cum graphio albo nigro et lapideo pelvis pro linteo madido quo rex refrigeratur
 เครื่อง สะมา ภากร เพลิง ถาด พระสุทวารศร
 oblationes ad petendam veniam , flores , cerei etc. ignitabulum vas pro aqua theae
 ภา พระสุทวารศร ภากร ขยับ สรง จับ สรง
 cucumella pelvis aquae ad aspergendum se
 ชัน สรง สนวน ภากร ผ่า ศรี พระ องค์
 pelvis ad hauriendam aquam pro lavando corpore vas panni ad tergendum corpus
 ภากร เครื่อง ลง พระ บังคด ไม้ ธาร พระ กร ไม้ นี๊ งา พระแสง กระ สุนเขษแสง
 vas pro necessitatibus baculus norma eburnea arcus sagittariorum
 ถู ผ่า แดง ไล่ ลูก กระ สุน
 sacculus panni rubri pro globulis arcus
 ถาด เงิน ไล่ เงิน ขาต เงิน ปลั่ง ถู หนึ่ง ไล่ ถ่าน
 catinus argenteus ad repouenda ticalia et monctam minutam saccus ex corio pro carbone
 ชัก เทา สุมเพลิง ต้ม ต่ำ ถ่าน ถู เหล็ก ไฟ มี ปุ๋ย มี ชังแพลม
 focus forceps pro carbone saccus ignitabuli continens igniarium et sulphurata

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระ กระตาน หมากรุก	พระ กระตาน สะกา	กา พระ ชำระ	
tabula latruncolorum	tabula ludi saika	vas ad lavandum nates	
พระ พรรณศรี ทอง ขาว	พระ สุพรรณราช ทอง ขาว	มือ พระ สุธารศ เงิน	
sputarium parvum ex metallo albo	sputarium magnum ex metallo albo	aquarium argenteum	
พระ กระตาน ขนวล	พระ ชุก ขก	พิศ ขน นก	
tabula ad scribendum cum graphio	funis igniarius contortus	flabellum ex pennis avium	
ผ้า ชี ฉิ่ง	โคม แก้ว	เทียร สำหรับ โคม	โก เครื่อง ขอบ
pannus ceratus	laterna vitrea	cereus pro laternâ	vasa pro odoribus
ตรา ประจำ เล็บ	มะกรูด		
sigillum, ungue imprimendum	species citri cortice valdè odoriferâ		
สนับ พระ หักดี ศรี พระองค์	พระ ทำ แก้ว ใส โยซา		
pannus ad tergendum brachia	capsa vitrea pro foliis theæ		
เครื่อง ลง ท้าย เรือ พระ ชินัง	พระ เกษ ว่า ผม ว่า พระสกล		
res ponendæ in parte posteriori cymbæ regie	capilli		
พระ เคียร ว่า หัวว่า พระเจ้า	พระ เวทิก ว่า ผ้า โปก	พระ ณะสาค ว่า หน้าผาก	
caput	pannus capiti circumvolutus	frons	
พระ กรรณ ว่า หู	พระ ภัทท ว่า ดวง หน้า	พระ ปราง ว่า แก้ม	พระ โขยรู ว่า รีมสี ปาก ว่า ปาก
aures	facies vultus	genæ	labia os
พระ ชุกโลม ว่า หว่าง คิ้ว	พระ ชิงษา ว่า บ่า ว่า ไหล่	พระ ชิงสะกฏ ว่า จงฮัย ป่า	
pars frontis inter supercilia	humeri	pars superior humeri	
พระ รากขาน ว่า ไท กระจ	พระ จุพำมะณี ว่า ปั้น	พระ จุไร ว่า ไรจุด ว่า ไรผม	
cavus inter collum et humerum	acus capillis infixus	corona depilata circum caput	
พระ เมล็ด ว่า จุก	พระ ขนง ว่า คิ้ว	พระ เนตร ว่า ดวง คา	พระ นาสึก ว่า จะหมุก
cirrus	supercilia	oculi	nasus
พระ ชิวหา ว่า ลิ้น	พระ บุษ ชิวหา ว่า คั้น ลิ้น คกๆ ลิ้นไก่	พระ ทันต ว่า ฟัน	พระ ทาณะ ว่า เขี้ยว
lingua	uva linguæ	dentés	dentés canini
พระ หนุ ว่า คาง	พระ สอ ว่า คอ	พระ มะสุ ว่า หนวด	พระ ทาถิณะ ว่า เคา
mentum	collum	barba	barba ex utrâque parte aurium

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระตะกั่ว ว่า สิว	พระ ปัสสาวะ ว่า ไผ่ ว่า ชีแมลงวัน	พระ ภาทา ว่า แขน ว่า คันแขน
verruca	variae species verrucarum ; maculae in cute	brachii pars superior
พระ คับ ว่า ศอก	ทั้ง แค ศอก ลง ไป จน ชัด มือ เรียก ว่า พระกร	
pars inferior brachii , cubitus	a cubito ad carpum	
ชัด มือ เรียก ว่า ชัด พระกร	พระหัตถ์ ว่า มือ	นิ้ว มือ ทั้ง ห้า เรียก ว่า องคุลี
carpus	manus	quinque digiti; et articuli digitorum
หัว แม่ มือ เรียก ว่า ชิงคุรุ	พระทรวง ว่า หว่าง ขก	พระนาภี ว่า สะกือ
pollex	pectus	umbilicus
พระ ปรุศฎาง ว่า หลัง ว่า พระขนอง	พระ ถัน พระ เถ่า ว่า นม	พระ ศีรษะ ว่า รักแร้
dorsum	ubera , mammae	axillae
พระ โศปะกะ ว่า ชัดเท้า	พระบาท ว่า คัน	ผลอง พระบาท ว่า เกือก
malleoli	pedes	calcementa
เจ้า ค่าง กรม เรียก ว่า รอง พระบาท	ทรง พระ กาย พระ อา เจียน ว่า ไช ว่า วาก	นิ้ว ชี เรียก ว่า ศัชน์
calcei principum	tussire	vomere
นิ้ว กลาง เรียก ว่า พระ มัชฌิมา	นิ้ว นาง เรียก ว่า พระ ชะเนมิก	นิ้ว ก้อย เรียก ว่า พระ ชนิษฐา
medius digitus	annularis digitus	minimus digitus
พระ นิ้ว ว่า เล็บ	พระ ขูระ ว่า ขก	พระ ปรุศ ว่า ศรีค่าง
unguis	pectus	latus , latera
พระ โสณีว่า ตะโกก	พระ ขูว่า คัน ขา	พระ เพลว่า ปลัยขาว่า ขา
clunes	femoris pars superior femora	genua
พระ ขน พระ โสพะ ว่า บวม	ทุกวัน นี้เรียก ว่า พระ โสพะ ว่า บวม	พระ เหว ว่า น้ำตา
tumore laborare	idem	saliva
พระ บุป โภ ว่า หนง	พระ เสโทว่า เตื่อ	พระ โลหิตว่า เลือด
sanies	sudor	sanguis
พระ มังสะ ว่า เนื้อ	โคสยะพัต ว่า ผ้าไหม	กัปปาสีกะพัต ว่า ผ้าต้าย
caro	pannus sericus .	pannus e filo xylino
พระ ก่าพล ว่า ผ้า สานแดง	สตุ แต่ สาน แล้ว เรียก ว่า ผ้า ก่าพล	พระ วิสตุร ว่า มุ้ง
pannus ruber , e lanà rubrà	idem	cortina

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลองไต ว่า ไม้ เกา หลัง	ผลองพระหัตถ์ ว่า ข้อน ว่า ซ่อม ว่า ตะเกียบ	กำไลคั้น ว่า ทอง พระบาท
<i>lignum ad scalpendum dorsum</i>	<i>cochlear fuscina baculi sinensium</i>	<i>armillæ pedum</i>
กำไล มือ ว่า ทอง พระ หัตถ์ พระ กร	แหวน ทำมรงค์ ว่า ชำมรงค์	ทวาร พระ กร ว่า ไม้เท้า ไม้ ภา
<i>armillæ manuum</i>	<i>annulus regius</i>	<i>baculus , regula sexpeda</i>
พระฉวี ว่า ผิวหนัง	พระภุชญา ว่า ผ้า ผุง	ทรงพระภักทระ ว่า ผ้า ห่ม
<i>pellicula cutis</i>	<i>pannus</i>	<i>pallium</i>
ผลอง พระองค์ พระกัญจุกะ ว่า เลื่อ ทรง	พระสูทร ว่า ม่าน	พระล่วม ว่า ทีบ หมวก
<i>vestis regia</i>	<i>cortina</i>	<i>capsula pro arecâ et betel</i>
พระมิ่งศรี ว่า จอก หมวก	พระแสงกำปิต ว่า มีด หมวก	พระแสงปะหมาก ว่า กระโถย
<i>cuppa pro arecâ</i>	<i>culter ad concidendum arecam</i>	<i>forceps pro arecâ</i>
พระแสงกัศ ว่า แขนย	พระ อ พระ วิ่งรุ่ง ว่า เปล	แห้วน ตา ว่า ผลอง พระเนตร
<i>forceps ad pilos extrahendos</i>	<i>incunabulum , lectica</i>	<i>conspicilia</i>
ทรงพระ ลำยอง พระสุคนธ์ ว่า ทา แป้ง ทา กระแจะ	ทรง เครื่อง ว่า แต่ง ตัว ว่า ตัก ผม	
<i>ungere se pigmentis odoriferis</i>	<i>comere se , aptare capillos</i>	
พระฉาย ว่า กระจก	พระสำอาง เส้นยัก พระสำอาง วง เคียน ว่า หัว	พระสำอาง พระสุคนธ์ ว่า เครื่อง ทอม
<i>speculum</i>	<i>pecten</i>	<i>unguenta odorifera</i>
ทรง พระสุบิน ว่า ผัน เหน	ทรง พระกระยาสนน ว่า สะม	นอน ว่า บันทม เข้า ที่
<i>somniare , somnium</i>	<i>mundare capillos</i>	<i>dormire</i>
สร้ง น้ำ เรียกว่า ทรง พระมูระธาพิเศก	หมอน ทนุน ว่า พระเขนย	หมอน อิง ว่า พระคนน
<i>lavare corpus</i>	<i>cervical</i>	<i>pulvinus</i>
ข้าง ซ้ายข้าง ซขวา ว่า เครื่อง ว่า สะคำ	เสด็จ ว่า ท้าว ท้าว	ประพาศ ว่า เทียว ไป
<i>à sinistris à dextris</i>	<i>rex , princeps</i>	<i>deambulare</i>
พระ ราชโอรส พระ ราชกุมาร ว่า ลูกชาย	พระ น้า ว่า หลาน	พระ สักสะระ ว่า พ่อ ผัว แม่ ผัว
<i>filius</i>	<i>nepos , neptis</i>	<i>socerus socrus</i>
พระสนิสสา ว่า ลูก สะไ้	ทรง พระคำหรี ว่า คิค	พระ ราชนิพนธ์ ว่า ทรง กลอน ทรง พระอักษร
<i>nurus</i>	<i>cogitare</i>	<i>condere carmina conscribere aliquid</i>
ขัน พระสุธารศ ว่า ขันน้ำ เสวย	พระสุธารศ ว่า น้ำ เสวย	พระสุธารศช ว่า น้ำชช
<i>pelvis aurea in quà bibit rex</i>	<i>aqua quam bibit rex</i>	<i>aqua theæ</i>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระสุพรรณศรี ว่า กะโถน เล็ก พระสุพรรณราช ว่า กะโถน ใหญ่
 vas parvum ad exspuendum vas majus ad sputa excipienda
 พระสุวรรณพาชน ว่า โถก กบ้ำเข้า ว่า โถก ของกิน พระราชทิดก พระราชบุตรี ว่า ลูก ผู้หญิง
 vasa pro alimentis regis filia regis
 พระโอยกา ว่า ตา ว่า ปู่ พระโอยกี ว่า ย่า ว่า ยาย พระพรประสา ว่า เจ้า เมีย
 avus avia regina regnans
 พระ อนุช ว่า น้อง ชาย พระ อนุชา ว่า น้อง สาว เคียง ว่า พระ แทน ที่ นอน ว่า พระ ยู่
 frater minor soror minor lectus culcita
 ปู่ เครื่อง ลาก ว่า ทอด ที่ คนโท น้ำ ว่า พระแก้ว ว่า สุวรรณกิงคาง เปน ไข้ ว่า ประชวน พระ ยอด
 sternere stoream aquarium tumore laborare
 เปน ลม ว่า ประชวน พระวาโย พระวาทะ กิน ยา ทูลา ว่า เสวย พระ ไอสถ ประ
 vento morbifico molestari sorbere medicamentum purgativum
 ลง พระบังคล หนัก ลง พระ บังคล เปา ล้าง มือ ว่า ชัระ พระ หักถ ล้าง ตีน ว่า ชัระ พระ บาท
 cacare mingere lavare manus lavare pedes
 ผดอง พระ หักถ bacilli sinenses พว กุณธ์ odores
 ๑ หนึ่ง-ของ สิ่ง ไท เวียก เปน คำ หยาบ คำ ผวน ห้าม มิให้ กราบ ทูล เหมือน ผัก บัญ แล หมา แมว นก กา
 ขี้เป้น คั้น หย่าง นี้ ขย่า กราบ ทูล ถ้า จะ ทูล ให้ ทูล ไป หย่าง ขึ้น แค กอ เจ้ พระไทย เหมือน ผัก เหล่า นี้ แล ะ
 ผักคย ให้ ว่า ผัก ส้า หาว ดอก ผักคย ให้ ว่า ดอก ส้า หาว ดอก สลิด ให้ ว่า ดอก ขจร
 ดอก ซ่อนขู้ ให้ ว่า ดอก ซ่อนกลิ่น แดงโมให้ ว่า แดงอสุลิต คลึง ปลิง ให้ ว่า มูลนึ่ง
 พุงทอ ให้ ว่า หนาม รอบคว ผัก บัญ ให้ ว่า ผัก ทอด ยอด มะ เชื้อ ขางแพะ ให้ ว่า มะ เชื้อ แผ
 คั้น ทอง ให้ ว่า คั้น ปาริกขคิ คั้น ขี้ เหล็ก ให้ ว่า ดอก เหล็ก เปน ขี้ เรือน ให้ ว่า เปน เรือน
 ถั่ว งอก ให้ ว่า ถั่ว เาะ ปลา ซ่อน ให้ ว่า ปลา แห้ง ดก ปลา สลิด ให้ ว่า ปลา ไบไม้
 ปลาไหล ให้ ว่า ปลา ยาว ปลา ร้า ให้ ว่า มัจฉา ผักปอด ให้ ว่า บับผาสะ ไข่สารพัด ให้ ว่า ฟอง
 ปล่อย ปลิง ให้ ว่า ปล่อย ซลุก เต่า ให้ ว่า จิตรจุล ฟักทอง ให้ ว่า ฟักเหลือง
 ดอก ฟักทอง ให้ ว่า ดอก ฟักเหลือง ผักอินท ให้ ว่า นางนูน ขี้เล็ง ให้ ว่า นางเล็ง บางอออิน ให้ ว่า บางนางอิน
 หัว กระบือ ให้ ว่า ศรัศระ กระ บือ หัว ลำโพง ให้ ว่า ศรัศระ ลำโพง เหง้าโคน ให้ ว่า เหง้าปลวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คัน กำแย ให้ ว่า คัน ขนุกคุณ คอก ลันทม ให้ ว่า ลันทม คัน ชีกา ให้ ว่า คัน มุสก
 ลุก ชีกา ให้ ว่า ผล มุสก หมา มัย ให้ ว่า เถา มัย ลุก ทัว ลิง ให้ ว่า ศรี ตรีวามร
 ผัก ปลาบ ให้ ว่า ผัก ไร่ บาง ชี ไร่ ให้ ว่า บาง นาง ไร่ ผัก ชีรีน ให้ ว่า ผัก นาง รื่น
 ของ ทาก แดก ให้ ว่า ผึ้ง แดก ปลา ลัน หมา ให้ ว่า ปลา ลัน สุนัก หมู ให้ ว่า สุก
 บ้าน ชี หน ให้ ว่า บ้าน ชี โพน องค์ ในที่ลับ ว่า พระคุษะถาน กล้วย กุ ให้ ว่า กล้วย ชัน
 ถ้ำ เจ้า ของ กิน ให้ ว่า พระ กระยา เสวย เจ้า ชีวิตร กิน เล่า ให้ ว่า เสวย หน้า จัน
 ถ้ำ สุนัก แมว นก กา มัน ชี มัน เขี้ยว ว่า ถ้ำย ขุจระ ปรสว ถ้ำ โค กระบือ จัง ม้า มันจี้ มัน เขี้ยว ว่า ถ้ำย
 ขุจระ ปรสว สุก แท้ แท้ ว่า สารพัต สักว ชี ว่า ขุจระ ปรสว
 ๑ ศัพท์ เหล่า นี้ เป็น ภาษ สำหรับ ยก ออก แห่ง โคลง ฉันท์ เพลง ยาว ร้อง ลออ ตาม แต่ จะ ใช้ เกิด ภา
 คัก ไว้ ให้ เจ้า สิ่งละ น้อย ยก สำนก สังเกณ จำ ไว้ เป็น เครื่อง ประทับ สำหรับ นักปราชู
 ๑๐ ศัพท์ นี้ ชื่อ ภาษ เวท เวทาศ อะนิละปะระ นภา ขาว ระณะปะระ นพะกล
 บรพท ๑ ศัพท์ นี้ ชื่อ ภาษ aer , æther เคาว่าเรือน domus ไสยาศ ว่า นอน dormire
 ๒ ศัพท์ นี้ ว่า ควัน ไฟ fumus
 ๓ ศัพท์ นี้ ว่า พระอินทร์ nomina phra : Indra
 ๔ ศัพท์ นี้ ว่า ต้น ไม้ arbor , arbores
 ๕ ศัพท์ นี้ ว่า พระอาทิตย์ sol
 ๖ ศัพท์ นี้ ว่า ไฟ ignis
 ๗ ศัพท์ นี้ ว่า เมฆ nubes
 ๘ ศัพท์ นี้ ว่า ที่ อยู่ domicilium
 ๙ ศัพท์ นี้ ว่า พระจันทร์ luna
 ๑๐ ศัพท์ นี้ ว่า ที่ นอน lectum
 ๑๑ ศัพท์ นี้ ว่า เครื่อง ฝา storea , tapetes

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ทงคา น้ที่ ๒ ศัพท์ นี้ ว่า แม่น้ำ flumen
- ชาตุร ว่า เค็ดช รชัน irasci , irá fervere ประวิเท ว่า ร่ำไร lugere , plorare
- อุณหัง คาบ้ง คปะระ ๓ ศัพท์ นี้ ว่า รชัน calidus
- บัตวี่ บัตพี เมทนี ธรณี่ มะหิยะ คชุกิ ภูมิ สุธาคล ๘ ศัพท์ นี้ ว่า แผ่นดิน terra , mundus
- โรจระ โรจี่ โชคะ โชทณ ๔ ศัพท์ นี้ ว่า รุ่งเรือง fulgidus , splendens
- สุธาคล ภูระคล เมทนิทล ธรวคล ๔ ศัพท์ นี้ ว่า พื้น แผ่น ดิน superficies terræ
- อุทก้ง ทะก้ง ก้ง วาริยี่ สะลิสระ ฐะล้ง ฐาธา ฐาโป โทย้ง ฐละ ๑๐ ศัพท์ นี้ ว่า น้ำ aqua
- น้ทชัต ฐาธา อุตุ ๓ ศัพท์ นี้ ว่า ฐาธา stellæ
- ลคณ บักชี วิทก ๓ ศัพท์ นี้ ว่า นก volucres
- เปมะ เมทา เสนท ฐีธา ฐีโย ๕ ศัพท์ นี้ ว่า ความ รักษ amor
- ลิจิต เตะธา ๒ ศัพท์ นี้ ว่า เขียน scribere
- โลรมนศ ปรึททา ภิรมย์ ธิภิรมย์ รมธา ทรวบค ๖ ศัพท์ นี้ ว่า ชื่น ชม ยินดี gaudium
- ภุช โภช ปรึโกถ ๓ ศัพท์ นี้ ว่า กิน comedere
- สันจว จว ๒ ศัพท์ นี้ ว่า เทียว ไป เตะอว ไป ambulare ire
- วิชชะ วิชชะธะธา ๒ ศัพท์ นี้ ว่า สาย พ้า fulgur
- ชัตทา ฐาตมา ๒ ศัพท์ นี้ ว่า ตัว persona , sui sibi se , ego
- บุบธา มธา มกไลย ๓ ศัพท์ นี้ ว่า ทอก ไม้ flores
- วัถระ พัตระ ๒ ศัพท์ นี้ ว่า ผ้า vestes
- อนัก อนคตมา ๒ ศัพท์ นี้ ว่า ใจ์ ก้ว falsus , non est persona
- พาที่ ฐาที่ วัจน้ง ๓ ศัพท์ นี้ ว่า ถ้อย คำ sermo eloquium
- กาย ธินทริย ๒ ศัพท์ นี้ ว่า ตัว corpus จิกร มะโน หัตตะ ๓ ศัพท์ นี้ ว่า หัวใจ cor
- หิริญ ระชะฐะ ๒ ศัพท์ นี้ ว่า เงิน argentum
- มะณี วัถณะ เตะธา ๓ ศัพท์ นี้ ว่า แก้ว vitrum , gemma เกษร ว่า พลชย gemma
- ฐาภระ ธิล้งการ ฐีลันทณะ ๓ ศัพท์ นี้ ว่า เครื่อง ประดับ ornamenta

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระโท โกรม ว่า แผ่น ดิน	ติก ว่า น้ำ	โกโลว่า กุ้ง	ตรี ว่า ปลา	คึกคะ นุม ว่า น้ำ ผึ่ง	
terra	aqua	squilla	piscis	mel	
สะแบก ว่า หนึ่ง	สะแบกขสท ว่า หนึ่งสี่	มกน ว่า หนึ่ง	ชอย ว่า ให้	จำคั้น ว่า ฝัง	
pellis	liber	ursus	dare	invisere regem	
ขาน ว่า ใต้	ภูมขาน ว่า ไม้ ใต้	ทะโกง ว่า สูง คักคิ		กระสท ว่า ที่ ว่า กง	
posse	non posse	in altâ dignitate constitutus		locus , cumulus	
ฉแวก ว่า ชิม	แอง ว่า เซง	วังกวท ว่า ห้อย หนึ่ง		จรวง ว่า รชัง	
satiatus	tu , ipse	instrumentum musicum ex bambou		clamare	
พลัน ว่า เป้า	วังวร ว่า ตีใจ	ทุด ว่า เรือ	ฉเนียร ว่า ผึ่ง น้ำ	กะเมินไพร ว่า พราน เป้า	
insufflare	gaudere	cymba	littus ripa	venator sylvarum	
ชะโมค ว่า ผี	ระสี ว่า ไม้ ไม้	เซนย ว่า หมอน หนุน หัว	ชนน ว่า หมอนอิง	พระกราน ว่า พระยี่ภู่	
dæmonium	bambou	cervical	pulvinus	culcita	
เจริน ว่า มาก	เถกิง ว่า สูง	ตุละ ว่า ไป ถึง	เจน ว่า ออก	เจน มวก ว่า ออก มา	
plurimum , multum	altus	pervenire ad	exire	exire	
ฉบวง ว่า ฟ้า	กษว่า ร้าย	ชลัง ว่า แรง	วูย โรม ว่า แมลง วัน	มมาก ว่า แมลงวี	
frater major	crudelis , malignus	fortiter	musca	species culicis	
สุว่า รื่น	พระโชน ว่า นชัง	กราน ว่า หมอบ	มุส ว่า ทง	มุสบก ว่า ทง เลี้ยว	
alia species culicis	frater minor	prosterni	iter	iter tortuosum	
มุสแบก ว่า ทง แยก	เครจว่า เที้ยว	มสท ว่า คน	ตุ ว่า ไป	จันเลว จันลวง ว่า ช้อง ลำ ห้วย ลำ ธาร	
bivium	ambulare	homo	ire	alveus rivi torrentis	
ตวง ว่า แก้ว	โชนหว ว่า หบเซา	กเชย ว่า ตะขบ		ชควย ว่า แมลง บ้อง	
vitrum gemma	antrum , cavum in monte	millepeda , centipeda	scorpio		
สบ โถว่า ทุก วัน	คองเนะ ว่า บักนั้น	คองนุ ว่า บักนี้	บักโบ ว่า ลูบไล	ชนิกว่า เซนตุ	
quotidiè	tunc	nunc	demulcere linire	misereri indulgere	
กระบอก ว่า กลีบ	ฉก ว่า ดอกไม้	ก่าเกาะ ว่า รชัง	เลศ ว่า ยก	คระวีว่า แก้ว	
folia florum	flores	calor	tollere levare	librare	
พะเยี้ย ว่า เกสร	เทียม ว่า ชิด	วังคั้น ว่า โถ	ชยมว่า ชั	เยิง ว่า เหา	ค่างน ว่า หนัก
pollen florum	junctus	aratrum	ego	nos	nimis , valdè

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สวม ว่า ซอ	สรุก ว่า เมือง	นงาย ว่า ไกล	ทุม ว่า แก่	มาศ ว่า ทอง	ปรีศ ว่า เงิน	
petere	civitas regnum	longè	senex	aurum	argentum	
ซจี้ ว่า ซ่อน	กัเตว่า ร้อน	บังอวคว่า หน้าต่าง	ซึกซวน ว่า สิ้น	ควรแสง ว่า หน้า	กลสิ	
mollis tener	calidus	fenestra	gemere	terribilis		
สาร ว่า ช้าง	และ ว่า ม้า	กะโงก ว่า นก ยุง	ตะแอก ว่า กา	สวา ว่า สิง	สก ว่า ผม	
elephas	equus	pavo	corvus	simius	capilli	
เมมตายว่า แม่	โกนว่า ลูก	เซิง ว่า คืบ	ไตว่า มือ	สแกว่า สุนัข	ชลาว่า เสือ	ชะมาว่า แมว
mater	filius filia	pes , pedes	manus	canis	tigris	felis
จรุ ว่า หนู	๑ สิ้น ศัพท์ เขมร แต่เท่านี้			ที่นี้ จะ ว่า ศัพท์ ชาว ต่อ ไป	ชะ	
mus	finis vocum cambodiensium		voces malayenses			
สการะ ว่า ดอกไม้	มาลาที ว่า มะติ	การะบุหนึ่ง ว่า ดอกแก้ว	วาระวารี ว่า ดอก	ชะบา		
flores	flos mali	flos kèo	flos xāba			
บุหงาปะหงัน ว่า ดอก พุทธิชริ	สาร์วารี ว่า ดอก การะเกษ	นากาสารี ว่า สารี	กุสุมา ว่า ดอกคำ			
flos phūth	flos karākēt	auriga	flos khām			
มิรันที ดอก ทาวเรือง	หนหนึ่งหงัน ว่า บาน มี ร้อย	จันทามา ว่า คั้น จันทร	บายูสุรี ว่า สาระน้ำ			
ocellus indicus	flos immortalis	sandalum	lacus aquæ			
ติการัง ว่า เรือรบ	ปาคี ว่า ใหญ่	เซียง ว่า เป็น คนดี	คาหลา ว่า เหมือน ดอกไม้			
series domorum	magnus	homo probus	similis flori			
ยหยัง ว่า ชะนะ ศักร	คัมหยง ว่า ดอก ฟัก	ซินดาลา ว่า ซ่อน กลิ่น				
superare hostes	flos phikūn	lilium				
มะวาระ ว่า ต้นกุลาบ	ยงหยัง ว่า รูปงาม	จันทรา ว่า ฉลาด	ส่าหรี ว่า งาม	กระยาหงัน ว่า วิหาร		
rosa	formosus	peritus sapiens	pulcher	cælum		
วังกาสา ว่า พ้า	ซุดัน ว่า ฝน	ทาวไต ว่า ดอก บัว	กันจะหน ว่า ทอง	เมระ ว่า เงิน		
firmamentum	pluvia	nymphœa	aurum	argentum		
กาลัต ว่า แก้ว หุง	คาสัง ว่า กำไลมือ	แฮหนัง ว่า ผู้หญิง บวค				
gemmae falsæ coctæ	armillæ	monialis				
เจ้าปะฮาหี ว่า พระบิดา	สังนคา ว่า พระบิดา	pater				
องค์ปะการะกาหลา ว่า เทวดา	อสนันณะเตหว่า ว่า เทวดา	สัญหยาเตหว่า ว่า เทวดา	angeli			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปราสาท ว่า บวก	ระตู ว่า เจ้า เมือง	ระเคน ว่า จ้าว	ระเคน มนตรี ว่า เจ้า พ้า
suscipere ordines	præfectus civitatis	princeps	princeps cœli
ชานะ ว่า ลูก	ตะโน ว่า น้อง	มะตาหรี ว่า พระ ชาติคัย	บุหลัน ว่า พระจันทร์
filius	frater minor	sol	luna
อาปิตาหรี ว่า นางฟ้า	ตาหยัง ว่า รบ คัก	บุหรง ว่า นกยูง	ชญา ว่า เนื้อ
domina cœlestis	bellum agere	pavo	cervus
นักชะหรี นักชะหรว ว่า เมือง	บุหงมะสาทรอ ว่า มลิ	บันจุรศ ว่า เซบ ป่า	ประจง ว่า โจร
regnum , civitas regia	flos mali	homines sylvestres	latrones
เกน ว่า นาง	ครุนนุ ว่า บ่าว	บุตรี ว่า ผู้ หญิง	ภทธี ว่า น้อง รักษ
domina	cliens	mulier	soror dilecta
กระกั ว่า พี่	๑	สิ้น คำ ซวา แต่ เท่า นี้	cor meum
frater major	finis vocum malayensium		
ทุรศ ว่า ไกล	ทุรา ว่า ไกล	ทุเรศ ว่า ไกล	longè
มรคา ว่า ถนน	วิถี ว่า ถนน	ปะระ ว่า ถนน	iter via
ริฐยา ว่า ถนน ครอบ ริฐยา ว่า ถนน ครอบ		หิมะ ว่า น้ำค้าง	
via intra civitatem		nix , ros	
หิมะวิน ว่า ป่า น้ำ ค้าง	หิมะพานต ว่า ป่า น้ำ ค้าง	sylvæ nivibus conspersæ	
หิมะวิน บรรพต ว่า เขา น้ำ ค้าง	พระทวน ว่า ป่า สูง	ชัฎวิวิน ว่า ป่า ชัด	
montes nivibus conspersi	sylvæ altæ	sylvæ densæ	
โสสานะ ว่า ป่าชัด	นาวา นาวี ว่า ลำเกา	ภณิช ณิช ว่า พ่อ ค้า	อาปี้ ว่า เมือง ว่า หวง น้ำ
cœmeterium	navis	mercator	civitas , lacus
ตะลาเก สะระ ว่า สระน้ำ	โสนต์ ว่า บ่อ น้ำ	โสพะ ว่า เหว	โตน ว่า เกลือก ว่า น้ำเค็ม
stagnum , lacus aquæ	puteus	vallis	sal aqua salsa
มัจ ว่า น้ำผึ้ง	ถนิต คุละ ว่า น้ำอ้อย	ถักระ ว่า น้ำตาล กววด	
mel	aqua cannarum	saccharum in crystallum concretum	
ถักระ ว่า น้ำตาลทราย	เสคะ ว่า น้ำมัน	ซันทศกร ว่า น้ำตาล กววด	
saccharum crudum arenatum	oleum	saccharum crystallizatum	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชันทศกร ว่า น้ำตาน ทวาย สุปะ ว่า แก่ง สมุท สาคร ว่า ชล กุณะนะที่ ว่า แม่น้ำ นชัย
 saccharum arenatum pulmentum mare amnis , rivus
 อรรณพ มทรณพ ว่า ห่วง น้ำ ไทใหญ่ เซลค์ ได้ มหา นัตที่ ว่า แม่น้ำใหญ่ เพ็ญญ ชนะ ว่า กบ เข้ ต่าง ๆ
 lacus , mare flumen magnum obsonium varium
 ไกชะนัง ชันนัง โสทะนัง ว่า เข้สุก ยาคู ว่า คันเข้ ทันญัง ว่า เข้เปลือก คันคูลัง ว่า เข้สาร
 oriza cocta planta orizæ oriza oriza decorticata

* * * * *
 * * * * *

CAPUT VIGESIMUM SEXTUM

CHRONOLOGIA

REGNI SIAM.

Annales Siamensium พงศาวดาร dividuntur in duas partes. Prior dicitur พงศาวดาร เมืองเหนือ annales regnorum aquilonis; comprehendit historiam satis fabulosam circiter à temporibus Buddhæ phra: Khódóm, usquè ad foundationem Juthiæ seu ขุขันธ์

Posteriores annales verò incipiunt ab urbe Juthiâ conditâ, et satis fidelem narrationem exhibent usque ad hodiernum diem.

P A R S P R I M A .

Hæc est autem origo Siamensium; erant duo ฤๅษี seu Brachmanæ heremitæ sylvarum incolæ, nomine Sätxānalāi et Sittihimōngkhōn, æquævi phra: Khódóm, et 450 annos nati; qui convocantes numerosos posteros, consilium dederunt eis ædificandi urbem mœnibus septam, et dein in sylvas abierunt ad degendum vitam heremiticam.

Posteri autem eorum, duce Bathämmärät, ædificaverunt urbem Sāván thevālök seu Sängkhälök anno æræ phra: Khódóm circiter 300 (ante Christum circiter 243.)

Bathämmärät fundavit tres alias civitates quibus præfecit tres filios suos. Primum constituit regem in urbe Hārīpūnxāi, secundum in Kāmphóxá nákhon, tertium in Phëtixābun. Hæc quatuor regna per quingentos et amplius annos per reges ejusdem Dynastiæ in summa pace et concordia gubernata sunt.

Anno æræ phra: Khódóm circiter 960, Aplājākhāmūni rex Hārīpūnxāi secedens in montem ad meditandum, commercium habuit cum una regina Nakhā (1) cui dedit annulum suum; quæ concepit et postea peperit filium in eodem loco. Venator autem quidam fortè reperit infantem cum annulo regio et educavit illum. Quâdam die puero intrante

(1) Nakhæ sunt genus fabulosum subterraneum.

in aulam, totum contremuit palatium, rex filium suum agnovit, suscepit et vocavit eum Arunnarat. cum vero vir factus esset, factus est rex urbis Sattxanalai sub nomine phra: Ruang; illo tempore excussit jugum regis Cambodiae et omnes reges in circuitu suo subiecit imperio. Anno millesimo aerae phra: Khodom, phra: Ruang abolevit aeram Buddhae (phuthasakkharat) et novam instituit, quae est aera Siamensium et vocatur chunlasakkharat aera parva. Iratus quod rex Sinarum non venisset cum aliis regibus ad abolendam aeram, phra: Ruang navem conscendit cum fratre suo et regem Sinarum mirabili modo adivit; qui clientelam illi professus est et filiam suam dedit ei in uxorem. Phra: Ruang cum magno Sinensium comitatu reversus, characteres linguae Thai instituit, fratrem suum regem Xieng mai constituit et quadam die pergens ad flumen disparuit. Putant autem illum reginam Nakh matrem suam adivisse et reliquam vitam in regno subterraneo degisse.

Frater ejus Sucharat successit illi in regno Sattxanalai. Paulo post Sithammakrai pidok rex Xieng sen cum quinque aliis regibus Lao obsedit urbem Sattxanalai; sed mediante celebri talapino phra: phutha Kosa, Sucharat obtulit filiam suam regi Xieng sen pacem que composuit.

Sithammakrai pidok fundavit civitatem Phitsanulok seu Phitsilok; filium suum Kraisonrat matrimonio junxit cum filia regis Sattxanalai, eumque regem constituit in Lopburi (aliter Lavö)

Circa annum 1300 aerae Buddhae mortuus est Sithammakrai pidok, cui successit filius ejus phra: chao xat Sakhou. Tunc orta sunt bella inter reges Lao et post septem generationes antiqua stirps regia fere tota oecubuit.

Anno 1600 aerae Buddhicae, Khotathevarat regnabat in civitate Inthapat regia Cambodiae. Illo tempore omnes expectabant adventum phu mi hun alicujus regis potentis. Tunc phra: In (seu Deus Indra) apparuit cuidam paralytico jacenti in itinere et tradidit ei equum mirabilem cum ornamentis et medicamentis caelestibus quibus unctus statim sanus et vigens effectus est; equum conscendit et sublatus in aera celeri volatu pervenit ad civitatem Inthapat. Quod videns Khotathevarat, aufugit ad occidentem cum centum millibus hominum. Filius ejus phaja Khotabong fundavit civitates Phichit et Phixai.

Ille paralyticus autem factus est rex Cambodiae, sub nomine phaja Kreak; qui fertur

etiam instituisse novam æram quæ a nemine adoptata fuit . Posteritas phäja Krék post tres generationes occubuit ; remanebat tantùm filia regis quæ matrimonio juncta est cum uno potenti divite nomine Uthong . phäja Uthong regnavit septem annis in Cambodiä ; sæviente autem peste enigravit cum populo suo et pergens ad austrum fundavit in quâdam insulâ fluminis mè nãm novam civitatem krung Thèph mähá nâkhon Sí a:jüthäja magnam civitatem angelorum inexpugnabilem , anno æræ Siamensis 744 , æræ Christianæ 1349 .

Alia est versio circà foundationem Juthiæ. Phäja Uthong regnabat in Kämphöng phët; cumque misisset viros ad inspectandum plagam meridionalem , illi reversi nuntiaverunt valdè fertilem esse piscibus que abundare . Tunc phäja Uthong cum omni populo suo migravit et venit ad insulam prædictam in quâ ædificavit Juthiam. Hæc posterior versio verisimilior est priore.

PARS SECUNDA

- chünläsäkkärät æra Christ.
- 742 Rex Uthong assumit nomen Phra: Rama thübodi ; constituit filium suum Phra : 1350
Rame suén regem Löpha: huri . Illo tempore subjecta erant regi Siamensi
regna sequentia . 1 Mälaka . 2 Xa:va . 3 Tänao sí (tenasserim) 4 .
Nâkhon sí thämärät (ligor) . 5 Thävai . 6 Mo:ta:mä (martaban) . 7
Mo: lämlong (molmien) . 8 Sóng khlá . 9 Chänthäbun . 10 Phitsänülök .
11 Sükkhóthái . 12 Phixái . 13 Sävânkha: lök . 14 Phíchít . 15 Kämphöngphët .
16 Nâkhon säván . Initur bellum contra Cambodienses et multi adducuntur captivi .
- 731 Phra: Rame suén succedit patri suo , sed regnat uno tantùm anno . 1369
- 732 Phra: Börömmäraxa frater ejus solium occupat et regnat duodecim annos . 1370
- 744 . Mortuo rege , succedit illi Chão thong lán qui post tres dies à Phra: rame suén 1382
interficitur . Captâ urbe Xieng mãi , multi indè adducuntur captivi Lao .
- 747 Regiam urbem Cambodiæ occupat rex Siamensis , ibi que quinque millia animas 1385
tantùm relinquit . In 749 ædificat celebre fanum Phùkháo thong (mons aureus)
deindè moritur . Filius ejus Phäja ram chão regnat quatuordecim annos .

chūnlāsākkārāt

æra Christ,

- 763 Intha: raxa rex Sūphānāburi occupat Juthiam ; constituit filium Chào ài 1404
regem Sūphān , Chào jì regem Phrèksíraxa , Chào sám regem urbis Xāinàt .
- 780 Mortuo patre , Chào ài et Chào jì accurrunt Juthiam ad occupandum solium ; 1448
ambo elephantibus insidentes occurrunt invicem in ponte , certamen ineunt
et sibi invicem hastā recurvā collum præcidunt . Fratribus mortuis , Chào sám
regno potitur , sub nomine Bōrōmmāraxathīrāt .
- 792 Rēx debellat Xiang mǎi , et ex eā adducit 12000 captivorum . 1430
- 796 Mortuo rege , filius ejus Bōrōmmātrāi lōkànàt solium ascendit . 1434
- 805 Fames maxima ; unum khānan seu coco orizæ constabat unum fuang . 1443
- 834 Rege defuncto , succedit ei filius suus Phra: ramathibodi qui fudit ex ære , 1472
argento et auro ingens simulacrum Buddhæ sedentis , quinquaginta cubitos
habens altitudinis .
- 874 Phra: Bōrōmmāraxa succedit in locum patris . 1509
- 875 Raxa kuman solium ascendit . 1513
- 876 Mortuo patre , Xāijā raxa thīrāt regno potitur . 1514
- 887 Ingens incendium in Juthiā per tres dies ; 100 , 000 domus igne consumuntur . 1525
- 889 Mortuo patre , phra: Jōt fa filius ejus undecim annos natus rex constituitur . 1527
Regina autem mater ejus Sī sūda chān quemdam mandarituum amasium suum
regem proclamat et filium suum interficit ; sed mox , conjuratione ortā ,
usurpator et regina delicti sui pēnas luunt , avunculus que regis defuncti
solium ascendit sub nomine mähā chākrapāt rāxathīrāt , anno 894 .
- 894 Rex Siam expugnat Cambodiam ; rex Camdodiæ (Lāvèk) tradit filios suos 1532
quorum unus constituitur rex Sāngkhāldk .
- 905 Rex Hōngsāvādi (Pegu) cum ingenti exercitu 300 , 000 hominum et 700 1543
elephantibus venit ad obsidendum Juthiam . Rex Siam singulare certamen

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

chūnlāsākkārāt

æra Christ

init cum rege Pegu , sed elephante ejus fugiente , regina Sūrījōthāi proregis vestibibus induta , virili animo loco mariti dimicat donec abscisso humero super elephantem expirat . Annonā deficiente rex Hóngsvādi obsidium solvit et revertitur ad sua .

- 909 Illo tempore valdè florens erat civitas Juthia et frequentabatur à mercatori- 4547
bus omnium nationum . Rex habebat septem elephantes albos , undè sorti-
tus est nomen phra: chào Xang phuëk . Quod sciens rex Hóngsvādi , legatio-
nem misit petens duos elephantes albos ; at rege Siam recusante , rex Pegu
venit cum exercitu 900000 hominum , 7000 elephantum et 45000 equorum , ad
obsidendum Juthiam . Cum autem duo reges convenissent , rex Juthiæ tradi-
dit quatuor elephantes albos et filium suum obsidem et rex Pegu reversus est
per Phitsánülök .
- 944 Rex Juthiæ filium suum Mähinthārathirāt sufficit in locum suum et mox tala- 4552
puinatum ingreditur cui renuntiat anno sequenti .
- 947 Rex Hóngsvādi venit iterum cum formidando exercitu 1 , 000 , 000 hominum et 4555
Juthiam copiis circumcingit , obsessam que tenet per novem menses . Interim
phra: chào Xang phuëk è vivis excedit . Filius ejus voluptati deditus non curat
de obsidione et lunā vigesimā sextā novi mensis anni 948 , per proditionem præ-
cipui mandarini , civitas hostibus traditur et diripitur . Rex Hóngsvādi indè
abstulit immensas divitias innumerosque captivos , relinquens ibi tantum mille
homines sub imperio phra: Thämmāraxa thirāt olim regis Phitsülök ; regem au-
tem Juthiæ captivum abstulit , qui mortuus est in itinere .
- 649 Rex Lävèk (Cambodiæ) frustra obsidet Juthiam , sed e regione multos cap- 4557
tivos abducit .
- 920 Phra: Thämmāraxa thirāt constituit regem Phitsánülök filium suum phra: Nārèt 4558
suën 16 annis natum .

- chūnlāsākkārāt æra Christ
- 924 Rex Cambodiæ iterum atque iterum aggreditur Juthiam totamque depopulatur 4559
regionem.
- 926 Rex Hôngsávadi reformidans phra: Nārèt ob ejus virtutem et bellica facinora, 4564
insidiosè invitat illum volens eum perdere; phra: Nārèt perrexit ad illum sed
de re certior factus revertitur abducens 40000 captivos de finibus Pegu; cum-
que formidabilis exercitus persequeretur illum, ipse primo ictu sclopeti pro re-
gem ducem hostium ab elephante dejecit. Quo facto hostes perterriti statim
fugerunt.
- 929 Phra: Nārèt expugnat plurimas civitates ad septentrionem, innumerosque cap- 4567
tivos inde abductos infert in Juthiam cujus mœnia et turrets instaurat.
- 930 Phra: Nārèt victoriam refert à rege Xieng mǎi; deinde vincit regem Hôngsá- 4568
vǎdi quem iterum atque iterum e finibus regni repellit. Regna Lao et alia fini-
tima suo subjicit imperio.
- 945 Phra: Nārèt juramento se obstrinxerat lavandi pedes suos in sanguine perfidi 4583
regis Cambodiæ; statim ac liber fuit ab aliis hostibus Cambodiam aggressus est,
civitatem regiam Lavèk obsedit, quâ captâ, regem jugulare jussit, receptoque
in pelvi aureâ ejus sanguine, in eo pedes lavit clangentibus buccinis.
- 949 Indefessus bellator phra: Nārèt aggreditur regnum Pegu, expugnat Mo:ta:ma: 4587
(Martaban) et civitatem regiam Hôngsávadi, ibi que præfectos Siamenses
constituit.
- 955 Phra: Nārèt exercitum comparat ad aggrediendum Angva: (Ava) sed in ite- 4593
nere moritur; frater ejus Ekathôtsārót illi succedit et regnat in pace sex annis.
- 963 Mortuo Ekathôtsārót, filius ejus chà Fa coeles solium ascendit, quem anno se- 4601
quenti conjuratores interfecerunt. Tunc phra: Sí sín ad regiam dignitatem e-
vectus est sub nomine phra: chà Söng thǎm. Sub regno ejus inventum et ins-
titutum est famosum vestigium Buddhø, phra: Bāt, ad radicem montis insignis

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

chūnlāsakkārāt

æra Christ .

ad orientem Juthiæ .

- 989 Phra: chàu Sōng thām interficitur a mandarino nomine Sūrīvōng qui solio potitur sub nomine phra: chàu Prāsāt thong. Nascitur phra: Nārai sic appellatus quia in ortu suo visus est habere quatuor brachia . 4627
- 4017 Phra: chàu Prāsāt thong e vivis excedit , sceptrum relinquens filio suo chàu Fa xāi qui mox interficitur a phra: Nārai et avunculo suo Sí sūthāmmāraxa . Avunculus regnat aliquot menses , sed cum tentavisset violare sororem phra: Nārai, a fratre irato debellatur et occiditur . 4655
- 4018 Phra: Nārai rex factus sub nomine phra: chàu Xạng phưêk duos fratres suos molientes seditionem interficit . 4656
- 4019 Constantinus falco appellit Juthiam; valdè gratiosus est regi qui gradatim elevat illum ad dignitatem phāja Vixaïen . Phra: chàu Xạng phưêk mittit legatos in Franciam. 4656
- 4023 Mittit ad obsidendum Ava quam expugnare nequit; deinde ipse expugnat Xieng mǎi . Constantinus falco elevatur ad primam dignitatem regni chàu phāja Sāmūhā najōk ; multos talapuinis e fauis extrudit ad servitium obeundum et sic concitat in se invidiam et indignationem mandarinorum qui duce chàu Dũa perniciem ejus moliantur . Phra: Nārai tunc ægrotabat in Lōpháburi . 4660
- 4044 Chàu Dũa cum phra: Phêtraxa in regem conspirant , constantinum trucidant et moriente rege regnum usurpant . 4682
- 4050 Phra: Phêtraxa iterum legatos mittit in Franciam . 4688
- 4059 Mortuo phra: Phêtraxa chàu Dũa solio potitur . Delectabatur piscatione et venatione , libidine quoque et immanitate famosus fuit . 4697
- 4068 Filius chàu Dũa succedit in locum patris sui . Expellit anamitas e Cambodiā quam sibi tributariam efficit . 4706
- 4094 Mortuo rege, oritur bellum civile ; ūpārāt seu prorex occidit filios regis et reg- 4732

chūnlāsākkārāt

æra Christ ,

num usurpat . Illo regnaute apertæ sunt fodinæ auri in Bangtaphan .

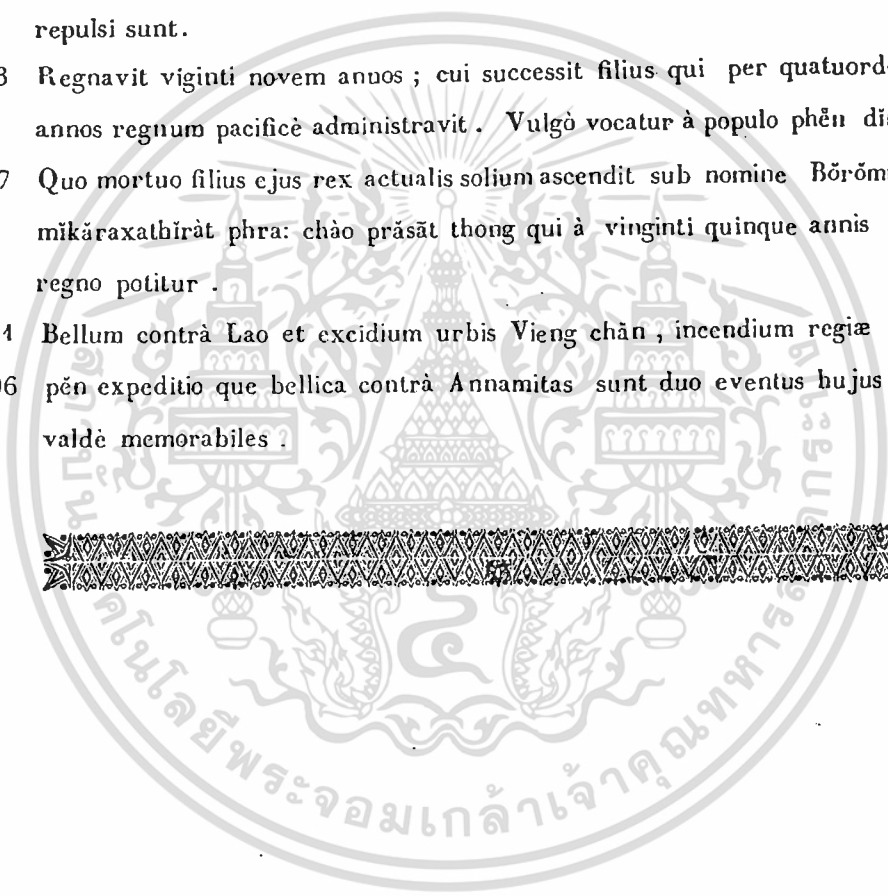
- 4120 Rege defuncto , chà Dōk mādūa regnat uno tantum aūno , sceptrum fratri re- 4758
mittit et talapuinatum ingreditur . Rex Ava obsidet Juthiam , sed morbo cor-
reptus , recedit et in viā vitā fungitur .
- 4128 Rex Barmanorum totam depopulatur regionem et obsessam Juthiam tenet 4766
per duos annos , quam captam direptam que incendio consumit penitūs que
destruit . Rex autem Juthiæ evadit solus , errabundus et mox inediā consump-
tus miserè occumbit .
- 4129 Barmanis adhuc obsidentibus Juthiam , surrexit unus vir fortis nomine Phāja- 4767
Tāk patre Sinensi matre Siam , qui prævidens interitum urbis , circiter mille
generosos viros adscivit , quibuscum turmas Barmanorum haud semel profligavit ,
pergensque ad Bang pla Sói , Rājong , Chānthābun , Phūthāimāt ,
(Cancao) non solūm Provincias maritimas , sed et Cambodiam suo subjecit
imperio ; audiloque urbis Juthiæ excidio , centum naves armis et militibus
instruit , ad fumantis urbis ruinas advolat , Barmanos undique aggreditur ,
profligat et dispergit , sedem que novi regni sui instituit in ThānāBuri
(Bang Kok) . Tunc erat fames valida ; Phāja Tāk comparatam ab extrā ori-
zam liberaliter distribuit populo .
- 4134 Phāja Tāk expugnat Korāt , Iigor , Phītsānūlòk et Cambodiam . 4769
- 4136 Phāja Tāk occupat Xieng mǎi in quā novum regem constituit . Irruentes Bar- 4774
manorum turmas copiis circumcingit donec hostes inediā consumpti seipos in
captivitatem tradant .
- 4139 Expugnat regnum Sātānakhāhūt (Vieng Chān) undè refert pretiosissimum 4777
idolum Phra:kèo ex ingenti smaragdo .
- 4142 Rex demens factus vult ut adorent ipsum ad instar Buddhæ , a divitibus 4780
pecunias exigit , mandarinos que durissimè tractat . Undè oritur seditio ; popu-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

chūnlāsākkārāt

æra Christ .

- 4143 Ius aggreditur illum in palatio ; rex pavidus confugit ad fanum et talapuinus 4780
ordinatur . Sed mox Phāja chākkri reversus ex bello contrā Annamitas
- 4144 Phāja Tāk è fano detrusum trucidare jubet et loco illius solium occupat , sub 4782
nomine P. Phūthichào lúang . (Phén dīn tòn) Tunc civitatem et palatium
ab occidentali ad orientalem ripam fluminis transfert . Illo regnante Barma-
nenses identidem intrā limites regni Siam irruerunt , sed semper fortiter
repulsi sunt .
- 4173 Regnavit viginti novem annos ; cui successit filius qui per quatuordecim 4844
annos regnum pacificè administravit . Vulgò vocatur à populo phén dīn klang .
- 4187 Quo mortuo filius ejus rex actualis solium ascendit sub nomine Bōr-ómāthām- 4825
mikāraxathirāt phra: chào prāsāt thong qui à vīginti quinque annis prosperè
regno potitur .
- 4194 Bellum contrā Lao et excidium urbis Vieng chān , incendium regiæ Phānôm- 4829
- 4196 pēn expeditio que bellica contrā Annamitas sunt duo eventus hujus regni 4834
valdè memorabiles .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

CAPUT VIGESIMUM SEPTIMUM.

C A T A L O G U S

PRÆCIPUARUM URBIUM REGNI SIAM.

Ferè omnia nomina urbium constant ex vocibus Bali et satis difficilia sunt intellectu; ideo utile visum est hic apponere catalogum civitatum cum interpretatione latinà, in favorem eorum qui studebunt linguæ Thâi.

I. Civitates in medio regni .

Civitas regia tria habet nomina: ๑ บาง กอก bàn mākōk, per contractionem Bangkōk pagus oleastrorum, est nomen primitivum quod hodiè etiam vulgò usurpatur . ๒ หนะบูรีย urbs divitiarum, quo nomine appellabatur regnante Phäja Tāk, sed nunc obsolevit .

๓ กรุง เทพ มหา นคร ศรี ชะยุทชะยา civitas magna regia anglorum inexpugnabilis.

นนท บูรีย vulgò Tālāt khuán civitas amœna .

ปาก เตรีค os canalis brevioris, urbs gentis Pegu .

ประทุมธานี vulgò Sám khòk, civitas nymphæarum .

Urbs Juthia nunc vocatur simpliciter เมือง civitas vel กรุงเก่า antiqua regia .

ช่าง ทอง amphora aurea, caput provinciæ .

เมือง พรหม civitas florens, caput provinciæ .

เมือง อินท civitas magna vel phra: Indræ, caput provinciæ .

ไชย นาท civitas victrix et potens, caput provinciæ .

นคร สวรรค์ civitas cælo similis, caput provinciæ .

II. Civitates ad septentrionem .

สุโข ไทย civitas pacis pro liberis, caput provinciæ .

- สวรรค โลกย์ mundus cœli , antiqua regia Siam .
พิศณุ โลกย์ mundus angeli aut stellæ Phitsânû , antiqua regia civitas .
กำแพง เพชร mœnia adamantina , caput provinciæ .
เมือง พิไชย civitas quæ prostravit hostes , caput provinciæ .
เมือง พิจิตร civitas adornata , caput provinciæ .
ศรี สะ เพ เกิน civitas excelsa et pulchra visu , caput provinciæ Lao .
ละ คอร civitas principatus Lao .
เมือง ระ แทง dehiscens civitas caput provinciæ ; olim vocabatur murang Tāk .
อุไทยธานี urbs solis orientis , caput provinciæ .
เมือง มะ โนรมย์ civitas jucunda , caput provinciæ .
เมือง ลับ แล civitas in modum umbellæ lăb lē , caput provinciæ Lao .
เมือง ผ่าง civitas arborum sapan , caput principatus Lao .
เชียงใหม่ nova civitas , regia Lao corpore variato .
เมือง ลำพูนไชย caput principatus Lao ; residentia reguli .
เมือง แพ้ว caput principatus Lao residentia reguli .
เมือง น่าน caput principatus Lao residentia reguli .
เชียงใหม่ civitas undequaque diffusa , caput principatus Lao .
เชียงใหม่ urbs centum mille hominum , antiqua regia .
เมือง ถาว civitas montis longi , caput principatus Lao .
เชียงใหม่ civitas auri , caput principatus Lao .
เมือง หลวง พระ บาง civitas regia gentis Lao corpore albo id est non variato .
เมือง พวน caput principatus Lao corpore non variato .
III . civitates ad orientem .
ถ่าน ช้าง area elephantum , nunc dicta เวียง จันทน์ civitas lunæ , olim erat regia

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

gentis Lao corpore albo ; nunc autem quasi deserta et caput provinciæ .

เมือง หล่ม caput principatus Lao ; ibi est regulus .

เมือง เถย caput provinciæ Lao .

เพชรบูรณ์ abundans adamantibus , caput provinciæ .

บัวชุม abundans nymphæis , caput provinciæ .

จชฌภกถ fines regni subterranei , caput provinciæ .

นครราชสีมา vel potiùs Raxáséma civitas termini regii , ad fines Camdodiæ ; caput principatus ; ibi est regulus .

ภูเขี้ยว mons viridis , caput principatus Lao .

สุวรรณภูมิ locus auri , caput principatus Lao .

เมือง จัตุรัศ civitas quadrata , caput principatus Lao .

เมือง กระบี่ civitas simiorum , caput provinciæ .

นครนายก vulgò kórājók civitas princeps , dux aliarum , caput provinciæ .

เมือง ประจิม civitas occidentis , caput provinciæ .

เซเซียง เซา vulgò Pét riú , caput provinciæ .

ลพบุรี civitas gentis Lävó , olim urbs regia , nunc caput provinciæ .

สระบุรี civitas lacus , caput provinciæ .

ปัตตะบอง caput provinciæ in Cambodiá .

นคร เลียมวาบ civitas quæ subjugavit Siamenses , caput provinciæ .

เมือง โพธิ์แก้ว civitas Buddhæ futuri , caput provinciæ in Cambodiá .

เมือง กำปอก caput provinciæ in Cambodiá .

เมือง ตะเวท antiqua regia Cambodiæ nunc caput provinciæ .

พระนพน regia Camdodiæ ; nunc vocatur Murang Udóng mi xái .

พระสนธิคม civitas in sylvis , caput provinciæ .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

IV : Civitates ad occidentem .

- สิงหบุรี *civitas Leonum , caput provinciæ vulgò murang sing .*
สวรรคบุรี (Sāvārākhāburi) *civitas cæli , caput provinciæ , vulgò Mu'ang sán .*
สุพรรณบุรี *civitas auri , caput provinciæ .*
กาญจนบุรี *civitas auri , caput provinciæ , vulgò Pāk phrèk .*
ราชบุรี *civitas regia , caput provinciæ , vulgò Ràtpri .*
นคร ไชยศรี *urbs præclaræ victoriæ , caput provinciæ*
มหาไชย *magna victoria , arx propè Thà chin .*
สาครบุรี *urbs maritima , vulgò Thà chin , caput provinciæ .*
สมุทรสงคราม *civitas pugnans in mari , vulgò Mè khlung , caput provinciæ , ad os fluminis , arce munita .*

V . Civitates ad meridiem .

- นคร เขื่อนขัน *urbs firma et valida , vulgò Pāk lāt , caput provinciæ , arce munita .*
สมุทรปราการ *mœnia maris , vulgò Pāk nām pluribus arcibus munita , caput provinciæ .*
ชลบุรี *civitas aquarum , vulgò Bang pla sòi , caput provinciæ .*
ระยอง *urbs maritima , caput provinciæ .*
จันทบุรี *civitas sandali , caput provinciæ .*
เมืองทุ่งใหญ่ *urbs magni campi , caput provinciæ .*
เพชรบุรี *urbs adamantina , caput provinciæ .*
เมืองชุมพร *urbs referta pretiosis , caput provinciæ .*
เมืองไชยา *urbs victoriæ , caput provinciæ .*
ศรีวิชัย *principatus malayensis , ibi est regulus .*
สงขลา *caput provinciæ propè Ligor .*
นครศรีธรรมราช *vulgò Lākhon , Ligor civitas pulchra regis sapientis , urbs regia .*

พิทกะลุ *caput provinciæ propè Ligor .*

ยะวี่ง *caput provinciæ malayensis .*

คานี่ *caput principatus malayensis .*

กุเกษ *caput provinciæ propè Xálang .*

ฉลาง *insula et civitas caput provinciæ .*

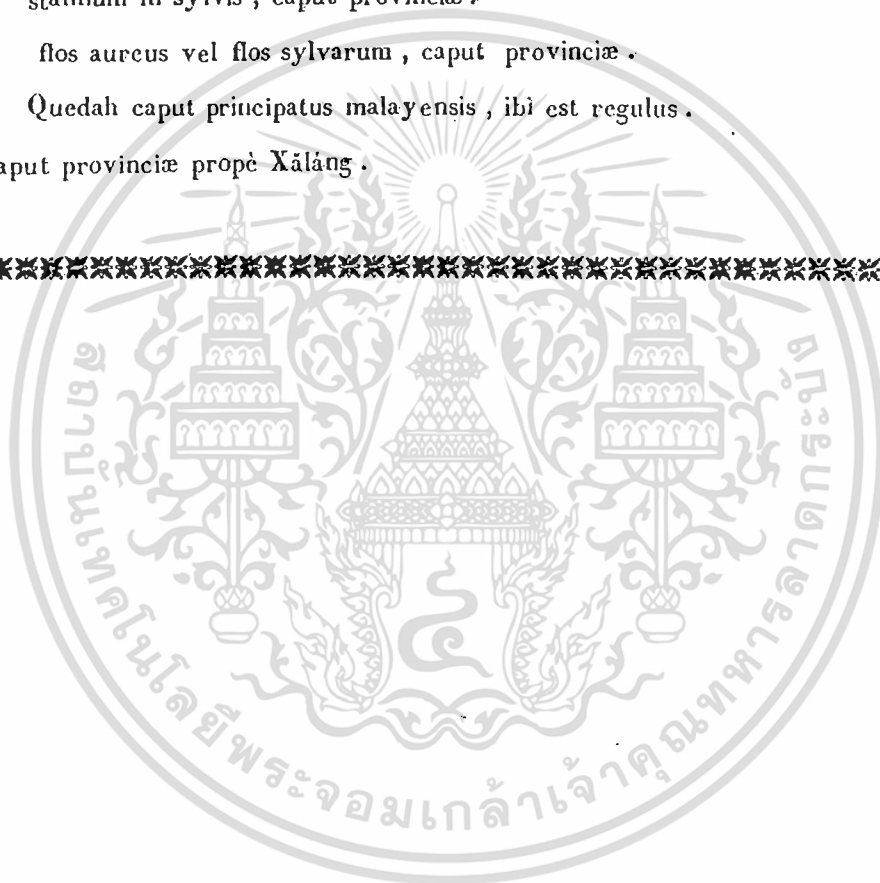
กะกั้ว ทุ่ง *campus stanni caput provinciæ .*

กะกั้ว ป่า *stannum in sylvis , caput provinciæ .*

มะลิ่วรณ *flos aureus vel flos sylvarum , caput provinciæ .*

เมือง ไทร *Quedah caput principatus malayensis , ibi est regulus .*

พังงา *caput provinciæ propè Xálang .*

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

CAPUT VIGESIMUM OCTAVUM.

C A T A L O G U S

PRÆCIPUORUM LIBRORUM LINGUÆ THAI

Nota. Præter libros enumeratos in hoc catalogo, plurimi sunt alii ex linguâ Bali in linguam Thâi translati. Inutile autem esset illos in hoc catalogo comprehendere, siquidem in catalogo librorum sacrorum reperientur capite sequenti.

๑ บลชัย หนังสือ ไทย

พงษาวตณ เมือง เทนอ

สขมราช พงษาวตณ

กฎ ทมาย ลักษณ ต่าง ๆ

จินตคามะณ

วุกโต ไทย

มวณ นิกร พุทธรณ ว่า คว้ย เลกค

คำรณ ย ค้าง ๆ

ไทรย กุมิวิไลย

ทศขรคิ

มหา ขรคิ

ชนคควงษ

พระ บรมคถ

เทวันท ว่า คว้ย ราช กุมณ ยักษมา ปีตา เสี่ย แปลง

คัว ชยู่ คว้ย มวรก

นิราศนรินทร์ ชิน ว่า คว้ย นิรา ศกรุงไป ทับ เมือง มะริศ

Catalogus librorum Thâi .

Annales regnorum septentrionis.

Annales regii regni Siam.

Legum varii codices.

Chindamani, opus grammaticum.

Vũthô opus prosodiæ.

Xāvàng nikon phajühôn arithmetica.

Variæ formulæ medicamentorum

descriptio trium mundorum.

Decem sacræ generationes P. Khòdôm.

Magna generatio Buddhæ.

Anakhöttävöng de Buddhâ venturo.

P. Bärämät opus philosophiæ.

Thevân fabularis historia cujusdam

gigantis immanis et dolosi.

Bellum cum civitate Märit (Mergui)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โสฬศ มหา สุปิน ว่า คว้า ความ สั้น ๑๖ ข้อ
 ทำนอย นราย ลพบุรี ว่า คว้า คำ ทำนอย พระ นราย
 เมือง ลพบุรี
 คุยตี สั้งเวย ว่า คว้า ลักษณะ จัง มี กระกุกต่าง ๆ
 โสภิน ว่า คว้า ราช กุมาร ทรง พระ ปรีชช มาก
 ชุน จัง ชุน แขน ว่า คว้า สะทาบ.เป้น ทหาร สอง
 คน แ่ง เมีย กัน

สัพพะคุณ ว่า คว้า คุณ ยา ต่าง ๆ
 โรคะนิธาน ว่า คว้า ที่ เกิด โรค ต่าง ๆ
 ปดม จินทา ว่า คว้า ลักษณะ ทาน ทรง เกิด แก่
 เต็ก ต่าง ๆ
 พรหมปะโรหิต ว่า คว้า ลักษณะ สมแลยา บำบัด สม
 มรณะญาณ ว่า คว้า คน จะ ใกล้เคียง มี พยาธิ เกิด
 ขึ้น ให้รู้
 ชวะคาล ว่า คว้า ยา แก่ สม ร้าย ต่าง ๆ
 อะโภยะสันทา ว่า ลักษณะ ไข้แลยา สำหรับ แก่ ไข้
 ไพบสาลี ว่า คว้า ยา แก่ ไข้ ทาแล ไข้ พิษม์
 มุจฉา บักขัน ทิก ว่า คว้า หนัก เบา ไม่ ปรกติ
 แล ยา แก่
 ธาตุ ปญจก ว่า คว้า ธาตุ ทั้ง ๕ พิการ ให้ เกิด
 โรค ต่าง ๆ
 หลักไชย ว่า คว้า ลักษณะ โจร จำเลอย มี ลำ
 นวน ต่อ กัน
 กรมศักดิ์ ว่า คว้า ศักดิ์ นา ชุน นาง แล ไพร

Sexdecim somnia .
 Prophetiæ regis P. Nārai circà urbem
 Lāphāburi .
 De diversis speciebus elephantum .
 De quodam rege sapientissimo .
 Khún Xang Khún Phén , historia duorum
 militum circà uxorem disputantium .
 Virtutes substantiarum medicinalium .
 De variis causis morborum .
 De morbis infantium .
 De naturà venti morbifici cjusque remedio .
 De morbis lethiferis .
 Remedia contrà ventos morbificos .
 De febribus earumque remediis .
 De remediis contrà febres acutas etc .
 De morbis viæ urinariæ et dejectivæ , eo-
 rumque remediis .
 De quatuor elementis causis morborum .
 Lāk xāi disserit de contentione inter accu-
 satores et reum .
 Krōmmāsāk de variis gradibus dignitatum .

พระ ทำนูล ว่า เป็น มาตรา ต่าง ๆ
 อินทระพาว ว่า ด้วย ลักษณณ์ คัท ฟอซ ลำนวน.
 พระ ไชยะการ
 มีทระยม สมมุค ว่า กำลึง เทวะคา
 ประ นันทิน ว่า ด้วย วัน คีน ขึ้น แรม
 สรวาภ ว่า ด้วย สุริย คาหะ แล จันตะคาหะ
 พยกรณณ์ ว่า ด้วย ลักษณณ์ ฐิตี แล รัย
 ปถมกอกา ว่า ด้วย ชักยว แด่ กอกา กึง เกย
 ทวาทศมาษ ว่า ด้วย การ เที้ยว เล่น ทัง ลีบ
 สอง เตือน
 จันทสุริยคติที่ปะนี ว่า ด้วย ตำเนียร พระจันทร
 พระชาติคัย
 กำศรวณู ว่า ด้วย ศรี ปราชู นิราศ กรุง เทพ
 กากี ว่า ด้วย หลึง คบ ขจร หลาย เจิง
 สมทุโขศ ว่า ด้วย กระษัตริ ไป เที้ยว ป่า พรัดพวาก
 กัน ฝัว เมีย
 ญวนพาย ว่า ด้วย เมือง ไทย มี คุณ แก่ ญวน ญวน
 แพ้ ไทย ชะนะ
 ษะนิรุท ว่า ด้วย กระษัตริ ษะนิรุท ไป ทา นาง
 กระษัตริ ชุลา
 พระสธ ว่า ด้วย กระษัตริ สธ ไป ตาม กระษัตริ ฝึง
 แพง เมีย
 เพชรมงกุฏ ว่า ด้วย กระษัตริ เพชรมงกุฏ กับ พุททศรี
 ฝี่ เลียง พา นาง หนี

P. Thāmnun quidam codex legum .
 Intha:plàt de modo litem faciendi .
 P. äijäkan quidam codex legum .
 Māthājöm Sómplhút de virtute angelorum.
 Prānīnthīn scilicet calendarium .
 Sārām de eclipsi solis et lunæ .
 Phājakon de scientiā boni et mali .
 Pāthómmākoka , alphabetum .
 Thāvātsāmāt de variis ludis per duodecim
 menses .
 De cursu solis et lunæ .
 Kāmsuén de uno doctore expulso e civitate
 Kaki de mulieribus variis modis viros alli-
 cientibus .
 Sāmuthākhòt historia regis euntis per sylvas
 ab uxore aberravit .
 De Annamitis inferioribus ergà Siamenses .
 Historia regis Anīrút .
 Historia regis Lo euntis ad quærendam
 uxorem .
 Historia regis Phētšāmōngkūt abducentis
 filiam alterius regis .

เสี้ย โค ว่า คว้ย เสี้ย วัว รัศมี กัน นาน มา กลับ
ได้ เป็น คน

นันทกษัตริย์เกียรติว่า คว้ย วัว ผดาก

นันทะวิสาธปกรณณ์ ว่า คว้ย วัว แรง มาก รั้ว คุณ
คน เลี้ยง

แกง ซ่อน ว่า คว้ย หญิง หึง ด้ว กัน วิเศษกัน

บักษีปรกรณณ์ ว่า คว้ย นก ผดาก

บักษีปรกรณณ์ ว่า คว้ย บักษี

จันตะโกรพณ์ ว่า คว้ย บุตร กระทบกร เรือน วิเศษ
แก่ ฤๅษี

สุวรรณ ลอย ล่อง ว่า คว้ย บุตร กระทบกร ตก น้ำ
แต่ ยัง เหวอ อยู่

สังข์ ศิลปไชยว่า คว้ย บุตร กระทบกร มีสังข์แต่ศิลป์
สิน สุริยา ว่า คว้ย กระทบกร มี เกือก แด่ กระบอง
เป็น กายสิทธิ์

สะทั้นสะไชย ว่า คว้ย กระทบกร มี ม้า ฤๅษี เหวอ ไ้

บุญโณวาท ว่า คว้ย พระ พุทธ บาท

เทวะตา สังข์ บุคว่า คว้ย เทวะตา ทาม ปรีศนา พระ จ้าว
ชัยภูพานร ว่า คว้ย เทวะตา นิมิตร เป็น ถึง มา ทาม
ปรีศนา พระ จ้าว

คทา สุริยวงษ ว่า คว้ย กระทบกร ธรง สำเนา
ยนต์ ไป ทาม เมื่อย

สุวัค ว่า คว้ย กระทบกร ได้ เมื่อย ใน ทอก บัว

Súra khò de tigrìde et vaccà amicitiam
ineuntibus .

Historia unius vaccæ prudentis .

Historia unius vaccæ potentis et gratæ
ergà dominum .

De zelotypia inter uxorem et maritum .

Historia unius volucris prudentis .

De geniis maleficis nomine Pisât .

Historia Chântâkôrôb filii regis qui vadit
ad discendas artes apud heremitam .

Historia filii regis infantis qui cadit in
aquas .

Historia filii regis præditi conchâ et arcu .

Historia regis habentis calceos et baculum
miræ virtutis .

Historia regis habentis equum qui per aera
ferri valebat .

Bûnnôvât, præconium vestigii pedum Buddhæ .

De angelis proponentibus ænigmata Buddhæ .

De quodam angelo simii formâ induto pro-
ponente ænigmata Buddhæ .

Historia regis qui persequitur uxorem cum
nave mirabili eunte per se .

Historia regis qui nactus est uxorem in flore
nymphæâ .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาลี สอนนชิ่ง ว่า คว้ย พระญา ภาลีสังสอนสุกครึบนี้ชิ่ง
โคบุตร ว่า คว้ย ราชกุมาร เปน บุคร พระชาติภักย์
ลักษณะวงษ ว่า คว้ย บุคร กระษัตริ์ ชื่อ ลักษณะ
วงษ อยู่ ป่า กับ พระ ฤษี ไถ้ นาง แล้ว พา กัน
มา บ้าน เมือง

อะโกยมะณี ว่า คว้ย กระษัตริ์ บวค เปน ฤษี
ไป อยู่ ป่า

ไครวงษ ว่า คว้ย กระษัตริ์ ถอน เสา ประโคน
ไถ้ เมือง

มาลัยย์ ว่า คว้ย พระ มหา เถร ไป ไปรฏ สักว นรก
อิเหน ว่า คว้ย พงษาวะทณ แซก

รามเกียรติ์ ว่า คว้ย มนุษ และ ยักษ์ ชิ่ง เมีย กัน

มะทาวงษ ว่า คว้ย พงษาวะทณ สังกา

กริศน สอน นชิ่ง ว่า คว้ย นาง พญา สอน นชิ่ง ทญิง

สุบิน ว่า คว้ย เจ้า เณร ไปรฏ แม่

ภิชัย สงคราม ว่า คว้ย กล ศึก ต่าง ๆ

สวัสตีรักษา ว่า คว้ย ศิริ ประจำ กาย

สุภาสิต ว่า คว้ย ความ สคน ใจ คน

สุทนต์ ว่า คว้ย กระษัตริ์ ไถ้ เมีย ขวเขา ไกรลาศ

หอยสังข์ ว่า คว้ย ราชกุมาร อยู่ ใน รูปสังข์

พระรท ว่า คว้ย กุมาร กระษัตริ์ ฆัว นาง เมรัย

สังขะปฏ ว่า คว้ย กระษัตริ์ ไป สำเภา เรือ แดก

คชิ่ง ว่าบ น้ำ เจ็ด วัน

Documenta regis Phall .

Historia Khóbút filii solis .

Läksänävöng filius regis in sylvis apud
heremitam ., obtentá uxore repetit urbem .

Aphäimäni filius regis vitam heremiticam
amplectitur in sylvis .

Träivöng enutá columná urbis regno potitur .

Malái sanctus talapuinus vadit ad liberan-
dum damnatos in inferis .

Ináo ex annalibus malayensium .

Ramäkien , vir unus cum gigante conten-
dunt de uxore .

Mähá Vöng annales insulæ Ceylon .

Documenta reginæ Kritsáná tradita sorori
suæ minori .

Sühin liberat matrem suam ab inferis .

De modo obtinendi victoriam in bello .

Ars prosperè se habendi .

Súphasit, pulchrè dicta , dicta sapientum .

Historia regis Sũthón qui obtinuit uxorem
e monte Kräilát .

Filius regis natus in conchâ Säng .

Historia regis P . Röt .

Historia regis , naufragio facto , natat in
undis per septem dies .

สิ้น ทง ว่า ด้ว้ ราชกุมาร ไร่ ด้ว้ ไร่ยง ไร่ชช
ค่าง ไร่ล้ง ไร่กษ ไร่่า ไร่่อ ไร่ลี้ย

ไร่ชยเชฐ ไร่่า ไร่ว้ ไร่ระษักร ไร่ี่ ไร่่าม ไร่เจ้ท ไร่คน
ไร่กัถ ไร่

ไร่กรย ทง ว่า ไร่ว้ ไร่ฆนพ ไร่ทมอ ไร่จรช้ ไร่่า
ไร่ช้ลระวัน ไร่ตาย

ไรุ่ไร่ทย ไร่่า ไร่ว้ ไร่ราชกุมาร ไร่เมย ไร่เปย ไร่ฆน ไร่จ่ามถ
ไร่บุญฆางษ ไร่่า ไร่ว้ ไร่บุกร ไร่ระษักร ไร่ไป ไร่ค้ำ ไร่สำเกา
ไร่ยอ ไร่พระกัถ ไร่่า ไร่ว้ ไร่ระษักร ไร่มี ไร่เมย ไร่ช้อ ไร่ยอ ไร่พระกัถ ไร่

ไร่ราช ไร่ชราช ไร่่า ไร่ว้ ไร่พงษวระกน ไร่มอญ
ไร่สำมก ไร่่า ไร่ว้ ไร่พงษวระกน ไร่จัน

ไร่ลี้ว้ ไร่ชย ไร่่า ไร่ว้ ไร่ระษักร ไร่เปย ไร่ฤษี
ไร่ทน ไร่ชย ไร่ปี ไร่แก้ว ไร่่า ไร่ว้ ไร่ฆนพ ไร่มี ไร่ปัญ ไร่มาก ไร่มี
ไร่ปี ไร่พิเศศ

ไร่ช ลี้คัธาค ไร่่า ไร่ว้ ไร่ลัถษณ ไร่ฤษ ไร่ให้ ไร่เกย ไร่ถึ ไร่แล ไร่ร้าย
ไร่ทน ไร่กัถ ไร่ชย ไร่่า ไร่ว้ ไร่ฤษ ไร่คั ไร่ช้ว

ไร่ลี้ส่น ไร่ชย ไร่่า ไร่ว้ ไร่คล ไร่คลก ไร่ทลวง
ไร่พรทม ไร่ชคั ไร่่า ไร่ว้ ไร่วัน ไร่เค้อน ไร่ปี ไร่คก ไร่ท้ง ไร่ทาม ไร่ถึ
ไร่แล ไร่ร้าย

ไร่โพไร่ทย ไร่ทยาค ไร่่า ไร่ว้ ไร่ชุบาทวี ไร่บ้ง ไร่เกย ไร่ลั ไร่ชถึ ไร่แล ไร่ร้าย
ไร่สมมุข ไร่ชาทัถย ไร่่า ไร่ว้ ไร่ชาทัถย ไร่เดย

ไร่สมมุข ไร่จันทร ไร่่า ไร่ว้ ไร่จันทร ไร่เดย
ไร่มหา ไร่ทาทั ไร่่า ไร่ว้ ไร่ทาทั ไร่ชาทัถย ไร่แล ไร่จันทร ไร่ทาม ไร่วัน ไร่คัถ
ไร่ชงษา ไร่ลัปลา ไร่่า ไร่ว้ ไร่พรวง ไร่แล ไร่เค้ม ไร่แห่ง ไร่ชาทัถย ไร่จันทร

Historia regis Ljn thong cujus pater a gigante interficitur .

Historia regis Xäijäxēt et septem illius concubinarum .

Kräi thong peremit unum crocodilum qui singulis diebus arripiebat hominem unum .

Historia regis Uthāi cujus uxor erat Nakha .

Historia regis Būnavōng navigio mercaturam agentis .

Historia regis cum uxore Jo phra: klin .

Raxathirāt annales regni Pegu .

Sámkók ex annalibus Sinensibus .

Rex Sívixäi factus beremita .

Thänōnxäi, historia viri habentis fistulam crystallinam mirabilem .

De ominibus faustis et infaustis .

Tractat etiam de ominibus faustis et infaustis

Sísänōnxäi celebris mimus regis .

Phrōmmäxät disserit de annis et mensibus faustis et infaustis .

De accidentibus boni aut mali ominis .

Sónphút athit, de cursu solis .

Sómphút chän , de cursu lunæ .

Mähá nathi horæ solares et lunares :

De defectibus lunæ et solis respectivè .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มหา ทศปช ว่า ค้วย ลักษณ นิमितร ที วัย
แห่ง คน

อินทพาท บาท จันท์ ว่า ค้วย เทเวทวาร

ปุม ว่า ค้วย ลักษณ ดวงระชาคน

สุริยาศร์ ว่า ค้วย ชาติคัย ตามวิถีจักร์

มาศวีนิจคัย ว่า ค้วย ความ คัย สิ้น เตือน เค็ม แล
หญ่อน

จันททิมาศ ว่า ค้วย จันทร ไปตาม จักร์ วัจ แล เร้ว

ศักระราชมาศเคน ว่า ค้วย ศักกราช วัระ
มิได้ วัระ

โลกนิคัย ว่า ค้วย ลักษณ คน พาส แล นักปราชู

โลกยชนิคัย ว่า ค้วย ความ สัจ สรร เภา ทาน
ราชวัระสะคี่ ว่า ค้วย ความ สรร ไป อยู่ กะ ชุนหลวง

เลียบทกก ว่า ค้วย พงษวัระตาน เค็ม ของ จัน

ไช้สัน ว่า ค้วย กลลอบาย คัก ของ จัน

ยอพระเกรียคี่ ว่า ค้วย สรรณูเสิริณู ชุนหลวง

จำปา สี่คั่น ว่า ค้วย ลูก หลิง บังเกิด เป็น ต้น จำปา

ชำนวยพร คชสาร ว่า ค้วย กลลอม พญา ช้าง

นาค สมมุติ พร ทู ขวัน นาค

ราชสาศน์ ว่า ค้วย กฎหมาย มหาตเล็ก

มณฑลจัระบาล ว่า ค้วย กฎหมาย ใน วัจ

สิงหนาท กุมาร ว่า ค้วย พระราช กุมาร ไป ตาม ปิตา

ได้ เมื่อย

Māhā thātsá , omina bona aut mala sumpta
ex somniis .

De cursu angelorum planetis præidentium .

Pūm , disserit de nativitate hominum sub tali
aut tali stellā .

Sūrijāt de itinere solis per circum .

Explicatio phasis lunæ .

De cursu lunæ tardo et celeri in circulo suo .

De ærā ejus que correctione .

Lòkãnit de moribus improborum et sa-
pientum .

Lòkãxãnit documenta pro hominibus .

Documenta pro his qui assistunt et minis-
trant regi .

Annales primævi Sinensium .

Astutiæ bellicæ Sinensium .

Præconium ad laudandum regem .

Historia mulieris quæ nata est arbor
chãmpa .

Cantilena ad sopiendum elephantem album .

Modus celebrandi eum qui ordinandus est
talapuinus .

Leges pro pueris regiis .

Mõnthierãban , leges palatii .

Historia filii regis investigantis patrem suum .

จตุรบุตร บัณฑิต ว่า คว้ย ไป เร็ย น ศิลปสาคร
ได้ เมีย มา มา โจร คาย มาก

ศิริราชกุมาร ว่า คว้ย ราชกุมาร ออกทาง ฝาก
เขา ลอยแพ เลี้ย

สุวรรณวงษ์ ว่า คว้ย ราชกุมาร บิดา ให้ ลง ไป เมือง
นาค ไป เขา คอก กะมุก

วรมุขเรเนตร์ ว่า คว้ย ทาญี่ ไล่ ม่อ ลอย น้ำ ไป คิด
อยู่ น้า ท่า ฤๅญี่ เลี้ยง ไว้ มี ฤทธิ มาก

นารอท ราชกุมาร ว่า คว้ย เที้ยว บ้า ไป อยู่ กับ ฤๅญี่
ๆ ยก ลูกลี้ยง ให้ ไม่ เขา หนี เลี้ย

พระญา จันตะปโชค เป็น ลูกลู แมลง ป่อง มี คาย
รอน คัง พระ อาทิกย์ พาหน เร้ว

ชโยภ ราชกุมาร บิดา ให้ อยู่ ใน กลอง ใต้ เมีย ชื่อ
จันทา เทวี ได้ สมบัติ วันละ ร้อย โยชน

สามดาวาศ เป็น คน ปรนนิบัติ เลี้ยง มารดา คาบอด
คอง ครัว นาย พราน ด้ม ลง

พระญา ชุทน ว่า คว้ย ลัก ลูกลู สาว พระญา
จันตะปโชค หนี ไป เมือง

พราหมณ มานพ ว่า คว้ย เที้ยว ไพร นาง ยักษ์ ซิน
จับ ไว้ เป็น ด้ม ลูกลู มา พ่อ หนี

ท้าวทวาร ว่า คว้ย ยก พล มา รบ พรหมทัต ใต้ ลูกลู
สาวแล้ว มา ลง ไป เมือง

กุสุราช ว่า คว้ย จาก นาง ประภาวะ คี คิต ตามไป
ได้ ความ ลำบาก มาก

Vir quidam discit artes mirificas , per mul-
tos que perimit latrones .

Filium natum ab ore matris rex jubet im-
poni supra ratem in flumine .

Süvännävöng missus à patre ad regnum
subterraneum ad quærendos flores kãmüt .

Historia infantis depositi in ollâ fluctuavit ad
domum heremitæ qui educavit illum .

Historia Narôt filii regis peragrantis sylvas ,
manet cum heremitâ .

Historia cujusdam regis filii scorpionis , qui
calens erat ad instar solis .

Historia filii regis quem pater posuit in
tympano , ad protegendum contra Khrüt .

Historia heremitæ Sâm qui à venatore sagit-
tâ confossus est .

Historia regis Uthen qui rapuit filiam alte-
rius regis .

Historia viri errantis per sylvas , quem
gigas femina assumit in maritum .

Bellum regis Thättārôt contrâ regem
Phrömmähät .

Rex quidam perquirat uxorem amissam ,
magnos que labores patitur .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระอินท ว่า คว้ย ลัก นาง สุรชก อะสูร โกรธทาม
กระทำ ตัก คว้ย พระ อินท จับ ได้

พระ ญา อะชคคัศรุ ว่า คว้ย จับ ปิตา ไล่ คุก ขัง
ให้ ตาย เป็น เหตุ คว้ย สมยติ

โกมารภจ ว่า คว้ย รุ้ยา ประเลิรุ คว้ย คุณ พระญา
เลียง ไว้ เป็น หมอ เลิศ

ท้าว มหาชมภู ว่า คว้ย ฤทธิมาก กระทบ คร ทั้ง ชมภู
ชั้น เหมือน บรมจักรราช

ภูริทัต ว่า คว้ย ใจ ดี จ้า สิริ ภาวณา เป็น อารมณ
นาง วิสาขา ว่า คว้ย ประณิบัติ พระ รูปงาม ไม่ แก่

เมณฑะคะเศรุจู้ ว่า คว้ย มี บุญ มี แะ ทอง เงิน
ไหล จาก ปาก แะ ให้ ชาว ชมภู

นาง สิริมา ว่า คว้ย รูป งาม เป็น อยู่ ใน หมู่ ผู้ ชาย ไป
ได้ แก่ ลูก เศรุจู้ มี ทรัพย์ มาก

นาง ปัญจา ปา ปา ว่า คว้ย รูปวิกล หน้า เบี้ยว ทา แหก
เนื้อ เป็น ทรัพย์ ได้ แก่ พระ ญา รักษ มาก

พระ ญา อะบินราช ว่า คว้ย มี ปญุ เหาะ ค่ำม
แม่ น้า

พระ ญา อะถวาตะนะ ว่า คว้ย ทำ รูป คุรทช ชัก ยนค
ลอบ ไป ใน เวลา ทำ เมือง อยู่ ติมพานต์

พระ ญา พงษ ทอง ว่า คว้ย ปิน เร็ว พริบตา หนึ่ง
โยชน ปิน แข่ง พระ ชาติคย์

วรุณ กุมาร ว่า คว้ย ตก มหา สมุท ถึง เมือง นาค ได้
เมีย ภา ชั้น มา พรัด กัน ใน ป่า

Contentio P. Indræ cum rege gigantum
circà uxorem .

Historia filii regis qui patrem in carcere
positum inedia perimit ut regno potiatur .

Khòmaräphät , Historia unius medici doc-
tissimi .

De potentiâ omnium regum orbis hujus, æqui-
parantur maximis imperatoribus .

Plurithät de corde hono et oratione .

Visákhá mulier ministrans Talapuinis pul-
chritudine remuneratur .

Mentäkä , historia unius divitis habentis ca-
pram ex ore cujus aurum et argentum
effluebat .

Sirima , historia cujusdam mulieris formosæ
quæ fortunam magnam obtinuit .

Historia mulieris difformis facie, sed corpo-
re celesti prædita .

Käbinlärät , historia regis qui ferri per aera
valebat .

Historia unius artificis ingeniosi qui constuxit
effigiem avis Khrüt ex se volantis .

Rex aureus Cynorum volatu celerrimus ,
cursu cum sole contendit .

Historia infantis qui cecidit in mari et
perductus est ad regnum nakharum .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

CAPUT VIGESIMUM NONUM.

CATALOGUS LIBRORUM SACRORUM

SECTÆ BUDDHISTARUM.

Collectio librorum sacrorum sectæ Buddhicæ vocantur พระไตรปิฎก tria vehicula ; dividuntur in tres series, scilicet พระวินัย regulæ. พระสุตฺต sermone et narrationes seu historiae, พระธรรมปิฎก philosophia. Inutile duxi vertere hunc catalogum in sermonem latinum, propter innumeras voces abstractas quæ vix intelligi possent ; sufficiat apposuisse brevem explicationem linguâ Thâi ; quia iste catalogus iis tantum inservire poterit qui linguæ Thâi periti sunt. Biblia sacra Buddhistarum numerantur quadringenta duo et efficiunt 3683 volumina.

ศิริ พระไตรปิฎก
 พระวินัยปิฎก ๕๓ คำภีร์ ๕๑๘ ผูก
 พระสุตฺต ๒๑๕ คำภีร์ ๑๙๔๖ ผูก
 พระธรรมปิฎก ๙๐ คำภีร์ ๗๙๗ ผูก
 พระสังคหะวิเสศ ๖๒ คำภีร์ ๔๓๐ ผูก
 ศิริ ทวีย กัณ ๔๐๒ คำภีร์ ๓๖๘๓ ผูก

๑ พระวินัยปิฎก
 พระปาฬิ ขาทิกรรรม ๑๓ ผูก ว่า ทวีย พระสงฆ์ คชัง ขาบัคิ
 ปาราชิก สี่ แลสังฆาติ เสศ สิบ สามเปนที่ แรก คชัง แลวธรง บัญญู สิกขาไว้
 ปณม สามนค ปาสา ทิกะ อัญญะถ ขาทิกรรรม บัณ คัน ๑๓ ผูก
 แก่ ใหลือ ความ ที่ ลัก แล ย่อ ไน คำภีร์ ขาทิกรรรม ความ เหมือน กัณ ทั้ง
 ลัน ทั้ง สอง บัณ คลชก ไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปถม สามนต ปาสาทิกะ อัญญิ กระทบ อาทิกกรรม บัน ปสาย ๑๓ ผูก
 ปถม สารีฎที่ปะณีฎฐา อาทิกกรรม บัน ๒๒ ผูก
 ปถม สารีฎที่ปะณีฎฐา อาทิกกรรม บัน ปสาย ๑๔ ผูก แก่ สัพท์
 ที่ ลัก แล ย่อ ใน คำภีร์ สามนต ความ เหมือน กัน ตลอดทั้ง สอง บัน
 โยชนา สามนตะ ปาสาทิก บัน ๑๗ ผูก แก่ บท วิเคราะห์
 แล จัก ปโยก เจ้า ที่ ความ คง ชยู่ ตาม อาทิกกรรม ทั้ง สอง บัน

โยชนา สามนตะ ปาสาทิก บัน ปสาย ๑๕ ผูก
 พระบาท ปาจิตตี ๑๗ ผูก ว่า คว้ย พระสงฆ์ ข้อง ซาบตี ปา
 จิตตี พระ ทรง บัญญูคี ลิกซาบท ห้าม มิให้ทำ ต่อไป เป็น แรก บัญญูคี
 ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ ที่ รุก แล
 ย่อ ใน ปาจิตตี ความ เหมือน กัน ใน ปาจิตตี บัน

ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ ที่ รุก แล
 ย่อ ใน ปาจิตตี ความ เหมือน กัน ใน ปาจิตตี บัน

ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ ที่ รุก แล
 ย่อ ใน ปาจิตตี ความ เหมือน กัน ใน ปาจิตตี บัน

ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ
 ที่ รุก แล ย่อ ใน มหาวัต ความ เหมือน กัน ให้ พิศฎาร ออกไป

ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ
 ที่ รุก แล ย่อ ใน มหาวัต ความ เหมือน กัน ให้ พิศฎาร ออกไป

ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ
 ที่ รุก แล ย่อ ใน มหาวัต ความ เหมือน กัน ให้ พิศฎาร ออกไป

ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ
 ที่ รุก แล ย่อ ใน มหาวัต ความ เหมือน กัน ให้ พิศฎาร ออกไป

ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ
 ที่ รุก แล ย่อ ใน มหาวัต ความ เหมือน กัน ให้ พิศฎาร ออกไป

ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ
 ที่ รุก แล ย่อ ใน มหาวัต ความ เหมือน กัน ให้ พิศฎาร ออกไป

ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ
 ที่ รุก แล ย่อ ใน มหาวัต ความ เหมือน กัน ให้ พิศฎาร ออกไป

ทุกยสามนต ปาสาทิกอัญญิ ๑๐ ผูก แก่ ความ
 ที่ รุก แล ย่อ ใน มหาวัต ความ เหมือน กัน ให้ พิศฎาร ออกไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จักรุฑะสารวัฏที่ ประนีฎฐา จุลวัค ๓ ผูก แก่ สัทธ์ แล บท ใน จักุระ
สามนค ความ คาม เติม มา

พระ บทที่ บริวาร ๑๓ ผูก ว่า ค้วย ธรง บัญญุติ สิกขาบท
สำหรับ สาศนา แก่ ความ ที่ ฎก แล ลัลบ ใน บริวาร ให้ คั้น แล ให้ รุ่ง ง่าย
ความ ก็ คาม ตัว นั้น เอง

บัญญัติ มะ สามนค ปาสา ทิกชฎ คาท บริวาร ๕ ผูก แก่
สัทธ์ บท วิเคราะห์ ใน บัญจะมะ สามนค นั้น คาม ความ เติม มา

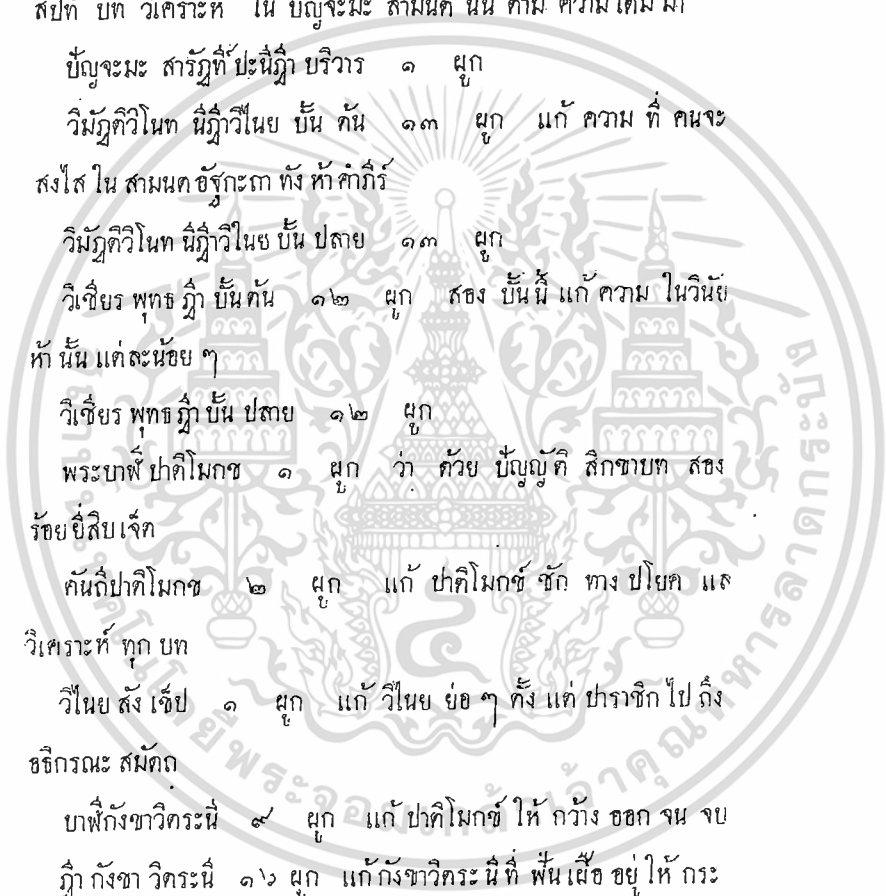
บัญญัติ มะ สารวัฏที่ ประนีฎฐา บริวาร ๑ ผูก
วิมุตติวินท นัฎฐาวิโนช บัน คัน ๑๓ ผูก แก่ ความ ที่ คนจะ
สงไส ใน สามนค อฎฐะถา ทั้ง ศักกร

วิมุตติวินท นัฎฐาวิโนช บัน ปลาย ๑๓ ผูก
วิเชียร พุทธ ฎฐา บัน กัน ๑๒ ผูก สอง บัน นี้ แก่ ความ ใน วินัย
ที่ นั้น แก่ ละ น้อย ๆ

วิเชียร พุทธ ฎฐา บัน ปลาย ๑๒ ผูก
พระบทที่ ปาติโมกช ๑ ผูก ว่า ค้วย บัญญุติ สิกขาบท สอง
ร้อย ยี่สิบ เจ็ด

คันถัปาติโมกช ๒ ผูก แก่ ปาติโมกช ชัก ทาง ปโยค แล
วิเคราะห์ ทุก บท
วินัย สัจ เจ็ป ๑ ผูก แก่ วินัย บ่อ ๆ ทั้ง แก่ ปาราชิก ไป ถึง

อธิกรณะ สัมคค
บทที่ กัชาวิคระนี้ ๔ ผูก แก่ ปาติโมกช ให้ กวาง ออก จน จบ
ฎฐา กังชา วิคระนี้ ๑๖ ผูก แก่ กังชาวิคระ นี้ ที่ พัน เสิ้ช อยู่ ให้ กระ
จ้าง ออก

บาทย์มุลลสิกขา ๑ ผูก ว่าด้วย พระทรง บัญญัติ สิกขา นั้น อยู่ ที่ นั้น
ๆ เป็น เติม สิกขา

มุลลสิก ขัฏฐะวินะนา บรูณะภู้า มุลลสิกขา ๑๒ ผูก แก่ มุลละ สิกขา
ความ คง ที่ อยู่

วิเศษ คณถวิโนย ๑ ผูก ว่าด้วย บัญญัติ สิกขาบทวิเสศ จากวิโนย
หักคำภีร์ ชอก ไป แแต่ลงน้อย ๗

ชครวิโนย ๔ ผูก ว่าด้วย คยสิน ใน ควิโนย คาม คำ พระ

วิโนย ทรง สิกขาบท ๔ ผูก ว่าด้วย สิกขา สำหรับ ผู้ชำระ ความ พระ ทรง

บาทย์ ภิกษุณีวิภัง ๗ ผูก ว่าด้วย สิกขาบท ภิกษุณี

ขัฏฐคาถา ภิกษุณีวิภัง ๒ ผูก แก่ ความ สิก ใน ภิกษุณีวิภัง ให้ค้น

ชครวิโนย ๒ ผูก พิภกษา ความ ตก สิ้น ลีน เสร์จ

วิโนย ชันตะนิเวศ ๑๑ ผูก แก่ วิโนย เป็น องค์ สมุทฐาน

พระบาทย์ชุกกะ สิกขา ๒ ผูก แก่ ด้วย วิโนย เป็น ทาร สอง

ชุกกะวัน นา บรูณ ภู้า ๕ ผูก ภู้า แก่ เหม่ชนกัน

พระบาทย์ มุกกะ ๒๒ ผูก แก่ ด้วย กอง ธาปัต

ภากณะ ที่ปะนี้ภู้า บาทย์ มุกกะ ๑๐ ผูก

คุษะที่ปะนี้ มุกกะ บัน คัน ๑๔ ผูก

คุษะที่ปะนี้ มุกกะ บัน ปสย ๒๐ ผูก

สมุทวิโนย ๔ ผูก ว่า ด้วย สิกขาบท เป็น หมู่ ๗ ถัน คาม สักข

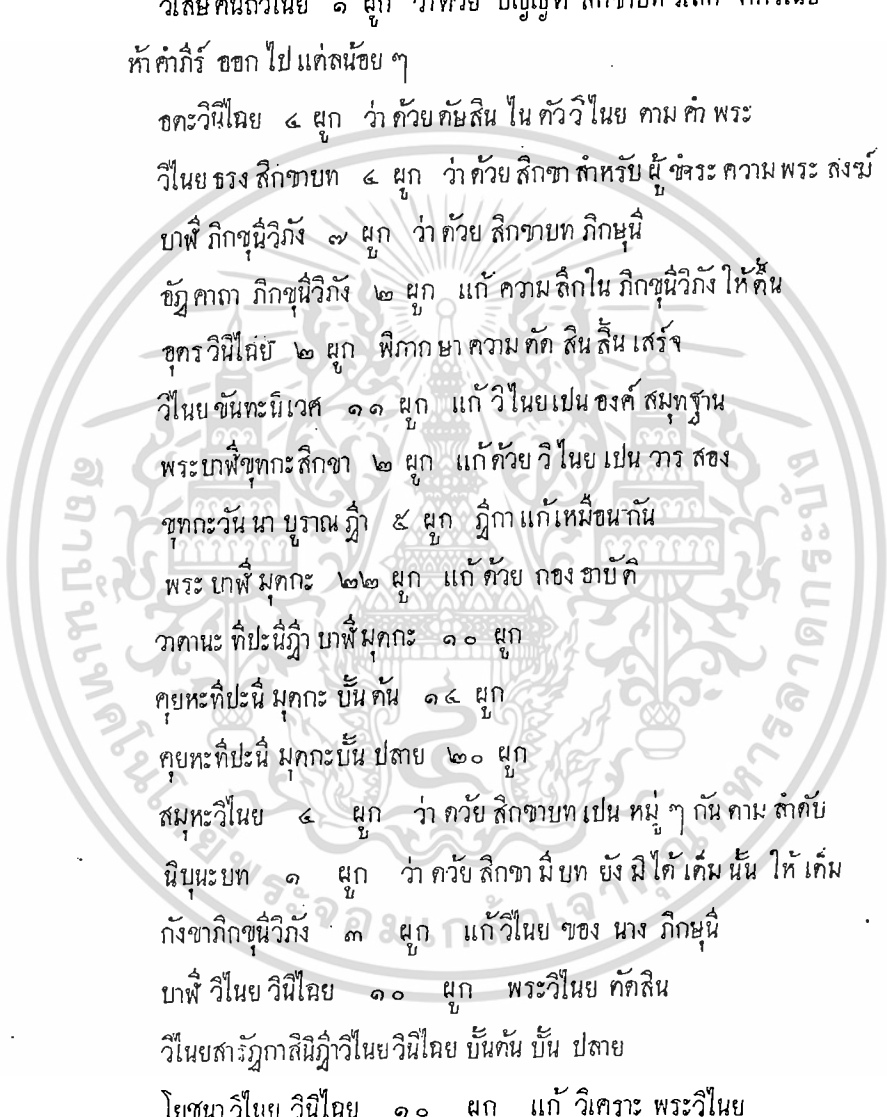
นิบะนบ ๑ ผูก ว่า ด้วย สิกขา มี บท ยัง มี ได้ เติม นั้น ให้ เติม

กังขาภิกษุณีวิภัง ๓ ผูก แก่ วิโนย ของ นาง ภิกษุณี

บาทย์ วิโนย วิโนย ๑๐ ผูก พระวิโนย คักสิน

วิโนยสารฎฐากสินภู้าวิโนยวิโนย บัน คัน บัน ปสย

โยชนาวิโนย วิโนย ๑๐ ผูก แก่ วิเคราะห์ พระวิโนย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- สะทรวัดฤ ๖ ผู้ ว่าเรื่อง รว พระ สิบ เรื่อง
สะโหมะนิทาน ๑๐ ผู้ ว่า ค้วย นิทาน เปน ที่ รวม กัน
โสทพะมาลีนี้ ๕ ผู้ ว่า ค้วย ข้อ ประณีต ี ครอบ จะจำ ไว้
จักรวรัทก ๕ ผู้ ว่า ค้วย ธรรม ลี ประการ เปน เครื่อง คุ่ม ให้ ตี
จามะเทริวงษ ๔ ผู้ ว่า ค้วย เรื่อง ทั้ง แก่ เมื่อ ษ ะวิภน ไชย มา
มัชฐะควาหิณี ๘ ผู้ ว่า ค้วย ประณีต ี ษ ี ไพเราะ
พระบาฬี พุพวงษ ๘ ผู้ ว่า ค้วย พระ จ้าว ทก พระ องค์
สะฤปวงษ สังเขป ๒ ผู้ ว่า ค้วย เจ็ด ี่ ซึ่ง บันจุ พระ บรมชากุ
สะฤปวงษวิถกร ๕ ผู้ ว่า ค้วย เจ็ด ี่ ซึ่ง บันจุ พระบรมชากุ
ภิมภาณิพาน ๓ ผู้ ว่า ค้วย พระ ภิมภาท่าน ตับ สุน
ปัญศชฏก ๑๗ ผู้ ว่า ค้วย พระ เสวย จก ี แต่ อก ี กาล
กัณเฑีปริต ๒ ผู้ ของ แก่ คำ กั ี พระ ปริต ี ี สวค มน
ชากานาคิยะปริต ๓ ผู้ ว่า ค้วย พาน ยักษ์ ที่ สวค ี ี ี
ฐีสังเขปประกาศศ ๒ ผู้ แก่ ค้วย เครื่อง จะน ี ทั้ง แก่ หนึ่ง ไป
สวาระกะนิทาน ๕ ผู้ ว่า ค้วย สวค ตับ สุน ทั้ง ลี
ชินะ มะทานิพาน ๑๔ ผู้ ว่า ค้วย พระ เหมือน ปดม
สะท้วัดฤ ๖ ผู้ ว่า นิทาน พัน หนึ่ง เปน เรื่อง จาริต พระ
พระบาฬี มะหวางษ ๑๔ ผู้ ว่า ค้วย เรื่อง สังทหรีป
ปะทะระปะโกระวงษประกาศนาฐี มะหวางษ ๒๐ ผู้ แก่ มะหวางษ
พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ๖ ผู้ แก่ คุณ พระรัตนไตร
ปสาทนียะกะถา ๑๖ ผู้ ว่า ค้วย ของ สว จะ เปน ที่ เลื่อมใส
โลกะธิปก ๑๑ ผู้ ว่า ค้วย ทั้ง พัว แล แผ่นดิน ใหญ่ ใน โลก ี
จักรวาททีปนี ๑๐ ผู้ ว่า ค้วย จักกระวาท
ลัพพานนิสง ๑๐ ผู้ ว่า ค้วย ขานิสงษ รัทษา ศีล เปน คัน

พระบาทสมเด็จพระมหิตลธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ๑๙ ผูก พระเทศนา ศุภคร เป็น
ท่าม ถวาง ไม่ บาว ไม่ สิ้น ภาว ควร แก่ นี้ไสย สัตว

ปปัญจสุทนต์อัญญาตมมูลประนาถบั้นตัน ๑๘ ผูก แก่ ความ ใน บาท
ตาม คัมภีร์ แล บท ตาม เถิม

ปปัญจสุทนต์อัญญาตมมูลประนาถ บั้น ปลาย ๑๖ ผูก

ลัญญะปะกาสิณี่ฎำมูลประนาถ ๒๑ ผูก แก่ ความ ใน อัญญาตม
มูล ตาม ความ เป็น วิเคราะห์ ใน บท เป็น ลำดับ

พระบาทสมเด็จพระมหิตลธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ๒๑ ผูก

ปปัญจสุทนต์อัญญาตมมูลประนาถ ๑๓ ผูก

ลัญญะปะกาสิณี่ฎำมูลประนาถ ๑๐ ผูก แก่ คัมภีร์ เหมือน กัน

พระบาทสมเด็จพระมหิตลธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ๑๖ ผูก แก่ ถวาย คีตเป็น เถิม

ปปัญจสุทนต์อัญญาตมมูลประนาถ ๑๑ ผูก

ลัญญะปะกาสิณี่ฎำมูลประนาถ ๑๑ ผูก

พระบาทสมเด็จพระมหิตลธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ๙ ผูก พระเทศนา

สงเคราะห์ ศุภคร ประกอบ ถวาย คาทม แล ทา คาทม มีได้

ลัญญะปะกาสิณี่ฎำมูลประนาถ ๑๔ ผูก แก่ ความ ใน บาท
ตาม บท แล คัมภีร์

ลัญญะปะกาสิณี่ฎำมูลประนาถ ๑๕ ผูก แก่ ความ ใน อัญญาตม
เป็น วิเคราะห์ บท ตาม ลำดับ เหมือน กัน

พระบาทสมเด็จพระมหิตลธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ๑๐ ผูก พระเทศนา

ลัญญะปะกาสิณี่ฎำมูลประนาถ ๑๐ ผูก ประกอบ ถวาย นิตาน ต่าง ๆ ภาว ควร แก่ นี้ไสย สัตว

ลัญญะปะกาสิณี่ฎำมูลประนาถ ๑ ผูก แก่ ความ ใน ลัญญะปะกา
สิณี่ฎำมูล ประนาถ เป็น ลำดับ ไป

สินธุ์ ปะกา สินธุ์ นิทานวัด ๓ ผูก แก้ว ความ ไฉ่ ชู้ระกะคาถา
โดย บท วิเคราะห์

พระบาทย์ สังกษนิกราย ชันทวาระ วัด ๑๐ ผูก พระ เทศนา
นิกราย นี้ มี ศุภร์ ประทับ คว้า ชันช แล ธากุ แล ฮายันะ

สารวัตรปะกา สินธุ์คาถา ชันทวาระวัด ๔ ผูก แก้ว ความ ไฉ่
บาทย์ นั้น คาม เติม มา

พระบาทย์ สังกษนิกราย สะต้ายันะวัด ๑๕ ผูก พระ เทศนา
นิกราย นี้ กำหนด คว้า ฮายันะหก มี จักชู ฮายันะ เป็น ต้น

สารวัตรปะกา สินธุ์คาถา สะต้ายันะวัด ๖ ผูก แก้ว ความ ไฉ่
บาทย์ นั้น ความ ก็ คง อยู่ คาม บาทย์ มี บท วิเคราะห์ โดย มาก

พระบาทย์ สังกษนิกราย มหา วาระวัด ๑๗ ผูก พระ เทศนา
สังกษนิกราย นี้ มี ความ ไฉ่ คว้า ประทับ คว้า วาร มาก

สารวัตรปะกา สินธุ์ ชู้ระกะคาถา มะทา วาระ วัด ๘ ผูก แก้ว ความ
ไฉ่ ชู้ระกะคาถา ปะกาศ ออก ซึ่ง ชันช

สินธุ์ ปะกาสินธุ์ ภู้า มหา วาระวัด ๖ ผูก แก้ว บาทย์ นั้น คาม เติม
มา นั้น เนื้อ ความ เหมือน กัน

พระบาทย์ ชังคุตรนิกราย เฮคะนิบาท ๑ ผูก พระ เทศนา
ชังคุตร นี้ มี ความ ประชุม อยู่ อัน หนึ่ง

มโนรฎุ บรณี ชู้ระกะคาถา เฮคะนิบาท ๒๐ ผูก แก้ว บาทย์ นั้น
ความ คง ที่ เหมือน กัน

พระบาทย์ ชังคุตรนิกราย ทูคะนิบาท ๒ ผูก พระ เทศนา ชังคุตร นี้
มี ความ ประชุม อยู่ สอง

มโนรฎุ บรณี ชู้ระกะคาถา ทูคะนิบาท ๒ ผูก แก้ว บาทย์ นั้น ความ
คาม ที่ เปน ลำดับ

พระบาทย์ อังคฺตรนิกาย ติกะนิกาย ๘ ผูก พระเทศนา มี ข้อ
ความ ชุ่ย สาม ใน นี้

มโนรฎุ บุรณิ อัญฺกะธ ติกะนิกาย ๘ ผูก แก่ บาท์ ความ ก้ คง เติม
พระบาทย์ อังคฺตรนิกาย จักฺกะนิกาย ๑๒ ผูก พระเทศนา มี
ความ ลี่ ข้อ ใน วัต นี้

มโนรฎุ บุรณิ อัญฺกะธ จักฺกะนิกาย ๖ ผูก แก่ บาท์ แล อัญฺจระ
กะธ ความ ก้ คง

พระบาทย์ อังคฺตรนิกาย ปัญฺจระนิกาย ๑ ผูก พระเทศนา มี
ความ ประชุม ชุ่ย ห้า ข้อ ใน นิกาย นี้

มโนรฎุ บุรณิ อัญฺกะธ ปัญฺจระนิกาย ๔ ผูก แก่ ความ ตาม
บาทย์ โดย บท แล พญฺญชนะ เปน อัน คับ มา

พระ บาท์ อังคฺตรนิกาย ฉระนิกาย ๗ ผูก พระเทศนา อัง คฺตร
นี้ มี ความ ชุ่ย หก ข้อ

มโนรฎุ บุรณิ อัญฺกะธ ฉระนิกาย ๒ ผูก ผูก

พระบาทย์ อังคฺตรนิกาย สักตะนิกาย ๕ ผูก เทษนา แก่ แจก ข้อ

มโนรฎุ บุรณิ อัญฺกะธ สักตะนิกาย ๒ ผูก ผูก

พระบาทย์ อังคฺตรนิกาย อัญฺกะธ นิกาย ๘ ผูก พระเทศนา ยิ่ง ชุ่ย ไป
ทัถ ข้อ ถึง สิบ เอ็จ ข้อ ใน อังคฺตรนี้

มโนรฎุ บุรณิ อัญฺกะธ อัดตะนิกาย ๓ ผูก แก่ นิกาน แปะ ข้อ

พระบาทย์ อังคฺตรนิกาย นวะนิกาย ๔ ผูก แก่ นิกาน แก่ ข้อ

มะโนรฎุ บุรณิ อัญฺกะธ นวะนิกาย ๑ ผูก ผูก

พระบาทย์ อังคฺตรนิกาย ทสะนิกาย ๑๒ ผูก เทษนา ทว้ย

นิกาน คํารบ สิบ ข้อ ย่อ ๆ

มโนชญ์บุรีนี้ชฎีกะถาทศนิบาท ๒ ผูก
 พระบาทซึ่งศุครนิกายเอกาทศนิบาท ๒ ผูก เทษนา แก้นิทน สิบ เบด ขัธ
 มโนชญ์บุรีนี้ชฎีกะถาทศนิบาท ๑ ผูก
 ษณุกานฎีที่ปะนี้คั่นถ้องศุคร บันคั่น ๑๓ ผูก แก้น้องศุคร ตาม
 ล้าตบ บท ไน บาฬี แล ชฎีกะถาทศทุก แห่ง มา จน ตลชด ถึง เอกาทศนิบาท
 ษณุกานฎีที่ปะนี้คั่นถ้องศุคร บันปลาย ๑๒ ผูก
 พระบาท ชุกบาท ๑ ผูก พระเทษนาเป็น เรื่อง ธรรมย้อย ๆ สนนย
 ชุกะกะบาทถ้องชฎีกะถาทศบาท ๘ ผูก แก้น ไน บาฬี ออก ไป ให้ กวาง
 พระบาท ธรรมบถ บันคั่น ๒๐ ผูก ธรรมบถ นี้ มี เรื่อง ความ เกิด
 ก่อน เป็น เหตุ พระ จึง เทศนา คอ์ ที่ หลั่ง ตาม ควรว
 พระบาท ธรรมบถ บันปลาย ๒๐ ผูก
 วิวธรรมบถ ๗ ผูก แก้น บถ ชัน ลัก ใน ธรรมบถเบ็ด ออก ให้ คั่น
 พระบาท ชุกาทศนกะถา ๔ ผูก ว่า ด้วย คำ พระ ษริยะ เจ้า ทาร สำเร็จ
 แล้ว มี ความ สบาย ชัน ชม ยิตี ใน จิตร จึง กล่าว ไว้ทุก ชงค
 ปรมัญที่ปะนี้ชฎีกะถาทศนกะถา ๑๗ ผูก แก้น บถ แล ศัพท์ ใน ชุกาน นี้
 พระบาท อิกิวุคระกะ ๒ ผูก ว่า ด้วย คำ พระ ษรง ษริษ คอ์ ถูก กั้น
 เป็น ชัน เตยัว หย่าง นี้ ทุก ชงค มา ข้าง นำ ไป เหมือน กัน
 ปรมัญที่ปะนี้ชฎีกะถาอิกิวุคระกะ ๑๕ ผูก
 พระบาท สุกนิบาท ๔ ผูก ว่า ด้วย ลักษณ เทษนา สำแดง บัญ
 แล บาฬ เป็น วุปมา ให้ ไหน ทง ปรมันค
 ปรมัญโชติกาชฎีกะถาสุครนิบาท บันคั่น ๑๓ ผูก
 ปรมัญโชติกาชฎีกะถาสุครนิบาท บันปลาย ๑๕ ผูก
 พระบาท วิมาณวัฏ ๒ ผูก ว่า ด้วย ษานิสงษ ผู้ได้ ทัก ไว้ มี ผล ให้
 ได้ พิมาณ เป็น คั่น

ปรหมฏ ที่ปณีตฎะ กระทบนิมิต ๑๒ ผู้ก แก่ บทแลชัตต์ ในวิมาน
จักฤ ความเหมือน กัน ให้แจ้ง

พระ บาท สุธรร สงง คระหะ ๔ ผู้ก ว่า ด้วย ลักษณ์ ปรนิบัต ทรมาณ
จิคร แล กาย แล วาจา ให้ดี ปราศจาก โทศ เปน สุธรร สงเคราะห์
เปน หมู่ ๆ กัน

อฏฐะธา สุธรร สงงคระหะ ๑๓ ผู้ก แก่ ในสุธรร สังคหะ ที่ย่อให้ กว้าง
ชอก เปย ล่าดับ กัน ไป

พระ บาท เภระธา ๓ ผู้ก ว่า ด้วย ความ ปรารถนา สวาก แรก สร้าง
คัรณ สำเร็จ แล้วย กล่าว ให้ ฟัง แต่ย่อ ๆ กอได้ เนื้อ ความ

อฏฐะธา เภระธา บัณ ทัน ๑๔ ผู้ก สอง บัณ นี้ แก่ เภระธา ให้
กว้าง ความ ชอก ไป

อฏฐะธา เภระธา บัณ ปรสย ๑๕ ผู้ก

พระ บาท เภระธา ๑ ผู้ก ว่า ด้วย สวาก แรก สร้าง ภาระมี เมื่อ สำเร็จ
เฮามา ว่า ให้ เขา ฟัง

อฏฐะธา เภระธา ๑๑ ผู้ก แก่ เภระธา ให้ ข้อ ความ แจ้ง

พระ บาท เภระธา ๑๔ ผู้ก นิบาท ทัง สิ้น แต่ เภระ จน ถึง ข้อ คี่ นั้น
ว่า ด้วย พระ เสวย พระ ขจติ เปน เรือง เปน ล่าดับ

พระ บาท ทุกนิบาท ๑๑ ผู้ก สำแดง ธรรมนิทาน ที่สอง

พระ บาท คีระนิบาท ๗ ผู้ก นิทานที่สาม

พระ บาท จัททะนิบาท ๕ ผู้ก นิทานที่สี่

พระ บาท บัญจะนิบาท ๓ ผู้ก นิทานที่ห้า

พระ บาท ฆะระนิบาท ๓ ผู้ก นิทานที่หก

พระ บาท สัตตะนิบาท ๑๖ ผู้ก นิทานที่เจ็ด

พระ บาท อฏฐะ นิบาท ๒ ผู้ก นิทานที่แปด

พระบาทพระนิบาต ๒ ผูก ธรรมพระเทศนาที่แก้
ทัตตะนิบาต ๔ ผูก ธรรมพระเทศนาที่สืบ
เอกทัตตะนิบาต ๒ ผูก ธรรมพระเทศนาที่สืบเบ็ด
ปะกัรณะนิบาต ๕ ผูก ธรรมพระเทศนาโดยเรียบราย
ทวารตะระนิบาต ๒ ผูก ธรรมเป็นนิทานที่สืบสอง
เทระตะระนิบาต ๓ ผูก ธรรมเทศนาเป็นนิทานยี่สิบ
วิสะตินิกิยาต ๕ ผูก ธรรมเทศนาสามสิบ
คังสะนิบาต ๔ ผูก ธรรมเทศนาสี่สิบ
จักกัลลิตะนิบาต ๓ ผูก
ปัฏฐกนิบาต ๒ ผูก ธรรมเทศนาเป็นนิทานห้าสิบ
ละถ์นิบาต ๑ ผูก ธรรมเทศนาเป็นนิทานหกสิบ
ลัคคินิบาต ๓ ผูก ธรรมเทศนาเป็นนิทานเจ็ดสิบ
อะลัคคินิบาต ๔ ผูก ธรรมเทศนาเป็นนิทานแปดสิบ
ลีนัญปะกัลลิตินิฏาจจก ๑๓ ผูก แก่ ศัพท์ ที่ รุก ใน นิบาต ทั้ง
สิ้น ตั้งแต่ แรก แก่ เอกะถึง อธิกั ทาม ลำดับ มา
มีลิต ๒๐ ผูก ว่า ด้วย พย มีลิต ๓๓ ปรุณหา
พระนาคเสน แก่ กัน ไป เป็น ข้อ ๆ
ภูมิลิต ๔ ผูก แก่ ศัพท์ ที่ ลึก ใน คำภีร์ มีลิต
อัญกะถาปะตะวัคค ๑๑ ผูก เรื่อง รวบรวม ต่าง ๆ ที่ ทำ
ตั้งแต่ ชั่วไว้ เมื่อเป็น คล อยู่ นั้น
มะทานิเทศ ๑๔ ผูก ว่า ด้วย พิธี ปรินิ ปัต ใน การ
ที่ จะให้ พัน ทุกข แล โทษ
อัญกะถามะทานิเทศ บัณกัน ๑๔ ผูก แก่ บัพพิมทานิเทศ ตาม บท ให้ เหน แจ้ง
อัญกะถา มะทา นิเทศ บัณปลาย ๑๓ ผูก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิสุทธิมัต บัณฑิต ๒๐ ผูก ว่า ด้วย สมณะกำหนด สี่สิบ

วิสุทธิมัต บัณฑิต ๑๓ ผูก ว่า ด้วย วิบัติหนัก

มธกน เปน อัน มาก

ฎา วิสุทธิมัต บัณฑิต ๑๒ ผูก ฎา ทั้ง สี่ บัณฑิต แก่ ชัด ใน วิสุทธิ
มัต ทั้ง สอง นั้น

ฎา วิสุทธิมัต บัณฑิต สอง ๑๒ ผูก

ฎา วิสุทธิมัต บัณฑิต สาม ๑๓ ผูก

ฎา วิสุทธิมัต บัณฑิต สี่ ๑๒ ผูก

จุฎา วิสุทธิ บัณฑิต ๑๒ ผูก จุฎา นี้ แก่ ชัด ที่ เหลือ อยู่
ใน วิสุทธิมัต นั้น

จุฎา วิสุทธิมัต บัณฑิต ปลาย ๑๑ ผูก

พุทธวงษ์ ๓ ผูก ว่า ด้วย วงษ์ พระ เจ้า ซึ่ง ใต้

ปรณนิบัต มา ตาม กัน

มธกน วิสาศ นีชัตถะตา พุทธวงษ์ ๑๔ ผูก แก่ พุทธวงษ์ ตาม ลำดับ

โสทศัตถ์ ๓ ผูก ว่า ด้วย จารต พระ ธวง ปรณนิบัต แล สร้าง
บาวมได้ เปน พระ

สัมชิตน มหา นิทาน ๒๐ ผูก ว่า ด้วย ขจรต เปน ที่ สุก ทั้ง แก่
ปฏิสนธิ จน ถึง นิพพาน แห่ง พระ เจ้า

อปัทาน บัณฑิต ๑๑ ผูก ว่า ด้วย ความ เติม แห่ง พระ
แล สวาก ทุด องค์ ซึ่ง ปรนิทาน ปรมาณ ไว้

อปัทาน บัณฑิต ปลาย ๑๑ ผูก

วิสทธวิสาศ นีชัตถะตา อปัทาน บัณฑิต ๑๖ ผูก

วิสทธวิสาศ นีชัตถะตา อปัทาน บัณฑิต ปลาย ๑๕ ผูก สอง บัณฑิต แก่
ชัด ใน อปัทาน ตาม บาลี

จุลฉนิเทศ ๑๒ ผู้ ว่า ด้วย สำแดง ปรมิบัติ นอัย แห่ง พระ แล
คหิษฐ์ ตาม คำ พระ

ปถม สมโพธิ ๑๔ ผู้ ว่า ด้วย พระ ผู้ มี ภาคย์ เมื่อ ขจติ เป็น
ที่ สุก ซึ่ง เป็น พระ

พุทธชานะปริวัต ๑๑ ผู้ แก่ใน ปราณ แห่ง ความ เพียร พระ
มธุรส ชมภู ๗ ผู้ ว่า ด้วย ผู้ มี อภินิหาร ใน ทวีป นี้ ต่าง ๆ
สัมภาระวิภาค ๑๔ ผู้ ว่า ด้วย จะ เป็น พระ แต่ นึก ใน ใจ จน
ถึง ขอก ปาก แล สร้าง บารมี ทำ เพียร มา ชัด ฌน

สารวัฏ สมุทใจ ๑๒ ผู้ แก่ ความ ตาม ปรีติ ทุก แห่ง แต่ สักต
ปรีติ ถึง พาน ยักษ์

สวระสงครหะ ๑๔ ผู้ ว่า เป็น มาติกา ไว้ แล้วย แก่ ขอก ไป
ถึง สี่ สิบ เป็น ซื่อ ๆ

มะทววิภาค ๒ ผู้ ว่า ด้วย ผู้ ทำ บาป ตาย ไป จะ ตก นรก หย่ง นั้น ๆ
สัทธาวิภาค ๑ ผู้ ว่า ด้วย ผลบุญ กัมม์ แห่ง สักว ซึ่ง เป็น ไป ตาม กาล
มาโดย พระบาท ฐิฎา ๓ ผู้ ว่า ด้วย ผู้ ไป สวรรค์ มี สุข ผู้ ไป นรก
มี ทุกข ทาร ได้ เหน แต่ ก่อน มา

พระบาท ปัตติสัมภิทามัค ๑๔ ผู้ ว่า ด้วย ทาร ผู้ สำเร็จ มี ความ
แตก ฉาน ใน คัว ก่าง หน้า รัถย เป็น อัจจรร

อัญจนตา ปัตติสัมภิทามัค ๑๖ ผู้ แก่ ความ ใน ปัตติสัมภิทามัค นั้น เอง
พระมิตินยอ ๓ ผู้ ว่า ด้วย พญ มิตินท์ แล พระเนค ตาม กัน แก่ กัน

ปฏูจะคคิ ๔ ผู้ ว่า ด้วย ที่ ไป แห่ง สักว ทัง ท้า

อัญจนตา พุทธคณ ๒ ผู้ แก่ ใน คุณ พระ จ้าว

พระบาท จะริยา ปฏูก ๑๑ ผู้ ว่า ด้วย พระ เสวย ขจติ เป็น
นั้น สร้าง บารมี หย่ง นั้น

ปรหม์พินธุ์ชฎิเกธั จะริยา ปี่ฎก ๑๖ ผูก แก้น ไน จริยาปี่ฎก ตาม ความ
 ทศชรด บััน คััน ๑๓ ผูก
 ทศชรด บััน ปถาย ๑๑ ผูก ว่า คว้ย พระ ขติของ พระ จ้าว
 ทัง สิบ เปน ล่า ตับ ไป
 คัันถั ทศชรด ๑๕ ผูก แก้ ทาง คัับท แล ปโยค ทศชรด
 มหาชรดย่ช ๖ ผูก ว่า คว้ย พระ เวษสันทร ย่อ ๆ
 มหาชรด วิถาร ๘ ผูก ว่า คว้ย พระ เวษสันทร พิศฎาร
 วิวร มหาชรด ๖ ผูก แก้ บท ใน ทอ้ง คำภัรั มหาชรด
 คัันฎะถารจันตา มหาชรด ๑ ผูก แก้ มหาชรด
 ลินฎูปก สนิ ฎัา มหาชรด ๖ ผูก แก้ มหาชรด
 ชฎิเกธั มะหาชรด ๔ ผูก แก้ มะหาชรด
 สะกามีถั ๔ ผูก แก้ มะหา ชรด
 คาลาพัน ๒ ผูก เก็บเฮา คาลา ใน คำภัรั มะหาชรด มาประสมได้ พัน คาลา
 ที่ปี่มะหาชรด ๒๐ ผูก แก้ คัับท มหาชรด
 พระบาฬี ณะนาคทวงษ ย่อช ๑ ผูก ว่า คว้ย พระจะมา คั้วย ค่าง หน้า
 พระบาฬี ณะนาคทวงษวิถาร ๓ ผูก ว่า คว้ย พระ จะมาคั้วย ค่าง หน้า
 สะมันตะภัทะถารชฎิเกธัณนาคทวงษ ๗ ผูก แก้ ความ แล ชัดก ในอนาคทวงษ
 อัมฤคคชารฎัาณะนาคทวงษ ๗ ผูก แก้ คัับท แล วิเคราะห ใน อนาคทวงษ
 พระบาฬี ชินาลังกา ๒ ผูก ว่า คว้ย คุณ พิเศศ ซึ่ง มี ใน พระ
 ชฎิเกธัชินาลังกา ๑๒ ผูก แก้ ความ ใน ชินาลังกา ให้รู้ ง่าย ออก
 สุจิตาลังกา ๔ ผูก ว่า คว้ย ธรรม เปน ทาง ปรนับัติ ชัน ตั
 เปตะโกปะเทศ ๘ ผูก ว่า คว้ย ประเทศ ที่ อยู่ ผู้ใด ถึง แก้ กำม แล้ว
 โชกาศ โลกย์ ๑ ผูก ว่า คว้ย ที่ ตั้ง โลกย์
 โลคะสันถน ๕ ผูก ว่า คว้ย ตั้ง โลกย์ เปน ที่ อยู่ สัตว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- สละทนต์ ๖ ผู้ก ว่าเรื่อง รว พระ สิบ เรื่อง
สละโหมะนิทาน ๑๐ ผู้ก ว่า ค้วย นิทาน เปน ที่ รวม กัน
โสภะพละมาลี ๕ ผู้ก ว่า ค้วย ขัษ ประนิบัติ ควร จะ จำ ไว้
จัตุรารักขา ๕ ผู้ก ว่า ค้วย ธรรม ลี ประการ เปน เครื่อง คัม ให้ คี
จามะเทวีวงษ ๔ ผู้ก ว่า ค้วย เรื่อง ทั้ง แด่ เมือง ะริกุน ไชย มา
มัจจุรศวาหินี ๘ ผู้ก ว่า ค้วย ประนิบัติ ษั โไฟเราะ
พระบาท พุทวงษ ๘ ผู้ก ว่า ค้วย พระ จ้าว ทุก พระ องค์
สละปฐมสังเขป ๒ ผู้ก ว่า ค้วย เจกัย ซึ่ง บัญ พระ บรมธาตุ
สละปฐมวิกรม ๕ ผู้ก ว่า ค้วย เจกัย ซึ่ง บัญ พระ บรมธาตุ
ภิมภานีพาน ๓ ผู้ก ว่า ค้วย พระ ภิมภาท่าน คับ สุธู
ปัญคัชฎก ๑๗ ผู้ก ว่า ค้วย พระ เสวย ษคิ แด่ ษคิ กาล
คณิธีปริศ ๒ ผู้ก ของ แด่ คำกรั พระ ประริศ คือ สวค มนท
อาคานภิกษะปริศ ๓ ผู้ก ว่า ค้วย พาน ยักษ ที่ สวค ไล้ ษี
ภูาสังฆปะภาสค ๒ ผู้ก แด่ ค้วย เครื่อง จะ นั้บ ทั้ง แด่ หนึ่ง ไป
สวะระนิทาน ๕ ผู้ก ว่า ค้วย สวค คับ สุธู ทั้ง ลัน
ชินะ มะทานิทาน ๑๔ ผู้ก ว่า ค้วย พระ เหมือน ปดม
สละทนต์ ๖ ผู้ก ว่า นิทาน พัน หนึ่ง เปน เรื่อง ขารัก พระ
พระบาท มะหวงษ ๑๔ ผู้ก ว่า ค้วย เรื่อง ลังกาทรีป
ปะทะปะปะโถระวงษปะภาสนาฎิ มะหวงษ ๒๐ ผู้ก แด่ มะท วงษ
พุทธคณ ธรรมคณ สังฆคณ ๖ ผู้ก แด่ คณ พระ รักน ไกรย
ปะสาทนิยะระถา ๑๖ ผู้ก ว่า ค้วย ของ สวาร จะ เปน ที่ เลือ มใส
โลกะธิปก ๑๑ ผู้ก ว่า ค้วย ทั้ง ฟ้า แด่ แผ่น ทิน ใหญ่ ใน โลกัย
จักรระวาฬที่ปนี ๑๐ ผู้ก ว่า ค้วย จักกรระวาฬ
สัพพานนิสง ๑๐ ผู้ก ว่า ค้วย อานิสงษ รักษา ศิล เปน คณ

ฎีกาพาทุง ๖ ผู้ ว่า ด้วย แก้ว พาทุง เค็รของ ฎายพร พระ
 พระบาทพิวงษ์ มาลีนี้ ๑๓ ผู้ เรื่อง รว เป็น ระเบียบ มาแต่ ต้น สาคณา
 ฎีกาวงษ์มาลีนี้ ๑๐ ผู้ เป็น หนังสือ แก้ววงษ์มาลีนี้
 โลกะสันถานปฎิบัติ ๑ ผู้ ว่า ด้วย ทั้ง โลกย์
 ฎีกามะจรุศวาหิณี ๓ ผู้ ว่า ด้วย ทาง ธรรม์ ปรมิบัติคี่พระ อริยะ
 มงคลที่ปี่นี้ บั้น คั้น ๑๔ ผู้ แก้ว ด้วย มงคล สิป สอง หน่วง
 มงคลที่ปี่นี้ บั้น ปลาย ๑๔ ผู้
 จุละณินมหากะณิน ๑๐ ผู้ แก้ว ด้วย ทอตะกะณิน นชัย ใหญ่
 จิตคินดี ๑๐ ผู้ แก้ว ด้วย ความ แล คับท้ออัน พัน ฝื่อ ต่าง ๆ
 ชินะภาละมาลีนี้ ๘ ผู้ ว่า ด้วย ปรมิบัติ พระ แก้ว อ่อน มา
 การสัพการ ๑๕ ผู้ ว่า ด้วย เค็รของทำ ที่ ควร แล ไม่ ควร ทั้ง ปวง
 อฎีกะธรรมาจก ๑๔ ผู้ แก้ว ด้วย ความ ฎา ใน อัมจักร์
 ฎีกาธรรมจก ๑๐ ผู้ แก้ว ความ อัมจักร์ ให้ คั้น
 ชินะวิทาร ๑ ผู้ ว่า ด้วย วิทาร แก้ว พระ แก้ว สรัง กอน
 คั้นฎีกาธรรมจก ๔ ผู้ แก้ว ความ พัน ฝื่อ ใน อัมจักร์ ให้ ฝอย
 มงคลสุภาที ๑๔ ผู้ ว่า ด้วย สูตร ต่าง มี มงคลศูกรเป็นคั้น
 สัตถาณิสังสาที ๑๐ ผู้ ว่า ด้วย ขานิสงษ ศัทธา เป็น คั้น
 ปฎีกาสังขยาที ๘ ผู้ ว่า ด้วย นิยบ พระ ไคร ปฎีก
 สัตตะวิยะสุทธิ ๘ ผู้ แก้ว ความ บริสุทธิ พระ อริยะ เจ้ท ฝอย
 มะทาพิพมันตาที ๘ ผู้ ว่า ด้วย มหา ทิพมนคัร เป็น คั้น
 ทุระนิทาน ๔ ผู้ ว่า ด้วย เรื่อง นิทาน ไกล ๆ
 พุทธสาทมั่งคตที ๑๒ ผู้ ว่า ด้วย มงคล พระ เป็น เต็ม
 ปฎีกาพุทธะยาณะระนาที ๘ ผู้ ว่า ด้วย คำ พยา กร พระ ห้า พระ ของคี่
 โพธิวงษคที ๕ ผู้ ว่า ด้วย โพธิสัคว วงษ์สืบ ๆ มา

ธรรมโมปราชะนะ บาฬี ๑ ผู้ ว่า คว้ย ความ ปรมิตต์ นกปราชู

ธรรมโมปราชะนะภู้า ๒ ผู้ ว่า คว้ย ความ ปรมิตต์ นกปราชู

มหาไชย ๒ ผู้ ว่า คว้ย เรื่อง สวด จำเริญ ไชย มงคลแกผู้ฟัง

มหาสาร ๒ ผู้ ว่า คว้ย ของ คี คชธรรม ทาง สวรรค์

เจตทำณ พาน คัน พาน ปลาย สวด มนต์ กนั โภย

สะไหมธรรมจัก ๒ ผู้ สวด มนตร์

จักุพานะวารพานยักซ์

นะลาคชาตุวงษ ๑๑ ผู้ ว่า คว้ย วงษ พระ นลาคชาตุแห่ง พระ จ้าว ฯ @

๑ พระ ะระมัญ ปัญจก ฯ

พระ บาฬี สังคินี ๑๒ ผู้ ว่า คว้ย เปน กศล แล อกศล แล อพาย กฤค

ชัญวลินีอัญจนะสังคินี ๒๐ ผู้

ประมัญปะกาสิณิมุตตักสังคินี ๘ ผู้ แก่ สังคินี ทั้ง ทมค

สินัญวะณะณอะนัญญัสสังคินี ๑๑ ผู้

คุษัญวะที่ปนีคันญัสสังคินี ๓ ผู้

ประมัญวะวิภูสิณีสังคินี ๑๑ ผู้

โยชณอัญญะบลินี ๑๓ ผู้

พระบาฬี วิงคปะระระณา ๑๘ ผู้ แก่ คว้ย ชนชทั้ง ห้า มี รูป ชนชเปน คัน

สะโมทะวินโตะนัญญะถะวิงค ๒๔ ผู้

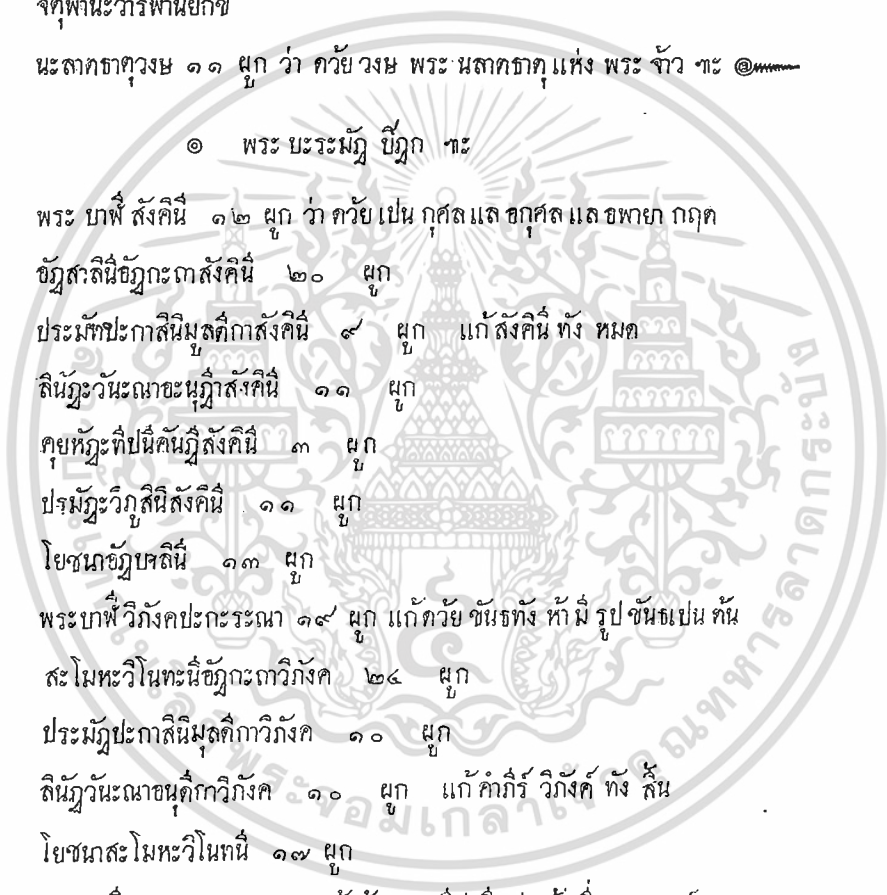
ประมัญปะกาสิณิมุตตักวิงค ๑๐ ผู้

สินัญวะณะณตักวิงค ๑๐ ผู้ แก่ คำกรั วิงค ทั้ง ลัน

โยชนสะโมทะวินโตะน ๑๗ ผู้

พระบาฬี ชาติกะถา ๔ ผู้ แก่ คว้ย ชาติมีปถวี เปน คัน ที่ สงเคราะห์

เขาแลมิได้ สงเคราะห์ เขา

ประมัญที่ปะนี อัญกะธา ๒ ฎก

ประมัญที่ปะนี มัญญัฎฐา ๒ ฎก

ลัญญัฎฐาปะนี อัญกะธา ๒ ฎก

ที่ปะนี ๒ ฎก แก้อัดถ์ แล คัทท์ ใน คัมภีร์ ๒ ฎก

โยชนา ๑ ฎก

ประมัญวิญญูสิณี ๑๓ ฎก

พระบาทพิภคคัลปะนุติ ๔ ฎก ว่าด้วย รูป กาย ใจ สัตว์ ใจ บุคคลปะ

แต่ ชั้นจ แล ธาตุ แล ขายัตนะ

ประมัญที่ปะนี อัญกะธา บุคคัลปะนุติ ๒ ฎก

ประมัญที่ปะนี มัญญัฎฐา บุคคัลปะนุติ ๒ ฎก

ลัญญัฎฐาปะนี อัญกะธา บุคคัลปะนุติ ๒ ฎก

โยชนา บุคคัลปะนุติ ๒ ฎก แก้อัดถ์ บุคคัลปะนุติ

พระบาทพิภคคัลปะนุติ ๑๗ ฎก แก้อัดถ์ คำ สักกะวาที แล ประ ทาที เปน คู้ กัณ

ประมัญที่ปะนี อัญกะธา กะถาวัตถุ ๖ ฎก

ประมัญที่ปะนี มุลลัคคากะถาวัตถุ ๒ ฎก

ลัญญัฎฐาปะนี อัญกะธา กะถาวัตถุ ๔ ฎก

โยชนา กะถาวัตถุ ๒ ฎก

คันถีกะถาวัตถุ ๓ ฎก แก้อัดถ์ กะถาวัตถุ ทั้งนั้น

พระบาทพิภคคัลปะนุติ ๒๗ ฎก ว่า ด้วย อัมม เปน บุญ

แล บาญ เปน คู้ กัณ

พระบาทพิภคคัลปะนุติ ๑๕ ฎก

ประมัญที่ปะนี อัญกะธา ยะมก ๒ ฎก

ประมัญที่ปะนี มัญญัฎฐา ยะมก ๒ ฎก

ลัญญัฎฐาปะนี อัญกะธา ยะมก ๓ ฎก แก้อัดถ์ ยะมก ทั้งสิ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โยชนาพระมก

พระบาทคีระประถนบั้นคัน ๑๖ ผูก ว่า ค้วย รรรม เปน บั้งใจเยเกกั้นแลกั้น

พระบาท คีระประถน บั้น ปรถาย ๑๕ ผูก

ทุดะประถน ๑๓ ผูก ว่า ค้วย ที่ สอง

ทุดะคีระประถน ๙ ผูก ว่า ค้วย ที่ สอง สาม

คีระทุดะประถน ๕ ผูก ว่า ค้วย ที่ สาม ที่ สอง

คีระคีระประถน ๗ ผูก ว่า ค้วย ที่ สาม ๆ

ทุดะทุดะประถน ๙ ผูก ว่า ค้วย ที่ สอง ๆ

ชนะโลมคีระประถน บั้น คัน เทชนา วะน โลม ประคีโลม

ชนะโลมคีระประถน บั้น ปรถาย ๑๖ ผูก

บั้งเยที่ประนี ๖ ผูก สำ แดง เหตุ ชัน เปน บั้งใจเย

ประมัญที่บั้งอัญคะถประถน ๗ ผูก

ประมัญที่บั้งมุล ฎ้าประถน ๑๔ ผูก

สินัญประกาสินันอ ฎ้าประถน ๔ ผูก

คันถึประถน ๓ ผูก

โยชนาประถน ๔ ผูก แก่ ประถน ทั้ง ลัน

สระประวิภาวินี ๔ ผูก ว่า ค้วย รบปรวม รรรม ไว้ เปน เหล่า ๆ กัน

สระประสังคะหะ ๒ ผูก แก่ เหมือน กัน

โมหะเมณะนัชฎิกะถาสระประวิภาวินี ๒๐ ผูก

พระบาท สังกะหะประกะระนะ ๒ ผูก แก่ ค้วย จิทร์ เจกสีก แด

รูป แล นิพพาน

ชะภิรรมมัญวิภาวินี ๙ ผูก แก่ ค้วย ชรรม ย้ง

ประมัญมันชะสากะชนะนัญสังคะหะ ๖ ผูก

โยชนาบาท สังกะหะ ๗ ผูก แก่ บท วิเคราะห์ บาท

โยชนาฎีสังคะหะ บั้น คัน ๑๖ ผูก
 โยชนาฎีสังคะหะ บั้น สอง ๑๕ ผูก
 โยชนาฎีสังคะหะ บั้น สาม ๑๒ ผูก
 โยชนาฎีสังคะหะ บั้น สี่ ๙ ผูก แก่ศับท ใน โยชนา
 คันถัทธิธรรมสังคะหะ ๘ ผูก
 ฎีสังคะหะสงฆ์ ๒ ผูก แก่คำภีร์ สังคะหะ ทั้ง นั้น
 ฎีธรรม ๑๐ ผูก
 นิลยธรรมอาที ๗ ผูก แก่นิไสย ใน บทนั้น กวาง
 สัตะปะระนาภิธรรม ๗ ผูก แก่นิ คำภีร์ พระ ธิธรรม
 พระ บาฬี ธิธรรมวาท ๕ ผูก
 สนิฎฐูปกาสินคัถาธิธรรมวาทบั้นคัน ๑๖ ผูก
 สนิฎฐูปกาสินฎีธิธรรมวาทบั้นปลาย ๑๔ ผูก
 พระ บาฬี สัจสังฆ์ ๑ ผูก แก่บทต่อ ๆ กัน ไป
 สัจสังฆ์ปะนะนาชฎีกะ ๔ ผูก
 สัจสังฆ์ปะวิภาวินฎี ๔ ผูก แก่นิ สัจ คือ ความ จริง แห่ง พระชเวริย
 โยชนาสังสังฆ์ ๑ ผูก
 มะนีสาระมัญญุสาระนะฎีบั้นคัน ๙ ผูก
 มะนีสาระมัญญุสาระนะฎี บั้น ปลาย ๑๒ ผูก
 มะนีปะที่ปะ บั้น คัน ๑๐ ผูก สำแดง ทวย ประทีป
 มะนีปะที่ปะ บั้น ปลาย ๑๓ ผูก
 ประทีปะคิสังคะหะ ๗ ผูก ว่าด้วย ประทีสังขร ซึ่ง ที่อื่น เป็น ที่อยู่
 สธรรมสังคะหะอาที ๘ ผูก
 พระเชมบาฬี ๑ ผูก
 พระเชมฎี ๒ ผูก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ประมุขวิไลโย ๑๓ ผูก ว่า คว้ย พิกภษา ประมคถ์
สภาวะคันทา ๑๐ ผูก สำแดง ขรรด มี ใน คัมภีร์
ฉายาปะกระนาทึ ๒๔ ผูก สำแดง คว้ยเงา แห่ง คน
หัญหาระ บัณ คัน ๑๕ ผูก สำแดง บท กะภา เปน สาร
หัญหาระ บัณ ปถาย ๑๕ ผูก
เนทิวิหาระภาวะนาทึ ๒๒ ผูก สำแดง ภาวะนา เปน เครื่อง คำเนือร
ธรรมสมุหะธาที่ ๔ ผูก ว่า คว้ย ประชุมธรรม
กุมสังคะหะ ๓ ผูก ว่า คว้ย สงคะระ ซึ่ง ที่
ประมุขสาร ๒ ผูก
สิ้น พระ ประมุขปู้ฏก แก่ เท้า นี้ แล ๖๖
พระ สัตถา วิเสศ
กระจายสุทร ๑ ผูก แก่ คว้ย สุทร แก่ สนธิ จน ถึง การก
กระจายหะวัก ๑๒ ผูก แก่ คว้ย พฤตมิ ตาม ลักขั บั สุทร ไป
กระจายนาฏ บัณ คัน ๑๓ ผูก แก่ เหมือน กัน
กระจายนาฏ บัณ บถาย ๑๖ ผูก
สุทรนิเทศ ๑๗ ผูก แก่ คัก บถ สำแดง บท มุล
นึไสยกระจายนาฏ ๑๔ ผูก แก่ เปน ความ ให้เห็นชัด ใน มุล
คะติปะการะนะ ๑ ผูก แก่ ทาง ปโยค ต่าง ๆ
โยชณมุลกระจาย ๒๐ ผูก แก่ มุล ชัก บถเคา ตาม ที่
หัญวิคะหะมุล ๑๐ ผูก แก่ วิเคราะ มุล
มคขมัตมลทลกระจาย ๑๔ ผูก
มคขมัตที่ปะนี้ฎีกากระจาย ๑๕ ผูก
นยะคสัมปยง ๑๕ ผูก
กระจายวันะนา บัณ คัน แก่ คว้ย คำ และ บท วิเคราะ ต่าง ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กะชายวันนะมา บั้น ปรถาย

บาฬีรูปสลัทธิฐานรูปสลัทธิ ๑๖ ผูก แก้ว ค้วย ตั้ง ทัว มุล

บาฬีสิริจักรงคธารินี ๒ ผูก

สิริจักรงคธารินีฐานอภิทาน ๑๕ ผูก

ภอนไทยาทิ ๔ ผูก แก้ว ค้วย ปัญญาพระ ขริย

พาดะวาทารฐานพาดะวาทาร ๑๐ ผูก

พระ บาฬี เนติประกระระนะ ๗ ผูก

ชัยกระณเนติประกระระนะ ๑๓ ผูก

ฐานเนติประกระระนะ ๗ ผูก

พระ บาฬี สัทะบรวิฆนลินี ๑ ผูก แก้ว ค้วย นัย มี ชื่อ ต่าง ๆ

แล ที่ อักษร บังเกิด ตาม ตาม แล กรณ

ฐานสัทะบรวิฆนลินี ๔ ผูก

วิเชียรสารบาฬี ๑ ผูก แก้ว ค้วย ความในอักษรที่ย่อ ๆ ให้ กวาง

วิเชียรสารฐาน ๓ ผูก แก้ว ค้วย ความในอักษรที่ย่อ ๆ ให้ กวาง

สัทะเมทจินตา ๑ ผูก

บูรณะฐานสัทะเมทจินตา ๗ ผูก แก้ว ปรโยค

นระฐานสัทะเมทจินตา ๓ ผูก ฐาน สำหรับ แก้ว

พระบาฬีการิกา ๑ ผูก

ฐาน การิกา แก้ว บทมถัดถาว

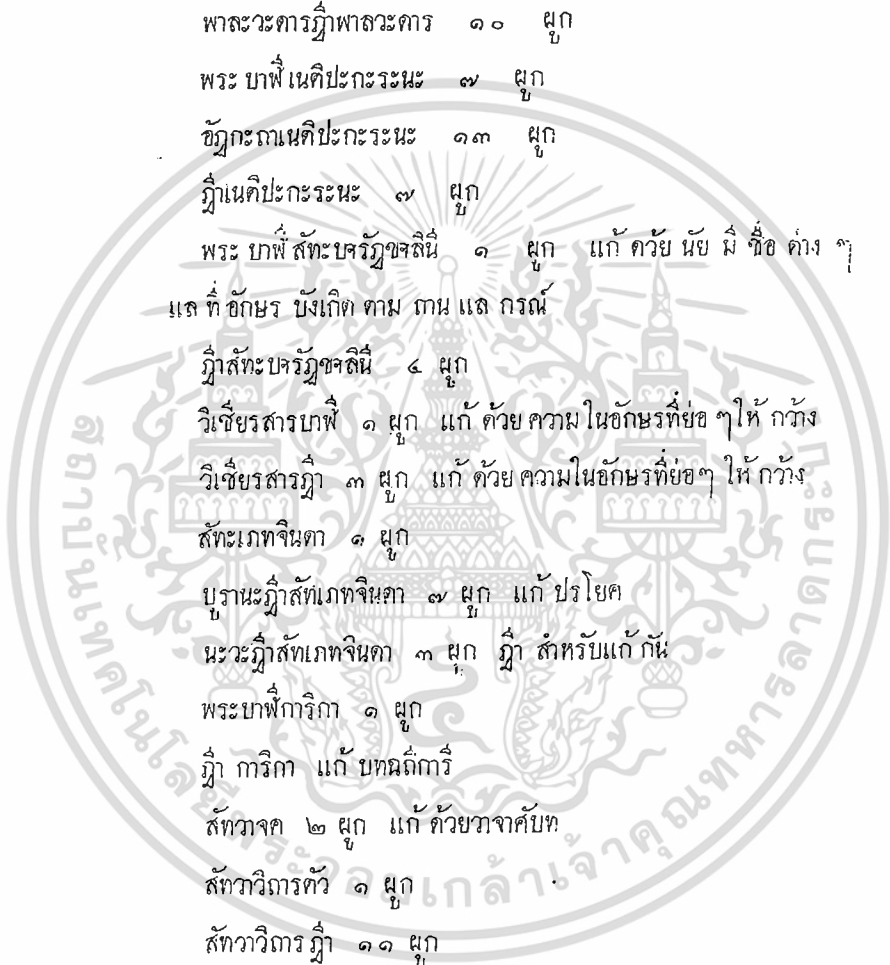
สัททวาจ ๒ ผูก แก้ว ค้วย ทาจาศับท

สัททวาริตัว ๑ ผูก

สัททวาริตัว ๑๑ ผูก

โยชนาสัทเมท ๔ ผูก แก้ว ค้วย ชักทางชุกทาท

ฐานคันทวาริตัว ๔ ผูก แก้ว ค้วย มุลคัจ เป็น เครื่อง ประดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- สนธิวิโสทนี ๓ ผูก แก้มูลกระจายค่อๆกันมา
มหาสัทนะนิค ๑๓ ผูก แก้ว้วย ศัพท์และบทต่างๆ
จุลสัทนะนิค ๑๒ ผูก แก้วเหมือนนกัน
พาลยโพธิ บาฬี ๑ ผูก แก้วมูลแต่นาม ถึง กฤติ
พาลยโพธิ ฎีกา ๑ ผูก แก้วมูลแต่นาม ถึง กฤติ
วิพัตติกระถา บาฬี ๑ ผูก แก้ววิพัตติ ทั้ง เจ็ด
วิพัตติกระถา ฎีกา ๑ ผูก แก้ววิพัตติ ทั้ง เจ็ด
คันถภร บาฬี ๑ ผูก แก้ว้วย นิบาตร์
คันถภร ฎีกา ๑ ผูก แก้ว้วย นิบาตร์
นิบาตร์บทวิพัตติ ๑ ผูก แก้ว้วย บท นิบาตร์
นิบาตร์ที่ปนี ๑ ผูก สำแดง บท นิบาตร์เหมือนกัน
บทโสทก ๒ ผูก ว่า ้วย ทาง ประโยค ไล่ คำกริ์ ต่าง ๆ
โมคคานะวุกะกระจายเกท ๕ ผูก แก้ว้วย คน ฉันท
ฎีกาเมทานิรุต ๔ ผูก แก้ว ใน นิรุต บท คับ
สัทพินทุ สังเขป ๖ ผูก แก้ว้วยบท นาม ถึง สมาส
สัทพินทุ วิถาร ๗ ผูก แก้ว้วยบท นาม ถึง สมาส
พระบาฬี สัทวุก แก้ว ใน แห่ง ศัพท์ ทั้งหลาย
ฎีกาสัทวุก ๑๖ ผูก แก้ว้วยบท ทั้ง นั้น
สุโพทลึงกวิถาร ๗ ผูก ว่า ้วย เครื่อง ประดับ คือ อักขระ แด เพ็ยนฉณ
สุโพทลึงกยอ ๖ ผูก
ฎีกาสัทฉณ เป่น ฮาติ ๔ ผูก แก้ว้วยสัทฉณ ใน สนธิ
พระบาฬี พิทักษ์ ๑๐ ผูก แก้ว้วยวิถิด ต่าง ๆ
พิทักษ์ สังฆกริต ๔ ผูก แก้ว้วยคำ สังฆกริต
คันถีมูลกระจายเนติ ๔ ผูก แก้ว้วยคำ ใน คำกริ์ มูล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วุด บ่าพี วุด ฉัณวุดิ วุด วุดิภาค วุดิ กะวี วุดิ ฐิ
วุดิ โยชเน ๑๐ ผูก แก้ว คว้ย ฉัณท์ ต่าง ๆ กำหนด คว้ย คุ
แล ลทุ เปน มา แก้ว กอ้น

อุปะเทศพิทักษ์ ๔ ผูก

อุจันทีปนีฐิ อุจาววธิ

ฐิณะโม ๑ ผูก

พระคณัถัสมาคคาคิ ๑๐ ผูก แก้ว ความ แล ประโยค ที่ สิ้น ยาว

พระธาตุ ชักชระ แก้ว คว้ย ธาคู แล ชักชระ

ฐิ บ่าพี มุขทนต์สาร

ธาะณุก แก้ว คว้ย ธาคู แล วิภัก

CAPUT TRIGESIMUM.

SYSTEMA BUDDHICUM SECUNDUM

SIAMENSES.

Ad intelligentiam librorum Siamensium, magni refert notitia religionis eorum : idèoque utile duxi hic ponere analysim unius libri ไทรวีถุม (tria loca) qui totum systema Buddhicum complectitur . Hic liber jussu regis Juthiæ compositus fuit anno phra: Khòdóm 2345 à præclaris doctoribus qui postea illum cum maximà curà emendaverunt , et ad normam bibliorum sacrorum redegerunt . Undè analysis hujus libri (quidquid dicant aliqui) erit genuina et clara expositio systematis Buddhici , apud Siamenses .

Gradus sanctificationis .

- ๑ โสภก มัถก
- ๒ โสภก ผล
- ๓ สักกิทา มัถก
- ๔ สักกิทา ผล
- ๕ ขนคทา มัถก
- ๖ ขนคทา ผล
- ๗ ขรหัตถก มัถก
- ๘ ขรหัตถก ผล
- ๙ นิพพานธรรม extinctio.

Hi novem gradus sanctitatis collectivè dicuntur โสภกกุทรธรรม media transfretandi mundum :

พระบริยัคคิธรรม est collectio bibliorum sacrorum, quæ etiam vocantur พระไตรปิฎก tria vehicula et dividuntur in tres partes scilicet

พระ วิไนย พระ สุตกร พระ บระมัทถ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขริยสงฆ์ sunt talapuini , discipuli Buddhæ . Dividuntur in octo ordines et pollent
ศีล คุณ สมาริ คุณ ปัญญา คุณ pietate, constantiã, sapientiã .

พระวิคะนไกร tres gemmæ , scilicet Buddha , biblia sacra et talapuini . Tres sunt
modi adorandi พระวิคะนไกร

กายปนาม วจีปนาม มโนปนาม
adoratio corpore adoratio ore adoratio mente .

Etiam pessimus peccator salutem adipisci potest , adorando พระวิคะนไกร excepto illo
qui noxius est quinque criminum sequentium ฆาตกรรม matricidium ปิตุฆาตกรรม parricidium
ฆรทักฆาตกรรม cædès sanctificati โลหิตกิบาท elicere guttam unam sanguinis e corpore Buddhæ
สังฆเภท dispersio violenta talapuinorum . Hæc quinque crimina dicuntur ฆนัณทริยกรรม

De พุทธคุณ excellentiã Buddhæ .

Si quis homo haberet mille capita , centum ora in singulo capite , centum linguas in
singulo ore, ac proindè haberet decem milliones linguarum, etsi viveret a formatione usque
ad destructionem mundi , adhuc insufficiens esset ad celebrandam excellentiam Buddhæ .
Illa excellentia consistit præsertim in

มหา กรรณา ญาณ พระ สัพัญญาน
infinita misericordia omni scientia .

Excellentia Buddhæ aliquantulum apparet ex nominibus ipsi attributis . Vocatur

I. ขวัญ id est remotus à peccatoribus, proximus justorum . Remotus ab inimicis ,
id est concupiscentiis , purus et castus .

II : สัมมา สำพุไซ id est sciens ex semetipso leges naturæ et cognoscens omnes crea-
turas certè , verè , clarè et distinctè .

III : วิชจจณ สัมปะโน id est præditus octo วิชช artibus et quindecim จรณ

IV . สุกโต gradiens cum majestate , incedens ad sanctificationem , non retrogre-
diens ad concupiscentias .

V . โลกวิทู sciens mundum cum universis partibus , sciens สังฆารโลกย์
merita et demerita , สัตวโลกย์ omnia animalia , โลกาสโลกย์ terra et cælum .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

VI. ชนุกโร excellentissimus, non habet similem, omnes creaturæ ipsi sunt subjectæ .

VII. บุรีสะทั้นะสารที crucians vel temperans potentes qui conversione indigent sive inter angelos sive inter homines et gigantes .

VIII. สัตถมา magister angelorum et hominum, doctor animalium, docens iter cœlorum.

IX. พุทโธ sciens จกฺวาริยสัจฺจ et adducens creaturas ad illam scientiam; præditus sanctitate quæ est fons meritorum, præditus omni scientiâ, exterminans concupiscentias, immunis a concupiscentiis, Vigil .

X. ภาวะวา gloriosus, majestate plenus, dignus cui offerantur จักปู้จาย quatuor elemosynæ talapuini necessariæ, præditus meritis immensis ab ævo cumulatis, habens corpus et animum orationi intentum, qui pervenit ad exitum sæculi id est ad นีพพาน extinctionem .

จิตร ๑ เจกสิค ๕๒ รูป ๒๘ animus, facultates animi, formæ corporis .

สามัญสัคคว omnes qui nondum desideraverunt Niphan, seu annihilationem .

โพธิสัคคว qui patientiam operatur cum desiderio annihilationis .

De ธรรมคุณ excellentiâ religionis .

Sub uno respectu religio dividitur in tres ปุ๊ก libros (tria vehicula, tria biblia sacra) sub altero respectu dividitur in novem ชงคิ personas quæ si collectivè sumantur, dicuntur โลกุทธธรรม (vide suprâ paginam 205 .) insuper dividitur in octoginta quatuor millia พระธรรมชั้นท capita religiosa .

De สังฆคุณ excellentiâ talapuinorum .

พระขริยสงฆุ sancti et veri talapuini dividuntur in octo classes secundum octo gradus sanctitatis . 1. classis โสภ มัคค บุคค 2. classis โสภ ผล บุคค etc. vide gradus sanctitatis pag. 205 .

Talapuini digni sunt qui recipiant oblationes fidelium . Qui salutatur illos aut illis offert munera, habet merita inestimabilia .

De โลกสโลกย spatio mundi .

Unusquisque mundus จักรวาล์ habet unum solem et unam lunam circumgýrantes regem montium เมรุราช situm in medio mundi . Per โลกสโลกย intelligitur totum spatium ad quod radii solis et lunæ pervenire possunt , simul et firmamentum cælorum .

โลกสโลกย dividitur in octo loca ; scilicet :

- I โลกสวินาศโลกย terra destructibilis per ignem aquam et ventum .
- II. โลกสันฐานโลกย terra restabilita in pristinum statum .
- III. นีรียโลกย inferni parvi et magni .
- IV. เปตโลกย regio monstrorum et gigantum .
- V. ทิรณานโลกย regio animalium irrationalium .
- VI. มนุษโลกย regio hominum .
- VII. เทวโลกย sex ordines cælorum .
- VIII. พรหมโลกย cæli superiores qui dividuntur in duo รูปภพ regio angelorum corporeorum et อรูปภพ regio angelorum incorporeorum . Terra sustentatur super aquas , aquæ super aereni . Ex quolibet puncto horizontis dispositi sunt decem milliones millionum จักรวาล์ mundorum , vel potius mundi sicut infiniti . Undè Buhdha (ut habetur in libro พุทรวงษ) concionans ait : quatuor res esse infinitas . 1 . animalia 2 . aereni 3 . mundos vel orbes 4 . พระพุทธรูป scientiam Buddhæ .

De destructione mundorum per ignem .

Mundi destruuntur per partes , sicut et restabliuntur per partes ; et quâlibet vice destruuntur (sed vicissim et gradatim) decem milliones millionum mundorum , scilicet secundum idem punctum horizontis . destructio mundorum nunc fit per ignem , nunc per aquam , et etiã per ventum , ita ut illa destructio sit successiva et continua .

Ætas cujuslibet mundi pervenit ad sexaginta quatuor ชั้นครกัลป์ æva intermedia ; sed quid sit unum ชั้นครกัลป์ ævum ? minima ætas hominum est decem annorum ; crescentibus

meritis , paulatim crescit ætas usquedum ætas humana perveniat ad ชลงไชย (unitas cum 468 zero) postea decrescit ætas humana ad decem annos . Spatium illud incredibile temporis vocatur unum ævum intermedium ชันครกัถย

Omnes Buddhæ qui successivè usque nunc apparuerunt (et sunt magis numerosi quam arena maris) sicut et omnes qui deinceps apparebunt ad infinitum , omnes nati sunt in hoc nostro จักระวาท์ orbe ; ideo que noster orbis nomen adeptus est มงคล จักระวาท์ orbis gloriosus .

Decem millia orbium in circuitu orbis nostri nomen habent ขจติเขต quia commoventur in conceptione et nativitate Buddhæ . Decem milliones millionum orbium in circuitu orbis nostri dicuntur ขณเขต quia majestas et sanctitas Buddhæ usquè huc diffunduntur . Infiniti autem orbis vocantur วิไลเขต quia omni scientia Buddhæ perlustrat infinitos orbis nullo excepto . Hi tres modi เขต terminorum collectivè appellantur พทขเขต termini Buddhæ .

Appropinquante tempore quo orbis destructur , apparet magna nubes illusoria cui succedit siccitas decem millia annorum ; quidam angeli prævidentes ruinam orbis quolibet centesimo anno descendunt super terram ab prædicandum orbis subversionem hominibus et animalibus qui conversi a peccatis suis et fame consumpti transmigrant ad cælos superiores พรหมโลกข Damnati et impii transmigrant ad inferos aliorum orbium qui nondum destruentur . Tunc surgit sol duplex vicissim adurens orbem ita ut non sit nox , sed continuus dies absque nubibus ; omnes rivi et omnes fluvii siccantur , exceptis quinque magnis fluminibus . Deindè surgit tertius sol , siccantur magna flumina . Orto quarto sole siccantur septem magni lacus . Adveniente quinto sole , mare (cujus altitudo est 80000 โยชน leuca constans octo millibus sexpedis) paulatim siccatur . Quando verò surrexit sol sextus orbis undique fumum emittit per decem et centum millia annos , et orto septimo sole orbis inflammatur et comburitur . Notandum quod non solum unus consumitur orbis , sed eodem tempore decem milliones millionum orbium comburuntur per soles septuaginta milliones millionum . Orbium exustio adhuc augetur per adipem piscium ingentium septem generis , quorumdam quidam habent octingintas โยชน leucas longitudinis , alii nongintas , alii mille . Adèo in-

tensivus est ignis ut consumat sex cœlos inferiores et tres ordines cœlorum superiorum
 พรหมโลกย nihil , neque etiam cinis remanet ex hoc incendio cui succedunt densissimæ
 tenebræ per innumera æva ขลังไชย กัลป์

De reconstitutione orbium seu mundorum.

Quandò instat tempus reconstitutionis orbium apparet nubes ingens quæ stillat imbres
 tenues in toto spatio orbium consumptorum ; guttæ pluvix paulatim majores fiunt ità ut
 evadant in cataractas immensas . Est unus ventus specialis qui continet illas aquas sicut in
 vase , ne diffundantur , usquedùm aquæ attingant cœlos superiores intactos พรหมโลกย
 et tunc cessant pluvix . Per virtutem meritorum præteritorum , ventus vehemens flat
 super aquas quæ crassiores fiunt ; quando aqua crassa facta est ut lutum figuli , ventus ille
 redigit eam in massas quæ locum cœlorum occupant, efformantur in novos cœlos per ordi-
 nes . Cùm verò aquæ imminutæ sunt usque ad locum terræ , efformatur superficies orbis ;
 sed antè omnia conditur tronus Buddhæ sub umbrâ ingentis populi indici พระมหาโพธิ
 propè hunc tronum nascitur nymphæa quæ si non habeat flores , signum est quòd non erit
 Buddha ; si habeat unum florem , signum est quòd unus tantùm nascetur Buddha ; quot
 erunt flores, tot erunt Buddhæ .

Deindè plurimi ex angelis superioribus มหาพรหม extincto mèrito suo nati sunt
 super terram in ætate et staturâ perfectâ et sicut angeli , absque sexibus , fulgidi,
 gloriosi, ornamentis et vestibus pretiosis induti , animo forti et virtute præditi , valentes
 ferri per aera ad suum libitum , lætitiâ ปิณฑิ pro cibo utentes ; sicque longo tempore
 beatam vitam duxerunt .

Postea fuit unus inter illos qui gulâ impulsus voluit gustare saporem terræ ; sapor
 terræ statim diffusus est in toto corpore . Alii videntes illum imitati sunt et concupiscentia
 protinus invasit illos , splendorem gloriam et virtutem pristinam amiserunt et in tenebris
 fuerunt , donec tandem ortus est sol 50 โยชน leucas diametri habens , qui
 illuminavit illos .

Quando sol occubuit , apparuit orbis lunæ 49 โยชน diametri habens; postea appa-
ruerunt constellationes omnes simul . Deinde formata sunt พระเมรุ rex montium ,
เขาจักรวาล Montes in circuitu orbis (mænia orbis) cæteri que montes , mare , lacus ,
et flumina , arbores et plantæ .

Sapor terræ paulatim evanuit , èo quod primi incolæ terræ contemnebant se invicem .
Tunc orti sunt quasi fungi ง้วน คิน pulchri odoriferi et sapidi quos comederunt homines ,
usquedùm propter eorum superbiam paulatim defecerunt . Deinde creverunt plantæ rep-
tabundæ เคว๊อ คิน pulchræ et sapidæ quæ fuerunt cibus hominum donec per superbiam
eorum penitùs evanuerunt . Postea natum est frumentum album ไข่ สาลี spicis magnis,
granis albis et sine cortice , quod metebant hodiè et cras rursus creverat ad maturitatem
et sic continuo . Frumentum illud præditum erat quolibet sapore ad arbitrium comedentis .
Nihilominùs frumentum สาลี habebat fæcem ; undè natæ sunt viæ excretoriæ et sexus ,
postea connubia et partus . Propter pigritiam hominum , frumentum สาลี mutatum est
in orizam hodiernam ; necesse fuit arare et colere agros . Illo tempore nati sunt fures ,
detractioes , mendacia rixæ et pugnæ . Majores , consilio inito , constituerunt sibi re-
gem , solventes ei decimas frugum .

Quidam viri dolentes super peccata hominum , secesserunt in sylvas et deserta , va-
gantes et mendicantes aut in cellulis inter sylvas habitantes ; undè origo brachmanarum.

Spatium temporis à constitutione orbium usque ad ejus conflagrationem vocatur
สังวัฏสงไชย . Post conflagrationem spatium temporis per quod tenebræ densissimæ locum
orbium occupant donec appareat nubes ingens dicitur สังวัฏฐายี อสงไชย . Ab apparitione
nubis usque ad apparitionem solis , vocatur วิวัฏสงไชย . Ab apparitione solis usque ad
apparitionem nubis illusoriæ præuulsiantis finem mundi nominatur วิวัฏฐายีอสงไชย unum-
quodque ex prædictis quatuor อสงไชย comprehendit 64 วนครกัลป์ . (vide circa วนครกัลป์
pag 209) ista quatuor อสงไชย collectivè sumpta nomeu habent magnum ævum มหากัลป์ .

. Ævum กัลป์ in quo apparebit unus tantum Buddha dicitur สารกัลป์ ; in quo florebunt duo Buddha มัณฑกัลป์ ; in quo tres วรกัลป์ : in quo quatuor สวามัณฑกัลป์ ; et ævum in quo florebunt quinque Buddha (sicut nostrum) dicitur ภัทกัลป์ ævum beatum .

De destructione orbium per aquam .

Destructio orbium per aquam a destructione per ignem in eo tantum differt quod post longam siccitatem apparet nubes ingens quæ stillat aquam corrosivam น้ำกรด . Hæc pluvia continuo cadit et increscit donec repleat decem milliones millionum orbium et attingat quartum gradum cælorum พรหมโลก . Nulla substantia resistere potest vi corrosivæ hujus aquæ ; statim ac omnia sunt diluta , aquæ corrosivæ evanescent cum elementis dilutis , aer et tenebre densissimæ occupant locum earum . Orbis autem reconstruuntur prout dictum est post conflagrationem .

De destructione orbium per ventum .

Quando orbis destruendi sunt per ventum , post perlongam siccitatem surgit ventus primo lenis , deinde paulatim vehemens , dein vehementissimus ita ut etiam colles et montes elevet , invicem collidat et in pulverem impalpabilem redigat . Denique ventus ipsos orbis elevat concutit et unum contra alterum alidit donec in pulverem redigantur ; similiter novem ordines inferiores cælorum collidit et destruit ita ut nihil omnino remaneat neque etiam pulvis . Tunc ventus sedatur et quiescit . Cætera fiunt ut diximus post conflagrationem .

Quæritur quænam est causa destructionis aut reconstitutionis orbium ? respondetur demeritum generale omnium animalium esse veram causam destructionis orbium , sicut meritum generale omnium vera est causa reconstitutionis eorum .

ภคิ concupiscentia carnis est causa morborum et conflagrationis orbium โทษ ira est causa bellorum et destructionis orbium per aquam โมหิ cæcitas mentis est causa famis et destructionis orbium per ventum . Destructio orbium fit per ignem septies et octavâ vice per

aquam , et sic septem vicibus . Post 63 มหากาลป์ id est qualibet sexagesimâ quartâ vice , per ventum destruuntur orbis .

Ætas hominum crescit propter meritum et decrescit propter demeritum , et ordinariè crescit aut decrescit uno anno per centum annos . ทุกจริต sunt mali mores , สุจริต autem sunt boni mores .

Religio Buddhæ actualis permanere debet ad quinque millia annorum .

Quando homines fiunt perversi , pervertuntur etiam angeli de proximo in proximum usque ad ordines cœlorum superiorum ; indè effluunt omnes calamitates .

In corpore hominis sunt 80 species vermium . Alimenta sumpta in quinque partes abeunt; ignis stomachi เพลิง ชาติ absorbet unam , secunda in urinam exadit , tertia in excrementa , quarta alit vermes , quinta sustentat carnem et sanguinem .

De จักรวาล์ orbe .

Unus orbis habet regem montium เมรุราช in medio ; เขา สักขีปริกษิต์ septem ordines montium circumdantes พระเมรุ habet quatuor ทวีปใหญ่ insulas magnas ad quatuor ventos mundi ; habet duo millia ทวีป น้อย insulas parvas circumdantes insulas magnas ; habet montes circumdantes orbem (inænia orbis) ; et circuitus hujus orbis vocatur โลกชาติ unum elementum universi mundi .

Unus orbis habet กวาทิงษ พิกพ regiones cœlorum , อสูร พิกพ regionem gigantum ; habet solem et lunam , octo inferos ingentes circumdatos suis inferis minoribus , et exteriùs inferum aquæ corrosivæ quod vocatur โลกนค นรก Orbis habet 370350 โยชน์ leucas in circuitu ; (notandum est quod โยชน์ leucæ de quibus agitur hîc quadruplices sunt si comparentur leucis hodiernis ; una โยชน์ leuca hodierna constat octo millibus sexpedis) terra autem (seu orbis) 240000 leucas crassitudinis , aqua sustinens terram 480000 leucas crassitudinis et ventus suppositus aquæ 960000 leucas crassitudinis habet . Sub vento nihil est nisi aer simplex et infinitus .

Mons พระเมรุ dimidiâ parte immergitur in mari magno nomine ลีทันทร ad altitudinem 84000 โยชน์ et similiter suprâ mare assurgit ad 84000 โยชน์ et habet 252000 โยชน์ in circuitu .

Mons ยุกุณธร habet formam mœnium et assurgit suprâ mare ad 42000 โยชน์ Hic est primus ordo montium circumdantium phra: Měrũ , ad distantiam 84000 โยชน์

Mons อีสินธร 20000 โยชน์ altitudinis suprâ mare circumdat montem ยุกุณธร ad distantiam 42000 โยชน์

Mons. กรวิก 10400 โยชน์ altitudinis suprâ mare , circumdat montem อีสินธร ad distantiam 2400 โยชน์

Mons สุกัสน 5250 โยชน์ altitudinis , circumdat montem กรวิก ad distantiam 10500 โยชน์

Mons เนมินธร 2625 โยชน์ altitudinis , circumdat montem สุกัสน ad distantiam 4250 โยชน์

Mons วินตก 4342 โยชน์ altitudinis , circumdat montem เนมินธร ad distantiam 2625 โยชน์

Mons อดักศ 656 โยชน์ altitudinis , circumdat montem วินตก ad distantiam 1432 โยชน์ $\frac{1}{2}$

Hi septem ordines montium sunt sedes ขกษา กุหมกษท สุบรรณ

Mare magnum ลีทันทร quod occupat intervalla septem ordinum montium tantum habet altitudinis quantum excelsi sunt montes ; undè altitudo maris gradatim minuitur usque ad loca ubi sitæ sunt insulæ ; illic circiter centum sexpedas altitudinis habet . Ab insulis autem progrediendo ad montes qui sunt mœnia orbis, mare gradatim crescit altitudine, ità ut ad pedes montium qui formant circuitum orbis, attingat 82000 โยชน์ altitudinis .

Montes qui sunt mænia orbis juncti sunt cum fundamentis สีสลา ปรดพี

A septimo ordine montium circum phra: Mërrü, usque ad ชมพูทวีป (terram in quâ sumus) est spatium maris 66503 โยชน์ longitudinis. ชมพูทวีป terra nostra sita est ad austrum phra: Mërrü; อมรโคยานะ ทวีป ad occidentem phra: Mërrü; อุดรกอโร ทวีป ad septentrionem phra: Mërrü; ปุพพิเททส์ ad orientem .

Ventus vehemens flans ex mænibus orbis dat locum æstibus maris ; flante vento , æstus maris crescit , sedato vento , decrescit æstus .

Mare occupans intervalla septem montium circumdantium phra: Mërrü adeò tenuis et levis est ut etiã lanugo pavonis labatur ad vadum ; nec agitur vento et procellis , sed semper planissimum est .

In mari magno præter parvos pisces , sunt septem species piscium iugentium ๑ ปลา คิมิ habens ๒๐๐ โยชน์ longitudinis ๒ ปลา คิมิงคด ๓๐๐ โยชน์ ๓ ปลา คิมิรึงคด ๕๐๐ โยชน์ ๔ ปลา ขานนท ปลา คิมินทร ปลา ษัชนทาว ปลา มหา คิมิ hæ quatuor species 1000 โยชน์ habent longitudinis .

สีลาปรดพี petra ingens fundamentum terræ nullas habet fissuras , ideò sustentatur super aquas in modum ollæ , quia est unum quid et idem cum montibus in circuitu orbis , qui sunt quasi margines ollæ .

Radices phra: Mërrü stabilitæ sunt super alium montem nomine คิริกุกุ qui habet formam tridentis aut fulcri tripedis . Inter tres pedes montis คิริกุกุ est spatium 4000 leucarum ; ibi est sedes gigantum et vocatur อสูรภิกษุ regio gigantum .

De ทวีป insulis .

Pars maris quæ respicit latus orientale montis Mërrü nomen habet ชีรสาคิร mare lacteum , quia colorem album accipit ab hoc latere qui est ex argento . Pars maris quæ respicit latus australe montis Mërrü dicitur นีลสาคิร mare viride , quia colorem viridem accipit ab illo latere quod est ex gemmâ viridi . Quæ respicit latus occidentale phra: Mërrü

nomen habet ผลึกสีขาว mare cristallinum ex splendore cristalli quo constat illud latus .
Pars autem quæ respicit latus septentrionale phra: Mērū vocatur ปีกสีขาว mare aureum
ob colorem procedentem ex latere septentrionali quod est formatum ex auro .

ชมพูทวีป (nostra terra) sita est in medio maris viridis นีลสีขาว ad austrum montis
Mērū ; quingentæ ทวีปน้อย insulæ parvæ circumdant illam .

อมรโคยานะทวีป sita est in medio maris cristallini , circumdata 500 insulis minoribus .

ชุกรวโรทวีป sita est in medio maris aurei et similiter circumdatur 500 insulis .

บุพพวิเทห์ทวีป sita est in medio maris lactei , circumdata etiam 500 insulis .

De ชมพูทวีป insulā jambosiarum .

ชมพูทวีป nomen accipit a procerā arbore jambosia 100 โยชน์ altitudinis fructibus suavi-
bus qui si decidunt mox fiunt aurum . Hæc arbor prodigiosa perdurabit usque ad destructio-
nem orbis . ชมพูทวีป formam habet plaustrī , 1000 โยชน์ in circuitu . Tria millia โยชน์
habitatur ab hominibus ; sylvæ ทิมพานต์ occupant tria millia et mare occupat quatuor millia
โยชน์ insulæ nostræ .

De montibus ทิมพานต์

Cacumen altissimi montis ทิมพานต์ attingit circiter 500 โยชน์ altitudinis . Sunt 84000
montes quorum celeberrimi sunt : สฤษดิ์สูทภู จิตภูฏ กาลภูฏ จันฆมาทภูฏ ไกวตาสภูฏ . ทิมพานต์
significat regio nivis et roris . Ex illis montibus decurrunt quinque magna flumina scilicet
๑ คงคา ganges . ๒ ยมุนา ๓ อจิรวดี ๔ สรรภูม ๕ มหิ

Hi quinque fluvii denominationem communem habent มหานที ingens fluvius . Præte-
reā innumeri fluvii et amnes defluunt ex eisdem montibus .

Illic sunt quoque septem ingentes สระ lacus amœnissimi habentes 150 โยชน์ in cir-
cuitu . ๑ โชนคสระ vel โชนคาศสระ ๒ กัณณะมณจสระ ๓ รุกกาลสระ ๔ ฉัตตคสระ
๕ กุณาสสระ ๖ มัณฑากินิสระ ๗ สิหปาคสระ

อินทสระ hadet quatuor ora . 1 os leonis , ex quo fluunt aquæ irrigantes partem orientalem himāphan et dein influunt in mare . 2 os elephantis , ex quo defluunt aquæ irrigantes partem occidentalem , usque ad mare . 3 os equi evomens aquas irrigantes partem septentrionalem et postea influunt in mare . 4 os hovis . Aquæ defluentes ex illo ore impetum faciunt in montem divisum in formam digitorum manus , undè fiunt quinque magna flumina คิงกา etc . quæ irrigant partem meridionalem terræ nostræ et similiter ad mare decurrunt .

Intrā limites lacus อินทสระ est unum antrum aureum , sedes พระญาซัง regis elephantum cum suo numeroso comitatu octo millium elephantum . Toto corpore albissimus est , exceptis pedibus rubris ; staturā prodigiōsā pollet , siquidem dentes ejus septem sexpedas longitudinis habent .

In sylvis หิมพานต์ sunt animalia et arbores omnis generis ; illic resident ฤๅษี พระปกเกล้าโพธิ วิชชธร นรเทพ ยักษ์ ชลวร คนธรร ฝั่เสือน้ำ นาคราช กิณรี กิณรี ไกรสร ราชสีห์ rex leonum habitat in antris aureis , argenteis aut cristallinis , rugitu suo terrorem incutit omnibus animalibus นัก การเวก cantu suo fascinat omnia animalia .

ยักษินี apparent sub specie mulieris formosæ cum odoribus suavibus et deliciis illusoriis ad alliciendum hominem quem vorare volunt .

Quatuor numerantur elementa scilicet :

ปถวี	ธาโป	เกโซ	ทโย
terra	aqua	ignis	aer ,

vocantur มหา ภูกรูป magnæ formæ diabolicæ quia deludunt homines instar dæmoniorum .

De มัชฌิมประเทศ regione mediā .

Māximā prāthèt est regio habens 900 โยชน์ in circuitu , sita in medio ชมพูทวีป Arbør populus prodigiōsa พระมหาโพธิ sub umbrā cujus est tronus Buddhæ assurgit in medio hujus regionis . พระมหาโพธิ est rex omnium arborum , altissima , truncus ejus est 75 sexpedarum in circuitu . Omnes Buddhæ successivè nascuntur in māximā prāthèt ;

omnes que ad culmen sanctitatis perveniunt et prædicant sub umbrâ arboris พระมหาโพธิ์ undè hanc arborem maximè venerantur et angeli et homines .

Māxīmā prāthèt (regio media nunc autem India) continebat olim sexdecim regna et sexdecim civitates regias quæ ideò vocantur โสฬศ ฌคร sôlôtsâ nâkhon 16 civitates .

Hæc sunt autem nomina illarum civitatum ex quibus plurimæ adhuc superstites sunt .

๑ พาราณสี ๒ สāvātthī ๓ โปยสาลี ๔ มิตถา ๕ ชาลวี่ ๖ โกลันถี่ ๗ ชุเชนี
๘ ทักสิลา ๙ จัมปาถ ๑๐ ลาคธ ๑๑ สุง สุเมว ๑๒ ราชคฤห ๑๓ กบิลพัสดุ์
๑๔ ลานถ ๑๕ มัทธว ๑๖ ชินธิปติ ๑๗ อุทฺฐี ๑๘ ปาถลันต ๑๙ เซตุคร
๒๐ สังกัถ ๒๑ กุสินราช

Primitus erant tantum sexdecim , sed postea increvit numerus , et tamen servatur antiqua denominatio โสฬศ มทา ฌคร . In hoc ævo ภัททะ กัลป์ jam apparuerunt quatuor Buddha scilicet ๑ พระ กุกุสนท์ ๒ พระ โทณคณน์ ๓ พระ กสิป ๔ พระ โคคณ qui natus est in กบิลพัสดุ์ religio ejus permanebit 5000 annorum . Postea apparebit quintus Buddha sub nomine พระ เมตไตรย ; tunc florebit ætas aurea ; non erunt bella , neque morbi , neque egestas . Non erunt latrones . Omnes erunt divites ; non erit polygamia neque adulteri . Terra ex se flores fructus et fruges proferet abundanter . Non erunt nimium frigus aut nimius calor . Ad angulos civitatum nascentur arbores กมพฤษ quæ producent continuo aurum , argentum , vestes pretiosas , gemmas et omnia bona ad voluntatem et desiderium civium . Surgent 84000 civitates opulentæ ; bellæ obliviscentur ferocitatis suæ . Unum granum frumenti cadens in terram afferet ex se 2220 currus frugum .

Phra: Metrâi perveniet ad ætatem 30000 annorum ; præditus erit staturâ prodigiôsâ scilicet 88 cubitorum altitudinis .

De ชุตรกุโร ทวีป insulâ septentrionali.

ชุตรกุโร ทวีป habet formam quadratam ; incolæ hujus insulæ superant homines et etiam angelos , quia præditi sunt tribus commodis ฌณ pretiosis . 1. Non habent cupiditatem

neque concupiscentiam . 2 . Habent ætatem constantem determinatam ad mille annos .
 3 . Post mortem necessariò renascuntur in cœlis . Vitam sustentant quodam frumento quod
 crescit absque culturâ ; vestes et alia bona decerpunt ex arbore prodigiosâ กัมพะฤกษ์ . Immu-
 nes sunt à morbis , staturam habent circiter trium sexpedarum , figuram quadratam etc.

De ชมรโคยน ทวีป insulâ occidentali .

ชมรโคยน ทวีป formam habet semi lunæ , ut apparet in octavâ lunâ . Facies incola-
 rum etiam semilunaris est . Alii sunt albi , alii nigri , quidam flavi , quidam verò versico-
 lores . In cæteris parùm differunt ab hominibus hujus terræ nostræ .

De บุพพิเทห์ ทวีป insulâ orientali .

บุพพิเทห์ ทวีป formam habet omninò rotundam , quæ forma transit in faciem incolarum qui
 in omnibus parùm differunt ab incolis ชมรโคยนทวีป et ab incolis terræ nostræ .

De เทวโลกย regione angelorum seu cœlis .

Angeli qui sedem habent in arboribus et montibus dicuntur ภูมเทวตก angeli terræ ; qui fe-
 runtur per aera in palatiis พิณน mobilibus vocantur อากาศเทวตก angeli aeris ; qui sedem
 habent suprâ culmen montis บุคูนทวี vel in superiori parte aeris ad altitudinem hujus montis
 nomen habent จากุมทวาทีกเทวตก quatuor magni reges angeli ; (primus ordo cœlorum pro-
 priè dictorum .) Qui habitant in culmine montis พระเมรุ dicuntur ดาวตึงษเทวตก angeli
 davādūng secundus ordo cœlorum . ยามาเทวตก angeli jama , tertius ordo cœlorum ตูลีกเทวตก
 angeli dūsīt , quartus ordo cœlorum . นิมเมนระตีเทวตก angeli nimmanarādi , quintus ordo
 cœlorum . ปะระนิมิควะสะวัตตีเทวตก angeli pārānimit , sextus ordo cœlorum .

De พรหมโลกย regione Phrôm seu cœlis superioribus .

Suprà sex cœlos inferiores sunt sexdecim ordines ฐูปพรหม Phrôm corporeorum ac
 proindè 16 ordines cœlorum superiorum ; suprâ quæ sunt adhuc quatuor ordines อฐูปพรหม
 Phrôm incorporeorum . Nunc tractandum est de singulis angelorum ordinibus .

De ภูมเทวตถา angelis terræ .

ภูมเทวตถา nascuntur quatuor modis . 1. in utero matris sicut homines . 2. ex ovis sicut aves . 3. ex floribus nymphæ . 4. quidam ex se nascuntur in statu perfecto . Qui sedem habent in arboribus, etiã dicuntur พฤกษเทวตถา angeli arborum; quidam sunt mites nullum damnum inferunt hominibus cædentibus arbores in quibus resident et inquirunt alias ; quidam autem irati vindictam sumunt . Potentissimus inter ภูมเทวตถา et rex illorum est มหิศรเทพบุทฺทว vulgò dictus พระอินสว Siva . Insidet super bovem jubatum miræ virtutis qui fertur per aera . ท้าวเวศุวรวรณ vêtsúvân autem est administrator universalis angelorum hujus generis .

De ชกษเทวตถา angelis aeris .

ชกษเทวตถา feruntur per aera in suis palatiis . Quædam พิณน palatia sunt ex cristallo , alia ex argento vel auro et gemmis splendentibus ; instructa sunt floribus cælestibus musicâ et deliciis omnis generis . Sol , luna , omnes stellæ sunt totidem angeli aeris .

Palatium lunæ habet 49 โยชน in diametro , palatium autem solis 50 โยชน palatium lunæ interiùs formatum est ex gemmâ lucidâ แก้วมณี exteriùs ex argento ; solis autem interiùs ex auro , exteriùs ex cristallo แก้วผลึก Ambo perlustrant circuitum montis พระเมรุ in situ horizontali . Per unam diem et noctem sol พระอาทิตย์ totum perficit circuitum ; luna autem พระจันทร์ est in morâ ; undè per triginta dies 29 tantum vicibus peragit circuitum .

Præterea sol in cursu suo quotidie parumper recedit a monte พระเมรุ per spatium sex mensium et deinde per sex alios menses paulatim accedit ad locum pristinum , idque ex naturâ suâ เชนขรรคมกษ spatium venti qui flat circum พระเมรุ vocatur จักราศรี hoc est zodiacum . Dividitur in duodecim partes et quælibet pars nomen habet ราชรี duodecim signa zodiaci . Constellationes numero 27 ทวนักษัตฤกษ dao nãkkhâtâròk alio

nomine ดาว พฤกษณ์ dao prūk , dispositæ sunt in hoc spatio venti et cum illo peragunt cursum suum ฝน ธรรมชาติ ex naturâ suâ. Hæc sunt nomina 27 constellationum .

๑ ขลุ่ ๒ ภารณี ๓ กติกา ๔ โรทีณี ๕ มิคสิระ ๖ อทรร ๗ บุณพสุ
 equus . tripes . pulli gallinæ . piscis täphien . caput cervi . testudo . navis .
 ๘ ปุ่ส ๙ อสิเลสะ ๑๐ มาม ๑๑ บุผลคณั ๑๒ อุกกรผลคณั ๑๓ ทูระ
 cancer . avis . simius . taurus . vacca . caput elephantis .
 ๑๔ จิตร ๑๕ สวัสตี ๑๖ วิลาช ๑๗ อินุราช ๑๘ เซรูระ ๑๙ มุต
 tigris . serpens loa . caput bubali . pavo . caprea . felis .
 ๒๐ บุพพาสัพพะ ๒๑ อุกคระวาสัพพะ ๒๒ สวานะ ๒๓ อินิรุ ๒๔ สคมิสัชะ
 rex leonum . regina leonum . heremita . dives . gigas
 ๒๕ บุพภัก ๒๖ อุกครภัก ๒๗ เรวะคั
 rhinoceros masculus . rhinoceros femina . horreum .

Quando sol oritur in ชมพู ทวีป terrâ nostrâ , est meridies in บุพพิเทห์ ทวีป , sol occidit in อุกโร ทวีป , media nox est in อมาโคยาน ทวีป

Quindecim lunæ vocantur ปักช ; duo ปักช efficiunt mensem เดือน 4 menses dant tempus unum ฤดู . Tres ฤดู efficiunt annum .

Ætas solis et lunæ pervenit ad 90 , 000 , 000 annos . พระอาทิตย์ sol et พระจันทร์ luna fratres sunt et habent fratrem minorem nomine ราช . In suâ generatione præteritâ พระอาทิตย์ eleemosynam præbebat talapuinis in vase aureo , พระจันทร์ in vase argenteo et ราช in vase โอ ligneo et nigro ; ideò ราช migravit in regionem gigantum infra พระ เมรุ ; habet 4800 โยชน์ altitudinis , os ejus immane profundum est 300 โยชน์ . Ollm à fratibus percussus , adhuc servat animum vindictæ et identidem exit è regione gigantum et aperit os suum immane expectans solem aut lunam ad vorandum palatium eorum quando transibunt ; sed cum arripuerit solem aut lunam , non valet retinere diu propter velocem cursum illorum ; si non dimitteret , illa palatia diffrangerent caput monstri . Sic explicantur eclipses .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Ventus, pluvia, nubes, nebulæ, calor et frigus producuntur a quibusdam angelis nomine พลาทก . ลีตะพลาทก est angelus frigoris; ชุณกพลาทก est angelus caloris; ชวรก พลาทก angelus nebularum; ภาวะพลาทก angelus venti; วิสะ พลาทก angelus pluvix . Quandò vult ut pluvia cadat, prædictus angelus elevat manum, cantat quoddam carmen et statim pluit .

Est quædam angela nomine เมฆก quæ ludens inter nubes versat hinc et inde cristallum fulgidum quod manu tenet; ex eo procedunt fulgura . Est autem unus gigas ยักษ์ qui videns hoc speculum in manu angelæ vellet illud habere; tunc impetit illam sagittâ aut petrâ quæ cadunt in terram, homines que vocant eaş ชวาน พ้า securis cæli, fulmen .

De จาคุมทากจ๊ก เทวทาก quatuor regibus angelis .

Hi quatuor reges angeli vocantur ท้าวจครฐ Thâtârôt, วิรุฬหก Virulâhók, วิรุปักช Virupâk, เวสสุวัณ Vetsüvân . ท้าวจครฐ rex Thâtârôt stabilitur in culmine montis Jûkhünthon ex parte orientali phra: Merü . Palatium ejus circumdatum est muris aureis unius โยชน์ altitudinis . Angeli qui sunt sub ejus ditione vocantur เทพกษรร Thèphâkhônthân angeli odorum, quia nati sunt in locis odoriferis . Dominatur usque ad mœnia orbis, ad orientem .

ท้าววิรุฬหก rex Virulâhók dominatur in cacumine montis Jûkhünthon ex parte meridionali phra: Merü, usque ad mœnia orbis . Angeli ejus subditi dicuntur เทพกุมภัน Thèphâkümphân angeli ventrosi . (กุมภัน olla,)

ท้าววิรุปักช rex Virupâk regnat in cacumine montis Jûkhünthon in parte occidentali et dominatur usque ad mœnia orbis . Omnes นาค (serpentes fabulosi qui humanam formam aut aliam ad libitum assumere possunt) qui sunt in aquis aut suprâ terram subditi sunt ejus imperio .

ท้าวเวสสุวัณ rex Vetsüvân etiã stabilitus est in cacumine montis Jûkhünthon, sed in parte septentrionali . Imperium ejus extenditur ex hac parte usque ad fines orbis super

omnes angelos qui non sunt subditi trium priorum regum et præsertim super gigantes vultu equino , super dæmones ผู้เสือน้ำ aquaticos et dæmones terrestres . AËtas angelorum จากุณหากวาช est 500 annorum cœlestium , 900000 annorum terrestium . Quatuor reges จากุณหากวาช adhuc vocantur ท้าวโลกบาล reges administratores orbis .

De ท้าวทึงษเทวทก angelis Davädüng .

Cœlum ท้าวทึงษ habet 10,000 โยชน์ in latitudine ; situm est in cacumine montis phra: Merü ; instructum est 1000 portis . Palatium พระตำมรินทวาชิราช regis Indra seu phra: In situm est in medio , altum 700 โยชน์ ex septem gemmis diversis . phra: In habet 25 , 000 , 000 angelas ad ministrandum ipsi .

In ท้าวทึงษ sunt flores celestes odoris suavissimi ; si quis desiderat , non necesse est ire ad decerpendum , ex se enim advolant inter manus desiderantis . In circuitu civitatis celestis sunt arbores กิมะพฤษ quæ loco fructuum vestibus pretiosis et ornamentis variis semper instructæ sunt .

Quandò advenit hora mortis angelorum , mœrorem concipiunt ; phra: In (rex angelorum) ducit illos ad hortum amœnissimum in quo delectantur et corpus eorum subito evanescit , ut claritas lampadis quam ventus extinguat .

Angeli conveniunt identidem in aulâ immensâ quæ vocatur โรง สุธรรมา ibi phra: In præcipit quatuor regibus จากุณหากวาช ut mittant huc et illuc angelos sibi subditos ad invigilandum saluti talapuinorum in tali tali fano ; ibi concionem audiunt ; ibi delectantur odoribus et sapore florum celestium ; ibi etiam legitur catalogus peccatorum et meritorum hominum . Auditis peccatis , angeli animis cadunt , peccatores que certatim objurgant ; sed auditis meritis exultant et viros bonos summis laudibus extollunt . Merita in tabulis aureis descripta servantur in cœlo ; catalogum verò peccatorum in pellibus caninis inscriptum mittitur à phra: In ad พญา ขมวาช regem inferorum .

Phra: In habet elephantem prodigiosum quindecim โยชน์ altitudinis nomine เขาวัวฬ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ientes . Ætas angelorum in กุสิต pervenit ad 4000 annos cælestes vel 576,000,000 annos terrestres. Hoc cælum simile est cælo ยามา sed magnificentius et majoribus deliciis affluens. Angeli qui sunt in กุสิต quando consummata est ætas eorum claudunt oculos et statim จุติ moriuntur et evanescent. กุสิต situm est suprâ Jama ad altitudinem 784000 โยชน์

De นิมมานรดีเทวกา angelis Nimmanârâdi .

Angeli นิมมานรดี sic dicuntur quia pollent illimitatâ virtute นีรมิต creandi omnia bona quibus frui desiderant, idque per solum actum voluntatis . Beatitudo illorum valdè major est quàm in cælis inferioribus , ætas que provecior . Situm est hoc cælum 40352000 โยชน์ supra กุสิต

De ประระนิมิต วัระสะวัคคิ เทวกา angelis Päränimît .

Angeli ประระนิมิต วัระสะวัคคิ sic nominantur quia non ex se creant bona quibus frui volunt, sed sunt alii angeli ministri eorum qui prævident eorum desideria et statim creant et offerunt illis bona desiderata . Delectantur sensibus, id est formâ , voce , odore suavi, sapore et tactu . Ætas eorum pervenit ad 46000 annos cælestes seu 9,246,000,000 annos terrestres . Unusquisque angelus hujus cæli habet plura centena millia angelarum , formâ egregiâ et diversâ , sibi ministrantium . Päränimît situm est ad altitudinem 485600 โยชน์ supra Nimmanârâdi . พญาภร qui misit tres filias suas ad tentandum phra: Khòdôm ac postea aggressus est eum cum innumero exercitu erat unus ex angelis Pa:ra:nimît .

Sex ordines cælorum de quibus dictum est, vocantur ฉัช กัหมพจร เทวโลกย์ sex regiones voluptatis angelorum . Cibis angelorum statim ac pervenit in os, diffunditur per totum corpus ; undè fit ut non sint fæces neque excrementa . In his sex ordinibus cælorum tantum sunt angelæ et non in superioribus . Quando pariunt, filius aut filia eorum nascuntur in ætate perfectâ .

De พรหมโลกย์ regione Phrôm seu angelorum superiorum .

Sunt 16 ordines รูปพรหม Phrôm corporeorum et 4 ordines อรูปพรหม Phrôm incor-

poreorum. Sexdecim Phröm corporei sunt ๑ พรหม ปาริสีตฺต ๒ พรหมปโรทิกา ๓ มหาพรหมมา ๔ ประริคคาพรหม ๕ ชัปะมาณาพรหม ๖ ชาภัสระพรหม ๗ ประริคสุภาพรหม ๘ ชัปะมาณะสุภาพรหม ๙ สุภะกัณทกาพรหม ๑๐ เวทป์ณะระพรหม ๑๑ อัสถึสุภาพรหม ๑๒ ชิวาพรหม ๑๓ ชัตะปาพรหม ๑๔ สุทส์สาพรหม ๑๕ สุทส์สึพรหม ๑๖ ชักขนิฐุพรหม Quidam dicunt esse tantum novem ordines พรหม quia plures ordines sunt contigui et in eodem firmamento sedem habent. Illi tantum conscendere valent ad พรหมโลกย์ qui contemplationi ฌาน addicti fuerunt; et quia sunt varii gradus contemplationis, in variis gradibus พรหมโลกย์ nascuntur. Pulchritudo et splendor horum angelorum talis est ut fulgor emissus ab uno tantum eorum digito illuminare potest totum unumจักรวาล orbem. Omnes sunt viri; mulieres contemplativæ quando nascuntur in พรหมโลกย์ fiunt viri. พรหม sunt absque sexu intestinis et viis excretoriis; nihil comedunt et continuam satiantur beatitudine; non habent sensum odoris ฆานะ วิญญาน, sensum saporis ชิวาวิญญาน neque sensum tactus กายวิญญาน. In uno palatio est tantum unus พรหม, cum uno lecto, tapetibus, vestibibus et ornamentis fulgidis, et nihil aliud. พรหมโลกย์ elevatum est supra Paranimit 1836000 โยชน์ et varii gradus Phröm alii aliis altiores sunt pluribus millionibus โยชน์ Aetas angelorum Phröm varia est secundum varios gradus; qui sedem habent in ordine inferiori ætatem habent unius กัลป์ Qui vero in superiori ชักขนิฐุพรหม vivunt usque ad 26 millia mähä กัลป์ käh (vide quid sit unum mähä กัลป์ pag. 211) Sex sunt facultates spirituales angelorum พรหม scilicet ๑ วิทิก sicut alæ avis elevat eam in aera, ita วิทิก elevat mentem angelorum Phröm ad contemplationem. ๒ วิจาร est ipsa contemplatio et comparatur volucris libranti se in aera alis passis. ๓ ปิติ gaudium illud est quod implet et satiat corpus et mentem ut fit v. g. in extasibus sanctorum. ๔ ศุข beatitudo quæ procedit ex ปิติ beatitudo illa bene stabilita generat สมิทธิ seu absolutam a sensibus avocationem quæ etiam dicitur ฌาน ๕ เอกคตะก fixitas mentis in uno eodem que objecto. ๖ ชุปะกขา

Sāngkhātā nārök situs est infrà præcedentem . Damnati ad hunc inferum habet corpus bovis ; bubali , equi , elephantis et cervi cum capite humano aut corpus humanum cum capite bovino equino etc . et dæmones abigunt illos ut armenta crebrò percutientes massis ferreis candentibus ; fugiunt inter duos montes qui mox invicem colliduntur et damnati penitè conteruntur . Ibi etiàm ad quatuor ventos sunt montes rotundi qui vicissim volvuntur et conterunt สัตว์นรก animalia hujus inferni . Post mortem resurrectio , nova que tormenta . Damnantur ad Sāngkhātā nārök omnes qui inhumaniter tractant pecora et jumenta ; piscatores et præsertim venatores etc . Qui evadunt ex hoc inferno debent transire per omnes inferos superiores et per omnes alios gradus suprà memoratos .

De โรหิตนรก

Rôruva: nārök situs est infrà præcedentem; repletus est nymphæis ferreis candentibus, densissimis , hirsutis , inter quas damnati passim immerguntur et comburuntur tam interiùs quàm exteriùs , ululantes et gemitus edentes . Ad hunc inferum deputantur ad 4000 annos , præsertim adulteri et adulteræ , falsi testes , calumniatores etc . Una dies in Rôruva: nārök æquivalet 576,000,000 annis terrestribus . Expleto tempore suo , damnati permeant singulos inferos minores circumdantes ; deindè ascendunt ad inferos superiores cum suis adjacentibus et postea per alios gradus penarum suprà memoratos .

De มหาโรหิตนรก

Māhā Rôruva : nārök subjacens præcedenti consitus est etiàm nymphæis hirsutis candentibus suprà quas insidunt et comburuntur damnati , qui ploratus horribiles edunt , quotiès autem desiliunt , dæmones malleo ferreo statim conterunt illos . Nova resurrectio , nova tormenta . Ad hunc inferum deputantur præsertim ii qui confregerunt capita animalium etc , et eruciantur per 8000 annos .

De ทฬคนรก

In hoc inferno dæmones transfigunt damnatos verubus ferreis ingentibus ; tunc surgit

tertius สังกนาค ex monte qui obruit et opprimit damnatos; quartus ไรรูฐ propter ploratus et gemitus damnatorum; quintus มหาไรรูฐ propter maximos ploratus et gemitus ingentes; sextus ทาฬ ob nimium calorem ex carbonibus ardentibus et flammis; septimus มหาทาฬ quia ignis intensior est quam in præcedenti; octavus ชวิจี้ quia ignis comburit sine ullâ intermissione et aliundè hic infernus omninò repletus est สักท นรก damnatis et non est locus vacuus.

De สักท นรก .

Qui occiderunt animalia , latrones , raptores , reges qui bella injusta ineunt , oppressores pauperum ibunt in สักท นรก . Ibi satellites inferni armati cultris et securibus frustatim concident eos ita ut remaneant tantum ossa . Tunc flat ventus virtute cujus reviviscunt et fiunt integri ut prius ; occurrentes invicem , ira accenduntur ; ungues eorum convertuntur in lanceas et gladios , confodiunt et interimunt se invicem . Virtute venti iterum renascuntur , atque iterum a satellitibus vel daemonibus in frusta secantur ; sic que successivè pereunt et renascuntur , donec ineant novam nativitatem in regione เปรต ; deinde fiunt animalia , postea homines leprosi , stulti , inopes , aut difformes . Una dies in hoc inferno æquivalet nongentis millibus annorum terrestrium .

De กาลสุค นรก .

กาลสุค situs est infrà Sankhaphã nãrök . Dæmones hujus inferi vincunt damnatos funibus ferreis et extendunt illos suprã pavementum ferreum candens ; tunc vibrant laminam ferream quæ findit illos et minutatim dissecat . Mortui verò resurgunt et effugere conantur ; sed mox à satellitibus comprehensi , novis et variis cruciatibus subjiciuntur et simul ab igne consumuntur . Una dies in กาลสุค นรก æquivalet 36 millionibus annorum inter homines . Quandò damnati evadunt ex hoc inferno , adhuc torquentur in superiori et postea transeunt per omnes gradus suprã memoratos . Vadunt ad กาลสุค omnes qui ira moti alios homines aut animalia funibus alligaverunt , falsi Talaputini , mendaces , susurrones , qui mures aut serpentes in latebris suis igne suffocaverunt etc .

De นิริยโลภย์ regione inferorum.

Qui per vitam suam fecerunt กาย สัจจริต actus bonos per corpus วจี สัจจริต per verba มโน สัจจริต per spiritum , post mortem renascentur inter homines nobiles et divites vel in aliquo ordine cœlorum . Qui verò per vitam suam commiserunt กาย ทุจริต actus malos per corpus , วจี ทุจริต per verba มโน ทุจริต per spiritum , post mortem ibunt in ทุกคติภูมิ locum dolorum , vel in นรก infernum , vel in regionem monstrorum เปรีต , vel fient ตีรฆาน animalia irrationalia vel สลฺลฺกกาย lemures . Qui admiserunt peccata multa , statim descendunt in inferos ; qui verò habent peccata mixta bonis actibus , nascentur in ยมโลภย์ regione regis inferorum . Tum นายนิริยบาล satellites inferorum arripient eos per brachia et trahent ad palatium พญา ยมราช regis inferorum qui interrogabit eos an unquam viderint เทวทูต legatos angelicos scilicet infantulum in sordibus , senem decrepitum , ægrotum , vinctum , flagellatum et mortuum . Si vidistis , cur ergò non recogitavistis de morte et de operandis meritoriis actibus ? Tunc revocat in mentem illorum actus bonos vitæ præteritæ et si reminisci possunt , liberantur ab inferis ; sin aliter , satellites alligant eos et perducunt ad aliquem inferorum , prout merentur .

Sunt octo ingentes inferi scilicet

- ๑ สัจชีพ นรก ๒ กาลสูก นรก ๓ สัจฆต นรก ๔ ไวรูระ นรก ๕ มหา ไวรูระ นรก
๖ ทาพ นรก ๗ มหา ทาพ นรก ๘ ขวิจ นรก

Quilibet ingens inferus circumdatur aliis sexdecim inferis qui vocantur อุตฺต นรก , qui et ipsi circumdantur aliis quadraginta inferis minoribus dictis ยมโลภีกะ นรก , inferi regio satellitum inferorum . Octo ingentes inferi habent formam capsæ ferreæ quadratæ , centum โยชน์ in longitudine , altitudine et latitudine et ๘ โยชน์ crassitudinis . In singulis lateribus est una porta ad cujus introitum พญา ยม reges inferorum stabilierunt suum tribunal . Primus inferus vocatur สัจชีพ ex quodam vento qui resuscitat mortuos ut crucientur ; secundus กาลสูก ex laminâ ferreâ repercutiente corpora damnatorum ;

perfecta affectuum vacuitas ergà omnia . In decimo ordine angelorum Phróm , reperiuntur ชลัญญีพรหม qui formam cœlatam aut cusam habent absque spiritu et vitâ ; post 500 máhá kâb evanescent et novam nativitatem ineunt alibi .

Sunt quatuor ordines รูปพรหม scilicet ๑ ธาตุนัญญาณะ ๒ วิญญาณัญญาณะ ๓ ธาตุนัญญาณะ ๔ เหนวลัญญาณะ Arùpâphróm sunt incorporei ; habent tantum spiritum cum เจตสิก id est spiritibus vitalibus oculorum , aurium , narium , linguæ , cordis et aliorum membrorum , absque ullâ formâ aut colore . Attamen resident in palatiis , sed nullo modo apparent .

De นีพพาน extinctione .

พระนิพพาน รูป ชันธ เวทนา ชันธ สัญชา ชันธ
est extinctio formæ corporis gustus et aliorum sensuum experientiæ rerum
สังขาร ชันธ วิญญาณ ชันธ
constitutionis nostræ ex merito aut demerito animæ vel spiritus.

Hæc omnia penitus extinguuntur ; non erit nova nativitas ; est finis existentiae , finis morborum et omnis tristitiæ ; hæc annihilatio, secundum Buddhistas , est บรมสุข id est summa et perfecta beatitudo .

อนิจจัง ทุกขัง ชนิกา
instabilitas rerum miseria persona nostra non pertinet ad nos .

ทวาร ๖ จักขุ ทวาร โสทร ทวาร ชานะ ทวาร ชีวาหา ทวาร
sex portæ corporis humani . oculi aures nares lingua

กาย ทวาร มโน ทวาร
corpus anima

วิญญาณ ๖ จักขุ วิญญาณ โสทร วิญญาณ ชานะ วิญญาณ ชีวาหา วิญญาณ .
sex animæ anima oculorum anima aurium anima narium anima linguæ

กาย วิญญาณ มโน วิญญาณ
anima corporis anima spiritus .

ignis vehemens qui decoquit illos . Quandò totaliter assati sunt , portæ inferi sponte patent et canes immanes dentibus ferreis instructi statim irruunt et vorant carnes coctas damnatorum qui mox resurgunt , iterùm verubus transfiguntur et iterùm vorantur . Ad Dāphā nārōk damnantur præsertim incendiarii et omnes qui animalia igne decoxerunt . Pæna autem eorum perdurat 46000 annos .

De มหาภพนรก .

In Māhā Dāphā nārōk est mons altissimus et præceps quem damnati conantur conscendere ad effugiendum a dæmonibus qui persequuntur illos . Statim ac pervenerint ad culmen montis , irruit in illos turbo venti vehementissimus quo præcipitatur deorsum et cadunt super palos ferreos candentes quibus transfiguntur et aduruntur . Pæna eorum durat unum ævum Autārākāb . Damnantur autem ad hunc infernum reges crudeles qui homines stipitibus transfixerunt .

De อวิจี นรก .

Avīchi est ultimus et imus inferorum , repletus igne incessante in medio cujus damnati verubus candentibus undequaque transfixi flammis acerbis cruciantur ab apparitione solis et lunæ usque ad apparitionem nubis annuntiantis destructionem orbis . Hūc appellant omnes qui commiserunt peccata continua อวิชฌกรรม , reges bellorum cupidi , persecutores sanctorum , parricidæ , qui occiderunt matrem aut sanctum , มิจฉาทิฐิ infideles , id est qui sunt extrā religionem , qui decipiunt homines per comædias saltationes et scurrilitatem .

De อสุท นรก

Quilibet ex octo magnis infernis circumdatur sexdecim inferis minoribus dictis อสุท unde numerantur 428 อสุท นรก . Habent etiam formam arcæ ferreæ 30 โยชน์ longitudinis , latitudinis et altitudinis . Disponuntur per quatuor , ad quatuor angulos cujusque inferi magni . Hi quatuor inferi minores vocantur , primus อสูท นรก propter excrementa quibus repletur ; hic scaturiunt vermes immanes qui terebrant et cruciant damnatos . Secundus dicitur อุกกุฏ นรก ; plenus est cinere ferventi in quo damnati merguntur et volutant se

donec in cinerem redigantur . Tertius nomen habet *ชลิปัทวนะ นรก* ; consitus est arboribus quarum folia sunt gladii ancipites . Flante vento vehementi, folia decidunt undique super damnatos et membra eorum frustatim concidunt . Præterea corvi et vultures rostro ferreo irruunt super eos , dilaniant dissecant et vorant omnem carnem et intestina eorum . Quartus appellatus *เวตระณีนที* fluvius salsus, plenus est aquâ salsissimâ . Damnati conantur pervenire ad hunc fluvium ad sedandam sitim , sed gradiendum est super spinas ferreas ingentes quæ dilacerant totum corpus ; et statim ac descenderunt in aquam , dæmones telis et tridentibus confodiunt illos , aut hamo piscantur illos ut solent piscari pisces et ad terram attractos contundunt , eviscerant et in frusta concidunt . Aliquandò etiam ad restinguendam sitim , fundunt ferrum fusum et candens in ora eorum .

De ยมโลกิยะ นรก

Extra *Usûthâ nârók* sunt decem aliæ species inferorum circumdantium per quatuor latera , ideò que efficiunt quadraginta pro unoquoque infero magno ; vocantur *ยมโลกิยะ* regio regis inferorum , et sunt trecenti viginti numero ; sed sufficiat dicere de decem speciebus , quia alii omnes per decem et decem omninò similes sunt . Primus ex *ยมโลกิยะ* นรก dicitur *โลหกัมมิกะ นรก* ex ollâ ferreâ ingenti cujus os 60 *โยชน์* habet in diametro, plenâ ferri fusi et ferventis, in quâ decoquantur damnati veluti grana orizæ in cacabo . Secundus vocatur *สิมพลีวะนรก* propter arbores *งิ้ว* xyla spinosa quibus consitus est . Damnati a satellitibus coarctati conantur conscendere arbores quarum spinæ dilacerant eorum corpus ; corvi et vultures irruunt in illos et rostro ferreo confodiunt eviscerant et vorant eorum carnes . Tertius nomen habet *ชโยทกะ นรก* ob ferrum fusum et fervens in quo satellites immergunt damnatos catenis alligatos . Quartus appellatur *ภูสะ นรก* inferus glumarum, quia ibi est flumen ad quod concurrunt damnati restinguendi sitis causâ ; sed statim ac aquam ore hauserunt , convertitur in glumas fervidas quæ comburunt intestina eorum . Quintus dicitur *สุนัขชะ นรก* ob monstruosos canes ferreis dentibus instructos qui irruunt

in damnatos et devorant eorum carnes . Sextus autem nominatur มีสกะบัพพะ นรก ubi sunt montes ardentis qui rotatione rapidâ conterunt damnatos et ad pulverem redigunt . Septimus est ทัมโพทกะ นรก seu mare æris fusi in quo natantes damnati hamo a satellitibus arripiuntur , trahuntur ad littus et æs caudens in os eorum infunditur . Octavus dicitur ชโยคัพพะ นรก plenus est massulis ferreis candentibus quibus satellites ingurgitant damnatos . Nonus verò vocatur กลสิชาวุระ นรก in quo damnati pedibus et manibus instructi sunt lauceis in loco unguium et dilacerant seipsos . Satellites quoque variis armis instructi confodiunt et concidunt illos omnibus modis . Decimus nomen habet ชันดปาสาณะ นรก inferus lapidum contudentium . Ibi damnati exponuntur imbri continuo lapidum candentium quibus conteruntur et in pulverem rediguntur .

De โลกัณคะนรก

Lökānta: nārōk sunt totidem inferi occupantes spatium inter จักรวาล orbis adjunctos et ubi sunt tres orbis adjuncti ; ibi est unus โลกัณคะนรก in medio eorum . Hic sunt densissimæ et æternæ tenebræ ; hæc est æterna habitatio infidelium et impiorum qui asserunt non esse peccata neque virtutes . Nascuntur in hoc inferno cum formâ horribili et corpore ingenti ; unguibus adhærent montibus quæ sunt mænia orbis , iustar vespertilionum qui suspenduntur arboribus ; si quando occurrunt invicem , invicem mordent et colluctantur donec volvantur deorsum usque ad aquam quæ sustinet orbem quæ statim fit corrosiva et dissolvit totum corpus eorum . Deindè resurgunt et conantur unguibus conscendere mænia orbis , iterum occurrunt , iterum colluctantur et præcipites volvuntur ad aquas corrosivas , et sic continuo .

De เปรตฺก seu monstribus .

Suprà inferos et in sylvis ทิมพานคฺค est regio เปรตฺก vel เปรตฺกโลกยฺ regionis monstrorum . เปรตฺก habent formam fædam , horridam omnimodè . Siti continuâ laborant , sed non libet bibere aquam ; circueunt errantes ad hibendum pituitam narium , sudorem , salivam ,

flegmata , sanie , urinam , excrementa et obscæna hujus modi ; quibus valdè delectantur . Quidam ex illis comedunt putentia bestiarum cadavera . Alii corpulenti habent os exiguum ut foramen acus et fame continuâ laborant ; alii macilentissimi sceletis similes sunt et fæto-rem e corpore longè latè que diffundunt . Quidam habent formam serpentium , cervorum , canum , tigridum etc . Sunt ปรอท uno pede , uno oculo , unâ manu ; ปรอท ore igneo , corpore candenti , capillis hirsutis et ardentibus ; ปรอท albi , nigri , flavi , gigantei , tumo-ribus conspersi , sanguine , sanie manantes , semiputridi , capite enormi , unguibus ferreis candentibus , corpore humano cum capite bestię , aut capite bestię cum corpore humano .

Pænæ damnatorum abbreviari et etiam tolli possunt per suffragia et eleemosynas vivorum .

De คีรีฆาน animalibus irrationalibus .

Animalia incapacia sunt sanctificationis etiã in primo gradu . Dividuntur in quatuor classes . 1 animalia absque pedibus 2 . bipedes 3 . quadrupedes 4 . multipedes . Inter animalia numerantur นาค serpentes qui habent facultatem assumendi formam humanam et etiam angelicam . Habent regnum subterraneum 500 โยชน์ latitudinis , et civitatem splendidissimam ex auro et margaritis fulgentibus nomine ทวีปวดี ubi residet rex eorum พญ วรุม นาคราช Regnum Nakh vocatur นาค พิภพ vel etiam นาคถ Hic agitur tantum de นาค hujus ทวีป terræ nostræ ; præterea sunt alia multa regna subterranea serpentum in aliis locis , cum suis civitatibus et propriis regibus . Nakh præditi sunt vi mirabili ; insufflant venenum mortale et etiam solo intuitu vel contactu homines occidere valent .

ครุฑ vel สัปดน est volucris monstrosa corpore humano , rostro aquilino , habitans pedem montis เมรุ ครุฑ arripit et vorat นาค serpentes infimi generis , sed potentes auferre non valet .

De มนุษ seu homine

Homo vocatur มนุษ quia ratione præditus est et intelligentiã præ cæteris animalibus . Homines in duas classes dividuntur พาส มนุษ homines mali บัณฑิต มนุษ homines sapientes .

วจุฑุจวิฑ ๑ มุฑุสวท เปุฑุญวท มรุฑุสวท
 mali sermones sunt quatuor generis mendacium lingua nocens et perversa maledicta
 สัมณะปะธวาท สัมมวาท ชันฑุ
 scurrilitas . boni sermones . patientia

คัฑุฑุ ทัฑุ ๑ ปุฑุณคัฑุปค ๒ ชุฑุทินนททน ๓ กอเมสุมิจจวจ
 quinque observantiæ occidere animalia furari et fraudare fornicatio , adulterium
 ๔ มุฑุสวท ๕ สุรวาเมโรย
 mendacium omnes species liquorum inebriantium

Hæc quinque peccata dicuntur กอรวมิเฑคั operâ concupiscentiæ.

คัฑุฑุ แปะค octo observantiæ , etiam dicuntur ชุโฑุสคัฑุคัฑุ servantur à viris piis.
 Comprehendunt quinque præcepta คัฑุฑุ ทัฑุ cum tribus sequentibus ๑ เว้น จอค
 วิคคทโกชัน abstinere se à cibis tempore prohibito , id est à meridie ad auroram . ๒ เว้น
 - จอค นัจจะ คัฑุคะ วอทิกะ abstinere se à comædiis , saltatione , cantilenis floribus et unguentis .
 ๓ เว้น จอค ชุจจาสะชะชะ non dormire aut sedere super lectum pretiosum aut altiùs uno cu-
 bito , neque super culcitam .

ชุปะคค ชุปะคัค
 vir observator religionis mulier observans religionem .

Sequuntur tres preces valde in honore apud Siamenses ; qui recitant illas magnum meritum sibi acquirere putant .

๑ ออวอ สอัม สัปะ สจจ ๓๒

Triginta duæ partes corporis .

- ๑ ๑ เกศอ มม ๒ โคค จน ๓ นระจ เล็บ ๔ ทันคอ พัน
- ๕ คะโจค ทนัง ๖ มังคัง เนือ ๗ นทอ ชัน ๘ ชัชจู้
- กอะค ๙ ชัคจู้มิญจัง เชือ คคก กอะค ๑๐ วักกัง มอัม ๑๑
- หะทะยั้ง หัวจ ๑๒ ชะกะนัง คัปะ ๑๓ กิโคมะกัง พั้งคัค ๑๔

ปีหะกัถ ภูง ๑๕ บัษณสัง ปอด ๑๖ ชันกัถ ส้ายนชัย ๑๗
 ชันคะ ส้ายใหญ่ ๑๘ คุณัง อุทะริยัง อาหารเก่า ๑๙ กะรีรัง
 อาหารใหม่ ๒๐ ปีคัง ที่ ๒๑ เสมหัง เสลต ๒๒ บุปโพ
 หนง ๒๓ โลทกัถ เลือก ๒๔ เสโท เทื่อ ๒๕ เมโท มั่นกัน
 ๒๖ ชัยสุ น้ำกา ๒๗ ะสา มั่นเหลว ๒๘ เซโร น้ำลาย
 ๒๙ ลิงฆานิก น้ำมูก ๓๐ ละสิกา ไชซ้อ ๓๑ มุกัง เหลือยว
 ๓๒ เกมัตถะตงคันที สมอง สี่ละ าะ

๑ พุทธคุณ าะ

Præconium meritorum Buddhæ .

๑ อธิปไตยกะระวาระหัง สัมมา สัมพุทโ วิชขจะระณะสัมปันโน สุขะ
 โทโลกะวิฑูณะนุคะโรบุริษทัมมะสาระถิ สัตถาทะวะมะนุขสาณัง พุทโธ
 คะวาทิ สวาชยาโทคะระวะคาธัมโมสันทิสจุโโกคะกาลิโกเอหิปปัสสิโก โอปะนะ
 ยิโกปัจจัตถังเวทิตโฬวิญญูหิติ สุปะฐิปปันโนคะระวะโทสวะระกะสังโฆ อชฺฐ
 ปะคิปปันโนคะระวะโทสวะระกะสังโฆ อะนุกะระวังบุญญักเขตถังโลกัษสาตี าะ

๑ พุทธคุณ แปล สังเขป าะ

Explicatio Phũthakhũn .

๑ โสกะคะว อันว่าพระผู้มีภาคย์นั้น ะวะหัง ทวร แก่ บุชวิเศศ
 สัมมาสัมพุทโ ทริษ รู้เอง ชอบ วิชขจะระณะสัมปันโน ประกอบ ทวีย
 วิชขแล จะ ระณะสุคะโต ไป สู่ ประเทศ อัน ตี โสกะวิฑู รู้แจ้ง ซึ่ง โสภย
 ะนุคคะโร ประเลิฐูกว่าใคร ๆ สิ้น ปุริสทัมมะสาระถิ ทรมาน บุริษ ให้
 ตี กุจ หนึ่ง นาย สารถิ สัตถาทะวะ มะนุขสาณัง เป็น ครู สั้งสอน เทวทา มะ
 นุขยั พุทโ ทริษรู้ เทียงแท้ กะคะวาเป็น ผู้แจก ซึ่ง สิ่ง อันตี คือ สวารค
 ๑ ธัมโม พระธรรม กะคะวะคาและพระ ผู้ มีภาคย์ สวาชยาโต กล่าว
 ตี สันทิสจุโก ทวร จะ เหน ประจัก ะกาลิโก มี ใน อัน ไร่ กาล เอหิปปัษ

สีโก ครอบ แก่ เขทึบ้ลึงะวัก โยประนะโยโก ครอบ จะ นำ เข้ ไป ไกล วิญญูทึ
ชัน นัคปรายชู ทังทลย เวทิกพิโพจะ ครอบ รู้ ปัจจกตัง ประจัก ใน คน

๑ สาละกะสังโฆ พระ สงฆ สาก ภาคะระโค ของ พระ ผู้มี ภาคย์สุประฏิ
ป็นโน ปรนิตที ตี อชฺชุปะฏิป็นโน ปรนิตที ชือ ภาคะระโค ของ พระ ผู้มี
ภาคย์ สาละกะสังโฆ พระ สงฆ สาก บุนญุกเขตัง เปน เนือ นา บุนญ
โลกกัศแห่ง สักว โลกย์ อะนุคคะรัง ประเสีรชู หา สิ่ง เสมอ มีได้ อิกิปี
ด้วย ประการ ดังนี้ อิกิปี ด้วย ประการ ดังนี้ อิกิปี ด้วย ประการ ดังนี้ อะ

๑ พระไตร ระระณาคมน์

Invocatio ad Buddham naturam et talapuinus .

๑ พุทัง ระระณัง คัจฉามิ ชัมมัง ระระณัง คัจฉามิ สังฆัง ระระณัง
คัจฉามิ ทุกิยัมปิพุทัง ระระณัง คัจฉามิ ทุกิยัมปิชัมมัง ระระณัง คัจฉามิ
ทุกิยัมปิสังฆัง ระระณัง คัจฉามิ ตะคิยัมปิพุทัง ระระณัง คัจฉามิ ตะคิ
ยัมปิชัมมัง ระระณัง คัจฉามิ ตะคิยัมปิสังฆัง ระระณัง คัจฉามิ อะ

๑ ระระณาคมน์แปล อะ

Explicatio Sāranakhōm

๑ อหังขันว่า ข้า คัจฉามิ จักถึงเมาะ ว่า รู้ พุทัง ซึ่ง พระพุทชเจ้า
ระระณัง ว่า เปน ที่ พัง อหัง ขันว่า ข้า คัจฉามิ จักถึงเมาะ ว่า รู้ ชัมมัง ซึ่ง
พระธรรม ระระณัง ว่า เปน ที่ พัง อหัง ขันว่า ข้า คัจฉามิ ถึง เมาะ รู้ สังฆัง
ซึ่ง สังฆ ระระณัง ว่า เปน ที่ พัง อหัง ขันว่า ข้า คัจฉามิ จัก ถึง เมาะ รู้
พุทัง ซึ่ง พระ พุทชเจ้า ระระณัง ว่า เปน ที่ พัง ทุกิยัมปิ ลัน วาร เปน
คำรพย์ สอง กัถิ อหัง ขันว่า ข้า คัจฉามิ จัก ถึง เมาะ ว่า รู้ ชัมมังซึ่งธรรม
ระระณัง ว่า เปน ที่ พัง ทุกิยัมปิ ลัน วาร เปน คำรพย์ สอง กัถิ อหังขัน
ว่า ข้า คัจฉามิ จักถึง เมาะ ว่า รู้ สังฆัง ซึ่ง สังฆ ระระณัง ว่า เปน ที่ พัง
ทุกิยัมปิ ลัน วาร เปน คำรพย์ สอง กัถิ อหังขันว่า ข้า คัจฉามิ จัก ถึง เมาะ
ว่า รู้ พุทัง ซึ่ง พระ พุทช เจ้า ระระณัง ว่า เปน ที่ พัง ตะคิยัมปิ ลัน วาร

ที่สาม ก็คือ อหังขัน ว่า ข้า ศักตามิจัก ถึง เมอะว่า รู้ อิมมัง ซึ่ง พระ ธรรม์ สະ
ระณัง ว่า เป็น ที่ ฟัง ตะคิยัมปิ ลัน วาร ที่ สาม ก็คือ อหัง ขัน ว่า ข้า ศักตามิ
จัก ถึง เมอะว่า รู้ ลังขัง ซึ่ง สงมฺ สະระณัง ว่า เป็น ที่ ฟัง ตะคิยัมปิ ลัน
วาร ที่ สาม ก็คือ อะ @-----

De origine rerum .

Secundùm Buddhistas omnes creaturæ มี เข็ชง คัน มิได้ ปรากฏ habent suum initium
quod non apparet ; id est fatentur se nescire originem rerum ; imò prohibent ne scrutentur
de hac origine . Agnoscunt tamen พระ ธรรม์ esse æternum . Quid sit autem พระ ธรรม์ ?
quod verum , quod justum , leges naturæ , lex naturalis ; พระ ธรรม์ est aliquid incorpo-
reum , non est spiritus neque aliud quod imaginari possit ; est aliquid ineffabile .

De merito et demerito .

Ergò nullam agnoscunt Buddhistæ causam creatricem primariam , sed supponunt omnia
creata et tunc dicunt omnia fieri , regi et ordinari per กุศล meritum aut อกุศล deme-
ritum . Reconstitutionem orbium , cælorum et quælibet bona generalia attribuunt merito
generali animalium ; destructionem autem orbium , inferos , varios gradus pœnarum et om-
nes calamitates generales tribuunt demerito animalium collectivè sumpto . Per animalia au-
tem intelligi debent omnes creaturæ vitâ præditæ . กุศล et อกุศล non sunt aliquid cor-
poreum aut spiritale , non sunt entia , sed mera vis proveniens ex bonis aut malis actibus .
Forma speciosa , nobilitas , honores , divitiæ , sanitas et vita felix proveniunt ex merito cujus -
que in suis generationibus præteritis ; sicut et deformitas , generis humilitas , opprobria , pau-
pertas , morbi et infortunia procedunt ex demerito cujusque præteritis temporibus commisso .

De transmigratione animarum .

Quandò aliquis moritur , statim adsunt illi ejus กุศล et อกุศล ; si กุศล ให้ชอง meri-
tum ipsi pandit viam , conceptum ducit in meliori et feliciori vitæ statu , vel ascendit ad
quemdam ordinem cælorum . Si verò อกุศล ให้ชอง demeritum ipsi pandit viam , nativi-
tatem ducit in viliori vitæ statu , vel in aliquo ex inferis , vel in เปรดโลกย์ regione mons-

trorum , aut , inter อสูรกาย gigantes aut inter เทวดา animalia irrationalia . Meritum consumitur fruitione felicitatis , sicut et demeritum tolerantia pœnarum et calamitatum . Qui sunt in cœlis , quando จิตี moriuntur migrant ad terram aut inferos ; qui verò sunt in inferis non possunt adipisci novam nativatem inter homines , nisi transmeando per omnes inferos superiores cum suis inferis comitantibus et deindè per regionem monstrorum , regionem gigantum et denique per animalia . Quisque innumerabiles subit generationes , quod dicitur เวียนเกิด เวียนตาย nativitates et mortes continuo sibi succedentes . Exceptis Buddha et sanctis primi ordinis , omnes obliviscuntur generationum præteritarum , quarum memoria deletur quâlibet vice per quemdam ventum qui dicitur ลมกรรรมชาติ animæ necessariò transmigrare debent , donec paulatim ascendentes per octo gradus sanctificationis , concupiscentias omninò extirpaverint ; et tunc transfretato procelloso mari hujus mundi , ad litus securum et æternum appellent quod vocant เมืองแก้ว กล่าว คือ ชมภะ มหาณีพพาน regnum immortale et pretiosum maguæ extinctionis vel annihilationis .

De generationibus et historia Buddhæ hodierni .

Biblia sacra Buddhistarum continent circiter quingentas พระพุทธิ Buddha generationes ab ipso effictas et enarratas ; sed non habentur ut canonicæ ab omnibus . Decem ultimæ ทศชาติ in magnâ veneratione habentur ; ultima เวสันดร dicitur มหาชาติ magna generatio . Præterea in biblis Buddhistarum asseritur phra: Khodôm transmigrasse non solum per omnes cœlos sed etiam per inferos et per corpora animalium omnis generis , incipiendo à verme usque ad elephantem . Sed in omnibus generationibus suis semper erat dux aut rex et præstans aliis sui generis , et comitatu magno circumdatus .

Buddha hodiernus id est phra : Khodôm vel Sömānā khodôm , cujus religio adhuc florens est in plurimis regnis natus est (ut narratur in Phra : pāthôm) in civitate Indiæ กบิลพัสดุ์ Kābilāphāt à 2392 annis (antè Christum 543 ann.) Pater ejus rex hujus regionis vocabatur สิริสัทธินิ et mater ejus มหา มาญา ipse nomen accepit สีหราชกุมาร Quando pervenit ad ætatem sexdecim annorum , matrimonium inivit cum unâ principissâ

nomine พินภา ex quâ filium habuit nomine ราชุม Postcâ fastidiens sæculum , quâdam nocte fugit in sylvas relinquens regnum et uxorem; bonzius factus est et post sex annos vitæ contemplativæ , circuiens per vicos et civitates prædicationi operam dedit, quingentis talapuini ipsum ubiquè comitantibus; fama ejus longè latè que divulgabatur et vocabant eum พระสมณโคตม Sômmānā vel Sāmānā , bonzius ; Khôdôm vel Khôtāmā , nomen familiæ. Jâm pervenerat ad ætatem octoginta annorum , cùm quidam obtulit ei carnem porcinam veneno infectam; Quâ sumptâ fluxum sanguinis passus est et e vitâ migravit in horto regio propè civitatem โกลิณีราย die mercurii decimâ quintâ lunâ mensis sexti anni draconis minoris .

De พุทธรูป idolo Buddhæ .

Phra: Khôdôm jam jam moriturus præcepit discipulis suis ut conderent effigiem ipsius quam เทพยุกา angelis tuendam commendavit : undè Buddhistæ cum maximo zelo multiplicant ubiquè simulacra phra: Khôdôm, repræsentes eum nunc sedentem, nunc dormientem et aliquandò ambulatent , iisque simulacris divinos honores tribuunt procumbendo , sacrificando flores thus et odores . Quidam reputant hæc idola ut meram effigiem phra: Khôdôm; sed plerique arbitrantur inesse in eis quamdam virtutem quasi divinam .

De พระสงฆ์ talapuini .

Talapuini dicuntur พระ excellentes et aliquandò ภิกษุ mendicantes . Induuntur vestibus flavis ; quâlibet decimâ quartâ lunâ abradunt caput . Quotidiè summo manè circueunt domos ad recipiendam eleemosynam fidelium in ollâ ferreâ lateri appensâ . Tenentur ad observationem 227 regularum quas nullus integrè observat ; possunt comedere à summo mane usque ad meridiem et non ultrâ ; quaudò exeunt กาลปัก folium palmæ in modum flabelli ob oculos tenere debent , ne visus ultrâ sex cubitos attingat . Solemniter ordinantur quod dicitur บวคณก sed ad libitum pannos flavos et talapuinatam exuere possunt . Tenentur ad residentiam in suo monasterio saltem per tres menses quos

vocant พระ วิชา ob pluvias his mensibus occurrentes .

Conclusio .

Quamvis Buddhistæ summis laudibus extollant suum Buddha , attamen non reputant illum esse Deum , quia nullam partem habuit neque habet sive in creando sive in adminis- trando mundo . Aliundè , sicut et innumeri alii Buddhæ priores นีพาน แล้ว jam extinc- tus est . Illum autem venerantur ut sanctum , doctorem egregium et eximium prædica- torem , cujus doctrina ad pietatem et probitatem vitæ informabit homines per quinque millia annorum . Neque พระ ธรรม (naturæ leges) reputant esse Deum ; siquidem asse- runt พระ ธรรม non esse ens , non esse aliquid corporeum aut spiritale . Idem dicen- dum de กุศล merito et อกุศล demerito . Ergo concludere licet religionem Buddhista- rum esse religionem Atheorum ; quæ quidem refrænât vitia per metum tormentorum , sed nihil offert præmii virtutibus nisi transitorias voluptates et in fine horrendum annihilatio- nis abyssum !!!

FINIS .

